RESA

UTI

EUROPA, AFRICA, ASIA,

FÖRRÅTTAD

IFRÅN

ÅR 1770 TIL 1779.

RESA
UTI
EUROPA, AFRICA, ASIA,
FÖRRÄTTAD

ÅREN 1770–1779.

TREDJE DELEN,

INNEHÅLLANDE

RESAN TIL OCH UTI

KEJSAREDÖMET JAPAN,

ÅREN 1775 OCH 1776.

AF

CARL PETER THUNBERG,

RIDDARE AF KONGL. MAJ:TS WASA ORDEN, MED. DOCT. OCH BOTANIC. PROFESSOR, LEDAMOT AF FLERE IN- OCH UTLÄNDSKE ACADEMIER OCH LÄRDE SOCIETETER.

UPSALA,

TRYCKT HOS DIRECTEUR. JOH. EDMAN, 1791.

TIL

KONGL. MAJ:T,

GUSTAF III.

SVERIGES, GÖTHES, VÄNDES

KONUNG

&c. &c. &c.

STORMÅGTIGSTE
ALLERNÅDIGSTE
KONUNG!

Nio års Resor uti främmande Länder, hafva länge skildt mig ifrån et kärt Fädernesland, och många dagar varit i flere
hån

hänseenden märkvärdige; men ingen af alle har jag anset för mig gladare, än den, på hvilken, inför min ALLERNÅDIGSTE KONUNG, *jag hemkommen ägde den nåden, at få tolka en del af de händelser, jag under loppet af mine resor haft tilfälle se och erfara.*

Jag anser ock detta för et det sällaste ögonblick af min lefnad, då jag njuter den ovärderliga lyckan, at inför EDER KONGL. MAJESTÄT *i underdånighet frambära några nya anmärkningar om et vida aflägse* Folkslag, *ifrån hvilket man i Europa äger hvarken Ambassadeurer eller tidningar.*

Med KONGLIG NÅD *täcktes* EDERS MAJESTÄT, *för snart*

tolf

tolf år sedan, icke allenast omfatta en då återkommen vida berest undersåte; utan också nådigast nedlåta SIG *til afhörande af en kort och föga fulständig berättelse om det i flere affigter lika lyckliga, som i många delar okånda Kejsaredömet* Japan.

Vårdes derföre, ALLERNÅDIGSTE *KONUNG! med lika* NÅD *anse den utförligare underråttelse om et så besynnerligt, som undransvårdt* Folk *och* Land, *den desse blader innehålla.*

Då den uplyste delen af jordklotet anser EDER KONGL. MAJESTÅT *som den* VISASTE REGENT; *Europa beundrar som den* TAPPRASTE HJELTE; *och Fåderneslandet vördar som den* MILDASTE *KONUNG; uphöjer jag*

jag til FÖRSYNEN *mine brinnande önskningar, at* DEN *vårdes förlånga och förljufva* EDERS MAJESTÅTS *dagar, til at befordra millioner människors sälhet och vål!*

Med djupaste vördnad framhårdar,

STORMÅGTIGSTE ALLERNÅDIGSTE

KONUNG,

EDER KONGL. MAJ:TS,

aller-underdånigste och tròpligtigste
tjånare och underſåte
CARL PETER THUNBERG.

FÖRETAL.

Tredje delen af min Resa innehåller mine öden uti Japan och detta landets Historia. Den var årnad til et drygare arktal och at innefatta slutet af min Dagbok; men flere omständigheter hafva bidragit til, at göra verkställigheten häraf omöjelig, och nödgat mig, at lämna något til framtiden och en fjerde del. Jag vil hoppas, at den icke länge skal dröja; mine Landsmäns benägenhet at läsa denne, och de förre delars försäljning skola mycket påskynda den samma.

* * *

Kejsaredömet Japan är et i flere afseenden besynnerligt land, til bruk och inrätningar ganska olikt Europa och snart sagt alle andre länder i verlden. Det har derföre altid varit beundradt, ömsom berömdt, och ömsom tadladt. Ibland alle Folk, som bebo de trenne största delar af Jord-Globen, förtjäna Japoneserne at ställas främst, samt jämförde med Europeerne, ehuru de i många delar måste stå efter dem, kunna de dock i andra delar med mycken rätt föredragas äfven de samme. Man finner väl här, som i andre länder, både nyttige och skadelige inrätningar, både förnuftige och odugelige författningar; men man må-

måſte dock förundra ſig öfver den ſtadga, ſom öfver alt finnes i caracteren: öfver den oföränderlighet, ſom råder i lagſkipning och åmbetens utöfning: öfver nationens oafbrutna nit, at idka och befordra det nyttiga, ſamt öfver hundrade andre ſaker. At finna et ſå talrikt folk, ſom detta, ſå mangrant och ſå högt, älſka ſit fädernesland, ſin Öfverhet och ſig ſjelfve inbördes; at ſe hela landet lika ſom inſpärradt, at ingen infödd kan komma ut, och ingen främling utan tilſtånd dit in; at höra deras Lagar oförändrade i flere tuſende år, och Lagſkipningen öfvad utan våld och utan anſeende til perſonen; at Regeringen hvarken kan blifva deſpotiſk eller göra nåd; at ſe Monarken och alle Underſåtare lika klädde i en egen nationel drägt; at inge moder ifrån andre orter införas eller nye innom landet tilſkapas; at inge utländſke krig på ſeclers tid blifvit förde och inländſke oroligheter för altid förebygde; at mångfaldige Religions ſecter lefva fridſamt tilſammans; at hunger och briſt äro nåſtan okände, åtminſtone ſälſynte, med mera; alt detta förekommer lika ſå otroligt och för mången äfven ſå obegripligt, ſom det likvål är ganſka ſant och förtjänar ytterſta upmärkſamhet.

Jag har budit til, at tekna Nationen ſådan, ſom den är, utan at antingen förmycket beröma deſs fördelar, eller förmycket laſta deſs briſter. Jag har dageligen anteknat, hvad ſom kommit til min kunſkap; men åtſkillige ämnen, ſåſom deſs Hushålning, Språk, Regering, Gudstjänſt och dylikt har jag ſedan dragit tilſammans, för at afhandla dem på et ſtälle och för at undgå, at omtala dem ſtyckevis vid flere tilfällen.

In-

FÖRETAL.

Intet land i verlden torde medgifva fårre föråndringar, ån Japan, och den Lårde Doctor KÆMPFER *har både vål och utförligt beskrifvit det samma uti sin Japanska Historia. Icke desto mindre har jag funnit någre, och anteknat de få föråndringar, som på snart hundrade år, åtminstone i småsaker sig tildragit.*

* * *

Men som Naturalhistorien i synnerhet sysselsatte al min upmårksamhet; har jag icke allenast budit til, at flitigt samla detta Landets Mineralier, Djur *och* Örter, *utan också, at dermed tilskynda Europa och min fosterbygd någon nytta och gagn. Ach! hvad min glådje, utan högmod skulle vara stor, om jag i någon mohn kunnat vinna detta ålskade föremål för min önskan!*

Uti en sårskild Flora Japonica har jag beskrifvit de våxter i almånhet, som jag funnit på Nipons öar, och dervid anteknat deras bruk. Uti denne min Resebeskrifning har jag endast omtalat sådane, som medföra någon synnerlig nytta uti hushålningen och Låkarekonsten.

Til föda *anvåndas således, utom en stor hop* Fiskar *och andre* Hafsdjur, *Polygonum fagopyrum, Dioscorea japonica, Vicia faba, Pisum sativum, Phaseolus vulgaris och radiatus, Ulvæ och Fuci, Oryza sativa, Arum esculentum, Juglans nigra, Fagus castanea, Mespilus japonica med flere.*

Til matlagning *nytjas åtskillige af frön utpråssade oljor, åfven som de samme tjåna til lampor,*

pör, såsom af Brassica orientalis, Dryandra japonica, Melia azedarach, Sesamum och andre.

Såsom krydder *och desert brukas Lökar, Bamboroten, Amomum mioga, Conomon, Menyanthes nymphoides.*

Kläder *tilverkas af Bomul, Morus papyrifera och Silke samt tog af flere Nässel-sorter.*

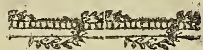
Til husgeråd *och i handtverkerier förarbetas flere nyttige trådsorter, af Lindera, Deutzia, Pinus abies, Buxbom, Cupressus och andre.*

Fårgstoffer *tagas af en Betula och Gardenia florida.*

Häckar *planteras lefvande af Lycium japonicum Citrus trifoliata, Gardenia, Viburna, Thuja, Spireæ, och lefvande* Lusthus *af Dolichos polystachyos.*

Til prydnader *i Templen insättes Skimmi;* och til *en egen hushålsnytta brukas Haliotis.*

Medicamenter *tilredas af Polygonum multiflorum, Convallaria japonica, Chenopodium scoparia, Acorus calamus, Dracontium polyphyllum, Inula helenium, China-roten, Corchorus japonicus och Lacerta japonica.*

RÄTTELSE.

Pag. 217 *står* Tusende mattor m. m. bör läsas Hundrade mattors Salen, i vidden 300, i bredden 150 alnar.

Ifrån Batavia begaf jag mig, den 20 Junii 1775, om bord på Skeppet Stavenisse, et af de Tredåckare, som voro årnade til Japan. Sedan långre tid tilbaka har Holländska Ostindiska Compagniet affänt endast 2:ne Skepp til Kejsaredömet Japan, hvilke Skepp dertil utses af Regeringen i Batavia, och merendels bägge, eller åtminstone det ena, äro store tredåckare, ifrån Provincen Zeeland; emedan detta farvatnet altid blifvit ansedt för et af de aldrafarligaste uti hela östra Indien.

Under denna resan, hade jag på Skeppet engagerat mig såsom förste Chirurgus, och vid lyckelig ankomst til Japan, at der et år qvarblifva, samt såsom Legations Medicus vara Holländska Ambassadeuren följagtig til Kejsarens

Hof i hufvudſtaden Jedo. Detta var min poſt uti Holländſka Compagniets tjänſt; men utom deſs hade jag i Amſterdam åtagit mig, at för Hortus Medicus och några förnäme Herrar, uti detta vidt aflägſna landet, ſå mycket frihet och lägenhet dertil ville medgifva, ſamla både frön och lefvande växter, i ſynnerhet af buſkar och trän, at med hemgående Skeppen til Europa förſändas och derſtädes utplanteras.

Skeppet fördes af Capitenen von Ess, och med det ſamma anträdde nu ſåſom Chef för Handelen i Japan, och tillika ſåſom Ambasſadeur til Kejſerliga Hofvet Herr Feith, för fjerde gången, och hade med ſig til hjelp vid Handelen Supercargeuren Haringa jämte fyra Asſiſtenter.

Det andra Skeppet, ſom nu låg färdigt, at göra oſs ſölje, kallades Bleijenburg, och var något mindre. Derpå fördes en Supercargeur och en Asſiſtent.

Alle Officerare på Skeppet förde en eller flere Slafvar med ſig om bord, til ſin betjäning ſå väl under reſan, ſom under deras viſtande i Japan, hvilke der et år ſkulle öfverligga. Detta var för mer

mer ån hundrade år sedan tillåtit af Japoneserne, ehuru Slafvarne ej få komma utom Factoriet eller den der intil belågna Staden Nagasaki.

Den 21, vid pass kl. 10 fõremiddagen lyftades ankar, canonerne losfades och vi gingo under segel ifrån Bataviska Redden, men låto sedan åter, ej långt derifrån, vårt ankare falla, at denne och de följande dagarne fulkomligen få al ting i ordning til den föreſtående resan. Chefen bestod både nu och under hela resan, dels för egen, dels för Compagniets råkning, frit bord för alle Officerare, åfven så vål, som liqueurer, öhl och viner.

Den 26, om morgonen hade vi, dels med liten vind, dels med floden, hunnit in uti (*Straat Banca*) Banca Sundet, hvilket år nåstan så bredt, som canalen emellan Frankrike och England. Sumatra landet sågs til vånster, hvars strånder voro jåmne och låge, samt Java til höger, bågge ymnigt bevåxte med skog.

Den 27, lågo vi åter stilla för ankare, at vånta på det andra Skeppets an-

 komst,

komst, som seglade långsammare och var blifvit efter.

Den 28, lyftades åter ankaret och resan fortsattes.

Den 30, kommo vi lyckeligen utur Sundet i öpen sjö, då vi af Skeppet Bleijenburg med flere canonskott saluterades, och med några skott tilbaka tackade det. Alle Officerarne önskade ock nu hvarannan lycka til den förestående resan.

Julii d. 3, passerades Linien (*Æquator*).

Den 8, syntes klippan Pulo Sapato, hvilken visar sig först långt ifrån, som et Skepp, och sedan, på närmare håll, en tvårt affkuren Sko, så at dess namn betyder *Sko-Ön*. På Maleiska språket betyder *Pulo* en Ö i almånhet och *Sapato* en Sko. Denna Ö har blifvit så kallad, för det hon liknar en Sko-klack.

Den 10, visade sig Chinesiska landet, hvilket altid med nöje uptäckes af Japans-farare, hvilke håraf blifva fulkomligen såkre om, huru långt de hunnit på resan.

Den 12, hade vi en ansenlig storm. Det år på denna höjden, som merendels al-

altid stormar vanka. Vår Capiten, en mycket försigtig och slug man, gjorde derföre genast anstalt, at seglen til större delen blefvo fastbundne, samt topparne af masterne strukne, och råerne nedtagne. Denna försigtigheten togs sedermera altid i agt under hela resan, så snart hårdt våder och storm infunno sig, och utgången visade, at den var ganska gagnelig. Deremot sågo vi, at Skeppet Bleijenburg, som något litet var blifvit efter, såsom trögare seglare, ännu gick för fulla segel, tils mast-topparne blåste ned, och sedan, under stormens påstående, den ena masten efter den andra förlorades, samt Skeppet af kastningen blef så skadadt, och intog så mycket vatn, at det med möda, utan at sjunka, räddades i Macao hamn, hvarifrån det sedan fördes til Canton at repareras, utan at kunna fortsätta resan til Japan. Dess ladning, som mäst bestod af Pudersocker, var nästan hel och hållen skämd.

Den 17, fingo vi en förskräckelig storm, hvilken åtföljde svåra orcaner, och varade hela tvånne dygnen, med mycket regn, dock utan åska.

Den 20, sedan stormen lagt sig, sågs en

en Chinesisk fiskarebåt omslagen drifva ut åt sjön, på hvilken fiskarena gåt förlorade.

Den 22, bekommo vi åter Chinesiska landet i sigte, och fyra fiskare båtar kommo om bord med fisk af flere slag. Ibland desse fans den vackra och genomskinliga Ostrea pleuronectes, med sit ena skal hvitt och det andra rödt, hvarföre hon af Holländare får namn af (*Maan-schulp*) Månans musla. Äfven funnos deribland Sepiæ, några task-Kråftor och Cancer Mantis. Altsammans bortbyttes til oss emot Risgryn och Arrack, som fiskarena med mycken begårlighet anammade.

Alt sedan vi affeglade ifrån Batavia hade Fråssor (*Febres intermittentes*) almånnast grasserat ibland Matroserne; men så snart kölden med starkare vindar tiltog, afstadnade de samma. Fråss-Febrar, säger Bontius, voro i hans tid mycket rara i Ostindien; nu förtiden äro de af alle slag nog almänne. Skilnaden i varmans grader var likvål, vid vackert våder, ej mycket betydande. Thermometern stod i Batavia vid 80 à 86 grader, och på den nordliga högd, vi nu ågde, 78 à 79 grader, efter Fahrenheits skal.

Det

Det ſtarka regnet, ſom åtföljt ſednaſte ſtormen, var icke mindre beſvårligt, än orcanerne; ty alt, hvad vi ägde för hand, var vått, måſte nu utläggas at torkas, och en del deraf befans vara förderſvadt.

Af de Kråftor (*Canceres*) och Sjödjur (*Sepiæ*), ſom jag för mig utvaldt, at torkas och bevaras, hade jag, emot aftonen, ſå ſnart det mörknat, den aldravackraſte ſyn; emedan de förre flåcktals och de ſednare nåſtan hele och hålne uplyſte min lilla Skepshytta med et blåagtigt phosphoriſkt ljus. Skenet var beſynnerligt derutinnan, at det, på Kråftorne i ſynnerhet, ſatt flåcktals och ej betåckte någon del hel och hållen, utan en flåck kunde vara lyſande på ena ſidan af ſtjerten, och ej på den andra. Skenet blef qvarſittande hela två dagarne, och då djuret togs ut om dagen på dåck, lyſte ingen ting. Med blotta ögon kunde jag icke uptåcka, hvarken någre hafskråck eller annat, ſom kunde förorſaka det. När jag med nagelen ref en lyſande flåck, fans ljuſet deraf hvarken minſkas eller förſvinna.

Chineſiſke fiſkare båtarne äro anſenligen ſtore och långe, men af tunna

plankor bygde, med et dåck, trubbige både i framstammen och bakstammen. I bakstammen åro de dock mycket bredare, och vid styret öpne, med en mast och et enda segel. Hårmed gå fyra eller fem man, dag och natt, långt ut i sjön, at fiska. Officerarne på Skeppet, som flere resor passerat hår förbi, berättade mig, at desse fiskare, vid vacker våderlek, stundom ses i sådan myckenhet, at de bortskymma horizonten.

Den 23, Lotsare syntes i dag i myckenhet hoppande i vatnet.

Den 26, passerade vi ön, *met zyn Gatt* kallad, och seglade inåt sundet vid Formosa.

Den 29, sågo vi ön Formosa, som fordom varit uti Hollåndska Compagniets besitning. Ön år lång, stor och mycket frugtbårande. De Skepp, som fordom gingo til Japan, anlånde hår, och detta gjorde då resan mera både beqvåmlig och såker, ån nu, då de vid påkommande stormar, ej åga någon hamn at inlöpa uti. Citadellet Zeeland upgafs af der varande Gouverneuren COIJET, efter nio månaders belågring, åt den uproriske Chinesen COXINJA år 1662, sedan

dan han af Tartarerne blifvit fördrifven ur China. Historien hårom kan ses uti *Het verwaarloosde Formosa*, door C. E. S. Amsterdam 1675, 4. Ön år nu åter under Chinesiske Kejsarens vålde, men ingen handel drifves der med Europeiske folkslag.

Den 30, utstodo vi åtskillige stormbyar med regn, hvilke dock denna gången snart gingo öfver.

Aug. den 4, fingo vi åter storm, med hög sjö, med och utan regn, hvilken var både håftig och varade ånda til den 7 påföljande. Hafsvatnet var nu i sådan gåsning, och yrde så öfver Skeppet, som hade det beståndigt regnat. Detta gjorde, at både Officerare och Matroser hårvid foro ganska illa, emedan de til slut knapt ågde några klåder torra, som de kunde ymsa med. Apan var det enda segel, som nu kunde nyttjas, för at uppehålla Skeppet emot vind och vågor.

Under den tiden hafsvågen ganska mycket svallade, och Skeppet håftigt kastades, i synnerhet framåt, och åt den ena sidan, hölt jag mig oftast ute på dåcket, och i den fria luften. At åga

någon skygd emot hafsvatnets brusande, var på bak-bords sidan emot taklen upsatt et stycke segelduk, som gjorde något litet lugn, hvarunder man kunde sitta mera fri för vågens regn. Detta var likvål icke en fulkomlig såker tilflygt undan olyckor af Skeppets kastning, som jag med egen skada snart fick erfara, i det jag vid en håftig stöt kastades ifrån denna, öfver det kulriga och nu af regnvatn slipriga dåcket, til den andra sidan, och det med sådan håftighet, at jag lupit fara, til at kastas öfver bord, deråst icke relingen haft den högd, som den vanligen åger på de Ost-Indiske Skeppen. Likvål var det en besynnerlig lycka, at jag hårvid icke afbröt högra benet, emedan stöten emot relingen och sjelfva hålen var så stark, at derefter upkom en blåsa af et åples storlek.

Den 10, fingo vi, för femte gången, på denna korta resan, svårt våder med regn och storm, som varade hela dygnet. Håraf kan ses, huru besvårlig och farlig resan år til Japan, och huru bullersamt och stormande hafvet år på ymse sidor om Formosa, åfven i den båsta årstiden, och som år den enda, då Skepp, för

för 3 eller 4 månaders tid, kunna med fåkerhet ligga i Japanfk hamn.

Den, fom behagar vidlyftigare och utförligare befkrifning på ftormar, fom i desfe farvatn rafa, kan låfa derom hos Doctor KÆMPFER i defs Hiftoria om Japan, Holländfka editionen i folio, p. 35 och 36.

Farten til Japan råknas altid ibland de farligafte i hela Indien och Holländfka Compagniet råknar et Skepp af fem, fom hitfåndas, för förloradt. At detta i det nårmafte öfverensftåmmer med mer ån ethundrade års erfarenhet, kan nogfamt bevifas af bifogade lifta, på de Skepp, fom blifvit hår förlorade, och af hvilke man ej vet hvaråft, huru och når fomlige aldeles förfvunnit.

1642. Förlorades 2:ne Skepp, de *Buys* och *Maria*, uti bugten af Guinam.
1651. De *Koe.*
1652. De *Sparwer.*
1653. Het *Lam.*
1658. De *Swarte Bul.*
1659. De *Harp.*
1660. *Hector*, hvilket likvål fprang i luften uti et flag, fom hölts med Chineferne.

1664.

1664. Het *Roode Hart.*
1668. *Achilles.*
1669. Tvånne, *HoogCaspel* och *Vrydenburg.*
1670. De *Schermer.*
1671. *Kuylenburg.*
1697. *Sparen.*
1708. *Monster.*
1714. *Arion.*
1719. Trenne, neml. *Meervoog*, *Catharina* och Het *Slot* van *Capelle.*
1722. *Valkenbos.*
1724. *Apollonia.*
1731. *Knapenhoff.*
1748. Het *Huys te Persyn.*
1758. *Stadwyk.*
1768. *Vreedenhoff.*
1770. *Gansenhoff.* Samma år måste Skeppet *Burg* gå til China, utan at kunna fortsätta sin resa, emedan det tagit läck.
1772. *Burg*, efter förra olyckeliga resan, sändes nu igen til Japan, och förde Chefen; men blef af storm så illa medfarit, at det måste öfvergifvas, ehuru det, utan at sjunka, dref in til Japanska kusten. Den 30 Julii utan för Meaxima utstod det 2 dagars storm utur ONO., förlorade master, bogsprit, galjon, galleriet &c. fick läck och mycket vatn

vatn i krutkammaren och flere ſtällen. Chefen DANIEL ARMENAULT och Capiten EVEICH ſågo d. 1 Aug. andra Skeppet Margaretha Maria, fördt af Capiten STENDEKKER. Skepsråd hölts och beflöts, at Skeppet ſkulle öfvergifvas. Dagen derpå håmtade de ſine pengar och förnåmſta ſaker, gingo öfver på andra Skeppet, låmnande detta åt vind och våg, ſamt kommo d. 6 in uti Nagaſaki hamn. Efter några dagar uptåcktes det öfvergifna Skeppet, drifvande til land i Japanſka viken, af Japanſke Fiſkare, ſom förde det i land, och funno ej flere lefvande kråk derpå, ån en galt. Oförſigtigt var, at Skeppet ej ſlåpades i ſå vackert våder, ſom blef efter ſtormen, til land eller ſtacks i brand enligt förfatningarne.

1775. Måſte *Bleyenburg* för låck och ſkador inlöpa i China, hvaråſt det reparerades, och ſeglade ſedan tilbaka til Batavia igen.

Den 13, om morgonen bittida ſyntes ön Meaxima, med ſine höge och ſpitſige berg. Eftermiddagen ſågs Japanſka lan-

landet, och om aftonen klåckan 9, låto vi ankaret falla vid ingången til Nagasaki hamn, der de höge bergen formerade en rund inhamn, likasom en halfmåne.

På bergen håromkring voro flere utposter, af Japanska Regeringen utstålde, hvilke med Telescoper försedde, på långt håll uptåcka Skeppen och straxt för Gouverneuren i Nagasaki tilkånna gifva deras ankomst. Desse utposter uptånde nu flere eldar.

I dag ihopsamlades af Matroserne, deras Bönebôcker och Biblar, samt inlades i en kista, som tilspikades. Denna kistan lämnas sedan åt Japoneserne, at förvaras, tils afresan sker, då hvar och en får sin bok tilbaka. Åndamålet hårmed år, at inge Christne eller Catholske böcker skola komma in i landet.

På dåcket upstäldes nu et fångställe med sit tak öfver, utan gardiner, för de på Skeppet ankommande Japanske Öfver-Officerare, at sitta på.

En Mönster-rulla på hela Besåtningen, af vid pass 110 man, och på slafvarne tilhopa 34, gjordes fårdig, med hvars och ens ålder deri anteknad, at lämnas åt Japoneserne. Hvars och ens hem-

hemort anteknas icke på denna listan, emedan alle anses för Holländare, oagtadt åtskillige voro från Sverige, Dannemark, Tyskland, Portugal och Spanien. Efter denna Mönsterrulla mönstras, strax efter ankomsten, hela Besåtningen utaf Japoneserne, och sedan hvarje morgon och afton, på de dagar, då Skeppet losfas eller lastas, och då farten är öpen emellan Skeppet och Factoriet. Härigenom göra Japoneserne sig försäkrade derom, at ingen, utom deras vetenskap, kan hemligen undkomma eller qvarblifva på Factoriet, utan deras tilstånd.

Den 14. Vådret var i dag så starkt, at ankaret ej kunde upvindas; vi nödgades altså klåckan 11, kapa utaf ankarlinan och gingo under segel.

En båt sågs då genast komma emot oss ifrån landet. Capitenen påklädde sig derföre en blå med silfver galonerad sidentygs Råck, ganska stor och vid, upstoppad och framtil för magen med en stor kudde försed. Denne Råck har i långliga tider blifvit brukad, at dermed inlurendråga contraband-saker, emedan Chefen och Skeps-Capitenen varit de endaste frie från visitation. Capiten gjor-

de

de med denna fylda Råcken, gemenligen trenne resor om dagen ifrån Skeppet til Factoriet, och var ofta med gods så tunglastad, at då han steg i land, måste 2:ne Matroser, en under hvarje arm understödja honom. En ansenlig profit tilföll härigenom årligen Skeps-Capitenen, utaf de öfrige Officerare, hvars gods han jämte sit egit ut-och införde för contant betalning, som kunde stiga til flere tusende Riksdaler.

Uti nyssnämnde båt ankommo ifrån Factoriet, på den der varande Chefens vägnar en Supercargeur och trenne Assistenter, at lyckönska oss til vår ankomst, och göra sig underrättade om Skepp, Ladning, nyheter ifrån Batavia m. m.

Emedlertid voro på Skeppet uphissade mångfaldige sorter af flaggor och vimplar, at göra vårt inträde til hamnen lysande.

Så snart vi nalkades til de 2:ne Kejserlige vakterne, som ligga på ymse sidor af hamnen, och af hvilke den ena kallas Kejsarens, den andra Kejsarinnans vakt, låssades Canonerne, at salutera dem.

Under hela denna seglation i en lång och

och krökt inhamn, hade vi den vackraste utsigt i verlden, af de kringliggande kullar och berg, som fågos odlade ånda up til sjelfva topparne; en utsigt, som år få sålsynt i andre lånder.

Åndteligen hunno vi til sjelfva ankarplatsen, der vi ganska glade låto vårt ankare falla, vid middagstiden, et bösseskott ifrån Staden Nagasaki och den der bredevid liggande lilla ön, Dezima, hvaråst Hollåndska Factoriet år belåget.

Sedan de förutnåmnde ifrån Factoriet Committerade Herrar åter begifvit sig til lands och medfört Compagniets samt privatas brefver; kom efter en liten stund om bord Chefen, som detta år qvarblifvit i Japan, och honom åtföljde til Factoriet den ankomne Chefen, Capitenen, Supercargeuren och Assistenterne.

De nye tidningar vi nu fingo, voro ingalunda angenåme, emedan ifrån Hofvet voro ganska strånge ordres ankomne, til håmmande af all vidare lurendrågeri-handel. 1:o at Capiten och Chefen hådanefter skulle visiteras, lika som alle andre, utan åtskilnad, hvilket tilförene aldrig skjedt. 2:o att Capiten skulle

 hå-

hådanefter klåda sig, såsom andre, och bortlågga den vida öfverråcken, som hittils hade blifvit brukad til lurendrågeriets befordrande. 3:o at Capitenen skulle antingen beståndigt förblifva om bord, eller, om han ville gå i land, skulle han ej åga tilstånd, at under hela vistandet derstådes mer, ån twånne gånger gå om bord. Denna sednare puncten blef dock mycket eftergifven och Capitenen fick efter två dagar åter gå om bord, at lågga Skeppet för 2:ne ankare. Tilstånd hårtil ficks af Gouverneuren i Nagasaki, dels genom bön, dels genom hotande, at om skada skedde Skeppet, skulle den blifva för Kejsarens råkning, och om Kejsaren dervid vore indifferent, at Compagniet det såkerligen skulle håmnas.

Desse strånge Ordres voro ifrån Hofvet utfårdade, i anledning af de nye uptåckter, som skedt sedan år 1772, då det öfvergifne Skeppet Burg hade kommit drifvande til Japanska kusterne och vid utlastandet befans åga månge contraband-varor, i synnerhet tilhörande Chefen och Capitenen. Skeppet Burg, som förut år nåmnt, hade 1772 under resan hit af stormar fåt få mycket låck, at det efter hållit Skeps-Råd öfvergafs och

togs

togs för så säkert, at det innom några timar skulle sjunka, at icke eld blef satt derpå, enligt Compagniets befalning i dylike mål. Detta oagtadt dref Skeppet flere dagar in åt Satsuma landet, der det af Japoneserne uptäcktes och boxerades til Nagasaki hamn. Japoneserne, som hårigenom fåt Holländska Skeppet under sin fria disposition, uptäckte nu der alla vrår och gömslor, samt en myckenhet kistor, tilhörige de förnämste Officerare, fylde med de måst förbudne Contraband-varor, och med deras namn märkte. I synnerhet förtörnades de ganska mycket öfver en Chefen tilhörande kista, fyld med falsk *Som* eller radix *Ginseng*, som aldeles icke får införas i landet. Kistan blef derföre utan för Factoriets sjöport med dess vara förbränd.

Utom den skymf, som en Chef hårigenom sker, at visiteras, förlorar Capitenen et vackert årligt capital i släplön, och alle Officerare på sine varor, en betydelig vinst.

För längre tid tilkaka var Capitenen icke allenast försed med den beskrifne vida öfverråcken, utan äfven med stora vida byxor, i hvilke åtskillige för-

 bud-

budne saker infördes. Desse blefvo dock miståňkte och aflagde; men råcken, den sidsta tilflykten, måste nu, med största harm, afklådas.

Det var ock ej litet löjeligt at se en stor del af de okunnige Japoneser, med fårdeles förundran nu beskåda vår lagom tjocke Capiten, då de altid förut inbillat sig, at alle våre Capitener voro så tjocke och fete, som de altid set dem.

Så snart Skeppet var kommit för ankare och vi med våre Kanoners lossande fåt salutera Nagasaki stad, kommo straxt om bord 2:ne Japanske Öfver Officerare (*Banjoser*) och några under Officerare (*under Banjoser*,) jämte Tolkar och deras betjåning.

Banjoserne gingo at intaga sit rum på det framståldte fångstållet, hvarpå var lagd en tjock japansk halm-matta och deröfver et katunstäcke. Altsammans var för regn tåckt med et tält af Segelduk och en pall satt frammanföre, at låtta upgången. Sedan de afdragit skorne, gingo de up, at sitta, efter landets sed på hålarne, med fötterne lagde under sig. Vane vid denna sitning, kunde de långe dermed uthårda; men

at

at den i långden var dem tråtſam, ſågs nogſamt deraf, at de ſtundom ledſnade dervid och för någon ſtund gingo, at ſitta på Europeiſka ſättet.

Desſe Banjoſers Syſla var, under hela den tiden Skeppet låg på redden, at tilſe, det alt gods och folk, ſom gick til lands eller kom om bord, blef noga viſiteradt, at undfå ordres från Gouverneuren i Staden, at underteckna alla pasſporter och papper, ſom åtföljde varor, gods, folk, med mera.

Deras tidsfördrif, under ſit ſå långa, ſom tråttande ſittande, var, at röka tobak, ſtundom tala några ord med hvarannan, at dricka thé-vatn och ſupa en ſup Europeiſkt brånvin. Til den åndan framſattes af Skeps Capitenen tvånne cryſtal-flaſkor med åtſkillige liqueurer och 2:ne ſlipade cryſtalglas. Åfvenledes framſattes ſockerbakelſe på en talrik, til brånvinsbröd, ehuru de ej göra ſtor ſkada på liqueuren, den de blott profva.

Hamnen år ungefårligen en mil lång och fyra bösſeſkott bred, krökande ſig något vid åndan åt ena landet. Den löper i N. och S. har moddergrund och år ganſka djup, at ſkeppen

kunna ligga på et bôsseſkots affſtånd in til Factoriet.

Sedan Canonerne åtſkillige gånger voro losſade, vid pasſerandet förbi Kejſerlige vakterne, vid de Committerades ankomſt om bord och bortgång, Chefens ankomſt och alle Officerarnes aftågande til lands, ſå måſte nu til Japoneſernes förvar öfverlåmnas reſten af krutet, jåmte kulor, vapn och den förr omnåmnda bok-kiſtan. Til den åndan lefvererades en viſs portion krut, ſex fat kulor, ſex Moſqvetter, ſex bajonetter, ſom man inbillade dem nu vara alt, hvad öfrigt var af Ammunition. Alt detta förvaras i et packhus, tils Skeppet ſkal låmna redden, då det frivilligt af Japoneſerne återlåmnas.

Japoneſerne hafva i ſednare tider blifvit förnuftige nog, at låmna Styret orördt, ſamt Seglen och Canonerne om bord. Det myckna beſvår, ſom hades vid desſas afhåmtning, tröttade dem åfven.

Når Japoneſerne på nyſsbeſkrefne fått tro ſig hafva fulkomligen deſarmerat oſs, år mönſtringen det förſta, ſom de på Skeppet företaga, hvilken ſedan dageligen morgon och afton förny-

nyas, då losſning eller inlaſtning ſker. De råkna altid ifrån 1 til 10, och begynna ſedan på 1 igen, hvilken method ockſå vid ſakers och gods råknande iagttages. Ganſka noga anteknas hvarje gång, huru månge man gåt i land, huru månge åro ſjuke och huru månge åro tilſtådes på Skeppet.

Alle ſådane dagar, då något ut-eller inſkeppas, åro Öfver-Banjoſer, Under-Banjoſer, Tolkar, Skrifvare och Viſitatorer om bord, in til aftonen, då de alleſammans gå i land och låmna Europeerne enſamme på Skeppet i frihet. Vid dylike tilfållen hisſas altid flaggen på Skeppet, ſå vål, ſom på Factoriet, och då bägge Skeppen lyckeligen hit anlåndt, arbetas på hvardera af dem, hvarannan dag.

Skepsbåten och ſlupen tagas åfven af Japoneſerne i ſåkert förvar, ſå at folk och varor komma at föras af och an, endaſt med Japanſke båtar och af Japanſke ſjömån.

På det hvarken Hollåndarne ſjelfve ſkola kunna komma ifrån Skeppet, eller Japoneſer dit, för at drifva hemlig handel, i ſynnerhet nattetid, under mörkrets

krets betåkning, och då inge Japanske Officerare åro om bord, blifva flere store Vakt-Skepp lagde rundt omkring Skeppet på något afstånd, och utom desse åtskillige små båtar förordnade, at hvar tima på natten ro omkring Skeppet, på mycket nåra afstånd.

Ebb och flod mårkte jag hår i hamnen vara ganska ansenlige, likasom bergen omkring hamnen voro mycket brante och strånderne således bråd-djupe.

Vid vår ankomst funnos åfven uti hamnen 11 stycken Chinesiske Fartyg (*Jonques*), lagde tått intil landet, så at de under ebben lågo endast i den gyttiga grunden. Några af desse blefvo efter hand lastade och afseglade, men sju blefvo liggande qvar öfver vintren. Hvart och et af desse Fartyg medföra vanligen en stor folkmångd, oftast 70 til 80 man. Detta gör, at nåstan årligen hårstådes öfver vintren qvarblifva vid pass 600 man, på en liten ö, liggande vid sidan af Hollåndska Factoriet och utanföre Nagasaki stad.

Den 15. Kreatur, som Kalfvar, Oxar, Svin, Getter, Får och Hjortar, hvilke årligen ifrån Batavia hit medföras, vo-

voro de förste, som afskeppades i dag. Emedan Europeerne ej härstädes kunna få sådane kreatur til slagt, nödgas de medföra åtskillige deraf, dels til färsk provision på Factoriet, dels til provision för Skeppen vid afresan. Desse stå beständigt på Ön på stall, som om sommaren är öpet och om vintren tilslutit. De födas med gräs och löf, som dageligen trenne gånger af Japanske drängar rundt omkring Staden hämtas och hitföres. Om vintren är deras mästa foder något Risgryn och qvistar af trän, samt halm af uttröskadt Ris.

Detta boskaps foder examinerade jag dageligen 3:ne gånger och utletade derutur de sällsynte växter, som der funnos, til torkning för Europas Herbarier och dem jag icke sjelf ägde frihet, at samla uti de omkringliggande fälten i et land, der våre dufvor, mera frie, voro mindre mistänkte, fångne och bevakade, än de om handel och vinning nitiske samt med många lifsfaror så långt ifrån sin egen hemort hit anlände Europeer.

Japonesen äger aldeles icke Får eller Svin, och ganska litet af Kor och Oxar. Desse sednare, som äro mycket små, nytjas också endast någon gång

 vid

vid landtbruket, och hvarken åtes köttet deraf, eller användes mjölken til någon nytta.

Den 16 och följande dagarne blefvo Officerarnes kläder, meubler och förråd af matvaror, vin, öl med mera, förde i land, hvilket altid först fårskildt måste ske, innan några handelsvaror få afskeppas. Detta plågar merendels ske de tre förste dagarne.

Sept. Den 4. Visiterades Skeppet af Japoneserne, sedan private personers gods, som ej skulle säljas, var fördt i land. Alle sådane varor, som redan voro angifne af private til försäljning, skickades nu i dag af, och om någon i hastighet förgätit något, fick det ej sedan komma i land eller försäljas. Skeppet visiterades öfver alt ganska noga, undantagande aldranederst och i Krutkamaren.

Det återstående af denna månad användes til at utlasta Compagniets Handels varor.

Vid ut- och inlastning, samt til båtarnes fram och återförsel, var en myckenhet arbetskarlar (*Kulis*) förordnade, öfver hvilke andre såsom vaktmästare voro satte at åga upsigt. Desse hade al-

altid för sed, at sjunga, då de skulle uplyfta eller båra något, åfven som då de rodde, och det altid efter någon viss takt, med et vist låte och tjånlige upmuntrande ord. Hollåndarne togo sig fordom den friheten, at för fel afstraffa och slå desse arbetsdrångar af såmre folket; men nu mera år detta, såsom för Nationen vanhederligt, aldeles och vid strångt straff af Regeringen förbudit.

Når någon Europé far til eller ifrån Skeppet, med eller utan någre saker, medföljer altid en betjånt och et passbref, hvarpå dess namn anteknas, dess byxsåcks-ur upskrifves, med mera.

Så snart Skeppet var til hålften utlastadt, började med inlastande af Stafkoppar uti brådlådor. Detta år, då endast et Skepp hit ankommit, inlastades uti det samma halfannan koppar-ladning eller 6700 kistor, hvardera af 120 ℔ vigt, eller en Pikel.

På de dagar, då ingen afskepning eller inlastning sker, komma inge Japanske Officerare eller andre Japoneser om bord, och Hollåndarne sjelfve komma ej eller sådane dagar til eller ifrån Skeppet. Öns port år ock då åt sjösidan

til-

tilsluten. Skulle någon angelägen omständighet fordra, at någon Officerare nödvändigt måste fara om bord, såsom Capitenen eller Doctorn, hvilket ifrån Skeppet med flaggens hissande gifves tilkänna; så måste dertil begäras tilstånd af Gouverneuren i Staden. Meddelas det, så öpnas ändock icke öns sjöport, utan man beledsagas af Tolkar och Officerare igenom en liten del af Staden til en liten brygga, hvarifrån man med båt föres til Skeppet, efter föregångne noggranne visitationer. Banjoser och Tolkar, som medfölja, gå dock icke up på Skeppet, utan vänta uti sine båtar, til dess man uträttat sit ärende på Skeppet, hvarifrån man med samme ceremonier och samma våg blir återbeledsagad til Factoriet. Uti Staden, under det man der framtågar, samlas altid en myckenhet folk, som beskåda vandringsmannen och en talrik barnaskara, som med sit skrik ger sin förundran tilkänna öfver Europeernes stora och runda ögon (*hollanda O-Me*).

En dag fingo vi på Skeppet besök utaf några Förstar och bägge Gouverneurerne öfver Nagasaki Stad. Desse kommo af nyfikenhet om bord, för at be-

bese vårt Amiral-Skepp, som var en ganska stor och tillika mycket vacker tredåckare, hvars like på månge år ej varit uti Japan. En af Tolkarne betygade för mig, at under de 30 års tid, som han tjänt på Holländska Factoriet, hade han aldrig tilförene set något Holländskt Skepp af sådan storlek eller så prydeligt, som detta.

Under denna tiden förlorade vi en af våre Matroser, som med andre sjuke blifvit förd i land til det på ön varande sjukhus. Sedan dess död blifvit kungjord för Gouverneuren i Nagasaki, blef tilstånd gifvit til dess begrafning. Liket blef utaf tilförordnade Japaner ganska noga visiteradt, sedan inlagdt uti en brådkista och fördt af Japanerne sjelfve til andra sidan af hamnen, der det nedgrafdes i jorden. Några ville påstå, at det sedan skulle af Japanerne upgråfvas och förbrännas, men derom kunde jag ej få någon fulkomlig säkerhet.

Tullar äro aldeles okände, så väl in uti landet, som vid kusterne; och tullafgift fordras aldrig, hvarken för in-eller utgående varor, hvarken af främmande eller infödde. En synnerligen lyckelig förmon, som få andre länder äga!

åga! Men på det icke förbudne varor skola hemligen insmygas, hålles här den strångaste upsigt, och folk samt varor visiteras så noga, at Argi ögon kunna sågas härvid nyttjas. När någon Europé går til lands, visiteras han först om bord och sedan så snart han kommit i land. Denna dubla visitation är ganska stráng, så at ej allenast fickorne trefvas och klåderne långs efter lifvet och låren med hånderne bestrykas, utan stundom antastas sjelfva virilia på såmre folk. På slafvarne examineras ock håret på hufvudet. Alle de Japoneser, som komma om bord, visiteras på lika sått, ingen undantagen, mer än Öfver-Banjoserne. Samma visitation undergå alle saker, som ut-eller inskeppas, nemligen först om bord och sedan på Factoriet, undantagne stora kistor, som på Factoriet utpackas och så ytterligen undersökas, at sjelfva plankorne klappas, dem de mistro vara ihålige. Sångklåder ofta upsprättas och fjådrarne omröras: i smörbyttor och confitur-krukor instickas jerntenar: på ostar skåres et fyrkantigt hål och i det instickes en lång jernspits åt alla kanter. Ja deras mistanka gick så långt, at af medförde ågg ifrån Batavia, togs et

et och annat ut, at sönderslås. Samma stränghet i agttages, när man går ifrån Factoriet til Skeppet, eller någon passerar in eller ifrån Staden Nagasaki til ön Dezima. Uret måste man uptaga ur fickan för at visa det, hvilket altid anteknas då det föres in eller ut. Stundom visiteras Hatten. Penningar och Mynt må aldeles icke af Private införas, utan tagas merendels i förvar, tils afresan sker. Brefver måga icke en gång förseglade sändas til eller från Skeppet, utan öpnas och måste stundom läsas af Tolkarne, äfven som andre Manuscripter. Alle Religions böcker, i synnerhet om deri äro Kopparstick, äro ganska farlige, at införa; men annars få Europeerne fritt införa en myckenhet böcker til sit egit bruk, och var visitation härutinnan minst noga, emedan de blott sågo på några af dem: Latinske, Franske, Svenske och Tyske böcker och skrifter gå mera fritt, emedan Tolkarne ej förstå dem. Vapn få väl ej införas, men likväl tillåts ofs ännu införa våre värjor.

Holländarne äro sjelfve orsaken til denna öfverdrifna visitation, hvars stränghet ökats vid flere tilfällen, tils den nu

nått

nått sin höjd. Capitenens vida byxor och råck samt hundrade andre konster hafva blifvit användе at hemligen inlurendråga gods til Factoriet, och Tolkarne, som förr aldrig visiterades, förde contraband-varorne efter hand til Staden, der de såldes för reda penningar. Ofta hafva de sökt göra detta så fint, at gods blifvit förborgadt vid sjelfva genitalia och i håret. För några år sedan fans en Papegoja gömd i byxorne på en Skeps under-Officerare, hvilken fogel under visitation begynte prata och derigenom uptäcktes. I år fans i underbyxorne på en Assistent åtskillige Riksdalrar och Ducater förborgade.

Härtil kan läggas det högmod, som några oförståndige Officerare oförsigtigt visa emot Japoneserne, med otidige motsäjelser, öfver axel seende, utleende och föragtande, hvarigenom Japoneserne, för desse upfatta hat och föragt, som hos dem än mera ökas, då de märka, huru ovänligt och ohöfviskt de ej sällan omgås med hvarandre, och huru barbariskt de ofta handtera sine underhafvande Matroser med svordom, slagsmål och andre grymheter.

Alt detta har, år ifrån år, retat Japo-

ponesen, at alt mer och mer inskränka Holländske Köpmännernes frihet och at alt nogare och strängare visitera dem, så at de nu med alla sina finteliga konster knapt äro i stånd, at förblinda ögonen på en så vakande Nation.

Innom Dezimas sjöport, då något ut-eller inskeppas, sitta likssom om bord, altid Öfver-Banjoser, under-Banjoser, öfver och under-Tolkar, för hvars ögon alt visiteras. Och på det Europeerne ej skola på något sätt kunna göra bekantskap med Visitatorerne, så ombytas de så ofta, at intet tilfälle dertil gifves.

Härigenom hindras allenast lurendrägerier, men ej någon privat handel, utan hvar och en står fritt at införa alt, som kan säljas och är begärligt, äfven sådant, som icke kan säljas eller til salu är tillåtit, endast det ej sker hemligen. Sumatras Campher och Skilpadskal få Private personer ej handla med, emedan det är Compagniets förbehålna handel.

Orsaken, hvarföre Private personer så gerna lurendråga in sådane handelsvaror, som til salu på Auction ej äro förbudne, är den, at när gods säljes på

Auction, så de derföre inge contante penningar, utan nödgas taga andra varor i betalning. Desse varor, antingen porcelliner eller lack-verk, äro genom årlig tilförsel, på Batavia i så lågt pris, at de stundom få mindre derföre, år inköpet varit. Deremot då godset kan hemligen säljas, få de derföre redbart guldmynt, och ofta dubbelt båttre betalt.

För några år tilbaka, då lurendrågerierne ännu voro i flor, fördes vål det måsta af Tolkarne ifrån Factoriet til Staden; men någon gång kastades ocksså gods öfver Dezimas mur och emottogs uti en Japansk båt, som dertil var beståld. Flere både Tolkar och andre Japoneser hafva, åtskillige gånger blifvit hårvid ertappade och merendels til lifvet afstraffade.

Lurendrågerier hafva altid varit ansedde med svårt straff, åfven för Holländarne med ansenlige böter, hvilke nu nyligen blifvit ökte, så at om någon Europé dermed befinnes, måste han böta 200 Catjes Koppar och förvisas landet för altid. Utom dess afdrages för Compagniets råkning 10000 Catjes Koppar; och om Lurendrågeriet uptåckes sedan Skeppet låmnat redden, må-

ste

ſte både Chefen och Capiten hvardera böta 200 Catjes Koppar.

Compagniets varor undergå ingen viſitation, utan föras ſtraxt til Packhuſen, ſom af Japoneſerne förſeglas. Uti desſe Packhus förvaras de til deſs at alt blifvit förſåldt och de afhämtas.

Tolkarne äro alle infödde Japaner och tala mer eller mindre redig Holländſka. Regeringen tillåter inge utlänningar, at lära ſig ſpråket, på det de ej derigenom måge blifva i ſtånd at upſnappa några kunſkaper om landet; utan beſtår 40 à 50 Tolkar, ſom på Factoriet vid Handelen och andre tilfällen ſkola betjäna Holländarne. Desſe Tolkar delas gemenligen i trenne Clasſer. De äldſte, ſom tala bäſt Holländſka ſpråket, få namn af öfver-Tolkar; de ſom tala det mindre väl, under-Tolkar och de, ſom ännu behöfva vidare lära det, kallas Lärlingar. För detta lärde Holländarne Japoneſiſke Lärlingarne ſjelfve ſpråket, i ſynnerhet var det Doctorns ſyſla; men nu informeras desſe af de äldre Tolkar. Lärlingarne hade ock förut altid frihet, at efter behag komma på Factoriet, men nu få de ej förr eller oftare komma dit, än de göra

verkelig tjänst. Tolkarne avancera i tour och förmoner efter hvarandre, utan at de til andre syslor blifva emploijerade. Dessas pligt och sysla är, at merendels en eller stundom två af hvar Class vara närvarande, då några affairer förehafvas emellan Japoneser och Holländare, antingen rörande Handelen eller andre mål. De tolka antingen mundteligen eller skrifteligen, då något skal andragas hos Gouverneuren, Officerarne eller andre, antingen i klagomål eller ansökningsmål. De måste altid vara närvarande under visitationer, både på Skeppet och Factoriet, samt på resan til Hofvet.

En del af de äldre Tolkar tala i almänna saker tämeligen redigt och förståndigt Holländskan; men som deras egit språk är til phraser och constructioner så mycket olika de Europeiske, får man ganska ofta af de måste höra rätt löjeliga utlåtelser och besynnerliga talesätt. Åtskillige lära det aldrig rigtigt. Då Holländska skrifves, nytja de i stället för pennan sin vanliga pensel, sitt touche och egit papper, men skrifva likväl ifrån vänster til höger, på Europeiska sättet, merendels

pry-

prydeliga och vackra Italienska bokstäfver.

Tolkarne äro ganska store älskare af Europeiske böcker, och förskaffa sig årligen deraf en eller flere, af de ankommande Köpmän. De äga dem icke allenast, utan nytja dem äfven flitigt och hålla noga i minnet, hvad de lära. Utom dess äro de ganska mone om, at få lära något af Europeerne, samt fråga, med oändeligen många frågor, ofta til ledsnad, efter all ting, besynnerligen hvad til Medicin, Physiken och Natural-Historien hörer.

De måste lägga sig i synnerhet på Medicinska studium och äro de endaste, som utöfva den efter Europeernes method och med Europeiske medicamenter, som de af Holländske Doctorerne kunna förvärfva sig. Härigenom få de tilfälle, at både förtjäna penningar, och vinna något mera anseende, samt antaga stundom Lärjungar til undervisning.

För detta kunde Tolkarne frit komma på Holländarnes kamrar; men nu var det, til lurendrågeriers förekommande, förbudit, undantagit vid visse

tilfällen, då de måste åtföljas af en eller tvånne Ottonas.

Med Tolkarne äro altid i följe så väl til Skeppen, som til deras Collegium på Dezima ö, åtskillige skrifvare, hvilke antekna, hvad som inskeppas eller utlastas, skrifva pass-bref och annat dylikt.

Så snart jag kommit i land, blef min första omsorg, at skaffa mig Tolkarnes bekantskap, och at så mycket möjeligt var, inställa mig hos de Officerare, som oftast infunno sig på vår lilla Handelsö. Som Medicus hade jag härtil flere önskelige tilfällen; ty utom det, at mit upförande emot Japoneserne var ganska vänligt och utan alt svek, så ägde jag också ofta tilfälle at med nyttige råd och hälsogifvande läkemedel kunna tjäna både dem sjelfve och deras hemavarande sjuke anhörige och vänner. Utom dess, såsom icke af den Handlande Societeten derstädes, misstänktes jag mindre än andre, och mine insigter, i synnerhet i Läkare-konsten, kommo dem som oftast til pass och blefvo efterhand än mera för dem nyttige, då jag ibland deras egit lands vilde växter småningom hant uptäcka flere kraf-

ti-

tige botemedel. Jag förſökte igenom både Tolkar och de på ön varande Officerare, at förſkaffa mig en frihet, ſom annars icke lämnas någon af Europeerne, nemligen, at få botanicera uti fältet omkring Nagaſaki Stad och upſöka de växter der funnos, ſamt ſamla deras frö. Detta tyktes i början tämeligen för mig lyckas och jag erhölt verkeligen Gouverneurens tilſtånd dertil; men innan kort blef detta åter uphäfvit. Orſaken dertil var löjelig nog och följande; Japoneſerne äro i anſeende til Europeerne uti högſta måtto miſtänkſamme och Gouverneuren ganſka rädd, at bevilja dem något, hvarpå man icke äger något exempel förut. Då jag begärt tilſtånd til mine botaniſke utvandringar, hade i Japanſke Journalerne blifvit efterſet, om någon Holländare förut någonſin ägt en ſådan frihet, och då det blef befunnit, at en Fältſkär för någon lång tid tilbaka, då ſjukdomar mycket härjat och medicamenter börjat fela, omkring Nagaſaki Stad kringvandrat, för at ſöka ſådane; bifölls min begäran utan betänkande. Men ſedermera vid nogare granſkning befans, at denne Fältſkär endaſt varit under-Fältſkär och at jag ſåledes, ſom Öfver-Fältſkär

ſkår icke kunde få tilgodo njuta ſamma fórmon. En ſå liten omſtåndighet år ofta ſtor hos Japanſka folket, ſom med ſå mycken nit ſóker upfylla ſine ſkyldigheter och blindt lyder ófverhetens lagar, utan at efter egit tycke och godtycke fórſtå, och fórklara dem eller ſkapa nya efter behag och omſtåndigheter. Fór min del anſåg jag denna omſtåndighet icke eller fór ringa. Af alle de vedervårdigheter, ſom fórut tråffat mig, råknade jag intet ſlag fór ſå hårdt, ſom detta, utan at åndock miſtróſta om någon vidare framgång, ehuru det gråmde mig, at hóſten ſkulle emedlertid framſkrida. Jag upmuntrade emedlertid Tolkarne, hvilke jag dageligen underviſte uti Medicin och Chirurgien, at kring alle backar ſamla och fóra til mig, af alle våxter, der funnos, blad, blomor och frón, och ſókte til at ófvertyga både dem och Officerarne, at emellan en ófver-och under-Fåltſkår var fóga eller ingen ſkilnad, at en ófver-Fåltſkår fórut måſte vara under-Fåltſkår och at om den fórre dór, den ſednare ſtraxt intager hans ſtålle. Detta verkade ſå mycket, at jag åter bekom Gouverneurens tilſtånd, men ſå ſent, at jag ej kunde

de nytja det förr, än i början af Februarii månad.

Under denna tiden sökte jag inhämta någon kunskap om språket, ehuru sådant är strängeligen förbudit och svårigheterne dervid denne tiden voro långt större, än de någonsin varit tilförene. Jag gjorde mig til den ändan af Tolkarne underrättad, om inge Dictionairer, Orda-böcker eller andre hjelpredor funnos tryckte på deras språk och Holländskan. Efter flere fåfänge forskningar i den vägen, hant jag ändteligen upspana en gammal Dictionaire, på Latinska, Portugisiska och Japanska språken. Dictionarium Ambrosii Calep var af de Portugisiske Patres tagit til grund til dess förfärdigande. Titelbladet var aldeles borta, at jag ej kunde få reda på åratalet, då det blifvit Trykt; men utaf Företalet såg jag, at Societas Fratrum Europæorum simul & Japonicorum hade uti Japan gemensamt utarbetat det samma. Boken var in qvarto, Tryckt på Japanskt papper och innehöll, utom Titelbladet och det sidsta bladet, som ägde på sig errata, 906 sidor. Boken såg gammal ut och hade äfven i ena hörnet något lidit af brand. En af de äldre Tolkar ägde den såsom

ärf ifrån sine förfäder, och har jag så mycket mer anledning til at tro, at den måtte vara ganska sällsynt, som hvarken jag eller Holländske Chefen kunde på något sätt eller emot något pris få antingen tilhandla eller tilbyta oss den samma.

Nagasaki hamn är den enda, der främmande Skepp må ankra, ehuru Holländarne och Chineserne äro de endaste, som af alle folkslag på hela jordklotet äga tilstånd, at äfven hit anlända och at härstädes idka Handel. Skulle något främmande Skepp af storm eller olyckor drifvas til någon af Japans kuster eller för sine behof til något annat ställe inlöpa, göres derom genast rapport til Hofvet i Jedo och Skeppet förvises til Nagasaki hamn. Staden är en af de fem så kallade Riks-Städer, och för sin handel med utlänningar, en af de största Handelsstäder i Riket. Den tilhörer enskildt Verldslige Kejsaren; inkomsterne inflyta i Dess Skatkammare och en Gouverneur förer befälet uti dess namn. Uti Nagasaki Stad hafva fordom residerat tillika tvånne Gouverneurer; nu mera äro väl altid förordnade tvånne, men en är endast regeran-

rande och desse bägge aflossa ymsom hvarandre årligen uti October månad. Den tjånstfrie reser altid til Jedo och tilbringar sin ledige tid derstådes hos sin Famille, som der, efter dess bortresa, altid qvarblifver såsom underpant för dess trohet. En Gouverneurs årliga Lön går til vid pass 10000 Riks:dr, utom de extra-ordinaire inkomsterne, hvaraf likvål inge store besparingar göras, i anseende til de skånker, och omkostnader han nödgas göra vid Hofvet och i anseende til den myckenhet högre och lägre betjåning, som han på egen kostnad måste underhålla. Gouverneuren äger högsta styrelsen i Staden och öfver så vål Hollåndska, som Chinesiska Factorierne. Staden är på alla sidor inåt landet omgifven med höge och småningom ned åt hamnen afslutande berg samt af en tåmeligen ansenlig vidd och utstråkning. Uti hamnen finnas en myckenhet större och mindre Japanske Fartyg, ånda til 50, 100 och derutöfver, utom fiskare-båtar ifrån omliggande orter, til et ansenligt antal. Deras båtar blifva icke rodde, utan altid med en eller tvånne åror vrickade, Åran år stor och til den ådan smedt vriden. Denna vrickningen med åror-

ne

ne tyckes icke vara så tröstsam, men drifver Fartyget ganska fort.

Dezima ö förhyres utaf Nagasaki Stad åt Holländska Compagniet och anses blott, som en gata, som tilhörer Staden. Staden upbygger derföre på den samma alla våningshus, samt underhåller och förbättrar dem, då de blifva bofällige. Hvar och en husägare låter dock på egen bekostnad insätta fönsterramar, klistra tapeter på tak och våggar, hvitmena och göra andre inrätningar för sin egen beqvåmlighet. Ön år med Staden och fasta landet fasthångande och vid lågt vatn endast skild med en graf derifrån. Vid högt vatn blir den en ö, som medelst en brygga åger gemenskap med Staden. Storleken af denna ö år obetydelig, af vid pass 300 alnars långd och 120 alnars bred. Med plank år den på alla sidor omgifven och stångd, samt försed med tvånne portar, den ena emot Staden vid bryggan och den andra emot sjösidan. Den sednare af desse portar öpnas endast de dagar, då Skeppen lossas eller lastas; den andra år altid bevakad af flere Japaner om dagarne och tilsluten om nåtterne. Tillika år vid den-

den famma et vakthus, der de in-och utgående vifiteras. Långs efter ön åro bygde i form af en liten Stad Compagniets flere packhus, fjukhus och enfkildte hus för defs betjåning, utaf 2:ne våningars högd, hvaraf endaft den öfra bebos och den undra nytjas til bodar och uthus. Emellan desfe hufen löpa tvånne gator, fom midtpå korsfas af en annan. Utom Compagniets ftore och brandfrie packhus åro hufen allefammans af korsverk med lerbruk, belagde med tegeltak och inredde efter landfens fed med pappers fönfter och golfmattor af halm. Några hafva i fednare tider från Batavia medfört antingen fmå fönfter eller några glasrutor, för at mera uplyfa rumet och åga någon utfigt. Vid fjöporten finnas i beredfkap allehanda brand-redfkap och vid andra åndan en Luft-och Köks-Trågård, famt et två våningar högt anfenligt Lufthus.

At på Hollåndarne hålla en jåmn och noga tilfyn på ön, åro der förordnade åtfkillige Officerare, Tolkar och vaktkarlar. Vakthus åro uti trenne hörn upbygde, uti hvilke hålles vakt, den tiden Skeppen ligga på redden.

redden. Sedan de affeglat, nytjas blot et enda af dem. Denna vakt går både om dagen och i synnerhet om nätterne, lika som en brandvakt, flere resor ikring ön.

Tolkarne äga på ön et ansenligt hus, som kallas deras Collegium och deraft, under Handels tiden, en talrik skara, men efter Skeppens bortgång en eller två dageligen församlas och ordenteligen af andre aflossas efter et dygn, gemenligen efter middagarne, så at de före aftonen hinna hem.

Likaså är der et annat hus för de så kallade Ottonas eller Rapporteur Borgmästare, hvilke under Handels tiden församlas flere til antalet; men sedan äger endast en eller två dageligen vakt och aflossas lika som Tolkarne. Dessas Syssla är, at hafva upsigt öfver alt, hvad som händer på ön och derom gifva Gouverneuren i Staden kunskap.

Innom denna lilla krets måste Holländarne åtnöja sig, at tilbringa sin tid, som för dem, hvilke året öfver här qvarblifva, faller nog besvärligt.

Chefen för Holländska Handelen ombytes årligen, så at en ankommer ifrån

Ba-

Batavia och en återrefer hvart år dit. För detta, då Handelen var gynnande och vinfterne ftore, gjorde fållan en Chef refan hit mer, än tvånne gånger; nu mera får han göra 3:ne eller flere högft farlige refor hit, utan at åndå kunna förvårfva få ftor rikedom, fom förr. Herr FEITH, fom i år ankom, gjorde nu fin fjerde refa hit, fåfom Chef, at efterträda Herr ARMENAULT. Utom Chefen qvarblifva, efter Skeppens bortgång, 12 eller 13 andre Européer, oberåknade flafvarne och af desfe göra 3:ne refan til Kejfarens Hof uti Jedo.

Holländaren och Chinefen äro de 2:ne endafte folkflag, fom nu för tiden tillåtes, at handla i Japan. Holländaren hitfänder nu årligen endaft tvånne Skepp, fom utredas ifrån Batavia, uti Junii månad, och återkomma vid årets flut. Den förnämfta Handels-varan, fom föres härifrån, år Japanfka kopparen och rå Campher. Lackerade Träarbeten, Porceliner, Sidentyger, Risgryn, Sacki och Soja utgöra en obetydelig del af Privatas Handel. Kopparen, fom år guldrikare och finare, ån all annan, år guten uti qvarters långa ftänger

ger af en fingers tjocklek, på ena ſidan platte och på den andra kulrige, af en vacker glånſande fårg. Desſe ſtafrar inlåggas i brådlådor til 125 ℔ och hvarje Skeps-ladning beſtår af 6 eller 7 tuſende ſådane kiſtor. De varor, ſom Hollåndſka Compagniet detta år hitſånde, voro en ſtor myckenhet Puder-ſocker, och Elfenbens-tånder; Sappanträ til fårgning, Ten och Bly åfven i myckenhet; något litet Stångjern, åtſkillige ſorter fina Chitſer, Hollåndſke Klåden af åtſkillig fårg och finhet, Raſk, Sidentyger, Moderneglikor, Skilpad, China-rot och Coſtus arabicus. Det ringa, ſom af Private hitfördes, beſtod i Safran, Theriak, Lackrits, Rottingar, Glasögon, Speglar, Byxſåks-ur, Enhorn och dylikt. För Compagniets råkning hitfördes ock en viſs ſumma penningar uti ſilfver Ducatoner; men Private fingo ej införa något Mynt, ehuru derpå kunnat falla någon vinſt.

Emot den tiden, då Hollåndſke Skeppen ankomma, utſtållas af Regeringen på de högſte berg, åtſkillige utpoſter, ſom med Teleſcoper förſedde på långt håll uptåcka Skeppen och för Gouverneuren i Nagaſaki genaſt til kånnagifva deras ankomſt. Så ſnart Skeppet år i hamnen kommit för ankar,

kar, begåfvo sig genast om bord Japanske Öfver- och Under-Officerare samt Tolkar, til hvilke öfverlemnades en kista, i hvilken alle Matrosernes böcker voro inlagde, en Mönster-rulla på hela besåtningen, en viss portion krut, sex fat kulor, sex pistoler, sex Mousqveter och sex bajonetter, sex sablar, som man inbillade dem vara all den öfriga Ammunition, som fans.

Portugiserne, som gjorde de första uptäckter af östra Indien, hafva åfven af en håndelse uptäckt Japanske öarne, drifne til dess kuster af storm, vid pass år 1542. Desse blefvo vål emottagne och drefvo, nåstan hundrade års tid, den måst indrågtige Handel hårstådes. Spanjorerne deltogo sedan i denne riktande Handel, sedan Portugal och Spanjen voro under en Regent förenade. Ångelsmånnerne handlade åfven någon tid på desse aflågse öar, til dess Hollåndarne ensamme blefvo genom en skriftelig afhandling med Kejsaren år 1601, ägare af den Japanske Handelen, som i början ännu var för dem ansenligt lönande, men sedan blifvit alt mer och mer inskrånkt och af föga betydelig vinst.

I början ägde Hollåndarne en myc-

ket vidſtråktare frihet, ſå vål at med ſine Skepp inlöpa uti Firandos hamn, ſom at hitſånda flere, ofta 5, ja ſtundom 7 Skepp och at handla til en oinſkrånkt ſumma, ſamt utföra en myckenhet ſilfver, guld och andre varor, hvilke ſedermera aldeles blifvit förbudne. Omſider blefvo de år 1641 anbefalde, at upråtta ſit Factorie på ön Dezima vid Nagaſaki Stad: en viſs ſumma blef utſat, öfver hvilken deras årlige Handel icke fick ſtiga: endaſt 3:ne och omſidor ifrån början af detta århundrade 2:ne Skepp blefvo tillåtne, at hvart år hitkomma, och deras frihet, ſamt antalet af Handelsvarorne blefvo tid efter annan mycket förminſkade, ſå at, då vanligen handlades förut för flere Millioner, ſedan icke mer ån et par Millioner gyllen blifvit der i Handel anvånde. 1685 ankommo ifrån Hofvet, ſedan Holländſka Flottan med en rik ladning uti hamnen inlupit, de ſtrångaſte Kejſerlige Befalningar, at Holländarne, enligt det tilſtånd, dem blifvit förlånt, vål ſkulle få införa til Factoriet, hvilke varor de hålſt ville och i den myckenhet de ſjelfve behagade; men at hådanefter, icke mer årligen ſkulle få ſåljas, ån til en ſumma af 300,000

Tha-

Thails eller Riksdaler; utan reſten förvaras til det påföljande året. Utom detta för deras Handel nog hårda ſlag, upſan en för Holländarne mindre gynſam Gouverneur åfven tvånne andra utvågar, at ännu mera förminſka den vinning, ſom de kunde äga på ſine varor och deraf tillägga en del af Stadſens Ämbetsmän ſamt ſjelfve Invånarne i Staden en ganſka ſtor och anſenlig fördel. Den ena var, at innan Holländſke varorne förſåldes, utſattes viſſa procent, ſom derföre ſkulle betalas utaf de Köpmän, ſom ſig de ſamma tilhandlade. Och ſom denna afgift måſte hämtas af ſjelfva varan, blef det en naturlig följd, at för den ſamma mindre betaltes, än ſom annars ſkett, och at Utlänningarne måſte vidkännas en betydande förluſt. Den andra var, at Myntet för Holländarne förhöjdes uti värde, på det ſättet, at en Kobang, ſom i landet almänt gäller endaſt 60 Mas, blef dem beräknad til 68; ſå at 8 Mas af hvarje Kobang, ſom de förlorade, blef en ny och betydande inkomſt för Nagaſaki Stad och deſs Invånare, jämte några deſs Ambetsmän. När Holländſka Compagniet altſå ägde rättighet, at förſälja utaf ſine varor til 300,000 Thails, und-

 fin-

fingo de i sjelfva verket icke mer, än 260,000 Thails i vårde, til utförsel. De briftande 40,000 Thails blefvo derföre tillagde Private, som hittils åfven fåt sälja sine varor, til den mångd, de sjelfve velat, och til det pris, de kunnat erhålla; så at denna summa blifvit fördelad emellan Cheferne, Köpmännerne, Skeps Capitenerne, Assistenterne och andre.

Fordom var Handelen på Japan för Private så indrågtig, at nåstan endast Gunstlingar förundes, at såsom Chefer hitsändas och då de gjort 2:ne resor, ansågos de vara nog rike, för at kunna lefva af sine Capitaler och böra lämna rum åt en annan. Nu mera får en Chef, göra flere resor, dess lycka år icke mera afundsvård och vinsten anses ganska ringa.

Sedan alle varor, så vål Compagniets egne, som privatas, blifvit visiterade och förde i Packhusen, samt kunskap derom meddelad Köpmännerne i landet, gjordes början med dess försäljning. För detta såldes varorne på en öpen Auction. Köpmännerne fingo nu hos Gouverneuren i Nagasaki bese profver af alle varor och derefter

gö-

göra sine anbud, så väl i anseende til myckenheten, som de åstundade handla, som i anseende til prifet. Köpmännerne eller andre deputerade kommo sedermera på ön, at i Packhusen nogare bese varorne i flere dagars tid. Derefter gjorde visse Commissarier åt Holländarne, utan at fråga, hvad de för sine varor begärde sine anbud, hvad de ville gifva för hvarje sort. Första budet är gjerna ganska ringa. Kan ägaren ej taga det, bjudes andra gången något mera. Vägrar ägaren antaga äfven det, göres tredje anbudet. Åtnöjes icke ägaren dermed, så frågas, hvad han derföre åstundar. Säljaren begär då gjerna något mer, än han verkeligen kan sälja före, på det något må kunna afprutas. Äro Japoneserne då angelägne om varan, så jämkas merendels prifet å ömse sidor; men äro de det icke, förvaras varan antingen til nästa års försäljning eller får den återföras til Batavia igen. Budet sker af Japonesen altid efter *Mas* och icke efter *Katjes*, til exempel för en Mas Enhörningshorn 8 Mas silfver och så vidare. Efter slutad Handel, vägas varorne och föras til Staden, der landsens Köpmän dyrare få tilhandla sig dem. Japoneserne

 be-

betala så mycket mindre nu, än förr för Holländske varorne, som flere procent, ifrån 15 och derutöfver måste nu för tiden betalas, under namn af *Fannagin* (*blompenningar*) til Nagasaki Stad och fördelas emellan Regeringens betjäning och Borgarne. Ibland de varor, som Officerarne detta år införde, voro i synnerhet nu til salu, Campher Baros, fina Rottingar, Skölpadskal, Glasögon, Enhörningshorn (*unicornu verum*) Glasverk, större och smärre Byxsåks-ur, Chitser, Saffran, Theriak, Lackrits, Ninsi-rot, och Nürnbergare arbeten, såsom Speglar och annat. Böcker i hvarjehanda vetenskaper på Holländska språket såldes väl icke på Auction, men bortbyttes ofta med god vinst til Tolkarne.

Enhörningshorn (*unicornu af Monodon monoceros*) såldes i år på Kambang tämeligen dyrt. Förut har det oftast blifvit inlurendragat och försåldt med en otrolig vinst. Japonesen äger en öfverdrifven tanka om dess medicinska nytta och kraft at förlänga lifstiden, styrka lifskrafterne, underhjelpa minnet och bota alle krämpor. Denna Handels omständighet har ej varit Holländarne bekant

kant förr, än för någon tid sedan, då den af en händelse kom at uptäckas. En til Europa hemfaren Chef för handelen härstädes sände ibland andre rariteter til en af sine vänner ibland Tolkarne, et stort och vackert viradt horn af Grönlands Enhörningar, och denne Tolken blef igenom dess förfäljande en mägta rik och förmögen man. Ifrån den tiden hafva Holländarne efterskrifvit ifrån Europa alle de horn, de någonsin kunnat få och njutit store vinster derpå i Japan. I första början såldes hvarje Katje för 100 Kobangs eller 600 R:dr. Sedan föll priset småningom til 70, 50 och 30 Kobangs. Så snart i år den vida Capitens råcken blifvit afskaffad och förbuden, och intet lurendrågeri kunde föröfvas, måste alt unicornu förfäljas på Kambang, deråst hvart Katje eller $\frac{5}{4}$ ℔ gick til 136 R:dr., efter 1 Mas Japanskt silfver för 8 Mas och 5 conderyns Enhorn. Om något deraf på Skeppet hemligen kunde förfäljas, betaltes det med 15 eller 16 Kobangs. De 37 Katjes, 4 Thail och 6 Mas unicornu, som jag medfört hit, blefvo altså väl betalte med 5071 Thails och 1 Mas; hvarigenom jag försattes i tilstånd, at betala mine förut gjorde skul-

ſkulder och tillika fôr min ålſkade vetenſkap hårſtådes kunna depencera 1,200 R:dr. Ninſi-roten, ſom af Japoneſen kallas *Niſii* och af Chineſen *Som*, betalas hår ej mindre dyrt, ån unicornu. Chineſen år den ende, ſom deraf hitfôrer den ågta och ofôrfalſkade. Den våxer i norra delen af China och måſt uti Korèa. En oågta ſort håraf hitfôrdes oftaſt af Hollåndarne, ſom brukas til den fôrras fôrfalſkande och utblandning. Den oågta ſades af Franſoſerne fôras ifrån America til China och torde vara Ginſeng-roten. Den ågta Ninſi blef i år ſåld, fôr 100 Kobang hvarje Katje, då den var ſtor och af gamla rôtter. Den mindre ſåldes til båttre pris. Den oågta, hvaraf de båſte ſtycken åro de, ſom åro två-klyfde och hvite och hvarmed den ågta fôrfalſkas, år hårſtådes ſom Contra-band få ſtarkt fôrbuden, at hon til intet pris får hitfôras och fôrſåljas, utan måſte aldeles fôrbrånnas, til fôrekommande af alt ſvek och bedrågeri dermed.

Fôrbudne varor til utfôrſel, få vål fôr Compagniet, ſom fôr Private, voro flere, ſåſom Japanſke Mynt, Chartor och Bôcker, åtminſtone ſådane, ſom ine-

nehöllo några underrättelser om sjelfva landet och dess regering; alle sorter af vapn, i synnerhet deras ståtelige Sablar, som i godhet och styrka, åfven som i vårde öfvergå alle andre länders tilverkningar.

Kopparen, som hitföres ifrån långre inåt landet belägne orter, förvaras uti et färskildt Packhus. Och så snart Skeppet blifvit til en del utlastadt, böriades med Kopparens inlastande. Uti Japanske Officerares och Tolkars samt Holländske SuperChargas och Assistenters öfvervaro utvågdes då den samma och til en Pickels vigt inpackades uti aflånge tråkistor, som af Japanske (*Kulis*) drångar buros til bryggan för at föras om bord. Härvid nytjades altid några Matroser, at åga upsigt på bårarne, at de under vågen icke stjåla något, hvarmed de icke tro sine samveten särdeles sårade, isynnerhet som de kunna sålja den stulne Kopparen til Chineserne, som båttre betala den samma.

Japanske Porcellinerne inpackas uti halm ganska vål och så fast, at sållan något deraf under resan går sönder. Desse Porcelliner åro visserligen icke för ögat vackre eller nåtte; utan snara-

rare plumpe, tjocke och illa målade; således i desse delar mycket efter de Chinesiske, som föras ifrån Canton; men desse äga likvål den förmonen, at de af hetta och åfven satte öfver eldglöder ej lätteligen spricka.

Japanske vigten är så indelad, at en Pickel utgör 125 ℔; en Katje utgör 16 Thails, 1 Tail 10 Mas och 1 Mas 10 Konderyns.

Penningarne i Handel och vandel råknas hår på lika sått, så at en Thail, som svarar vid pass emot en Holländskt Riksdaler, innehåller 10 Mas och 1 Mas 10 Konderyns.

Kambang-penningar, eller den summa man åger til godo för förfålde varor, betalas aldrig uti Specie-Mynt, emedan sådane icke få utföras utur landet; utan man assignerar endast derpå och drager våxel på alt, hvad man året öfver och åfven sedan på öns marknad behöfver handla. Desse Kambang-penningar åro, som man plågar såga, mycket lätta, eller ringare i vårde, ån contanter, så at man med detta Mynt, som således assigneras, måste betala all ting nåstan dubbelt. Alle desse Kambang

bang-räkningar betalas endaſt vid Japanſka Nyåret. Innan Skeppen affegla, utſkrifves hvars och ens råkning, ſom upviſes och accepteras på Tolkarnes Collegium, hvarefter böckerne afſlutas. Alt hvad man efter Nyåret behöfver, tages på credit för hela följande året.

När Holländarne hårſtådes icke fålja eller handla för reda penningar, år deras Handel föga annorlunda, at anſe, ån ſom et varu-byte. Til den åndan hålles på ön, 14 dagar före Skeppets mönſtring och aftågande til Papenberg, lika ſom en marknad, då viſſe Köpmån med Gouverneurens tilſtånd och emot någon viſs afgift, få ditföra ſine varor och i upſlagne bodar hålla dem til ſalu.

De varor, ſom i år af Private uphandlades, voro merendels ſtora bruna Lerkrukor af flere ſåars rymd, til at hålla vatn uti; Soja uti tråkåril, åfven ſom Sakki; Solfjädrar, Japanſka Siden-natråckar, lackerade arbeten af flere ſlag; gröfre och finare, hvite och målade Porcelliner; ſmala Sidentyger och Sovas-arbeten, ſamt fine Risgryn, inlagde i papperspackor til et ſkålpunds vigt.

Kop-

Kopparen år den förnåmsta vara, som Compagniet utförer hårifrån landet. Den anses båttre och finare, ån all annan Koppar och såljes til större delen på Coromandelska kusten med god vinst. Den år altid guten uti qvarters långa och fingers tjocka stafrar, som inpackas i brådkistor til en pickels eller 125 ℔ vigt. Hvarje staf våger ungefårligen ⅓ ℔. Nåst Kopparen, utföres i myckenhet rå Kamfer, inpackad uti trå-baljor. Det öfriga består uti stora Sidentygs - natråckar upstoppade med Silkesvadd, något litet Porcellin, Soja, Sacki, inlagde frugter med mera.

Ifrån de åldste tider tilbaka hafva Chineserne drifvit Handel på Japan och torde varit de endaste af Asiatiske folken, som idkat den. De åro ock nu, utom Hollåndarne, de endaste, som med sine Fartyg få hitsegla och Handla. Af ålder inlupo de med sine Fartyg uti Osacca hamn, ehuru farlig den år för sine klippor och sandbanckar. Portugiserne lårde dem vågen til Nagasaki, der de nu altid nödgas insegla. I början kunde årligen antalet af deras Handels Fartyg stiga til et, ja tvåhundrade, hvardera bemannadt med 50 man och der-

ut-

utöfver. Ehuru Chinesen är Japonesens närmaste granne, är han likvål i flere delar skild ifrån detta folk: den förre brukar Busaroner eller en vid tröja och vida långa byxor; den sednare brukar altid naträckar: den förre nytjar stöflar af linne och skor med öfverlåder; den sednare är barbent med säckor och skosålor: Hvar och en äger et särskildt språk och en helt olika grund-Religion. Der emot äro de like til färg och utseende, skrifva på enahanda sätt, äga flere Religions-secter och lefnads sedvanor gemensamme; af ålder hafva utflytningar skedt ifrån China til Japan, i synnerhet til dess södra öar, Liqvejo kallade, som lyda under Japan, men årligen gifva Skänker til Kejsaren i China.

Den frihet, de fordom njöto i Handel, är nu mera ganska inskränkt, sedan de blifvit mistänkte, at vara de Catholske Missionairerne i China tilgifne och sedan de begåt den oförsigtighet, at införa i Japan Catholske Böcker, tryckte uti China.

Nu mera handteras de här lika mistänksamt och strångt, som Holländaren, och i några mål ännu strångare. De inneslutas på en liten ö, och visiteras no-

noga, då de in-och utgå. Framför Holländarne äga de likvål den förmonen, at de i Staden til sin Gudstjänsts förrättande få äga och besöka et Tempel, samt til dagelige utgifter äga Japanskt Mynt, hvarföre de sjelfve vid porten få tilhandla sig sine varor til lifsuppehålle.

När något Fartyg hitkommit ifrån China och det ankrat i hamnen, föres alt folket i land och lämnas dem sedan ingen befatning med Fartyget förr, än alt är färdigt til afresan. Sålunda utlasta Japoneserne sjelfve all ting och föra sedan Fartyget i land, der det under ebben ligger aldeles tort på grund. Sedan inlasta de året derpå andre varor.

Chinesen förunnas icke, at göra någon Resa til de Kejserlige Hofven och härigenom besparar han ansenlige summor, som Holländaren nödgas påkosta, dels under Resan, dels uti Skänker til Hofvet och de förnäme. Japanske Tolkar äro nödvändige vid den Chinesiske Handelen, äfven som vid den Holländske, emedan desse bägge närgränsande folkens språk äro så olike, at de icke förstå hvarandre.

En dubbelt större summa tillåtes vål Chi-

Chineserne, at hår fórhandla, ån Holländarne, men då deras resor hit hvarken åro så långe och besvårlige, ej eller så farlige, nódgas de til Nagasaki Stads Fórdel bidraga långt mera och således afstå flere procent, ånda til 60 uti (*Fannagin*) blompenningar, hvilke icke såsom någon Tull egenteligen betalas utaf de fórsålde varor, utan åga et annat ursprung af en Stadsens Gouverneur, som, mindre gynnande i synnerhet Holländarne, upfunnit denne utvågen, at minska utlånningens vinst och rikta sine egne Landsmån.

På 3:ne sårskilde tider fórsåljas årligen deras varor, som vanligen med sjutio Fartyg hitfóras, nemligen; den fórsta marknaden år om våren, på 20 Fartygs varor; den andra om sommaren efter 30 Fartyg och den tredje om hósten, på 20 Fartygs last. Ankomma flere Fartyg innom året, nódgas de samme segla tilbaka, utan at en gång få frihet at utlasta något. Chinesernes stórsta Handel består uti rått Silke, och åtskillige Droguer som til Medicamenter infóras, såsom Ninsi-rot, Terpentin, Myrrha, Kalumbak-trå, utom Zink och några Tryckte bócker, hvilke fórst af

2:ne

2:ne Lärde måste genomläsas och godkännas, förr än de samme få försäljas.

Ehuru deras resor äro mindre kostsamme och de äfven icke behöfva, at i Japan underhålla någon Directeur eller annan betjäning för sin Handel, blifver likväl, i anseende til den större procent, som af deras varor afdrages, vinsten för dem mycket ringare, än för Holländarne. Och som de icke eller få utföra nu mera något Specie Mynt, måste de uphandla andre Japanske varor til utförsel, såsom lackerade arbeten, Koppar med mera.

När deras Fartyg äro lastade och färdige til afresan, beledsagas de utaf en myckenhet Japanske Vakt-Skepp, icke allenast utur hamnen, utan ock långt ut i vida sjön, för at hindra dem sälja något til Lurendrägare af de varor, som de ofta oförsålde nödgas hemföra.

Chinesiske Fartygen äro af en tun bygnad, mycket höge och försedde med än högre galerier, ansenligen upstående vid ändarne, i synnerhet den främre. Baktil äro de mycket öpne. Styre och Segel äro store och ovige at handtera.

Octob. den 14 fördes Holländska Skeppet

pet ifrån Nagafaki Stad ut til det få kallade Papenberget, at der ligga för ankare och intaga den återftående reften af ladningen. Det blef min fkyldighet, at då åtfölja det famma, och förblifva om bord, til defs jag kunde aflosfas af min Företrådare, fom fkulle fedan dermed afrefa til Batavia. Någre få dagar efter, fedan Skeppen ankrat i hamnen, utfåttes utaf Gouverneuren dagen til defs affeglande derifrån och denna befalning måfte få ovilkorligt efterlefvas, at om vinden vore aldrig få ftark emot eller en ftorm blåfte, få måfte dock utan genfäjelfe och urfägt Skeppet utföras. Motvinden var ock verkeligen i dag få ftrång, at Skeppet med mera ån hundrade ftörre och fmårre båtar måfte utboxeras. Alle desfe fmå Fartyg, ftålde i flere långe rader, med tog fortflåpande et ftort och ofanteligt Skepp, utgjorde en befynnerlig och ovanlig fyn under flere hundrade Japanfke roddares upmuntrande glådje-fång.

Förr ån Skeppet låmnar redden, återgifves det förut tagne krutet och de förvarade gevåren famt bok-kiftan. De fjuke ifrån Hofpitalet föras ockfå defs förinnan om bord.

Under det Skeppet utſeglar, losſas Canonerne, at ſalutera Staden och Factoriet, ſamt ſedan bågge Kejſerlige Vakterne.

Under detta berg ligga åfven Chineſiſke Fartygen för ankar, ſedan de intagit en del af ladningen, til deſs de med god vind kunna affegla.

All den tid, ſom Skeppet ſåledes blef liggande under Papenberg, inlaſtades en del Koppar och Camphert, ſamt alle privatas ſå vål Handelsvaror ſom andre Saker, endaſt hvar annan dag, då både Officerare och Tolkar måſte fårdas denna, hela milen långa, ſjövågen, för at på Skeppet vara tilſtådes. Hår intages ockſå til Skeppets förnödenhet under tilſtundande reſa, en god del både vatn oah annan förfriſkning. Vakt-Skepp ligga vål åfven hår, för at hålla tilſyn öfver Hollåndarne, men merendels på långre afſtånd. Och ſom håromkring ligga flere ſtörre och mindre öar, kunna Hollåndarne med ſin ſlup, ſom de nu återfåt, för ſit nöje ſkul, låta ro ſig til desſe, utan at deri hindras af Japaner. Likvål, om de långe dröja på dem i land, i ſynnerhet de ſtörre, ſom åro bebodde, får man ſe, at

vakt-

vakthafvande Fartyg komma efter, utan at de derpå varande Officerare, hvilke endast då göra Holländarne sällskap, på något sätt hindra dem, at vandra omkring. Kommer man då til någon by, som oftast är ganska stor, strömar en otrolig mängd af folk och barn til, som skrikande beskåda de i deras tycke besynnerlige Europeer. I synnerhet roade de sig åt våre store runde ögon och ropa derföre altid *hollanda O-Me*.

Alle desse tilfällen nytjade jag ganska flitigt, under den tid jag måste vara om bord, at Botanicera på desse öar och dess berg, samt samlade denne hösten åtskillige frön af sällsynte örter, buskar och trän, dem jag med det bortgående skeppet til Batavia afsände, för at vidare fortskaffas til Amsterdam.

Papenberg är en liten ö, hvilken ända til stranden täckes med et spitsigt berg, som på tvänne sidor afslutar så, at man der kan bestiga det, hvilket gemenligen sker på en fjerdedels time. På de andre tvänne sidor är det ganska brant. Det säges deraf hafva fåt sit namn, at Japanerne, under den tid de utdrefvo och förföljde de Christne och Portugiserne, då skolat utföre ber-

 gets

gets branter i hafvet hafva brådstörtat månge af de Portugisiske Munkar.

Vischers Eyland eller Fiskare-ön ligger vid sidan af Papenberg och har endast en platt, dock något aflång kulle, hvarmed ön täckes ända til stranden, och är liksom förra ön aldeles obebod.

Både uti September och October månad härjade så väl om bord, som i synnerhet uti Nagasaki Stad, Diarrhoer med mycken tenesmus. Under Skepsfolket upkommo desse af den starka hettan om dagarne och kylan om aftnarne. I Staden tilkom ännu en annan orsak, nemligen Kaki (*Diospyros Kaki*) frugtens myckna ätande, som denne tiden fåldes mogen och smakade angenäm, ej olik gule Plomon.

Under mine Botaniske utvandringar på Kosido och de förutnämnde öar, fan jag åtskillige märkvärdige växter, ibland hvilke de nyttigaste och brukeligaste voro följande:

China-roten (*Smilax china*) växte öfver alt och uti myckenhet, ehuru Japoneserne årligen deraf tilhandla sig ansenligt utaf Chineserne. Roten nyttjas i Decoct, såsom blodrenande och

hos

hos Japonesen uti flere sjukdomar. Det glädde Japanske Tolkarne hjerteligen, at igenom mig få lära känna denna nyttiga roten, växande i deras egit land; emedan den så almänt kommit i bruk och köpes årligen för ansenliga summor utaf Chineserne.

Vilde Fikon (*Ficus pumila* och *erecta*) höllo sig oftast vid stenrösen och stenvallar, der den slingrade sig emellan stenarne. Fikonen åtas stundom, men äro små, som Plomon.

Ipomœa triloba växte både vild och odlad. Rötterne af den samma voro antingen hvite eller svarte. De sednare nytjades såsom laxerande.

Fagara piperita (*Pepparbusken*) förekom almän på alle ställen och ägde nu sine bär mogne. Både bladerne och frugterne äga krydsmak, äro hettande och hafva tillika något, som är oangenämt uti sig. Frugtskalet intagit lossade väder och tjänade stundom emot Colik. Både bladerne och frugtskalet nytjades almännast, at läggas uti soppor, i stället för peppar; men bladerne ensamme stötte med rismjöl til en gröt

lades utan på bölder och vårkande leder (*Rheumatismi*), i stället för spansk fluga.

Rubia *cordata* brukades hårstådes af Landtmannen til fårgning, lika som den svenska (Rubia tinctorum) Krappen.

Tog och Rep, åfven tjockare sorter, som kunde tjåna på Fartygen, förfårdigades icke utaf hampa, utan mycket oftare utaf Nåslor, hvaraf flere sorter våxte vilde på backarne, ofta ansenligen store. De arter, som måst nytjades, voro Urtica *japonica*, och *nivea*, hvars bark igenom beredning gaf starka togor och en del så fina, at ock linnen deraf förfårdigades. Af Urtica *nivea*, hvilkens blader på undre sidan åro kritkvite, utpråssades åfven en olja utaf frön.

Uti början af *November månad*, sedan jag under Papenberg måst ligga några veckor om bord, blef jag omsider aflossad af Doctorn, som nu med Skeppet skulle affegla til Batavia, för at lämna rum åt mig, som åtminstone et år hårstådes årnade qvarblifva. Det dröjde sedan ej långe, innan Skeppet affeglade och 14 Europeer ibland några Slafvar och Japoneser, i enslighet, och föga annorlunda ån i civil arrest, innom om-

kret-

kretſen af den lilla Dezima ön, blefvo vi nu inneſtångde och afſkilde icke allenaſt ifrån Chriſtenheten, utan råttare ſagt ifrån hela den öfriga verlden. En Europé, ſom hår blifver öfverliggande, år likſom död och begrafven i en vrå af jordklotet. Man ſpörjer hår hvarken nyt eller gammalt; man hörer hår hvarken af krig eller annat ondt; och hvarken inrikes eller utrikes tidningar fågna eller bedröfva någons öron. Sjålen åger hårſtådes endaſt en förmögenhet, nemligen förſtåndet, ſå framt hon annars altid åger den. Viljan år hår alldeles kraftlös och död, ty för Europeen gifves hår ingen annan vilja, ån Japoneſens, hvarefter man i alt noggrant måſte råtta ſig.

Europeernes lefnad år för öfrigt, i det måſta, den ſamma, ſom annorſtådes uti Oſtindien, yppig och oordentelig. Lika ſom i Batavia gör man hår hvarje afton, oftaſt hos Chefen, viſiter, ſedan man förut en eller flere gånger gjort en vandring omkring ön, långs efter deſs tvånne gator.

Deſſe aftonbeſök råcka ifrån klockan ſex, ofta til kl. 11 eller 12 in på natten och utgör en nog bedröfvelig lef-

nadsart, god endast för dem, som ej hafva annat, än tobakspipan, at nöta tiden med.

Emellan ganska sällan förefallande åmbets-göromål, tilbragte jag min ädla tid med Insecters och Våxters samlande, undersökande och förvarande, samt uti umgånge med Tolkarne, hvilke med nyfikenhet och läragtighet emottogo de lärdomar, jag villigt meddelade dem uti flere vetenskaper, men i synnerhet uti Botaniken och Läkarekonsten. Flere af dem ägde uti Staden en både vidsträckt och äfven för dem lönande praktik, under min handledning; och några af dem medförde til ön åtskillige vackre, sällsynte, förut aldeles okände och detta landets egne våxter, hvilke de dels sjelfve samlat, dels igenom sine vänner ifrån de inre landskaper erhållit. Tillika skaffade jag mig småningom tilförlåteliga underråttelser om Landets Regering, Gudalära, Språk, Seder, Hushålning med mera, jämte det jag igenom dem tillika erhöll åtskillige både böcker och andre rariteter, af hvilka jag til Europa önskade kunna större delen medföra.

Til

Til sin enskilda betjäning nytja Holländarne sine medförde Slafvar; men til alt annat äro Japaner förordnade, såsom Compradorer eller skaffare af flere slag, hvilke anskaffa matvaror och det, som annars behöfves i hushållen: Kåckar, som laga mat på Holländska sättet: Drängar, som ehuru födde Japaner och icke varande Tolkar, likvål lärt at tala Holländskan; sådane lämnas åt Chefen fyra, en åt Secreteraren och en åt Doctorn, som tilsammans göra resan til Hofvet. Tarfvas några handtverkare ifrån Staden, undfå sådane Gouverneurens särskilda tilstånd, at komma på ön. Holländarne nytja här, så väl, som på Batavia mycket Risgryn; men likvål bakas til Deras behof, hvetebröd uti Staden, som til ön dageligen särskt införes.

Kölden började blifva stundom rätt besvärlig, och af den starka blåsten ifrån östan och nordan ganska genomtrångande. Eldningen i rumen tog derföre nu sin början, ehuru husen äro hvarken i anseende til dörrar eller fönster särdeles täte. Denna eldning förrättade vi med kol, som håmtades ifrån Staden, uti en stor Koppargryta med en bred kant, som ståldes midt på golf-

vet och för några timar i fänder upvårmde hela rumet.

Af de Europeer, fom hår qvarblifva, åga Officerarne fåfom Secreteraren, Doctorn och Asfiftenterne hvardera 2:ne eller 3:ne vackra rum, utom Packhus, dem de husfrit bebo, men fjelfve pryda med tapeter och husgeråd. Desfe fpifa ockfå middag och afton, frit hos Chefen, vid Compagniets bord, få at deras vanlige utgifter ej blifva fårdeles ftore, deråft de icke göra depencer på Könet eller ofta fig emellan hålla koftfamma fålfkaper och aftonmåltider.

En oförmodad olycka, fom i början tycktes vara af ingen betydenhet, men förordfakade mycket buller och bekymmer, hånde mig under denna vår ftilla enfamhet. Som jag på Batavia icke ågde tilråckelige medel, at til min betjåning handla mig en Slaf, fom gjorde mig följe til Japan; få hade en af Supercargeurerne för mig den godheten, at af fine Slafvar låmna mig en til låns, til defs han nåfta år fkulle åter hitkomma. Slafven, fom på Batavia ågde fin huftru och hade fmickrat fig med det hoppet, at i år få hemrefa och fe fine anhörige, blef öfver denna omftåndighet

het ganſka misnögd och åndteligen mjåltſjuk. Omſidor faller det honom in, at gömma ſig undan och förſvinner, utan at någon viſte, hvarken hvaråſt han undanſtuckit ſig eller orſaken dertil. I förſtone blef han efterſökt af de andre Slafvarne, utan at ertappas. Dagen derpå blir han ånnu nogare efterſpanad utaf Tolkarne och de öfrige på ön varande Japoneſer. Åndteligen ankommo tredje dagen ifrån Staden, efter Gouverneurens befalning, en ſtor hop Tolkar, Öfver och Under-Banjoſer ſamt en myckenhet annan betjåning, för at ånnu nogare ſöka honom, utan at kunna finna deſs gömſtålle förr, ån emot aftonen, uti et gammalt Packhus. Hade han icke nu, til vår glådje, blifvit funnen, hade dagen derpå, efter en af Gouverneuren gifven befalning, en ånnu ſtrångare viſitation öfver hela ön och uti allas rum blifvit hållen. Och hade han åfven då icke kunnat ertappas, hade uti hela landet befalning utgåt, at efterſpana rymmaren, ſamt ſaken måſt rapporteras til Hofvet. Öfver en ſå ringa ſak, kunna Japoneſerne göra mycket buller, fruktande, at någon ſkal ſmyga ſig in uti landet, hvilket likvål ſvårligen, och knapt möjeligen låter ſig göra.

ra. Slafven blef ſedan, för ſin ondſka, afſtraffad med prygel och ſluten uti kådjor, hvarefter åter alt detta oväder blef lungt och ſtilladt.

Ibland de ſaker, ſom til oſs på ön anbragtes och til föda förſåldes, ſåg jag en ſort råm af någon fiſk, ſom blifvit ſaltad och lindrigt tilhopa pråsſad ſamt torkad. Den liknade nåſtan et ſtycke oſt, och blef åten rå, ſåſom Caviar.

Matskaſa kallades en fiſk (*Sciæna*), hvars bukfenor beſtodo af en tjock och benig tagg. Huden, ſom var mycket hård och benaktig flådes utaf; fiſken kokades ſedan och nytjades til föda. Köttet var ſtadigt och vålſmakeligt.

Kitama Kura kallade Japoneſerne mycket ſinrikt en annan fiſk, (*Tetraodon hiſpidus*) ſom var ſå giftig, at den åten ej ſållan dödade och ſåledes, efter Japanſka namnets bemårkelſe, gjorde Nordan til ens hufvuddyna; emedan det bruket år hos detta folk vedertagit, at då man drages med döden, måſte altid hufvudet vara våndt emot Norden.

Kami Kiri Muſi blef en ſtor ſvart Cerambyx (*Cerambyx Rubus*) med hvita linier på vingſkalen kallad.

O-

Ote Gaki, ſom betyder fallande O-ſtron, emedan de ej ſitta faſt vid klipporne, ſåſom andre, var en ganſka ſtor och mycket aflång art af Oſtron, ſom ofta åtes af Landſens Inbyggare och någon gång fördes til Holländarne til ſalu. Den ſmakade väl, men ſom Oſtran var ſtor, blef den merendels kokad eller ſtufvad och åten med någon ſauce.

En med 7 hvita linier rätt vackert målad Abborre (*Perca*, af Japoneſerne kallad *Ara*) fördes äfven ibland andre fiſkar til vårt kök.

Til Linklåders tvåtning nytjades här, hvarken ſåpa eller tvål, utan i deſs ſtälle et mjöl utaf en ſort böner, ſom då de malas mycket fint, gifva et ganſka hvit puder.

Tolkarne omtalade för mig ibland andre ſaker en mycket beſynnerlig maſk, ſom om ſommaren ſkulle vara et krypande kräk, men om vintren en växt. Den hitfördes af Chineſerne, ibland andre medicamenter och utgafs för et hjertſtyrkande medel. Då jag häraf hunnit förvärfva mig förſt tekning och ſedan ſjelfva droguen, ſåg jag tydeligen, at det ej var annat, än en fjäril-maſk, ſom emot

emot sin instundande förvandling til Pupa nedkrupit i jorden och då fåstat sig vid roten af någon våxt. Den blef sinrikt kallad *Totju Kaso.*

Vinterqvållarne, til at uplysa rumen, brukar Japonesen både Ljus och Lampor. De förre nytjas likvål föga och de sednare åro almånnast uti hela Landet. Ljusen åro små, af et qvarters långd och en tums tjocklek uti öfre åndan, småningom nedåt åndan smalare, tvårt emot den skapnad, som Ljusen i Europa åga. I öfra åndan år vekan, gjord utaf ihoprulladt papper, som utanpå år omlindadt spiralvis med et annat hvitare och finare papper. Uti nedersta åndan år et hål, så stort, at Ljuset dymedelst kan fåttas på en spik, fåstad vid någon så kallad Ljusstaka. Åmnet, hvaraf desse Ljusen förfårdigas, år en utpråssad eller utkokad olja utaf (*Rhus vernix*, och *succedanea β*) Fernis-trådets frön, hvilket tråd kallas *Fasi no ki* och våxer uti flere landskaper, samt gifver en myckenhet af frön ifrån sig. När man köper sådane Ljus fårske, åro de någorlunda hvite eller gulagtige in uti med en hvit skorpa öfverdragne. Oljan stelnar af luftens kyla och får samma stadga,

ga, ſom talg. Med tiden hårſknar den ſnart och blir då gulagtig. Desſe Ljuſen brinna vål, men rinna likſom talgljus. Då Ljuſen ſåljas, åro de nått inlagde uti papper, ſom vid nederſta åndan år ihoplagdt, och vid den ôfra vridit omkring vekan, ſamt ſedan derſtådes et par tum långt och ôpet, at det aldeles liknar en lång raket.

Lampor nytjas i rumen almånnaſt en eller flere, utaf utpråsſad Senaps-frô-olja.

Eld ſlår man hårſtådes med eldſtål, ſom merendels åro mycket ſmå och en ſten, utan konſt bruten, af en grônaktig qvarts. Til ſkôre eller tundel brukas luddet utaf bladerne af gråbo (*Artemiſia vulgaris*), beredt til en brunagtig ull, hvilket fattar låttare eld, ån Moxa. Fôr ôfrigt nytja de ſvafvelſtickor, ſom åro korta, en finger långa och nagels breda, i åndarne aldeles tvårt afhugna och ſvaflade: desſa bindas i knippor och bôjas uti en halfcirkelboge.

Japoneſerne hafva den ovanan, at upåt losſa mycket våder, och ſådant, ſom i Europa anſes fôr mycket obelefvadt, råknas icke fôr ſkamligt hos dem; uti

uti annat åro de åfven få nogråknade, ſom andre hôſſade folkſlag.

Emot Nyåret ankommo hit ifrån China 2:ne Handels-Skepp (*Jonks*), hvilke medfôrde åtſkillige Japoneſer, ſom af ſtorm blifvit drifne til Chineſiſka kuſten. Desſe Japoneſer blefvo genaſt fôrde til ſin fôdelſeort, hvarifrån de icke få utkomma.

Vår Chef hade likaſå fôr några år ſedan hitfôrt ifrån Batavia en Japones, ſom under ſit fiſkande på hafvet blifvit våderdrifven och flere år viſtats utom ſit fådernesland. Omſidor hade han ankommit til Batavia, varit klåd, ſom en Malejer och fårdigt talat Maleiſka ſpråket.

Efter Ôſterlåndſka bruket beſôka Japoneſerne hvarken hvar andre eller Hollåndarne, utan at ſånda någon ſkånk fôrut. Desſe ſkånker gifvas mera fôr bruket ſkul, ån fôr desſ vårde, ſom oftaſt år ganſka ringa. Ej ſållan beſtå de uti ſmåſaker, ſåſom en fårſk fiſk eller dylikt, men gifvas altid på något ſtåteligt ſått, ſåſom på et litet, ſårſkildt dertil gjordt bord och ombundne med något i en viſs ordning ihopknutit papper. Då Landsforſtarne, ſom anſes ſå-

ſom

ſom Prinſar, voro om bord på vårt Skepp, at beſe det, ſåndes til Capitenen ifrån hvar och en af dem en ſkånk, ſom beſtod uti en bålja Sakki och någre flåckte och torkade Sepiæ, en ſort fiſk, ſom mycket åtes af Japoneſer och Chineſer.

1776 den 1 Jauuarii firade vi vår Nyårsdag och månge af Japoneſerne hulpo til, at góra den hógtidelig. Kólden var denne tiden ganſka ſtrång och alfvarſam, ehuru marken var aldeles bar. Efter vanligheten i dag emot middagen, ankommo til Factoriet, at ónſka oſs lycka til et vålſignadt Nyår, de måſte af de Japoneſer, ſom hafva någon befatning med Hollåndſka Handelen, ſåſom Ófver och Under-Banjoſer, Ottonas, Ófver och Under-Tolkar, Upſyningsmån med flere. Uti ſine hógtidsklådningar aflade de et hógtidligt beſók hos Chefen och budos ſedan, at ſpiſa middag derſtådes. Maten var i det måſta tillagad på Europeiſka ſåttet, hvarfóre de råtter voro få, ſom af Japoneſerne ſmakades; icke deſto mindre ſtrók al ting åt, ſå at åndå inge fulle korgar efteråt af ſtycken uphåmtades. Af Soppan åto alle; men af de andre råtterne,

ne, såsom stekte Grisar, Skinkor, Sallad, Kakor, Tortor och andre Bakelser åto de intet eller föga; utan i dess ställe lades af på en talrik, likasom på en brudtalrik, et stycke af hvarje rått och når denne talrik var fulpackad, skickades den med et pålagdt papper, hvarpå stod skrifvit ägarens namn, til Staden; och sådant förnyades flere gånger. Salt Kött och dylikt, som Japonesen icke åter, förvaras och nytjas såsom et medicament. Likaså salt Smör, som jag blef ofta ombuden at meddela, hvilket göres til piller och intages dageligen uti Lungsot och andre sjukor. Efter måltiden tracteras med varmt Sakki, som drickes utur lackerade Koppar af trä.

Vid detta högtideliga och glada tilfälle låter Chefen, ifrån Staden, til ön upbjuda åtskilliga galanta Flickor, för at dels servera ofvannämnde Sakkidryck, dels för at dansa och för at göra de förut på ön varande Flickor sällskap. Desse tracterade äfven eftermiddagen Japoneserne med åtskillige Landsens rätter, upstälde på små fyrkantige bord, hvilke för prydnad skul voro utsirade med et genom konst gjordt Tall-träd, hvars blader voro utaf grönt silke och

på

på flere ſtällen beſtrödde med en hvit bomulstapp, ſom ſkulle betekna vintrens ſnö. Flickorna utbödo aldrig ſit Sakki ſtåndande, utan altid efter Landſens ſed ſittande. Om aftonen danſade desſe Flickor efter Landſens ſätt och vid paſs klåckan 5 togo gäſterne ſit affked.

Uti de mäſte Japanſke Städer äro gemenligen, på någon viſs gata, flere eller färre galante Hus inråttade, för de Reſandes och andras nöjen. Nagaſaki Stad är i denna delen icke undantagen, utan gifvas här tilfällen, äfven för Holländarne och Chineſerne til mindre anſtändiga depencer. Då någon åſtundar i ſin enſlighet något ſällſkap, gifver han det tilkänna åt en viſs Man, ſom dageligen til den ändan ankommer på ön; och före afton anſkaffar denne någon Flicka, ſom är åtföljd af en liten oppasſerſka, hvilken i almänhet kallas *Kabro* och hvilken dageligen ifrån Staden hämtar alt, hvad behöfves för deſs Matmoder til mat och dricka, ſamt kökar maten, thévatn med mera, håller al ting rent ock löper ärender. Et ſådant ſällſkap kan man behålla minſt trenne dagar, eller ſå länge man behagar, om det ock voro hela året eller flere

år å rad. Man åger ockſå frihet, at efter kortare eller långre tid góra ombyten. Men hvarje dag måſte Damen då viſa ſig vid Stadsporten och fór Banjoſerne gifva tilkånna, om hon långre blifver qvar på ón, eller icke. Fór hvarje dag betalas 8 Mas, til Damens Husbonde och hon ſjelf måſte deſsutom, fórutan alt ſit uppehålle, ſtundom begåfvas med några ſkånker, beſtående uti ſiden-natråckar, gjórdlar, hufvudprydnader och dylikt.

De Chriſtne, hvilkom det ågnade vara uplyſte utaf Religion och Moral, borde vål aldrig fórnedra ſig til et laſtbart umgånge med Landſens mera beklagansvårda, ån olyckeliga dóttrar; men Japoneſerne ſjelfve, ſåſom Hedningar, anſe icke Otukt ſåſom någon Laſt, aldraminſt på ſådane ſtållen, ſom hågnas af Lagar och Öfverhet. Sådane Hus anſes ock icke fór liderlige tilhåll eller oanſtåndige mótesplatſer. Ofta beſókas de af båttre folk, ſom med Sakki vela traktera ſine vånner. Detta oaktadt innefattar likvål ſjelfva inråtningen uti ſig, det, ſom år ſtridande emot månſklighet och åfven de minſt hóffade ſeder. När fóråldrar åga flera Flicke-

ke-barn, ån de i ſin fattigdom kunna föda, ſålja de dem til en ſådan Vård, ifrån 4 til flere års ålder. Sine förſte ungdoms år tjäna de då, ſåſom pigor i Huſet och i ſynnerhet, at uppasſa de åldre Damer, af hvilka hvar och en får ſin egen Flicka til uppasning. När en ſådan hunnit til 12, 15 eller 16 år, göres hon med mycken högtidlighet, ofta på dens bekoſtnad, ſom hon de förflutne åren uppasſat, til en ifrån uppasning och ringare ſyſlor fri Dame.

Sållan lårer det hånda, at någon aflar barn med någon utaf Européerne; men om ſådant hånder, trodde man, at et ſådant barn, i ſynnerhet om det vore en Gåsſe, ſkulle blifva mördadt; andre ville förſåkra mig, at ſådane barn ſkulle noga bevakas ånda til ſit 15 år och då ſåndas med Skeppen til Batavia; men hvarken kan jag til det förra tro Japoneſen vara nog omånſkelig, ej eller har man på det ſednare något enda exempel. En Flicka ſåg jag, under min varelſe i Landet, af vid paſs 6 års ålder, ſom ganſka mycket liknade ſin Europeiſke Fader och viſtades hela året hos honom på vår lilla ö.

Det beſynnerligaſte år, at når ſådane

ne Damer visse år tjånat i de Hus, dit de i sin barndom blifvit försålde, återfå de sin fulkomliga frihet, anses på intet sått vanårade och ingå sedan ofta ganska hederlige Ägtenskap.

Blygsamheten år annars icke en hos detta folk ålskad dygd och otukt tycktes vara almånt rådande. Sållan vårdade Fruntimren skyla sig, då de stundom på öpne platser badade, icke en gång på sådane ställen, som voro uti Hollåndarnes åsyn eller der de kommo at toga förbi.

Emedan Japonesen icke åger mer ån en Hustru och den samma icke såsom i China hålles innestångd i Huset, utan åger frihet, at både vistas i manfolkens sållskap och at frit få gå ut, var det för mig icke svårt, at på Stadsens gator och åfven uti Husen få beskåda detta Landets tåckare kön. De ogifta voro altid ökånda ifrån dem, som voro gifta och några voro åfven sminkade.

Bing kallades den röda fårgen, som de ofta nytjade til sit smink och ågdes fåstad vid små runde Porcellins skålar. Sminkandet hårmed sker icke på kinderne, med

med hvars fågring Europeerne ej sållan söka behaga, utan på låpparne, som med denna fårg efter godtycko bestrykas. År fårgen mycket tun, blifva låpparne röde; men år den tjockare påsmord, blifva de deraf violette, som hår anses för större skönhet. Vid nogare undersökning fan jag, at detta smink gjordes af den vanliga Saflors bloman (*Carthamus tinctorius*).

Det, som i synnerhet skilde de gifta Fruntimren ifrån de ogifta, voro deras svarta tånder, som i deras tycke voro rått vackre, men i de flåste andre Lånder skulle kunna skråma mannen ur Huset. Utseendet af en vider mun med svarte glånsande tånder förekom, åtminstone mig, både fult och obehageligt.

Den svårtan, som hårtil nytjas, kallades *Obaguro* eller *Canni* och tilreddes utaf urin, jernfilspån och Sakki. Den år stinkande och fråtande. Den biter sig så starkt in uti tånderne, at den med möda på flere dagars tid kan afskrapas och aftvåttas. Den år så fråtande, at tandkött och låppar, under dess påstrykning, måste vål betåckas, så framt de icke deraf skola blifva helt blå. Någre börja redan nytja denna prydnad, så

så snart de få friare och blifva förlofvade.

Januarii 20. I dag utbetaltes penningar för Holländarnes räkning och alla deras Assignationer liqviderades nu, hvilket endast sker en gång på hela året. Til den ändan infunno sig vid Räntkammaren i Staden Tolkar, Tjänare, Köpmän, Compradorer och alle andre, som hade något, at fordra. Hvar och en, som skulle undfå penningar, måste sjelf vara närvarande, annars kunde ingen betalning erhållas.

Februarii den 7, vandrade jag omkring Nagasaki Stad, för första gången, at Botanicera, sedan jag varit lyckelig nog, at dertil kunna erhålla Gouverneurens förnyade tilstånd. Jag åtföljdes af åtskillige Öfver och Under-Tolkar, Öfver och Under-Banjoser, Compradorer, och en stor mängd betjäning. Hela detta talrika medfölje hindrade mig väl icke uti min snålla gång upföre berg och backar, men gjorde likväl desse mine dagsresor för mig ganska dyre och kostsamme, emedan det ankom på min skyldighet, at emot aftonen, uti något Vårdshus, gifva mine uttröttade följeslagare någon förplägning,

ning, som hvarje gång besteg sig til 16 eller 18 Riksdaler. Så ofta våderleken sedan ville tillåta, nytjade jag denna mig förundta frihet, en eller tvånne gånger i veckan, in til den tiden jag kom at åtfölja Ambassaden til Kejsarens Hof.

Vid torpen och gårdarne utanföre Staden såg jag, merendels på höjderne och vid vågen, en stor myckenhet upreste grafstenar, af allehanda skapnader. För hvar och en, som dör, sades en sådan sten upresas och framföre den fan jag ofta stående nedsatte en eller tvånne tjocke Bambo-rör, fylde med vatn och löf eller blomor. Stenarne voro stundom ohugne, men ofsast hugne med konst, med eller utan bokståfver, och desse med eller utan förgylning. Desse begrafningsplatser sågos af de månge upreste stenarne ofta på mycket långt afstånd.

Jag fan också vid vågarne, hår och der, store hålor utgrafne, uti hvilke Landtmannen samlade både urin och spild gödsel, som han ganska oförtrutit samlade och använde til sine åkrars förbåtring, men som förorsakade de förbiresande en vedervårdig och ej sällan odrågelig stank.

Nagasaki Stad ligger öppen, utan Citadel, vallar och grafvar, med krokiga gator och några gråfde canaler för vatnets afledning ifrån de omliggande bergen, stråckande sig ånda ned til hamnen. Före Portugisernes tid var den endast et Torp, men har sedermera genom ditflytningar för Handelens skull blifvit utvidgad til den storlek, den samma nu åger. En stor skara Tempel ligga omkring Staden på högderne och de vackraste stållen. Vid hvarje ånda af gatorne år en trå-port, som kan tilslutas och derigenom al gemenskap med andre gator afskåras. Nattetid åro de altid tilslutne. På hvarje gata, som sållan år mer, ån 30 eller 40 famnar lång och innehåller vid pass lika månge Hus, år altid en Officerare förordnad, at deröfver åga upsigt, åfven som hvarje gata åger et Hus, hvari dess brandredskap bevaras. Husen åro sållan 2 våningar höge, då den öfra merendels år låg. Staden styres af 4 Borgmåstare, som hafva under sig (*Ottonas*) tilråckelig högre och lågre betjåning, hvarigenom god ordning och såkerhet vinnes och bibehålles på det båsta och yppersta sått.

U-

Uti Trågårdarne, belägne inom och utom Staden fan jag flere Europeiske Köks-växter odlade, och af hvilke jag redan set en del förde både om bord på Holländska Skeppet och til Factoriet. Sådane voro Rödbetor (*Beta vulgaris*), hvars rot härstädes var mera röd, än jag set den på andre stållen utom Europa; Moröttor (*Daucus carota*); Fenkol (*Anethum fœniculum*) och Dill (*Anet. graveolens*); Anis (*Pimpinella anisum*); Perselja (*Apium petroselinum*); Sparris (*Asparagus officinalis*); flere sorter Lökar, som Purjo, Rödlök och flere (*Allium fistulosum*, *Cepa*); Rofvor (*Brassica rapa*); Råttikor (*Raphanus*); Sallad (*Lactuca sativa*); Cichori och Endivien (*Cichorium intybus & Endivia*); utom flere andre.

På backarne utom Staden märkte jag vid alle byar, hela stråckor af bergsslutningarne vara planterade med Batatas rötter (*Convolvulus edulis*), som voro löse och angenäme til smaken. Växten med fine stjelkar och blader låg ned på sjelfva marken och ägde icke en enda bloma på sig. Denne är mycket behageligare och mera låtsmält, än Potates rötterne (*Solanum tuberosum*), som

åf-

äfven blifvit försökte, at här odlas, men ej särdeles väl vela arta sig.

Enbusken (*Juniperus communis*), vanligen norra Europas inföding, fan jag här på et och annat ställe, merendels nära in til något Tempel, men mycket sällsynt.

Calmus roten (*Acorus calamus*) fan jag ockſå vild växande här på våta ställen, hvilken Japoneserne, i anseende til dess starka aromatiska smak, väl ansågo såsom et kraftigt botemedel, men kände icke dess rätta och egenteliga nytta.

En art af Ingefära (*Amomum mioga*) växte mycket sparsamt vild, på några få ställen utom Staden. Roten är nog het och skarp, samt nästan så god, som vanlig Ingefära, hvartil den sades understundom brukas.

Hedera stod på flere ställen grön och vacker. I början förekom den mig olik den vanliga Europeiska, i det den oftast ägde hele och odelte blader; men efter hand såg jag den mycket förändra sig i anseende til bladernes skapnad och storlek.

Bux-

Buxbom (*Buxus virens*) var icke fällsynt; den fans både vild och odlad. Af dess fina och täcka tråd gjordes kammar, som röde fernissade brukades af Fruntimren at båras uti håret, til prydnad.

Bambo-rören (*Arundo bambos*), som är det enda gråsslag, som upvåxer til et tråds storlek, våxte på flere ställen och af mycket olika både höjd och tjocklek. Roten deraf nytjas hårstådes, likasom på Indiske öarne til (*atjar*) inlågning uti åttika. De tjockare stammar brukades, til at båra bördor och de finare grenar tjånade til skaft på penslar samt sönderskurne til strålar uti solfjädrar, samt til månge andre behof.

Vid några gårdar och i synnerhet vid Templen fan jag en synnerlig buske af tre eller fyra alnars högd, utaf Celastri slågte, (*Celastrus alatus*), hvilken ägde utstående och afbrutne hopkrammade kanter långs efter grenarne, och stod nu full med fine mognande frugter. Det berättades mig, at denne buskes grenar nytjades af friare, til at fåstas utan för dörren af det Hus, der de tånka söka sig en fåstmö.

Che-

Chenopodium *scoparia* sades nytjas såsom et Låkemedel af några hår i Landet.

Alcea *rosea* och Malva *mauritiana* (Stock-Rosor) ågdes ofta, för sine store och prydelige blomor, odlade uti Stadens små trågårdar.

Mentha *piperita* våxte på flere stållen vild, omkring Nagasaki och

Ocymum *crispum*, som ånnu prydde backarne, nytjades til Thé (*infusum*) emot (*Rheumatismer*) förkylningar. Örten kokad ger et rödt decoct, med hvilket Japoneserne ofta fårgade Råttikor och Rofvor röda.

Flere sorter af Söta Potater (*Dioscoreæ*) våxte vilde omkring Nagasaki; men jag blef icke varse, at någon af dem nytjades til föda, mer ån Dioscorea *japonica*, hvars vålsmakelige rötter skuros uti skifvor och kokades.

Den vanliga Hampan (*Cannabis sativa*) våxte både vild och på flere stållen odlad.

Tvånne sorter af spansk Peppar fan jag, merendels odlade. Capsicum *annuum* var den almånnaste, hvilken Japone-

ne-

hesen sjelf föga nytjar, utan merendels förſåljer til Slafvarne på Hollåndſka Factoriet. Den andra var Capſicum *grosſum*, ſom hölts uti krukor, tvingades at hålla ſig liten och blifva vanſkapad; hvilket Japoneſerne, framför alle andre folkſlag, beſynnerligen tycka om hos många våxter.

Den hårliga Tobaken (*Nicotiana tabacum*) viſade ſig åfven på några ſtållen, likvål ſå ſparſamt, at inge ſtore plantager deraf förekommo.

Denna, för månge Millioner månniſkor, nu mera behageliga och oumbårliga krydda, har blifvit hitförd förſt af Portugiſerne och år nåſtan den enda qvarlefva efter dem hår i Landet. Japoneſerne åga intet namn derpå i ſit ſpråk, utan kalla den Tabaco, och röka den uti ganſka ſmå metals pipor, ſkuren ſå fin ſom hufvudhår.

En *Convallaria japonica* fans denna tiden uti frugt. Knylarne vid rötterne af denna blefvo inſyltade med ſocker och berömdes uti ſjukdomar både af Japaner och Chineſare.

Bok-hvete (*Polygonum fagopyrum och multiflorum*) voro icke ſållſynte vid går-

dar

dar och på backarne, den förre odlad, den sednare inhemsk. Af den förre bereddes mjöl, hvaraf kokades små kakor, som merendels voro fårgade och såldes åt det såmre folket. Den sednares Rot sades vara hjertstyrkande och nytjas til den åndan aldeles rå. Stekt uti askan sades den smaka besk.

Tyska Bôner (*Vicia faba*) och årter (*Pisum sativum*), samt några sorter af Turkiska Bôner (*Phaseolus vulgaris* och *radiatus*) voro hos bônderne almånt, och de sednare i myckenhet odlade uti trågårdarne, hvarifrån de såldes både til Staden och Handels Factorierne.

Februarii den 11. Tiden bőrjade nu annalkas til vår föreſtående Hofresa och tilrustningarne dertil bőrjade nu småningom gőras.

Ehuru sjelfva Ambassaden reser Landvågen, såndas likvål en stor del saker sjöledes til Simonoseki, Fiogo och andre stållen. I dag inlastades derfőre uti et tåmeligen stort Fartyg åtskillige kistor med viner på bouteiller, liqveurer, ől på bouteiller, husgerådsaker och några toma kistor til Handelsvarors inpackning vid hemresan. Detta Fartyg skul-

skulle afsegla til Simonoseki och efter vår ditkomst öfverföra oss sjelfve til Fiogo.

Denne och de följande dagar tillagades skänkerne, som skulle medföras, bestående uti klåden af flere slags fårg och finhet, Chitser och Sidentyger med mera. Desse skänker, årnade åt den Regerande Verldslige Kejsaren, Kronprinsen, Riks-Råden och andre förnåme Herrar vid Hofvet, inpackades uti stora kistor, som icke kunde anförtros åt sjön eller vågens osäkra gunst, utan måste båras hela vägen, af hela 320 milars långd.

Februarii den 18 var hos Japonesen den sidste dagen i året. I dag och förleden gårdag måste derföre hos dem alle råkningar emellan enskilde personer afslutas och desse så vål, som alle andre skulder betalas. Ny credit gifves sedan til Junii månad, då åter afbetalning måste ske. På lån hos Japonesen, lika som i China, betalas ofta höge intressen, til 18 eller 20 procent. Det berättades mig, at den, som före Nyårsdagen icke fick sin fordran betald, sedan icke ägde råttighet, at på det nya året utfordra den samma. Lyck-

ligt det folk, ſom vid början af hvarje Nyår kan ſkatta ſig vara ſkuldfrit och ingen månniſka något ſkyldigt.

Den 19 inföl Japoneſens och Chineſens Nyårsdag, då hvar och en, pryd med ſin högtids klådning, lyckönſkar den andre, går omkring med ſin famille at göra viſiter, och roar ſig nåſtan hela förſta månaden.

Året indelas efter månans gång, ſå at ſomlige år beſtå af 12 och ſomlige af 13 månader och Nyåret infaller i Februarii eller Martii månad. De åga inga veckor, ſom beſtå af 7 dagar, eller utaf 6 arbetsdagar och en hvilodag; utan den 1 och 15 i hvar månad åro likaſom en hvilodag. På desſe dagar arbetar ingen handtverkare och ſjelfva hororne köpa ſig den dagen fria, råknande ſig det för ſtor ſkam, at då nödgas emottaga friare. Nyårsdagen gå de omkring, at önſka hvarandre Nyt år, hvar och en med ſin famille, klådde i ſin af hvit och blåt rutiga högtidsklådning och roa ſig ſedan hela långa tiden. Hela dygnet fördelas endaſt uti 12 timar och hårvid råtta de ſig hela året igenom efter Solens up-och nedergång. Med Solens upgång, råkna de klåckan

ſex

ſex och med deſs nedergång åfven klåckan ſex: middagstimman och midnatten är altid klåckan nio.

Tiden afmåtes hår icke med uhr eller timglas utan med brinnande luntor, hvilke likſom rep ihopvridas och med knutar förſes. När denna antånd hunnit brinna til en knut, ſom utviſar en viſs förfluten tid, gifves den tilkånna om dagen med viſſe flag på klåckor vid deras Kyrkor och om natten med 2:ne tråds tilhopa flående af den kringlöpande Vakten. Barn råknas altid et år gamle med det årets flut, på hvilket de komma til verlden, det må vara i början eller flutet deraf; ſålunda, om et barn födes i ſidſta månaden, råknas det likavål för årsgammalt med nåſte Nyårsdag. Deras årtal tager ſin början ifrån Nin-o eller 660 år för Chriſti födelſe.

Några dagar efter Japanſke Nyårsdagen förråttades den ohyggeliga ceremonien, at trampa på de bilder, ſom betekna korſet och Jungfru Maria med barnet. Deſſe bilder af koppar gutne ſågas vara föga af en half alns långd. Denna trampning förråttas til at inpränta uti hvar och en affky och hat för

Chriſtna låran och fȯr Portugiſerne, ſom der velat fortplanta den, ſamt at uptåcka, om någon låmning deraf ånnu hos någon Japones finnes qvar. Trampningen ſker på de orter, der de Chriſtne fordom måſt uppehållit ſig. I Nagaſaki ſtad påſtår den fyra dagar; ſedan fȯras bilderne til andre omliggande orter, och ſluteligen fȯrvaras til nåſtpåfȯljande år. Hvar och en, utom Gouverneuren och deſs medfȯrde betjåning, åfven det minſta barn, måſte vara vid trampningen nårvarande; men at Hollåndarne, ſom några velat påſtå, åfven nȯdgas trampa på deſſe bilder, år ingen ſanning. Upſyningsmån åro på hvart ſtålle tilſtådes, ſom i viſſe hus rotvis hopkalla folket, uplåſa hvar och ens namn i ſin ordning, och hafva upſigt ȯfver, at alt går rigtigt til. De åldre gå ȯfver bilderne, ifrån den ena ſidan til den andra, och barn ſom hållas under armarne, ſtållas med fȯtterne på dem.

Himmelens tekn råknas hår, ſåſom annorſtådes tolf, men deſſe åga andre namn, ån hos Europeerne, ſåſom: 1 *Ne*, Råttan. 2 *Us*, Oxen. 3 *Torra*, Tigern. 4 *Ow*, Haren, 5 *Tats*, Draken. 6 *Mi*, Ormen. 7 *Uma*, Håſten. 8 *Tſitſuſe*, Fåret.

ret. 9 *Sar*, Apan. 10 *Torri*, Hanen. 11 *In*, Hunden. 12 *J*, Björnen.

Visse år få efter desse himmelstekn åfven sine namn; således var året 1774, Japonesens Håsteår, och 1776 Apeåret.

Månaderne, som i anseende til Månans olika gång, aldrig svara fulkomligen emot våre, äga sine egne namn efter Numertal; och som under vårt vistande härstädes, vi nödgas rätta oss efter både de Holländske och Japanske almanachorne, måste vi upråtta oss en gemensam almanacha årligen, som visar förhållandet af bågge desse särskilde tideråkningar. Jag meddelar håraf endast et ganska kort sammandrag, hvaraf månadernes namn tillika kunna inhåmtas: 1776 eller Ape-året har 355 dagar.

SJOGUATS
svararar emot
FEBRUAR. MÅN.
1. Februar. 19.
11. —— 29.
12. Mart. 1.
30. —— 19.
NIGUATS.
1. Mart. 20.
12. —— 31.
13. April. 1.
29. —— 17.
SANGUATS.
1. April. 18.
13. —— 30.
14. Maj. 1.
30. —— 17.
SIGUATS.
1. Maj. 18.
14. —— 31.

15. Jun. 1.
29. —— 15.
GOGUATS.
1. Jun. 16.
15. —— 30.
16. Jul. 1.
30. —— 15.
ROKGUATS.
1. Jul. 16.
16. —— 31.
17. Aug. 1.
29. —— 13.
SITSGUATS.
1. Aug. 14.
18. —— 31.
19. Sept. 1.
30. —— 12.
FATSGUATS.
1. Sept. 13.
18. —— 30.
19. Octob. 1.

29. Octob. 11.
KUGUATS.
1. Octob. 12.
20. —— 31.
21. Nov. 1.
30. —— 10.
SJUGUATS.
1. Nov. 11.
20. —— 30.
21. Dec. 1.
30. —— 10.
SJUITSGUATS.
1. Dec. 11.
21. —— 31.
22. Jan. 1. 1777.
30. —— 9.
SJUNITSGUATS.
1. Januar. 10.
22. —— 31.
23. Febr. 1.
29. —— 7.

På detta sättet råknas månaderne för den *Förste*, *Andre*, *Tredje* och så vidare til den *Tolfte*, och åren åga olika många dagar. Hvart annat eller tredje år år Skott-år, hvaraf sju infalla på 19 års tid.

Flere store Högtids-dagar infalla årligen, som firas en eller flere dagar å rad,

rad, men ſjunde dagens firande, ſåſom Sabbath, år hår okånd och ſåledes indelas icke eller månaderne och året uti vecko-tal af ſju dagar.

De mårkeligaſte Helgedagar, ſom infőllo, år 1776, under den tid jag viſtades hår, vore főljande, nemligen: uti Goguats den femte dagen eller den 20 Junii, Pelang-feſten; uti Sitsguats den ſjunde dagen eller d. 20 Auguſti, Stjernfåſten, och den 13, 14 och 15 i ſamma månad eller den 26, 27 och 28 Auguſti, den ſtora Lykte-Hőgtiden; uti Kuguats den 7, 8 och 9 eller den 18, 19 och 20 October, firades Matſuri i 3:ne dagars tid. Utom desſe vore főljande dagar mårkvårdige, nemligen uti Sjoguats d. 4 och főljande dagar, då Bilderne af J. Maria och korſet trampades af Japoneſerne. Den 15 uti ſamma månad, eller den 4 Martii, då Hollåndſka Ambasſaden brőt up och begaf ſig på reſan til Jedo. Fatsguats den 1 eller den 13 September, då Japanſk marknad (*Fasſak*) hőlts; uti Kuguats den 15 eller den 26 October, då Hollåndſka marknaden (*Fasſak*) bőrjades; och uti Kuguats den 19 och 20, eller den 30 och 31 October, då főrſt det ena och ſedan det andra eller

Ammiralſkeppet, måſte på ſine utſatte dagar, affegla ifrån Nagaſaki til Papenberg.

Den 22 *Februarii* och följande dagarne förrättades uti Nagaſaki och de omkringliggande orterne, den förut omnämnde kopparbildernes trampning, om hvilken jag ſökte inhämta alla möjeliga underrättelſer. Utaf de på ön nu varande Officerare var icke mer, än en enda, ſom ſade ſig haft tilfälle, at en gång få ſe den i förbigående, då han på Chefens vågnar varit ſänd til Guverneuren i Staden, i något mål, ſom rörde förberedelſen til den ſnart föreſtående Hofreſan.

Den 25, gick Chefen, åtfölgd af några Superchargas och Asſiſtenter ſamt Tolkar til Staden, för at före afreſan, taga afſked utaf Guverneuren.

Martii den 2, viſiterades på ön min och mit Reſeſällſkaps enſkildte ſtörre och mindre Klåd-kiſtor, Medicament-kiſtan med mera, ſom derefter ſtraxt fördes ifrån våre kamrar til Packhuſet, der de förvarades förſeglade til ſjelfva resdagen. Medicaments-kiſtan år tämmeligen ſtor, och förſes med medicamenter ifrån Apotheket, ſom ſtår under Doctorns vård,

vård, och är belägit nära intil defs boningsrum.

Til förfeglingar nytjar Japonefen icke någon fort utaf lack, utan vrider och binder något papper om det, fom fkal förfeglas och tilknyter det få, at han lått fkal kunna märka, om någon rubning derpå fkedt. På detta fätt förfeglas fjelfve Packhufen, vid låfet, på hvilket de mindre fätta fin lit och fäkerhet, än på fine ufle, men konftige pappers knutar.

Resan til Hofvet 1776.

Den 4 *Martii* 1776, begaf sig Ambassaden ifrån Dezima ö, på resan til Jedo. Den 15 eller 16 uti den förste månaden af Japanska året är altid utsat til denna resans början. Holländarne vore endast 3:ne, som gjorde den samma nemligen Ambassadeuren såsom Chef för Handelen, Herr FEITH, jag, såsom Doctor eller Legations Medicus, och en Secreterare, Herr KÖHLER. Resten af vårt ansenliga, och vid pass af 200 människor bestående medfölje, var endast Japanske åmbetsmän, tolkar, betjänter och uppassare. När vi passerade igenom vakten vid Stadens brygga, som ihopbinder den med Factoriet, blefvo vi ganska noga visiterade, men våre kistor och

och annat bagage, som förut blifvit visiteradt och försegladt, gick nu frit igenom. Tillika beledsagades vi utaf de på Factoriet varande Holländare igenom Staden Nagasaki; äfven så af en stor skara Japoneser, som på Factoriet hafva någen tjänst eller göromål. Desse sednare gjorde ofs följe til et utom Staden varande Tempel, hvarâst vi någon stund hvilade och tracterade med Sakki vårt muntra sällskap. När vi härifrån sedan fortsatte vår resa, hade alle desse Japoneser, som nu skulle skiljas ifrån ofs, upstält sig uti flåckar, efter stånd och anseende, långs efter den våg, vi fårdades, mer än en half mil i längden å ymse sidor af vågen, som utgjorde för ofs den aldravackraste syn, så vål som den största heder. Desse Japoneser vore Stadens och öns Ottonas, öfver-och under-Tolkar samt Lärlingar, öfver-och under Compradorer, Banjoser högre och lägre, Culi-måstare och flere andre, som med Holländarne äga någon befatning.

En Banjos var å Gouverneurens i Nagasaki vågnar anförare för hela Resesällskapet, och anbefalte alt under både fram-och åter-resan. Han bars uti en stor

ſtor Norimon och en Pik blef buren framföre honom, til tekn af deſs höghet och befål. Til utförande af hans befalningar voro förordnade flere under-Banjoſer. Öfverſte Tolken, oftaſt en til åren kommen man, båres uti en Cango, år Caſſans förvaltare under Reſan, beſörjer om alle anſtalter til och under den ſamma, ſamt betalar på Hollåndſka Compagniets vågnar alle omkoſtnader, merendels med den noggranna ſparſamhet och förſigtighet, at han ſjelf dervid ſtundom anſenligt vinner, ſå at en ſådan reſa altid anſes för förmonlig. Tvånne Japanſke kockar medfölja ifrån Factoriet för at laga den mat, ſom för Hollåndarne upſåttes på Ambasſadeurens bord; likaſå 6 Japanſke tjånare, hvilke förſtå och tala Hollåndſka, ſamt tjåna Hollåndarne til uppasning, utom de tjånare, hvilke Gouverneuren i Nagaſaki medſånder til Hollåndarnes betjåning och hvilke icke förſtå eller tala deras ſpråk. Kockarne reſte nu och under hela reſan, altid en ſtund förut, ſå at de kunde medhinna, at tilreda maten, tils vi ſjelfve uti middagsherberget anlånde. Med dem följde tillika nödig proviant, et fåltbord och trenne fåltſtolar ſamt duktyg och bordſaker, ſom alle voro i ordning,

ning, då vi ankommo til något herberge om middagen samt om aftonen. Några skrifvare åtföljde kockarne, för at beförja om det nödvåndiga i herbergen för hela sviten, och hålla råkning på utgifterne.

Ambassadeuren, åfven som dess Medicus och Secreterare reste uti store, vackre och lackerade Norimons. Uti KÆMPFERS tid måste de tvånne sednare åtnöjas med, at fårdas til håst, blottstålde för köld, regn och blåsvåder. Desse Norimons eller Portchaiser åro förfårdigade af tunne bråder och bambo-rör, uti aflång fyrkant, med fenster framtil och å ymse sidor. Sido-fenstren åro håftade vid dören, igenom hvilken man på båda sidor kan in-och utkomma. Öfver taket går en lång kantig stång, hvarmed detta åkdon af bårarene drages öfver axlarne. Inuti år den så rymlig, at man kan deri med beqvåmlighet sitta och åfven ligga, ehuru med något ihopdragne fötter. Lika som den år utantil sirad med åtskillig granlåt, så år den också in uti på det dyrbaraste beklåd med siden-och sammets tyger. På botnen ligger en madrass, öfverdragen med utskurit sammet

met och et tunt tåcke åges antingen af famma flag eller af något dyrbart fidentyg. Bakom ryggen och på ymse fidor hånga aflånge kuddar, åfven öfverklådde med fammet och under fjelfva fåtet lågges en kudde, fom år rund och förfed med et hol i midten. Fram til år en eller tvånne hyllor, der man kan fåtta en fkriflåda, några böcker och andre fmå faker. Fenftren på fidorne kunna nedflåppas, då frifk luft behöfves och tiltåppas både med fidengardiner och en af bamborör gjord rulgardin, då man ej vil låta befkåda fig. Man fårdas uti denna kammare med mycken beqvåmlighet och fållan finner man fig tröttad af, at långe fitta uti den. Bårarene, fom på fine fkuldror båra desfe låtte åkdon, åro olika månge efter Perfonens rang, ifrån 6 til 12 och der utöfver, och då de åro flere, gå åtfkillige af dem löfe vid fidorne, för at aflöfa hvarandre under refan. Når flere båra tillika, fjunga de ftundom något, fom gör at de hålla en lika fnål, och jåmn gång.

Utom de faker, fom redan förut på fartyg blifvit ifrån Nagafaki affånde fjöledes, fördes dels på håftryggarne, dels af

af Bårare våre ſmå klåd-kiſtor, lyktor fôr at nytjas uti mörker, förråd til dageligt bruk af vin, ôl och dylikt ſamt en japanſk tilruſtning fôr thevatn och hvari thevatn under ſjelfva marchen kokas och altid kan ågas til hands, då ſådant åſtundas. Europeerne nytjade likvål ſållan denne mag-ſlappande dryck och hôllo vi håldre tilgodo et glas rôdt vin eller hollåndſkt ôl, hvaraf vi förſågo oſs med en bouteille af hvardera, ſom inſattes uti Norimons fram vid fôtterne jåmte en aflång lackerad doſa, med en lika aflång och dubbel ſmörgås. Alle, ſom reſa hår i landet medföra altid ſin ſång. Det ſamma nödgades åfven vi göra, under hela både fram-och återreſan. Och ſom pragten uti alt måſte vara ſtor, för at upråthålla Hollåndſka Compagniets anſeende, ſå måſte åfven desſe ſångklåder beſtå af tåcken, kuddar och madrasſer, öfverdragne med de dyrbaraſte genombrutne ſammeter och ſidentyger.

Japanerne åter, ſom antingen gingo tils fots eller redo på håſtar, voro förſedde med en coniſk och om hakan faſtbunden hatt; en ſolfjåder, ſom tillika var vågviſare; en ſol-eller regn-ſkårm och ſtun-

ſtundom en af oljadt papper gjord ganſka vid regnkappa, lått, ſom en fjåder. De, ſom vandrade til fots, ſom drångar, kuſkar och ſåmre betjåning hade åfven förſet ſig med tunna ſtöflåtter, flere par halm-ſkor och upſkörtat ſine natråckar.

Hela denna talrika Caravanen, af ſå mycket olika folck och på ſå olika ſått framtogande, utgjorde en vacker och artig ſyn för et ovant öga, och var för oſs Europeer ſå mycket mera fågneſam, ſom vi öfver alt bemöttes med lika heder och vördnad, ſom landets egne Förſtar, och voro utom deſs ſå bevakade, at intet ondt möjeligen kunde hånda oſs, ſamt ſå up-pasſade, at vi ej ågde mera, at förja före, ån et barn, ſom ligger til ſin Moders bröſt. Alle våre göromål beſtodo uti, at åta, dricka, låſa eller ſkrifva för egit nöje ſkul, ſofva, klåda och låta båra oſs.

Förſte dagen reſte vi förbi *Fimi*, 2 mil ifrån Nagaſaki och *Jagami*, en mil vidare, derifrån til *Jſaſaja*, ånnu 4 mil vidare, der vi fingo vårt förſta natt-låger.

Uti *Jagami*, der vi ſpiſade middag, blefvo vi af vården emottagne på et me-

mera tjånstagtigt och hőfligt sått, ån jag det någonsin sedan blifvit på något ställe i verlden. Det år hår i landet almånt brukeligt, at vården kommer de resande et stycke våg til mőtes och med de djupaste årebetygelser bjuder dem vara vålkomne. Derefter skyndar han sig förut hem, at vid sit hus lika ődmjukt emottaga och hålsa sine ankommande gåster. Sedan frambars på et litet fyrkantigt och lågt bord någon obetydelig skånk, derefter thevatn och tobaks redskap, dem vi dock icke nytjade. Vi infördes i de főr oss tilredde rum, funno vårt bord dukadt, togo vår appetits-sup, vår middagsmåltid, vårt caffé, och lagade oss åter til reds til afresan, sedan de rőkande Herrarne tillagat och påtåndt sina sőta tobakspipor.

Vi undfingo hårstådes, på Compagniets råkning, 50 Japanske thayls eller vid pass lika månge hollåndske Riksdaler, til at dermed bestrida de smårre omkostnader, som vid flere főrefallande tilfållen af oss enskildt kunde under resans főrlopp behőfva gőras, och hvilke få noga voro utråknade, at deraf intet skulle őfverblifva. Desse voro de főrste Japanske mynt, som kommo i våre hån-

der och til min granſkning. Förſta utgiften deraf voro nyårs-gåfvor til våre drångar och uppasſare på Dezima, ſamt våre Norimons dragare, på min lott beſtigande ſig til 10 Riksdaler och något derutöfver.

Andra morgonen, d. 5 Martii fortſattes reſan til *Omura*, vårt middagsherberge, trenne mil och ſedan vidare, til *Sinongi*, nattherberget, fem mil derifrån belägit. Då KÆMPFER 1691 gjorde reſan til Hofvet, tog Ambasſaden en annan våg til Sinongi, nemligen öfver viken vid Omura; för at undvika den, togo vi nu en längre omvåg, til Iſafaja, dock utan at derifrån ſegla öfver den ſtora viken vid Simabara, hvilken våg KÆMPFER reſte, då han andra gången, år 1692 gjorde ſamma reſa til Kejſerliga Hofvet.

Den 6 om morgonen lade vi til rygga trenne mil och ankommo til *orisſino*, hvaråſt finnes et ſvafvelhaltigt varmt Bad. Sedan vi beſet Badet, framtågade vi ännu tre och en half mil, innan vi fingo ſpiſa middag uti *Takkiwo*. Efter middagen kommo vi förbi *Swota* til *Oda*, tre och en half mil, ſamt vidare til

til vårt nattläger uti *Otsinsu*, två och en half mil.

Warma Badet, aldeles kokhet, var kringstångdt och hade et vackert hus, til beqvämlighet för de sjuke, som nytjade det. Heta vatnet fördeltes genom afledning til flere stållen, der sjuke kunde sitta och der de sjelfve, efter behag förmedelst 2:ne kranar, kunde aftappa både het och äfven kalt vatn, som leddes hit med konst. Utom dess voro åtskillige inråtningar, både at efter badningen ligga och hvila, samt at spatsera och alt ganska nätt, samt renligt. Japanerne nytja detta och dylika bader, dem landet i öfverflöd äger, emot veneriska sjukdomar, lamhet, skabb, Rheumatismer och flere andre.

Swota är et myket märkwärdigt ställe för de ganska stora krukor, de aldrastörsta i verlden, som här förfärdigas. De äro utaf brun lera, väl brände och så stora, at de innehålla flere fåars rymd. Holländarne handla årligen en myckenhet häraf, föra dem til Batavia, der de så väl, som annorstädes i Ostindien med fördel säljas och nytjas til at hålla vatn uti. Vatnet, som årnas til dagelig dryck, hålles uti desse

svalt och kalt, och får tillika såtta sit sediment til botnen, så at vatnet derigenom blifver mera rent och hålsosamt.

Den våg vi de förre dagarne hade lagt til rygga, var ganska bergagtig, stenig och mödosam; men sedan vi inkommo uti landskapet *Fisen*, blef landet mycket frugtbarare, vackrare och åfven både tåtare bebodt och folkrikare. Byarne lågo hår tåtare in til hvarandre, voro i långden ganska mycket utstråkte och stundom voro tvånne, hvardera halfva milen lång, endast skilde ifrån hvarandre med en å, en bro och et anat namn.

Landet var öfver alt upodladt til de vackraste åkerfält för Risgryn och andre saker.

Landskapet Fisen år utom dess ganska bekant för sit vackra och dyrbara Porcellain. Jag hade redan deraf set åtskilligt, under marknadstiden på Holländska Factoriet, och hade nu nårmare tilfålle underråtta mig derom. Det tilredes af en aldeles hvit lera, som i sig sjelf år ganska fin, men åndock arbetas med största möda och obeskrifveligen vål, så at de konst-stycken och kåril, som sedan deraf tilverkas, blifva ge-

nom-

nomſkinlige och öfver måttan vackre ſamt aldeles ſnöhvite.

Dagen derpå, den 7, hade vi en mil til en tämeligen ſtor rivier, *Kasſagawa* kallad, hvaröfver vi måſte färdas, och ännu en mil til *Sanga* Stad, ſom är en och en half mil i långden. Derifrån reſte vi trenne mil til en mindre Stad, *Kanſaki*, förbi *Fioſabara*, ſom låg under halfva vägen. Härſtädes ſpiſade vi middag och foro ſedan vidare förbi *Nakabara*, två mil, äfven förbi *Todoriki*, något öfver en mil, til *Tayſero* en mil, der vi togo vårt nattläger.

Sanga, ſom är Provinſens hufvudſtad, äger et Slott, hvaräſt Landets Förſte reſiderar, är omgifven med grafvar och vallar, ſamt har vakt vid ſine portar. Denne, lika ſom de måſte Städer, är ordenteligt bygd med räta och breda gator. Ockſå har den flere canaler, ſom föra vatn och löpa igenom den ſamma.

Städerne i almänhet här i landet, ſkiljas ifrån Byar, ſom äfven äro ganſka långe, endaſt dermed, at en by har en enda gata och ſtäderne flere. Desſutom äro Städer afſtängde med portar, om-

 gif-

gifne med grafvar och mur, samt stundom försedde med något Citadell.

Folket och i synnerhet Fruntimbren voro uti detta landskap mindre, ån uti det förra och de gifta Fruntimbren, ehuru annars til utseendet vackra ock vålskapada, voro besynnerligen vanstålda och fula i anseende dertil, at de utur ögonbryn hade utrykt alle håren, hvilket hos dem skulle betekna ågta ståndet, lika som svarta tånder uti Nagasaki.

Vi hvilade uti *Tayfero* öfver natten, oagtadt KÆMPFER i sin Historia om Japan förmåler, at sådant i hans tid ansågs för olyckeligt och var förbudet. Orsaken dertil hade varit den, at under en dylik resa Banjosen och Öfvertolken hade med hvarandre kommit i tråta, hvarvid den förre dödat den sednare och sedan tagit lifvet åfven af sig sjelf.

Martii den 8, reste vi inemot 10 mil, til *Itska* Stad, farandes under vågen förbi åtskillige större och mindre byar, samt öfver ansenligen höge berg. Vi kommo först til *Farda*, 2 mil och sedan til *Jamayo*, en mil, der vi spisade middag. Vågen gick derifrån öfver et högt berg en och en half mil utföre til *Fiamits*,

et

et vackert ſtålle, hvaråſt vi en god ſtund hvilade, tracterade oſs och våre Officerare med Sakki ſamt förårade vårdinnan en liten ſkånk i penningar af 7 mas och 5 konderyn, ſom vanligit år på detta ſtålle. En och en half mils reſa gjordes ſedermera til *Utſini* der vi och våre bårare likaledes en ſtund hvilade.

Under det vi i dag fortſatte reſan uti Landſkapet *Tſikudjen*, beledſagades vi utaf en Officerare, ſom Lands-Herren ſkickat emot oſs, til at önſka oſs en lyckelig ankomſt och ledſaga oſs igenom ſit land. Ehuru föraktade Europeerne åro på ſit Factorie och ehuru ringa Japanerne annars i almånhet anſe alle utlånningar, år det likvål ſynnerligt, at under Reſan til och ifrån Hofvet, vi icke allenaſt öfver alt bemötas med ſtörſta höflighet och tjånſtagtighet, utan ock, at oſs viſas ſamma agtning och vördnad, ſom viſas Landets egne Förſtar, då de göra ſin årliga reſa til och ifrån Kejſarens Hof. När vi ankomma til grånſen af något Landſkap, mötas vi der altid af en Officerare, utſånd af deſs Herre, ſom icke allenaſt erbjuder oſs i ſin Principals namn all erforderlig hjelp, af folk, håſtar, ſartyg och

annat dylikt, utan gör oss också följe ånda til andra grånsen, der han tager af oss afsked och aflossas af en annan. Det såmre folket visar oss samma underdåniga vördnads betygelser, som åt Förstarne och buga sig med pannan ånda ned til marken, ja stundom vånda ryggen til, för at gifva dermed tilkånna, at vi anses så högt, at deras ringhet icke år vård, at åskåda oss.

Vågarne i landet åro hela året i godt stånd, breda och försedda med diken för vatnets aflopp; men i synnerhet denne tiden, då Förstarne i Landet, åfven som Holländarne måste göra sin årliga resa til Rikets Hufvudstad. Vågarne sandas då icke allenast, utan före de resandes ankomst varda de sopade med qvastar, all orenlighet och spillning af håstar noggrant bortförd och under heta tiden, då dam oroar, blifva de beståánkte med vatn. Ja omtankan har stråkt sig så långt för god ordning och de resandes beqvåmlighet, at de, som resa up åt landet, hålla sig åt vånstra sidan och de til höger, som resa nedåt ifrån Hufvudstaden, at då resande mötas, den ene icke oroar, hindrar eller skadar den andre, i sanning en omstån-

dig-

dighet, så mycket nödigare i det uplysta Europa, som man der fårdas fram på vågar, ofta med mindre sedighet och beskedlighet. Vågarne bibehålla sig hår så mycket båttre och långre, som inge hjul-åkdon nytjas, som så mycket förderfva dem. För at göra vågarne ånnu angenåmare åro sidorne ofta försedde med planterade buskar. Sådane håckar hade jag både i dag och de förre dagar blifvit varse utaf sjelfva Thébusken planterade.

Mil-pålar åro öfver alt planterade, som visa icke allenast, huru långt man rest, utan också med sin påskrift, hvartåt vågen löper. Dylika pålar finner man åfven vid vågskilnader, så at en resande hår i landet icke låtteligen förvillas.

Af alle desse omståndigheter såg jag med förundran, huru et folk, det vi anse, om icke som barbariskt, åtminstone för ohöfsadt, öfver alt visade spår af förnuftig eftertanka och ypperlig ordning, då vi ånnu i det så uplysta Europa sakne öfver alt tilråckeliga och på månge stållen nåstan alla anstalter til resandes fortkomst och beqvåmlighet. Alt fan jag hårstådes syfta til et nyttigt åndamål, utan skryt och onödigt prål,

och på intet endaste ställe uptäckte jag på milstolparne Lands-Höfdingens namn, hvilken låtit upresa dem och som så litet kan gagna den resande.

Alle miltal äro räknade ifrån en endaste punct i riket, nemligen ifrån Niponbas eller den bryggan, som ligger uti Hufvudstaden Jedo.

Inge postvagnar finnas i hela landet, ej eller andre åkdon med hjul til de resandes tjänst. Alle, som derföre äro fattige, fårdas til fots, och de, som kunna betala någon skjuts, rida antingen på håstar eller låta båra sig uti kangos eller Norimons. De, som löpa til fots, nytja skor af halm, like en såla utan öfverlåder, hvilke med band af flätad halm fastbindas, så at de icke affalla. Benen äro omgjordade med stöflätter, hvilke medelst knappar längs efter vadorne baktil ihopknäppas eller bindas uptil fast med band. Ofta nytja de också då, i stället för långa fotsida natråckar, Busaroner eller linnebyxor som räcka ned til vadorne, och vandrande Soldater binda desse up på halfva låren. De, som rida, göra oftast en underlig figur, och ej sällan får man se flere personer på en enda håst, ja ofta et helt

helt hushål. Mannen sitter då midt på, ofvan til i sadelen med fötterne framtil öfver hästens hals; hustrun på ena sidan uti en vid sadelen fasthäftad korg och et eller flere barn uti en korg på andra sidan. En särskild person går då altid förut och med betslet i handen leder hästen. Förmögnare låta bära sig uti portchaiser, som äro både olika stora, olika prågtiga efter hvar och ens rang, och således äfven olika kostsamma. De sämsta äro små, så at man i dem nödgas sitta med fötterne under sätet, och öpna på alla sidor, täkta med et litet tak och bäras utaf tvänne man. *Kangos*, som almännast kallas Kagos äro täkte och tilslutne på sidorne, men nästan fyrkantige och föga prågtige. De största och vackraste kallas *Norimons*, äro aflånge, nytjas af de högre åmbetsmän och bäras utaf flere personer, som både framföre och bak efter draga dem, förmedelst en vid taket fästad stång, på sine axlar, gående då altid efter hvarandre. Uti alle städer och uti alle byar finner man vid herbergen en mängd med folk, som utbjuda sig til de resandes tjänst.

Sådane Norimons och Kagos-dragare kunna länge uthärda med at löpa och

och draga ofta ganska tunga bördor, icke allenast resande, utan äfven andre varor, dem de vid bägge ändarne af en stång eller Bambo fastbundne bära öfver axlarne. Merendels lägga de på en tima en Japansk mil til rygga och på en dag hela tio til tolf milar.

Den 9 Martii fortsattes resan til *Nogata* rivier, tre och en half mil, hvilken vi öfverforo och efter halfannan mils resa fingo vår middag uti *Koijanossa.* Derifrån fortsattes vidare resan tre mil til *Kurosacky* och ännu andre tre mil til en stor och rik Handelsstad, vid namn *Kokura.*

Kokura räknas ibland de större landets Städer och drifver stor handel. Hamnen är likväl så upgrundad, at nu mera endast smärre fartyg och båtar kunna upgå til Staden. Den är en Japansk mil i längden, utgör en aflång fyrkant och äger en rivier, som löper igenom dess gator ned til hafvet. Portarne äro bevakade af Officerare och Soldater. Vid ena ändan af Staden och utmed rivieret ligger Lands-Förstens Citadell, som tycktes vara ganska vackert, och efter landets bruk väl befäst, omgifvit med grafvar, försedt med murar

rar och förstärkt med et högt torn. Uti detta håller Försten öfver Kokura Landskap sit Hof och sit Residence.

Innan vi inkommo uti Kokura blefvo vi, å Prinsens vägnar, emottagne och sedan genom Staden til vårt Herberg ledsagade utaf 2:ne Ådlinglar ifrån Slottet.

Vi blefvo här ganska väl logerade och dröjde qvar til eftermiddagen den påföljande dagen.

Enligt gammal plägsed undfick här den af Gouverneuren i Nagasaki til vår tjänst under resan medsände tjänare, en liten drickspenning, bestående uti 1 thayl och 5 mas, som gör ungefärligen en och en half Riksdaler.

Här, så väl, som uti alle andre Herbergen blefvo vi inqvarterade uti bakdelen utaf huset, som är både den beqvämligaste och den vackraste, ägande altid sin utsigt och utgång til en större eller mindre tomt, som är bepryd med åtskillige trän, buskar, växter och blomsterkrukor. Vid sidan häraf finner man ockfå en liten Badstuga, för främande at bada uti, då de det åstunda. Ibland andre växter, som voro almännare på

fle-

flere ſtällen, ſåſom *Pinus ſylveſtris*, *Azalea indica*, *Chryſanthemum indicum* och flere, ſan jag äfven här et träd, ſom kallades *Aukuba*, och et annat vid namn *Nandina*, hvilcke bägge anſågos föra, at medföra någon lycka för huſet.

Framdelen af huſet närmaſt gatan var aldraoftaſt antingen en köpmans bod eller en verkſtad. Der innanföre är köket och de rum ſom gårds folket bebor. Främmande få altſå äga de beqvämligaſte afdelningar i huſet, längſt bort ifrån det buller, ſom man annars ſkulle höra ifrån gatan.

Huſen äro ganſka rymlige, aldrig mer, än två våningar höge, hvaraf den underſta bebos och den öfverſta tjänar til vind eller dylikt och varder ſällan bebod.

Bygnadsſättet är här i landet egit och beſynnerligt. Hvarje hus intager en anſenlig ſtor rymd, upbygges lika ſom korsverkshus af trå, bambo-ſpjälor och lera; ſå at de utantil någorlunda likna ſtenhus, och äro täkte med tegelpannor utaf en anſenlig tyngd och tjocklek. Hela huſet utgör et enda rum, ſom efter behof och godtycko kan afdelas i månge rum eller mindre kamrar.

Det-

Detta sker förmedelst låtta våggar, bestående utaf tråramar, beklistrade med tjockt och ogenomskinligt papper, hvilke i de uti golfvet inlagde och i taket motsvarande tråbjålkar, i en til den åndan inskuren fåra, ganska vigt och nått inpassas. Sådane kamrar afstångdes under resan ofta för oss och vårt medfölje, och då et större rum til matsal eller annars behöfdes, voro sådane våggar i et ögnablick borttagne. Man kunde icke se, hvad i nårmaste rum förehades, men ofta kunde höras, hvad som talades.

Som Japonesen aldrig åger några meubler i sit hus och således icke eller något sångstålle, så blefvo våre madrasser och sångklåder uplagde på sjelva golfvet, som år tåckt med tjocka mattor af halm. Japoneserne af vårt medfölje lågo på samma sått, at hvila, men ågde inge hufvudkuddar, utan i dess stålle, et aflångt stycke lackeradt trå, som lades under hufvudet vid örat. Och som de icke eller åga hvarken stolar eller bord, så sitta de på golfvets mjuka halmmattor med fötterne under såtet och vid måltidstimman framsåttes hvarje rått för hvar person sårskildt uti lackerade tråkoppar med lock, på et litet

tet fyrkantigt och lågt tråbord. Igenom denna tilstålning at sofva, rubbar icke Japonesen sit hår, och år i et ögnablick både upstånden och klåd, emedan nattråcken, som tjånar honom til tåcke, år lika snart påklåd och ombunden.

Under vårt vistande hårstådes ägde vi icke tilstånd, at få vandra ut i Staden, för at nogare taga den i ögnasigte.

Den 11 Martii emot aftonen foro vi med en jagt öfver viken til *Simonoseki*, som råknas för tre mil. Vi hvilade hår i et herberge öfver natten.

Emellan Kokura och Simonoseki syntes ligga en låg aflång klippa, som vid lågt vatn eller under ebben stod föga öfver vattubrynet, men under floden öfvertåcktes aldeles. Vid denna klippa sades et fartyg hafva stött och förolyckats, hvilket skulle öfverföra Kejsaren Taiko. Kejsaren blef likvål vid det tilfållet rãddad, men Skepparen skar sig buken up efter Japanska bruket, för at straffa sig sjelf. Til åminnelse af denna olycka har sedan blifvit uprest på klippan en fyrkantig huggen sten, vid pass af en alns högd.

Simonoseki år vål icke något Förste-

ligt

ligt såte, ej eller någon af de største ståder i landet; men dess belågenhet gör honom til et betydande ställe, och den åger en ganska beröind samt mycket besökt hamn, der man ofta får se öfver 2 à 300 större och finårre fartyg för ankar. Merendels inlöpa hårstådes alle de, som årna sig ifrån Rikets våstra kuster, til dess östra eller tvårtom, antingen för at hår aflåmna några varor eller också för at under motvind och storm åga en såker hamn.

I anseende til den mångd af folck, som strömar til detta ställe, ifrån snart alle orter och landskap i hela riket, så år rörelsen och handelen hårstådes ganska stor. Man finner derföre hår också en stor hop varor til köps hitförde ifrån andre landsorter, dem man uti andre hamnar och ståder icke altid tråffar, emedan hvarje hamn och stad almånnast drifver största handelen med sådane varor och tilverkningar, som dess egen Provins eller omliggande land fortbringar.

På et ställe, der så många och ifrån olike landskap kommande invånare samlas, var det visserligen, efter Japanernes tanka, ganska nödigt, at liderlige

hus ſkulle finnas, och ſådane hafva derföre, til de reſandes tjänſt blifvit inråttade. Det var Holländarne icke ens tillåtit at beſe desſe; utan då vi hade tilſtånd, at i ſtaden ſpatſera omkring, blefvo portarne til den gatan, hvaråſt de funnos, ſorgfälligt tilſlutne.

Denne Staden är belägen vid ena ändan af Nipon, ſom är den ſtörſta af alla öar, ſom innefattar bägge Rikets hufvud-ſtäder, och hvilken äfven är förſed med landvåg til Jedo, ehuru vi ej nytjade den, emedan den år ſvår och bergagtig.

En *Ulva* (Sjöväxt) ſamlades här vid ſtränderne, ſom kallades *Awa Nori*, hvilken torkades, roſtades öfver elden och ſedan rifven til et ganſka fint pulver, blef äten med kokade Risgryn och ſtundom blandad til Miſo-ſoppa.

För Snufva, ſom man vid ombyte af värma och kall blåſt här i landet ganſka lätt kan få, nytjade Japoneſen helt fint ſnus, likt ſpanſkt, at draga up i näſan. Detta ſnus hitföres af Chineſerne uti ſmå ihopkramade gröna och ogenomſkinliga glasflaſkor.

Laxa kallades en tråd, hela två famnar

nar lång, som ihoprullad förfäljes nästan öfver alt i landet. Den är gjord utaf hvete-eller Bohvete-mjöl och fäljes efter vigten. *Sabakiri* kallade Japoneserne egenteligen den, som göres af bohvete. Denne tråd skåres uti kortare eller långre stycken och blandas uti någon soppa, der den smakar angenämt, något limmig, utan at aldeles uplösas och är mycket födande. När den nytjas uti soppa med lök och fiskfrikadeller, kallas rätten *Niomen*; men om deruti blandas spansk peppar och Soja, får den namn af *Somen*.

Vi betingade ofs nu til vår återkomst i fynnerhet tvånne varor, antingen til egit bruk eller til förfäljning, nemligen Risgryn, som här fås utvalde och Brände kol, som nytjas til matlagning och eldning i rumen under den kalla årstiden.

Uti handel och vandel räknas här icke några Thayls, utan af Japonesen almänt Mas; så at i stället för 1 Thayl räkna de 10 Mas, i stället för 10 Thayls 100 Mas och 1000 Mas i stället för 100 thayls. Och för at göra afbetalningar efter en sådan beräkning, ägas åtskillige större och mindre Myntsorter, både uti guld, silfver, koppar och jern.

Det förra beräkningssättet svarar emot våre Daler silfvermynt och koppармynt; det sednare emot våre Riksdalrar och smärre skiljemynt. Intet representativt eller pappers-mynt åges uti hela landet, utan alt gångbart är uti specie, slagit och teknadt af Regeringen, ehuru silfvermynten ej altid äro lika i storlek, utan för den orsaken altid vågas, innan de af köpmännerne emottagas.

Martii den 12, begåfvo vi oss om bord på et stort Japanskt fartyg, af hela 90 fots långd, hvilket för vår transport til Fiogo årligen hyres på holländska Compagniets räkning, för 480 Riksdaler, på en resa af vid pass 130 små sjömilars långd, hvilken med god vind stundom förrättas på 8 dagars tid. Et annat dylikt fartyg gjorde oss följe, för at öfverföra en del af bagaget och vårt medfölje.

Vi inlogerade oss uti kajutan. Vår Banjos fick sin afdelta kamare på ena sidan och Holländarne den drygaste delen på den andra. Denna sidan var fördelad uti 2:ne rum, nemligen en ganska liten sångkammare för Ambassadeuren och et större rum för mig och Secreteraren, hvilket tillika nytjades til mat-

sal.

sal. Det öfriga intogs af Tolkarne och andre våre Åmbetsmån.

Et sådant Fartyg år ibland de störste, som byggas i landet, vid pass 25 fot bredt, i bakåndan mycket tvårt och derstådes i midten öpet för dess vidlyftiga styre, som låtteligen kan aflyftas. Enligt strångaste befalning måste alle fartyg vara så bygde, på det undersåtarne icke skola dermed kunna utsegla uti sjön och således öfvergifva rikets kuster. Ofta åro de bygde utaf Furu och Cederträd, dock mycket mindre starke, ån de europeiske. Inunder år kölen upböjd så vål åt framånden, som emot bakstammen. En enda Mast föres på et sådant Fartyg och då det lugnar, drifves det förmedelst flere par åror fort. När vi inkommo uti någon hamn, för at kortare eller långre tid fördröja der, blef Masten nedlagd långs efter fartyget och hvilade på åtskillige dertil inråttade stolpar. Sedermera utbreddes, då det antingen var mycket kalt eller det regnade, deröfver och öfver hela fartyget, seglet, så at folket derunder kunde ligga skyddade och tåkte. Det åger vål icke egenteligen mer, ån et dåck; men Kajutan, som intager största

delen ofvan på detta däcket, utgör med sit tak likasom det andra däcket, öfver hvilket man äfven kan gå och öfver hvilket masten hvilar. Sålunda är Kajutan på desse fartyg, äfven som på alle speljagter uti Japan ganska vidlyftig, rymlig och kan herbergera mycket folck. Den samma kan också, lika som andre rum i et hus, medelst lösa våggars insättande, fördelas i åtskillige smärre kamrar, alle vackert tapiserade och på golfvet belagde med mattor utaf ris-halm. Det besynnerligaste är, at kajutan å ymse sidor står en god aln utom skepsbord och är således bredare, än fartyget, hvilket ej ser så synnerligen väl ut. Längs efter desse sidor äro för kamrarne åtskillige fönster.

Ifrån Simonoseki seglade vi 36 mil til *Kamiro*, och då vi härifrån hade utseglat samt lagt til rygga 7 mil, fingo vi motvind och måste gå för ankare vid *Nikasima*. Men som motvinden icke allenast hölt uti, utan stormen ökades, nödgades vi åter lyfta vårt ankare och segla härifrån, hela 14 milen tilbaka til *Kaminoseki*, för at äga der en bättre och säkrare hamn. Härstädes nödgades vi tilbringa inemot trenne veckors tid, in-

innan vi fingo någon fogelig och god vind, hvarmed vi kunde fortsätta resan.

Under all den tiden voro vi beständigt logerade om bord, men hade likvål flere gånger tilfålle, at gå i land, för at roa ofs uti Herbergen och Templen.

Utaf blåsten, som ofta var strång, var luften denne tiden rått kylig, at vi nödgades elda i rumen och voro åndock plågade utaf Snufva och förkylningar.

Landet omkring kusten hårstådes var öfver alt bergagtigt, men likvål i högsta måtton upodladt, så at bergen på flere stållen liknade vackre Trågårdar.

Kodom kallades så vål hår, som i Simonoseki ynglingar, dem Borgerskapet låmnar åt Borgmåstaren til uppasning för kortare eller långre tid. Desse ynglingar voro Borgares egne söner, vål klådde, drogo långbyxor såsom Åmbetsmån och efter någon tids förlopp, af andre aflosfades.

Fruntimren brukade håstådes en underlig sort mössa, som tåkte hufvudet framtil, stod ut vid sidorne och bants om hakan. Den var gjord af hvit silkesvadd och förmedelst öfverstruket kli-

ster helt glatt. En sådan sades nytjas endast om vintren och emot kölden, ehuru jag icke kunde se hvad vårma den kunde gifva.

Icke allenast Damer i de publiqve husen, utan andre fruntimber hade hår den seden, at sminka sig; åfven som de gifta hustrur öfver alt hade utdragit håren utur sine ögonbryn, som otroligt mycket förställde åfven de vackraste ansigten.

Åtskillige landets egne frugter fick jag se antingen torkade, eller inlagde uti gäst, på et sått, som lårer endast vara brukligt uti Japan och China. *Mebos* kallades den frugt, som var torkad, likasom plomon och dylike; men *Menaratski* kallades den, som var inlagd, antingen hel, eller ock, om den var mycket stor, skuren uti skifvor. Hårtil nytjas den Gäst, som fås efter Sakki eller Risdrickats gåsning och på dess fat. Syran deraf genomtrånger frugten, gifver den någon smak och bevarar den hela året öfver eller långre. *Me* betyder frugt i landets språk; *Nara* beteknar den ort uti Japan, der frugter på detta sättet almånnast inläggas uti sakki gäst och *Suki* betyder inlägga. *Konomon* år

en

en stor sort af Gurka, som almännast på detta sätt inlägges, föres uti fjerdingar til andre orter och ätes såsom gurkor til stek och andre rätter, samt smakar mycket likt med inlagde Gurkor.

Den långa tiden vi nödgades tilbringa uti *Kaminoseki*, för motvind skull, tilbragte Japoneserne med flerehanda lekar och spel. Mine vänner ibland dem sysselsatte jag dels med föreläsningar uti Läkarekonsten, dels med frågor om deras land, dess regering och hushålning, samt i synnerhet om landets språk, hvarpå jag fulkomnade rätt mycket min redan förut påbegynte ordabok.

Siobuts var en sort spel, som af Tolkarne på holländska kallades Gåsespel (*Ganse-speel*). Det bestod uti et tjockt papper, på hvilcket voro tryckte åtskillige fyrkantige rutor, teknade med hvarjehanda figurer. Hår vid kastades en Terning och hvarje Spelare hade en skifva eller något annat, hvarmed han på figurerne teknade sit terningkast.

Kortspel år hos Japonesen icke något älskadt tidsfördrif. Utom dess år kortspel hos dem strångeligen förbudit. På fartyget blef jag några gånger varse, at detta spel nytjades; men i land såg

jag det aldrig, hvarken förut eller sedan nytjas. Korten äro gjorde af stadigt och tjockt papper, 2 tum långe och en god tum brede, 50 til antalet, svarte på den undra och olika teknade på den öfra sidan. Korten lades uti högar, flere på hvarandre och der ofvanpå penningarne: sedan våndes korten om, för at se, hvilken vunnit. Sålunda liknade detta spel mycket det, som hos oss kallas *Sala bybika.*

Kompassen, som är brukelig på japanske fartygen lärde jag mig, under vårt stillaliggande, at noga känna. Den är afdelad uti 12 strek, nemligen först efter de 4 hufvudvådren O, N, S och W, samt sedan hvardera af desse uti trenne andre. Desse väderstrek namngifvas efter visse djur såsom för NORDEN, som kallas i deras språk *Kitta,* 1. Råttan på Japanska *ne.* 2. Kon (Oxen) eller *us* och 3. Tigern, *tora*; för ÖSTAN eller *Figasi,* 4. Haren, *ù.* 5. Draken, *tats.* 6. Ormen, *mi*; för SUNNAN eller *Minnami,* 7. Hästen, *uma.* 8. Fåret, *fitusi.* 9. Apan, *Saru*; för WÄSTAN eller *Nis* 10. Hönan, *ton.* 11. Hunden, *inu.* och 12. vildsvinet, *i.*

Några besynnerligheter förekommo uti

uti språket, som jag tykte vara] vårde, at antekna. *Iqvang* betyder hos dem et tusendtal, men nytjas icke vid andre tilfällen, ån då penningar skola råknas; 100 thayls eller 1000 Mas beteknas således altid med *Iqvang me. Mono* beteknar både en Månniska och Gods; men bågge desse bemårkelser skiljas med bokståfverne, hvarmed de olika skrifvas. *Sfugi* utmårker både Cederträdet (*Cupressus och Juniperus*) och particula super (öfver); bågge uttalas lika, men skiljas åt med olika bokståfver, då de skrifvas. Lika få betyder *Kang* både kalt och varmt. *Fas* åger en trefaldig bemårkelse, nemligen först de små runde lackerade tråpinnar, hvarmed de almånt hår i hela landet åta, i stället för gaffel; sedan bemårker det en brygga och ånteligen (*margo*) kanten på et bord, eller något annat. Gårdagen eller förleden dag veta de, at nåmna på trenne olika sått, nemligen *Kinno*, *Senjits* och *Sakkusits*.

De Åmbetsmån, som hår på orten hade tvånne Sablar, kallades *Samrai* och de, som icke ågde råttighet, at båra mer ån en, kallades *Tjonen*.

Andteligen efter lång våntan begyn-
te

te en fogligare och gynsammare vind at blåsa up, så at vi fingo lyfta vårt ankare och fortsegla til *Dsino Kameru*, der vi åter låto det falla. Öfver alt, likasom förut sågo vi omkring oss åtskillige större och smärre öar, emellan hvilcke vi framseglade och hvarmed denne skårgård öfver alt var upfyld.

På alle ställen, der vi ankrade, voro Japoneserne ganska mone om, at gå i land, för at bada. Renlighet år detta folkets beständiga föremål och ingen dag går förbi, på hvilken de icke två sig rene, antingen de åro hema eller stadde på resor. Uti alle Ståder och byar, i alle Herberg och enskildte hus åro derföre altid små badstugor inråttade til resandes och andras beqvåmlighet och tjånst. De fattigare betala derföre endast några ören; men som ofta flere af dem nytja samma vatn, utan ombyte, blifva de ofta af hvarandre smittade med Skabb och andre sjukdomar, som åro smittosamme.

Barn voro hårstådes, såsom i byarne på andre ställen, ganska talrike och de ende, som skreko efter oss, då vi någon gång landstego. Öfver alt mårkte jag, at barnens aga hår i landet var gan-

ganska sparsam; sållan hörde jag några bannor eller knorr, nästan aldrig blef jag varse stötar, hugg och slag, hvarken uti hushållen eller på fartygen, der likvål sådane varor hos de mera uplyste och höfsade folkslag så rundeligen vanka. Uti Skolarne hördes barnen, alle på en gång låsa ganska högt, så at man af detta sorl på stället nästan kunnat mista hörslen.

Vår skårgårds resa fortsattes vidare til *Miterai*, emellan en ganska stor mångd af öar och uti en trångare kanal emellan tvånne stora landskap. Hamnen år hårstådes både stor och såker, hvarföre detta ställe altid år en tilflygt för fartyg, som stundom til ganska stor mångd hår ligga för ankare.

Uti alle hamnar hade man haft besynnerlig omsorg, at inråtta oftast flere publiqve hus, åfven i de minste byar. Gemenligen voro desse husen de vackraste och prydeligaste och ej sållan voro de belägne utmed sjelfva afguda-templen. På et så litet ställe, som *Dsino Kameru* sades vara icke mindre, ån 50 qvinspersoner; uti *Kaminoseki* voro 2:ne hus, som sades innehålla tilsammans 80 Damer och uti *Miterai* voro icke mindre, ån fyra sådane vål conditionerade hus.

I för-

I förundran öfver en få laftbar inrätning hos et annars få förftåndigt och flugt folk, fökte jag på alt fått utaf Tolkarne utforfka, når och af hvad anledning den famma upkommit och öfver hela landet blifvit utbred. Jag blef då underråttad, at denna odygd icke af ålder funnits uti landet, utan förft upkommit under de inbördes krigen, fom fördes, då den verldslige kejfaren, fom Generalisfimus för Arméen, rykte til fig ifrån Dairi den Kejferliga magten och myndigheten, undantagande den, fom han ännu åger uti Ecclefiaftiqve mål. Dairi nödgades under den tiden, ännu mycket ung flygta undan med fin foftermoder och fit Hof til Simonofeki. Dairis betjening beftod då, åfven fom den ån i dag beftår endaft af det vackra könet, och han anfes ännu för få helig, at ingen mansperfon må nalkas honom. Under denna flygten öfver fjön, då fienden efterfatte honom, fprang hans foftermoder med honom i vatnet och fördrånktes. Hans tjänarinnor, fom framkommo til Simonofeki och ågde intet, at lefva af, nödgades då at antaga en mindre årbar koftvinning. Detta fkal, efter fleras förfåkringar varit förfta orfaken til fådane

hus,

hus, som sedan under flere års inhemska krig och oroligheter efter hand utbredt sig.

Tolkarne berättade mig härvid äfven, at alla sådana qvinspersoner icke öfver alt äga lika namn eller äro allestädes i lika anseende. Uti Simonoseki kallas de ännu *Jorussi* egenteligen, och detta samma namn både ägde Dairis Maitresser förut och äga det ännu, hvilka, utom dess rätta Gemål, äro til antalet 12. *Keise* eller *Kese* kallas gemenligen alla andra, utom Simonoseki. Namnet betyder et Slott, som är up och ned vändt och lämpas derföre på dessa qvinnor, emedan de gåt öfver ifrån ärbarheten til otukt. *Faifats* är en ringare sort, som är hvar och en, för et ringare pris, nemligen för 8 Konderyns, til tjänst. *Fai gin* var et fordom brukligt silfvermynt, af ganska slätt silfver och en Konderyns värde. Åtta sådane *Fai gins* eller penningar hafva derföre gifvit dem namnet. *Osiakv* beskrefs såsom aldrasämsta slaget, som löpa omkring och tigga, samt visa sig för en ringa penning. Dessa sades fåt sit namn efter en qvinna med det namnet, hvilken varit tokig och tillika mycket

ket liderlig. De förståndigare Japaner kunde likvål icke undgå, at för mig tilstå, at desse inråtningar voro canståndige och för nationen vanhederlige.

Sigaki var en sort Ostron, som uti *Miterai* fiskades och voro smakelige, at åta.

Hår och på flere andre stållen uti hamnarne fick jag se, huru Japonesen bevarade sine fartyg ifrån at skadas af den förderfveliga *Teredo navalis*. Sedan fartygen voro updragne på stranden, brändes med itånde spånor båda sidorne, så långt, som fartyget kommer at gå under vatn, ånda til dess, at de voro vål öfverdragne med en kolskorpa. Denna omståndighet torde åfven bidraga til, at bevara dem för röta.

Til sjös fortsattes ån vidare vår resa, med mera fördelagtig vind, til *Fiogo*, dit vi ankommo efter 26 dagars besvårlig och farlig resa.

Så ofta Japoneserne kommo i land, besörjde de altid om, at gåss, ankor och höns blefvo slagtade, som tilreddes för vårt bord; men på fartygen, då de åro til sjös och under segel, åro de vidskepelige nog, at icke slagta något kreatur. Derföre, på det vi icke

i

i flere dagars tid skulle blifva utan fogelstek, måste jag åtaga mig den så litet mödosamma syslan, at döda desse kråken.

Flere sorter af ankor och i synnerhet *Anas galericulata* voro, vid vackert väder, i sådan myckenhet församlade uti desse farvatn, der de aldrig skråmas utaf några skott, at de på långre håll liknade stora öar och voro icke det minsta rädde under vår förbifart, icke en gång för mig, som var deras dagelige slagtare.

Fiogo ligger vid pass 10 mil, eller 13 sjömilar ifrån *Osaka*, gent emot uti samma vik. Den har en stor inhamn, som likvål emot söder är öpen och sålunda har den fordom åt den sidan varit osåker och farlig. Denna omständighet har likvål blifvit undanröjd utaf Kejsaren Feki, igenom otroligt mycket besvår, arbete och kostnad, hvarvid åfven en myckenhet folk skolat omkomma. Denne Kejsare låt åt södra sidan af hamnen göra en fördåmning och upgrundning, som skulle hindra vågen, at med sit svallande inbryta uti sjelfva hamnen. Denne upgrundning, som vi omkringseglade, liknade, i hast påsed, en sand-

refvel och låg ej fårdeles långt under vattubrynet. Flere hundrade fartyg hade hit, tillika med ofs tagit fin tilflygt, för hvilke denna hamn år få mycket angelågnare, fom farvatnet til Ofaka år grundt och icke tillåter upfarten dit för ftörre fartyg. Staden år, lika fom Nagafaki, bygd långs efter ftranden af hamnen och fedan på flutningen af de upgående bergen. Tilloppet af folk år altfå hårftådes ftort och ftaden tåmeligen både utvidgad och vacker.

Kæmpfer beråttar, at han ifrån *Fiogo* med fmå båtar afrefte til *Ofaka*; men, oagtadt vi hår måfte låmna vårt ftörre Fartyg, togo vi hårifrån landvågen, ånda til *Kanfaki*, ifrån hvilket ftålle vi med fartyg, 3 mil öfverfårdades til *Ofaka*.

Den 8 April om morgonen afrefte vi altfå förft til *Ifinomia*, för at der fpifa middag; fedan til *Amagafaki*, en vid fjökuften befåft Stad, deråft vi, efter 2 mils refa, en ftund hvilade och åntefigen, ånnu en mil til *Kanfaki* by, utmed en ftor rivier. Ifrån detta ftålle låto vi, 3 mils våg, med båtar fåtta ofs öfver til mynningen af den ftora å, fom löper igenom *Ofaka* ftad ned til hafsviken.

Vår

Vår tilkommande vård var den förste, som kom oss i båt til mötes på sjelfva rivieret, och ledsagade oss sedan upföre det samma igenom Förståderne, som blifvit anlagde långs efter dess strånder, och hvilke voro betäkte med flere hundrade fartyg, som vitnade om denne store stadens vidsträckta handelsrörelse. När vi passerat några bryggor, Portarne och de å ymse sidor liggande Vakthus, märkte vi, det vi inkommit i sjelfva Staden.

Vi blefvo här ganska väl herbergerade och undfägnade. Vår vård, i sin bästa högtidsklädning, med den gladaste upsyn och de vördnadsfullaste åtbörder, kom snart in, för at önska oss igenom Tolken godt slut på vår långsamma och besvärliga sjöresa samt medförde en af sin betjäning, som framsatte et litet vanligt fyrkantigt bord, med en skänk, äfven på det ypperста sätt utsirad. Denne skänk bestod uti åtskillige Apelsiner af vanlig storlek med tjockare skal, några Micans eller smärre Apelsiner med tunnare skal, samt några torkade Fikon (*Kaki*). Ofvan på denna skänk var lagdt et ihopvikit och med röd samt förgyld papperstråd ombundit pap-

 per,

per, uti hvilket vid åndarne en rimsa af en (*Fucus*) sjövåxt var klistrad. Hår omkring voro också lagde några löse terningar, af samme sjövåxt skurne. Alt detta hörer til Ceremonielet och utmårker den största agtning för de ankomne fråmmande Resande.

Til aftonen fingo vi ibland annat en sort fisk, som kallades *Abrame*, hvilken smakade ganska vål.

Det första vi nu hade at göra, var at betyga vår tacksamhet emot Capitenen, som med det stora Fartyget lyckeligen fört ofs til *Fiogo* och gjort ofs samt våre saker följe hit, tillika med några utaf befåtningen. För min egen del måste altså jag til honom utbetala 6 thails och til Matroserne 7 mas, 5 konderyns. Åfvenså efter vanligt bruk, måste hvar och en af ofs utbetala 3 thails til dem, som vårdat och uppassat våre Norimons, samt til den af Gouverneuren medsånde Betjenten åfven 6 thails, inalles belöpande sig til vid pass 16 Riksdaler.

Uti *Osaka* dröjde vi endast öfver dygnet och under den tiden besöktes vi utaf åtskillige köpmån, hos hvilke vi, ef-

efter de mönster, som nu upvisades, bestålde allehanda varor, som til vår återkomst skulle vara färdige. Sådane voro i synnerhet Insecter af koppar och tråd efterapade och fernisade, flere sorter solfjädrar, papper til skrifning och tapeter, samt några andre rariteter.

Osaka är en af de 5 Riks-ståder, som tilhöra verldslige Kejsaren, och i dess namn styres af tvånne Gouverneurer likasom Nagasaki, af hvilke en går til Hofvet hvart annat år, och hvartannat år förvaltar Regeringen. Denne år tillika en af de största handelsståder i riket för sin beqvämliga belägenhet vid sjökusten och nåstan midt uti landet. Af den otroligt stora tilförsel af al ting från alle orter i riket, år hår godt köp på matvaror och de rikaste konstnärer samt Köpmån hafva hår sat sig ned. *Jedogawa* rivier, som vi seglade upföre til Staden, löper igenom dess gator och med grafvar fördelas i flere grenar. Citadellet, som ligger vid sidan af staden år nåstan en mil i fyrkant och efter landets bruk vål befåst. Öfver ån, som löper igenom staden, äro icke allenast bygda kostbara bryggor utaf landets Cederträn; utan de äro både talrika och några ganska

långa, af 50 til 60 famnars långd. Nästan uti alle hus var främsta delen af nedra våningen antingen verkståder, öpne åt gatan, eller stora Köpmansbodar, der åtskillige til salu varande varor voro til åskådande uthängde, at låcka til sig köpare. Många rike såtta sig härstädes ned, at förtära sine penningar, emedan denne Staden är den nöjsamaste ort uti hela landet; således är den uti Japan, hvad Paris är i Europa, der tusende angenäma tidsfördrif kunna erhållas. Uti Citadellet äga Stadsens Gouverneurer ingen ting, at befalla, utan bevakas det af 2:ne andre Gouverneurer eller Commendanter ymsom, som aflosa hvarandre hvart tredje år, och som äga intet, at befalla uti Staden. En af dem vistas altid vid Hofvet och då han nedreser, för at aflosa sin Företrädare, iagttages härvid den besynnerliga omständigheten, at desse 2:ne icke få talas vid; utan då den ene intågar, måste den andre uttåga, och genast förfoga sig til Hofvet, at göra redo för sit Fögderi.

Emedan vi emellan Osaka och Miaco hade hela 13 milars våg, måste vi ganska tidigt om morgonen begifva oss på resan *den 9* April. In-

Innän det således begynt at dagas, blefvo vi hastigt upvåkte; och sedan vi druckit en kopp Caffé samt tillagat våre frukost-smörgåsar, fortsatte vi resan, under et nåstan beståndigt sjungande af de Japoneser, som föregingo och med en stor hop bloss uplyste vår mörke morgonstund. När vi hunnit tvenne mil och ankommit til en stor by, *Morikuts* kallad, togo vi och våre dragare en stunds hvila. Resan fortsattes sedan 3:ne mil til en ånnu mycket större by, *Firakatta*, der vi åter hvilade och togo någon förfriskning. Sedan fortforo vi til et annat hviloställe, *Iodo*, en mil och spisade middag, något sent, uti *Fusimi*, dit vi hade något öfver en mil. *Jodo* år en liten, men vacker stad och ganska mycket rik på vatn. Dess brygga, *Jodo bas* kallad år en af de störste i riket, hela 400 steg lång. Staden år betåckt genom et, åt sidan liggande Citadel, der en Prins håller sit Hof. *Fusimi* år vål icke annat, ån en by, men af den långd, at den råcker hela tre milen, ånda til Kejserliga hufvudstaden *Miaco*, af hvilken den vål kan anses för, at vara en Förstad.

Utom Holland har jag icke någonsin

gjort någon resa, så angenåm, som denna, i anseende til landets tåckhet och behagelighet. Dess folkrikhet och upodling öfvergår ock alt, hvad man derom såga kan. Hela landet var å ymse sidor, så långt vi kunde se, icke annat ån fruktbårande fålt och hela vår långa dagsresa skedde igenom byar, hvaraf den ene tog sin bőrjan, der den andre slutades, långs efter landsvågen bygde.

I dag fick jag se under vågen några kårror, de főrste och endaste hjulåkdon, som rundt omkring ock uti Miaco stad nytjas, men főr öfrigt icke uti landet. Desse kårror voro låge och små, med tre hjul, nemligen tvenne vanlige och et framtil. Hjulen voro gjorde af et helt stycke sågadt tråd. Omkring kanten var lagdt et tåg eller något dylikt, főr at hindra hjulets nőtning. Nårmare in til och inuti sjelfva staden voro desse kårror stőrre och plumpare, stundom med tvenne hjul och kjőrdes med en oxe főre. Några af desse kårror voro också like de Europeiske, med nafver och ekar, men obeslagne och bråckelige. På vågarne var det icke tillåtit kőra med desse kårror mer, ån

på

på en sida, hvilken och deraf sågs mycket upkörd. Til den åndan var ock den ordningen gjord, at de om förmiddagen skulle köra bort och eftermiddagen hem, för at icke möta hvarandre.

Små kakor af Rismjöl kokade, samt fårgade stundom gröne, stundom hvite, funnos til salu uti alle herbergen, åfven uti byarne, hvilke de resande och i synnerhet Norimons bårare köpte och åto jämte sit thèvatn, som allestådes ägdes tilredt til de resandes tjänst.

Vid Miacos rivier höllo sig uti stor myckenhet *Pelecani*, som gjort sig bon på tallarne långsefter vågen, samt Ånder och andre vilde foglar; oagtadt flodens strånder icke en gång voro lämnade til frie tilhåll, utan allestådes bebodde och odlade.

Jag hade förestält mig, at under denna långa resan i et land, dit Europeer få sällan åga tilträde, kunna samla en myckenhet af sällsynte och okände växter; men jag har ingenstådes blifvit i detta hoppet så bedragen, som här. I de måste åkrar, som nu stodo besådde, kunde jag icke uptäcka det aldraminsta ogrås, icke en gång hela Pro-

 vin-

vinser igenom. En resande skulle lätteligen kunna inbilla sig, at uti Japan icke funnos något ogräs; men den idoge Åkermannen bortplåckar så noggrant alt ogräs, at den skarpsyntaste Botanicus knapt uptäcker någon främmande ört i dess väl häfdade åkrar. Ogräs och gärdesgärdar voro lika sällsynte i landet. Outsåjeligen, i denna del, lyckeliga land! Utsädet sås på smala sängar, vid pass en fot brede och skilde ifrån hvarandre med en fåra, öfver en fot bred. På desse smala sängar sås hvete eller korn, antingen tvärtöfver i rader, något litet skilde ifrån hvarandre, eller också längs efter i tvenne rader. Sedan detta upvuxit til en half alns högd, tages jord utur fåran, som förvandlas derigenom til et dike, och denna jord lägges varsamt omkring brodden, som deraf undfår en ny must och gödsel.

Igenom et så mödosamt arbete likna åkrarne här i landet aldeles kålsängar, som på högderne i synnerhet göra utsigten vacker; emedan de derstädes, vid nedre sidan äro kantade med en stenmur, så at högderne hafva utseende af, at vara belagde med vallar. Äro desse, som ej sällan händer, besådde med Ris;

Ris; få ledes vatnet, hvilket famlas af fkyar vid fpetfen famt af regn, ifrån de öfre til de nedre, få at de fåttas under vatn, förmedelft en lika hög, vid nedre åndan uphöjd kant, igenom hvilken de efter behag kunna utflåppa vatnet.

Uti början af April månad började Landtmannen omgrafva det land, fom årnades til Ris-land. Detta ftod nu redan, nåftan helt och hållit under vatn, med fine uphöjde kanter. Gråfningen fkedde med en fots lång och en hand bred, något krokug bila, med et fkaft på. De Risland åter, fom lågo mycket lågt och voro aldeles under vatn, plöjdes up med en ko eller oxe, til hvilket arbete desfe kreatur nåftan endaft hår i landet brukas.

De öfrige åkrarne, fom voro befådde med Öfterlåndfka kålen (*Brasfica orientalis*) ftodo nu uti April månad aldeles förgylde af fina gula blomor och lyfte redan på långre håll. Frön af denne Kål-fort, kallad *Natanni*, pråsfades almånt och den olja, *Natanni abra*, fom deraf fås, nytjas öfver hela landet och i öfverflöd til lampor. Frön mogna i Maji och roten nytjas icke.

En

En sort Senap (*Sinapis cernua*) såg jag på några ställen odlad. Japonesen nytjar sällan frön deraf til mat, men denne var den sort, som både nu under resan och åfven på factoriet til Holländarne för vanlig senap förståldes.

Landtmannen, som var sysselsat med grafvande, åtföljdes altid af flere vackre och vitagtige Hågrar (*Ardeæ*), hvilke bortrensade den mask, som fans uti åkren och voro ganska tame. För den nytta, desse foglar göra, anses de hår fridlyste och skråmas icke eller oroas af någon.

Uti Miaco Stad blefvo vi, uti vårt Herberg inlogerade i öfra våningen, som annars år ovanligt på andre stållen, och fingo vi qvarblifva uti hela fyra dagars tid. Våre större kistor blefvo åfven öpnade, för at uttaga nyt ombyte af linne och andre klåder samt nödig proviant til den återstående resan.

Under denne tiden hade vi audience hos Öfverdomaren och de tvånne Stadsens Gouverneurer, hvilke alle af holländska Compagniet med skånkor blefvo begåfvade. Vi blefvo förde uti våre Norimons til deras Palatser och undfågna-

nade med grönt Thè, tobak och Sâckerbakelse.

Öfverdomaren (*Groot Recher*) är nästan den ende mansperſonen i hela Dairis eller den andelige Kejſarens Hof. Han år lika ſom deſs Vicarius eller ſom en Hofmarſkalk, ſom i deſs höga Principals namn beſörjer om al ting vid deſs Hof, och i ſynnerhet uti Eccleſiaſtiqve mål utom det ſamma. Han förlånar ockſå Paſs åt alle, ſom fårdas långre up åt landet och til den Verldslige Kejſarens Hof. Denne högt anſedde man tilſåttes likvål icke utaf Dairi ſjelf, utan utaf Kubo och år gemenligen en til åren och moget förſtånd kommen man. Någon gammal Troman, ſom tillika åger någon rikedom, ſſades utvåljas hårtil af den verldslige Kejſaren; och ſom deſs inkomſter vid Syſlan åro ringa och otilråckelige, blir han med tiden i denna ſin höga beſtålning merendels utſattig.

Dairi åger ſit Hof och Slott innom Staden, lika ſom uti et ſårſkildt qvarter och utgör enſamt en anſenlig Stad, omgifvet med vatngrafvar och Stenmur. Vi ågde ej den lyckan, at få beſe det annorlunda, ån på långre afſtånd. Innom det ſamma bor Dairi med

med sine Gemåler, en stor mängd af dess Hof-folck, och Littarate Pråster. Han åger innom det samma alle sine nöjen, och tilbringar der hela sin lifstid, utan at komma utom det samma. När Dairi någon gång går utur sine rum, för at uti Trågårdarne spatsera, gifves sådant med tekn tilkånna, på det ingen må nalkas dit åt, för at se denne, Landets fordne Regent, nu mera endast i Kyrkosaker magtågande Påfve, hvilken anses vara så helig, at ingen Mansperson må skåda honom. Under de få dagar vi vistadas hårstådes, behagade hans Helighet en dag håmta frisk luft under bar himmel, då et vist tekn dertil gafs ifrån Slotsmuren.

Sedan Kubo, eller den Verldslige Kejsaren, såsom Generalissimus för armeen, hade rykt til sig högsta magten, blef åndock största vördnaden låmnad åt Dairi. I början efter denna Revolution, gjorde ocksâ Kubo årligen en Resa til Miaco, för at aflägga besök hos Dairi. Sedermera hafva desse besöken et och annat år uteblifvit och ånteligen sades de nu mera hafva aldeles uphört.

Miaco år icke allenast Rikets åldste huf-

hufvudſtad, utan ockſå den ſtörſte handelsſtad uti hela Riket. Deſs belägenhet, ongefärligen midt i landet, medförer denne och flere andre fördelar. Den ligger på en Slått utbred, inemot én tyſk mil i långden och en half i bredden. Hårſtådes hafva ſat ſig ned de måſte och båſte få vål Handtverkare, ſom Fabriqveurer och Konſtnårer, jåmte de anſenligaſte Kôpmån, ſå at hår åges til ſalu, nåſtan alt, hvad man kan åſtunda, i ſynnerhet lackerade arbeten; ſammeter och Sidentyger åfven med guld och ſilfver invåfvit; arbeten af guld, ſilfver och koppar ſamt Sowas; klåder och de förtråffeligaſte vapn. Den ryktbare Japanſke Kopparen renas och förådlas hårſtådes, ſedan den vid grufvorne blifvit roſtad och ſmålt. Alt mynt blifver hår ſlagit och ſtåmpladt. Och ſom vid Dairis Hof endaſt underhålles, lika ſom vid en Rikets Academie, al Litterature; ſå varda ockſå alle böcker hårſtådes från tryckpråſſen utgifne.

Öfverſte Tolken öfverlemnade oſs hårſtådes en Summa penningar uti nye Kobangs, den vi under reſan kunde efter behag använda til Rariteter och handelsvaror. Jag och Secreteraren fingo hvar-

hvardera 300 Riksdaler, dem vi sedan af vårt kambangscapital i Nagasaki måste ersätta:

Sedan vi af de Köpmän, som hade tilstånd, at besöka ofs, beställt til vår återkomst åtskillige handelsvaror, såsom Sowas arbeten, Sölfjädrar och lackerade arbeten i synnerhet; begofvo vi ofs

Den 14 April på resan. Innan vi hunnit en mils våg, kommo vi til *Keagi*, der vi en stund hvilade. Sedan hade vi föga långre våg til *Jaco Tjaja*, der vi åter hvilade en liten stund. Til *Fasiri* hade vi något mer, än en mil och derifrån åter en mil til *Isiba* eller *Oits*, der vi spisade middag. *Oits* ligger utmed en Insjö utaf samma namn, som emot sin långd af hela fyratio Japanska mil, år ganska smal. Gamle Historier berätta, at denne insjö på en enda natt upkommit igenom jordbäfning, under hvilken hela den landsträckan nedsunkit. Denne insjö lämnar en beqvämlig sjöfart och transport för varor åt de omkringliggande orter och år åfven märkvärdig för det, at uti denna, som endast innehåller söt vatn, finnes Lax, et fiskslag, som annars år få sälsynt och oftast osynligt i östra Indien. Laxar fördes

des til ofs til falu för vårt bord, fom voro ganfka låckre. De ftörfte jag deraf fick fe, voro ungefärligen af et halft Lispunds vigt. Sedan vi, under refans fortfättning, fingo oftare denne fifk-fort, låto vi deraf röka några, til vår återkomft, hvilke dock hvarken uti ftorlek, fetma eller rökning kommo i jämförelfe med dem, fom vanka uti Europa.

Efter middagen fortfattes refan en mil til *Tfetta* och en mil til *Skinova*, famt något öfver en mil til vårt nattläger uti *Kufats*, en by, fom äger åtminftone femhundrade tomter. Vid *Tfetta* fördes vi öfver en ganfka lång bro öfver den der varande ån. Bron hvilade på en liten holme, fom låg närmare åt ena fidan och var hon vid pafs 350 fteg lång, bygd på landets fätt, prydelig och förfed med ledftånger.

Morgonen derpå den 15 April hade vi öfver 11 mil, at fårdas och det igenom åtfkillige byar och Ståder, fom uti det ftora, rika och frugtbara *Omi* landfkap lågo helt tåt in til hvarandre. Ibland de mäft anteckningsvårde voro *Menoki*, *Isfibe*, *Nafumi*, *Ifami*, *Minakuts*, *Ono*, *Matfu*, *Fitsjoma*, *Inofana Sawa* och *Sakanofta*. Uti *Minakuts*, fom år en an-

senlig Stad in uti landet, undfingo vi vår middagsmåltid. Så väl härstädes, som på flere ställen, voro sjuke ifrån orterne ankomne, för at utaf holländske Medicus få något godt råd och medel emot sine chroniske Sjukdomar; ofta voro deras kråmpor antingen store hårdnade körtlar och kräftsår, eller Veneriske Symptomer, som merendels tagit för mycket öfverhand.

Närmare aftonen inkommo vi uti *Isi* landskap, der vi i dag drogo igenom flere byar och ankommo ändteligen til *Seki* Stad, hvaråst vi fingo vårt natläger.

Den 16 April var vår resa icke mindre angenäm, än gårdagen och tilförene, i anseende dertil, at landet *Isi* var ganska tät bebodt, frugtbart och folkrikt, så at vi passerade igenom långe byar, som lågo utmed vågen och voro föga långt skilde ifrån hvarandre. Vi måste likväl öfver alt, då vi fördes igenom någon by, uthärda en olägenhet, som gjorde alt annat nöje bittert och nödgade oss at merendels hålla våre fönster uti Norimon tilslutne. Et hemligt hus, som för hvarje hushåll är nödvändigt, bygges uti Japanske byarne altid utåt gatan, vid sidan af boningshuset: det

det år nedtil öpet, så at förbifarande resande kunna utan före kasta sit vatn uti en stor kruka, som innan före år nedgrafven uti sjelfva jorden. Den stank som af urin och annan granlåt, åfven affkråden ifrån köket, hårstådes med mycken sorgfällighet samlas för åkern, var ofta uti hettan så stark och odrågelig, at ingen propp i nåsan förmådde disputera honom ingången och inge parfumer voro nog tilråckelige, at aldeles förskingra den. Så nyttig och vål lönande jag öfver alt annars fan denna gren af Japonesens til sin högd drifna hushålning, lika så farlig var den för hans ögon. Ty utaf denna odrågeliga utdunstande ånga, som folcket efter hand vånjat sig vid, skadades ögonen så mycket, at ganske många i synnerhet gamle deraf drogos med mycket röde, såre och rinnande ögon.

I dag reste vi ungefårligen tio Japanske mil, spisade middag uti *Tsjakusi*, sedan vi rest igenom *Nosin*, *Kamirujammi*, *Moirinosta* och *Sono*, samt hunno om aftonen fram til en rygtbar och stor Stad, vid hafsviken, vid namn *Kwana*, sedan vi lämnat til rygga *Sutski*, *Ojiwaki*, *Jokaits* en ansenlig Stad, *Tomida* och *Matsdera*

Vid

Vid *Jokaits* hade vi åter ankommit til hafskusten, hvilken vi sedan åtföljde nästan til Hufvudstaden Jedo och hade under denne våg både månge, store och farlige åar at öfvervada, öfver hvilke inge bryggor för deras starka svållande under regntiderne kunnat anläggas.

Under vägen ifrån *Jokaits* fingo vi sällskap utaf trenne Tiggare-Nunnor, af hvilka en åtföljde hvarje af Våre Norimons, i tanka, at af Holländarne undfå något penningar. De åtföljde oss under en jämn fortgång i flere timars tid, beständigt tiggande, oagtadt de i början fingo et vackert silfverstycke. Deras klädnad var snyg och renlig, men deras trägna tiggande ganska besvärligt. Vi våxlade derföre et guldstycke uti småt kopparmynt, som medelst et fyrkantigt hol i midten upträddes på et band. Af desse koppar-runstycken, *Semi* kallade, utdelades då och då et och annat, så at Summan blef för oss drägelig. Flickorna voro af olika ålder, vid pass 16 til 18 år, anständiga i sit upförande, utom sit envisa tiggande, och sades vara döttrar af Bergpräster, en art af Munkar här i landet, *Jammabos* kallade. Tolkarne berättade äfven, at de-

deras förnämsta födkrok bestod blott i tiggande, at de af sine almoser måste betala en viss årlig skatt til *Isi* tempel och at de icke voro aldeles så sediga och kyska, som vi set och trot dem vara. Dessa kallades *Komano Bikuni.*

Kwana är en ansenlig, stor och starkt befäst Stad, uti *Owari* landskap, som är rikt och mycket betydande ibland detta Rikets förstelige Provintier. Här hvilade vi öfver natten i et vackert och beqvämligt herberge. Staden äger 2:ne Citadeller och är omringad med både vatngrafvar och murar. Citadellerne äga höge torn, som gifva et vackert utseende och öfver alt på dem och murarne ser man smala aflånga öpningar, igenom hvilka besätningen kan skjuta sine pilar och af murarne vara skyddade för en fiendes skott.

Ifrån *Kwana* foro vi den 17 April, om morgonen med fartyg, öfver viken til *Mia*, hvilket räknades vara sju sjömil. Men denna vår sjöresa var en ibland de besynnerligaste. Vi stego om bord med vårt medfölje och bagage, på store fartyg uti Kwana; men då vi hunnit nära intil hamnen af Mia Stad, blef hamnen så odjup, at vi nödgades

 be-

betjåna ofs af smårre båtar, hvarmed vi då gjorde ombyte. Detta oagtadt, kunde vi åndock icke komma med desse båtar, fom voro ganska små, up til staden annorlunda, ån at tvånne Man måste fortslåpa hvarje båt med hånderne, på moddern öfver mycket litet vatn, i hvilket dragarne vadade. Sålunda seglade vi snarare til lands, ån til sjös, och det et långt stycke våg, upåt Staden.

Mia har således, ånskönt liggande vid hafsviken, en usel och för store samt åfven smårre fartyg otjånlig hamn; icke desto mindre lågo hår en tåmelig stor mångd för ankar. Staden åger inge vallar eller fåsten, men år ganska folkrik och åger stor rörelse. Mia år åfven deruti besynnerlig, at den midlersta af dess gator går utom Staden, hela tvånne milen lång, långs efter stora Åen, ånda til *Nagaja* Stad, fom år befåst och Hufvud-Staden uti *Owari* Landskap.

Når vi tagit vår middag uti Mia, afreste vi igenom *Kassadera*, *Marumi*, *Singo* och *Imo kawa* til *Tjiriu*, vårt natherberge, fyra mil.

Morgonen derpå, den 18 April, fortsattes resan igenom *Usida*, *Usama* och

Ja-

Jasagi, til *Okasaki* befåsta Stad, uti *Mikawa* Landskap. Hårstädes spisade vi middag, sedan vi beset och öfverfarit den märkvårdiga brygga, som är lagd öfver rivieret bredevid Staden, hvilken skal vara den långsta bro i hela riket, utaf 158 famnars långd. Den var bygd af tråd och sades hafva vid sin anlägning kostat 30,000 Kobangs eller 300,000 Riksdaler. Landets Förste residerar innom Citadellet, som är vål befäst och prydes af sit höga torn och murar.

Efter middagen drogo vi igenom *Kaginoics*, *Fusikawa*, *Motosiku*, *Akasaki*, *Goju*, *Djokasen* och *Jootsia*, något öfver sju mil vidare, til *Joots Sida* eller *Josida*, der vi denne natten qvarblefvo.

Landet var nu i dag mycket mera bergagtigt, ån vi en tid hade haft det, med mellanliggande slåtter och dålder, som voro vål upodlade. Riset utplanterades uti denne månad. Det sås förft ganska tjockt på enskildte sångar, likfom kål och rotplantor, och når det upvuxit til en tvårhands högd eller något mera, uprycktes det, för at på åkerfålten utplanteras. Flere stånd tagas då tilsamman och med handen vål nedsåttas i jorden, som står et qvarter under

 vatn.

vatn. Hvarje klase ftälles en tvärhand eller längre ifrån hvarannan. Detta utplanterande är gemenligen Qvinfolkens arbete, som dervid, til midt på benen måste vada uti vatnet och gytjan. Detta Riset mognar sedan och afskåres uti November månad.

Riset, hvars Korn omgifvas med et skal, rensas på flere sätt, tils grynen blifva rene; under vägen såg jag åtskillige sätt, huru dervid tilgår. Stundom stampades det uti stockar, försedde med en conisk hola. Desse stockar voro stälde uti tvånne rader, merendels fyra på hvar sida och drefvos up af vatn, lika som et qvarnhjul. Under nedfallandet stampades riset deraf, at agnarne skilde sig ifrån grynen. Stundom, då tilfälle icke var, at anlägga et dylikt vatnverk drefs en sådan stamp med foten af en karl, hvilken då tillika med en Bambokäp omrörde Riset. Uti hushållen såg jag stundom Riset i smått stampas på lika sätt, som på skeppen och andre orter i Ostindien, nemligen uti en urgröpt stock med en träftöt, til dageligt bruk.

Fucus saccharinus (*Komb* eller *Kobu*) upkastades i desse Landskaper, til sjöstrån-

ſtrånderne. Jag ſan den af en betydelig både bred och långd. Annars ſades den almånnaſt komma ifrån den ſtora ön, *Matsmai*, ſom ligger norr om Japan. Denne Fucus torkad och renad ifrån ſand, ſalt, och annor orenlighet nytjas af Japoneſen vid flere tilfållen. Ehuru ſeg den tyckes vara, brukas den dock at åtas, i ſynnerhet vid de tilfållen, då de göra ſig luſtige med Sakki drickande. Den ſkåres då uti ſtycken, kokas, hvarvid den blifver mycket tjockare och blandas med annan mat. Stundom åtes den rå, ſedan den blifvit ſkrapad hvit, och i ſådant fall ſkåres den almånnaſt i rimſor af en nagels bred och två tums långd, ihopviklas uti fyrkant, ſamt med en finare rimſa, en linea bred och tre tum lång utaf ſamme Fucus ſkuren ombindes. Desſe ihopviklade fyrkanter åtas antingen med, eller utan Sanſjo, (*Fagara piperita*). Då ſkånker gifvas, får man ofta ſe desſe til hela eller halfva tjoget ſtrödde omkring på det lilla bordet. När några ſkånker föråras åt någon, ſom vid mångfaldige tilfållen hår år öfligt och anſes för nödvåndigt, hörer åfven til ceremonielet, at dervid fogas et ſå kalladt Compliments papper, på et egit och ſynnerligt ſått ihoplagt

 och

och ombundit. Uti bägge ändar af detta papper klistras altid en rimsa af denne Fucus, af en tums bred och et qvarters längd. Denne Fucus kallades af somlige Nosi.

Uti flere af de byar, dem vi genomvandrade, såg jag, huru oljan af Dryandra cordata (*Abrasin*) utpråssades, för at nytjas uti lampor. Pråssen ligger ned på sjelfva marken och består af tvånne stockar, emellan hvilcka frön lagde sönderkramas, och olja utpråssas. En af desse stockar är fast och orörlig: den andre drifves emot den förre medelst graduerade tråviggar, som vid främre ändan större och större efter hand med en ganska lång tråklubba indrifvas. På sidan är utlopp för oljan, som uti et undersat käril emottages.

Skärmar af fyra alnars högd, för beqvämlighet skul så inrättade, at de kunna läggas i flere vick tilsammans, nytjades öfver alt, til at sätta för sångstållet, då flere sofvo i et rum, eller då man annars i rumen ville bortskyma något. De tjäna äfven för at afdela rumen; at sätta för fönsterne til at hindra drag; at sätta framföre eldgrytan om vintren, så at man kan äga värmare

re derinnanföre, och vid flere dylike tilfällen. Desse skärmar ägas större och mindre; oftast äro de rätt vackert målade och beklädde med måladt tjockt papper; merendels äro de ihopsatte af sex särskilde rammar, af vid pass en alns bred.

Ingen ting nötes utaf resande, så mycket, som skor. Desse äro flätade utaf rishalm och föga starcke. Värdet af dem är ock ganska ringa, så at de köpas för några kopparmynt (*Seni*). Ingen ting är derföre allmännare til salu i alle städer och i alle byar, äfven de smärste, dem vandringsmän vanligen komma at genomtåga. De skor eller rättare sagt, halmtoflor, som allmännast nytjas, äro utan band; men de, som nytjas på resor, äro försedde med tvånne ihopvridne halm-band, så at de kunna bindas fast omkring foten och icke lätteligen affalla. Och på det desse banden ej skola skafva fotvristen, lägges stundom deröfver en linnelapp. På vägarne får man ej sällan se resande, som föra med sig et eller flere par skor, som påsättas, då de brukte falla sönder. När det regnar eller vägen är mycket moddig, upblötas desse skor tvårtigenom,

nom, så at de då vandra med våta fötter. Gamle utslitne skor finner man liggande utmed vågarne, i synnerhet vid vatnbäckar, der vid ymsningen de resande tillika åga tilfälle, at två sine fötter.

Små skor eller strå-toflor nytjas äfven öfver alt för hästar, i stället för jernskor. Desse faståbindas vid fotknylarne med strå-band, hindra stenar at skada fötterne, samt i halka, at hästarne ej snafva. De äro föga starke, kosta ringa och ågas öfver alt til salu.

Et artigt och egit sått såg jag härstädes på flere stållen nytjas, til at under mycken torka, afleda vatnet til de underliggande åkerfält. Bäckarne äro väl både store och svälla vid regn mycket högt up; men aflöpa tillika snält emot hafvet och blifva sedan föga vatnrike. För at draga nytta af desse, upkastar Landtmannen hela backar, af flere alnars bred och ofta en otrolig längd, öfver hvilcka han leder vatnet lång våg och efter behof sedan aftappar det ifrån sidorne til de nedanföre liggande åkrar. Åtskillige af bäckarne svålla så högt up, under regntiden och så hastigt, at inge bryggor deröfver kunna

na blifva beſtående. Desſe måſte man då antingen öfverfara med båtar, om det låter ſig göra, eller vada öfver dem. Bårare, ſom äro väl inöfvade och ſäkre, båra reſande öfver antingen på axlarne eller ſittande i ſine Norimons, hvilke bägge ſätt ej ſällan förekommo mig til utſeende ganſka farlige. Några torka ſedan ſå ut, at man fram på ſommaren kan gå torr-ſkod öfver dem.

Uti byarne voro planterade på ganſka månge ſtällen både Mandel-och Perſiko-trän (*Amygdalus communis och perſica*) ſamt Prunus armeniaca, ſom alle i denne månad blomade, på nakne grenar, innan bladen hunnit utſpricka. Ögat gåfvo de den aldravackraſte ſyn, i anſeende til den mängd af blomſter, ſom täckte hela träden och lyſte redan på långt afſtånd med ſine ſnöhvite blomblader. Desſe, ſå väl ſom Plomon-trän (*Prunus domeſtica*), Körsbär (*Prunus Ceraſus*), Äplen och Päron (*Pyrus malus* och *cydonia*) ſtodo både med enkla och med dubla blomor. På de ſednare, äfven ſom på andre vanſkapeligheter, ſatte Japoneſen et ſynnerligt värde.

Den 19 April ankommo vi til middagen til en liten och öpen Stad, *Arraij*,

raij, belägen vid ſtranden af en ſtor vik, ſom der ifrån hafvet inlöper. Om deſs grund ſvarar emot deſs utſeende och belägenhet, tyckes den vara den ſäkraſte och båſte hamn i verlden, ſom om den tillika på europeiſka ſättet blefvo befäſt, ſkulle vara aldeles oöfvervinnerlig. Vi hade vid paſs fem mils reſa hit, förbi *Imuri*, *Ftagawa*, *Jetſúri jamamura*, *Siraſka* och *Moto Siraſka*. Detta ſtälle är mycket märkvärdigt derföre, at härſtädes viſiteras gods och bagage för alle Reſande, i ſynnerhet för Rikets Lands-Förſtar, ſom reſa up til hofvet. Denna underſökning ſker af Kejſerlige dertil förordnade Fulmägtige, hvars ſkyldighet är, at noga tilſe, at inga Fruntimber och inge vapen föras här förbi, hvarmed oro i landet kunde åſtadkommas. Sedan vi ſpiſat middag, våre ſaker blifvit viſiterade, likvål ganſka lindrigt, och vi fåt göra vår påhålsning hos de Kejſerlige Fulmägtige, fortſattes reſan öfver viken, uti flate fartyg, en mil, til en vid andra ſtranden liggande Stad, *Majſakki* kallad, hvarifrån vi eftermiddagen fortreſte förbi *Sinowara*, *Nimbutsdo*, *Tammamats* en ſtor och anſenlig Stad, *Tinſjenmats*, öfver *Tindingawa* rivier med båtar, vidare förbi

bi *Ikeda* och *Daisoin* til *Mitske*, vid pass sju mil.

Morgonen derefter, den 20 April, reste vi förbi *Mikano*, *Fukuroj*, *Nakurj*, och *Firagawa*, til en stor och befäst Stad, *Kakegawa*. Vi hade förmiddagen rest fyra mil och höllo här vår middagsmåltid. Sedan sattes resan åter fort, förbi *Jamma Fano*, *Nissaka*, *Kikugawa*, och *Kanaja* til *Oygawa* rivier, fyra mils våg. *Ojingawa* rivier är en ibland de större och farligaste bäckar i hela landet. Den blir icke allenast, såsom andre under rågntiden, ganska hög, utan dess lopp ned til hafvet är öfver måttan hastig och dess botn är ofta då täckt med store stenar, som den stride strömen fört med sig ifrån bergen. Vid alla de stora Åar, hvaråst bryggor icke kunnat anläggas, har Regeringen dragit sorg om, at de resande uppassas, för at utan fara kunna öfverkomma, antingen med båtar eller med bärande. På detta farliga ställe, hvaråst hvarken bruk af brygga eller af fartyg är möjelig, är denna omsorg fördublad. Här äro derföre tilförordnade sådane karlar i myckenhet, som icke allenast väl och noga känna botnen, utan

utan också åro igenom öfning tilvande, at såkert öfverſåtta de reſande, emot en betalning, ſom år ſvarande emot vatnets högd, och ſålunda emot ſjelfva faran. Desſe anſvara ockſå med ſit lif, om någon olycka ſkulle hånda. Tilſtålningen, at öfverföra oſs, ſittande i våre Dragſtolar, var hiſkelig, ehuru vatnet nu ej var ſå ſynnerligen högt och råkte Bårarene endaſt något öfver knån. Flere karlar buro å ymſe ſidor våre Norimons och andre gingo på ſidan af desſe, för at underſtödja dem, at de af ſtrömens ſtyrka och håftiga fart ej ſkulle föras på ſidan. På lika ſått öfverfördes håſtar med flere man på hvar ſida af dem och alt vårt öfriga bagage. Til betalning för våre Norimons dragares öfverſåttande, utdelte vi hår hvar och en tvånne knippen med upträdde runſtycken. Når vi lyckeligen öfverkommit, hade vi icke ſtort mer, ån en half mil fram til vårt natherberge uti *Simada*, en by af en fjerdedels mils långd.

Hår hvilade vi tvenne dagar och nåtter och begåfvo oſs åter den 23 April på vågen, togande förbi åtſkillige byar, ſåſom *Cetto*, *Fuſida*, *Awumi*, *Okabe* och *Utsnoja* til *Mariko*. Efter undfången mid-

middagsmåltid härstädes drogo vi öfver *Abikawa* rivier, igenom *Futsjo* och *Guribara* til vårt tilförordnade natqvarter uti *Jeseri*, sedan vi i dag rest öfver tio mil.

Den 24 April om morgonen blefvo vi nödsakade, at bittida anträda resan, emedan vi i dag hade tretton mil at lägga til rygga. Vi spisade middag, efter fyra mils resa, uti *Kambara*, sedan vi farit förbi *Jeseri noakits*, *Okits no Frasawa* och *Jui*. Under fem mils våg eftermiddagen reste vi öfver en stor å, *Fusikawa* kallad, med fartyg, genom *Moto Itsiban* eller *Siro Sakki*, *Josiwaro*, *Kasiwabara*, *Iponmats*, *Farra*, *Numatso* och *Kisigawa* til *Misima*.

Alt hittils hade vi åtföljt sjökusten; men vid *Farra* började åter en landsträcka, som var ganska bergig och som vi måste genomvandra. Landet var också här mera rikt på Tall-och andre trå-sorter. *Fusikawa* rivier är mycket farlig och sades icke tillåta någon öfverfart mer, än på detta stålle, deråst vi öfverfördes. Den är någorlunda djup, men i synnerhet är den ansenligen bred och snåll i sit lopp, så at våre rodare med al sin magt roende måste snedt föra oss öfver.

Vid *Joſiwara* voro vi det nårmaſte, vi under reſan kunde komma intil *Fuſi* berg, hvars topp vi blifvit varſe redan för flere dagar, ſom år det högſta berg i landet och nåſtan hela året betåkt med ſnö, hvaraf deſs hvita ſpits lyſer långt öfver molnen. Japoneſen råknar deſs högd, då han går det upföre, ifrån foten til ſpitſen, för ſex mil. Deſs ſkapnad kommer mycket öfverens med et (*Rhinoceros*) Enhörningshorn eller en ſockertop, varande foten mycket tjock och utbred, men öfre delen ſpitſig. När Japoneſerne någon gång beſöka detta berg, der de tro, at våder-Guden (*Æolus*) åger ſit ſåte, tilbringas gemenligen trenne dagar på upreſan. Nedreſan ſker vanligen ej ſå långſamt; men ſtundom ſades den ſke på några timars tid, då ſinå dertil inråttade ſlådar kunna nytjas, ſom åro förfårdigade af ſtrå eller halm och bundne fram före kroppen.

Hår i nejden ſågos åtſkillige goſſar på hånder och fötter vinda ſig omkring ſom et hjul, långsefter den ſandiga vågen, för at af oſs erhålla litet penningar, redan förut til detta åndamål af oſs våxlade i runſtycken, ſom åt goſſarne utkaſtades.

Se-

Sedan ankommo vi icke förr, än sent på aftonen och uti fult mörker, med uptände lyktor och bloss, til vårt natherberge.

Dagen derpå förestod oss en trötsam och svår resa öfver de så kallade *Fakonie* bergen. Hela förmiddagen medtogs för at komma up på höjden, der vi hvilade och hela eftermiddagen användes sedan, för at återkomma på den andra sidan ned til dess fot.

Jag låt i dag sållan båra mig i Norimon, utan så ofta jag möjeligen kunde, spatserade jag til fot upföre de med buskar och vilde trån vål försedde backar, de endaste jag, förutan dem, som ligga utom Nagasaki stad och dess hamn, fåt bevandra och underföka. Men i samma mon, som jag låttade bördan för mine Bårare, gjorde jag resan mödosam både för Tolkarne och i synnerhet Under-officerarne, hvilke skiftevis skulle följa mig på spåren. Jag hade vål icke tilstånd, at skilja mig långt ifrån vågen; men som jag i Africanske bergen förut så vål inöfvat mig, at löpa klipporne upföre, gjorde jag ofta vackre försprång för mine stundom nog bekymrade och pustande följeslagare och van derige-

nom utrymme, at samla och i min näsduk inlägga en tämelig stor mängd af de sällsyntaste växter, som börjat komma i bloma.

När vi hunnit til bergets högd, gingo vi åter utföre vid pass en fjerdedels mil och fortsatte sedan resan til *Fakonie* by, der vi åto middag, beställde til återkomsten några lackerade träsaker och andre handelsvaror samt besågo detta vackra ställe, så högt up, på et ganska vidlyftigt berg belägit. En tämeligen stor och fiskrik insjö med en ö midt uti var här belägen; dess vatn var söt och ägde ibland andre fisksorter äfven Lax, som fördes til vårt bord.

Oagtadt vägen föremiddagen gick beständigt upföre, var likvål landet på flere ställen odladt och bebodt. Vi reste ifrån Misina, igenom *Skawaro*, *Jamma Nakka* och *Kapto Jes.*

Ibland de vackraste och största träd, jag här blef varse, var den stålta och oförlikneliga *Thuja dolabrata*, som öfver alt var planterad utmed vägen. Jag anser den vara det vackraste af alle barr-trän, i anseende til sin högd, sin raka stam, och sine blader, som beständigt

digt åro å ôfra fidan grône och på den andra filfverhvite. Då den icke fans af mig i bloma, ej eller hårftådes kottar med mogne frôn, gjorde jag mig al môda, fôr at igenom Tolkarne och andre mine vånner fôrfkaffa mig håraf någre frôn och lefvande plantor, fom fedan til Holland ôfverfåndes med fôrfta lågenhet.

Lindera kallade jag en bufke, fom hår våxte, af hvilkens hvita och mjuka trådflag Japonefen tilverkar tandborftar, hvarmed tånderne fkuras och renas, utan at tandkôttet eller tånderne deraf på något fått fkadas. Desfe fåljas lika almånt, fom fvafvelftickor.

Berberis bufken (*B. vulgaris*) både den fvenfka och den ifrån Creta (*B. cretica*) våxte hår och ftod nu i bloma.

Ofyris japonica var hår en befynnerlig bufke, fom ågde flere fmå blomor midt på bladerne, hvilket annars år få fålfynt i naturen.

Uti Bofkagerne våxte mycket af *Deutzia fcabra*, en bufke, fom ågde få ftråfve blader, at Snickare nytjade dem almånt, på famma fått, fom Skåfte, til at polera trådarbeten.

M 3 Eme-

Emedan uti denne nordlige och bergagtige delen af Japan landet är ansenligen kalt, fan jag här åtskillige slag af träd och buskar, som hålla sig annars uti Europa, ehuru desse voro merendels ock ofta nye sorter. Sådeles fan jag här et och annat slag af *Ekar*, några *Vaccinia*, några *Viburna* och Lön-sorter (*Aceres*) samt en vild (*Pyrus japonica*) sort Japanske Påron.

Vid gårdarne odlades åtskillige andre växter, så väl härstädes, som på flere andre stållen, dels til häckar, dels för sina prydeliga blomor, dels i bägge desse affeenden. Desse voro:

Åtskillige nye slag af *Viburna*, med både reguliera och dubla blomor (*flores radiati*), så at några liknade aldeles den svenska snöbålsbusken (*Viburnum opulus*).

Af *Spireæ* såg jag oftast *Chamædrifolia* och *crenata* nytjas til häckar, som med sina snöhvita blomor gjorde mycken prydnad.

Citrus trifoliata med sine styfve och fingerslånge taggar nytjades mindre almänt til häckar. Den blomade nu på nakne grenar och bladen hade ännu knappast börjat visa sig. Frugten sades laxera.

Uti

Uti vackerhet öfvergick intet de täcke och landets egne Lönnar, (*Acer dissectum, japonicum, palmatum, septemlobum, pictum* och *trifidum*) hvilke hår, och på flere andre ſtällen funnos odlade. De började nu förſt viſa ſina blomor och kunde jag ingenſtådes af dem erhålla några mogne frön, hvarföre jag måſte beſtålla til återreſan ſmå plantor af desſe planterade i krukor, för at föras ſedan med otrolig möda och varſamhet ſamt anſenlig koſtnad til Nagaſaki.

Den ſköna *Gardenia florida*, ſom jag hår ſåg både med dubla blomor och åfven med enkla, hvilka ſå ſållan fås på andre ſtällen, var åfven en til håckar anvånd buſke, ehuru endaſt hos de förnåmſte i landet och vid deras boſtällen. Fröhuſen håraf ſåldes uti bodarne och nytjades til at fårga gult.

En ſmal och lång ödla (*Lacerta japonica*), hvilken Tolkarne höllo före vara en *Stincus marinus*, ſamt Japoneſerne i ſit ſpråk kallade *Sanſjo no iwo*, ſågs mycket almån löpa uti Fakonie bergs tracterne. Sedan ſåg jag den torkad hånga til ſalu ſnart i alle bodar hår på orten. Igenom hufvudet var den upträd på en tråpinne, flere til ſamman. De ny-

tjades såsom et styrkande medel pulveriserade; åfven för Lungsot och för barn emot Maskar.

Arum dracontium och *dracunculus* samt *Dracontium polyphyllum* med sina stora och lik-luktande blomor stodo hår och der på flere stållen åfven som *Arum esculentum* på åtskillige orter odlad. Alla dessas rötter åro ganska skarpa. Af *Dracontium polyphyllum* nyttjas roten utaf liderliga qvinfolk, at dermed fördrifva fostret; men roten af *Arum esculentum*, renad ifrån sin skårpa och skuren uti stycken, år et godt och födande åmne.

Fakonie by ligger utmed stranden af den förut nåmde *Fakonie* insjön, hvilken omgifves af berg på alle sidor. Byen består åtminstone af 150 hus, oagtadt den ligger så högt up på et berg, som tillåter föga odling. Insjön sades hålla en mil i långden och en fjerdedels mil i breden. På några stållen tyckte jag den vara högst 2:ne bössefkot bred. Ströming, en i östersjön almån, fast ån annars sålsynt sill-art, den KÆMPFER såger skola finnas hår, hade jag icke tilfålle at få se, men Lax bestäldes nu til rökning, til vår tilbakakomst. Denne sjö sades vara upkomen igenom jord-

båf-

båfning, som i hela landet, i synnerhet i norra delen deraf, almånt och ofta förspörjes. Detta är så mycket mera troligt, som ännu ifrån sjöns botn af dykare uphåmtas store Ceder-trån, hvilke fordom med sjelfva landet nedsunkit.

Cedrar (*Cupressus japonica*) våxte i öfverflöd håromkring, så vål, som i de måste andre Landskap; men ingenstådes lära de finnas vackrare och i större mångd. Desse åro vål de aldrarakaste och högste af alle barrtrån; deras stammar stå som et ljus och trådet står långe emot röta; det nytjas icke allenast til fartyg, broar och annat arbete under vatn, utan deraf förfårdigas allehanda större och mindre snickare-arbeten, hvilke lackerade visa igenom lack-fårnissan alle fine ådror. När detta tråd nedgrafves någon tid i jorden och genomsuges af vatn, blir det blåagtigt; detta öfverdragit med en genomskinlig lackering, blir i synnerhet vackert och såljes mycket ifrån denne orten.

Vi låmnade åndteligen detta vackra ställe och fortsatte resan utföre berget, under hvilket jag ej underlåt, at flitigt upsöka och samla de vid vågen våxande våxters och buskars blomor och frön. Under

vågen fågos ganfka mânge och vackre fall och vatnledningar ifrån Infjön, med konft inråttade af Inbyggarne til nytta och beqvåmlighet főr dem vid fine gårdar. Men innan vi hunno ned til foten af berget, ankommo vi til en kejferlig vakt, af hvilken vi noga vifiterades in főr de fittande kejferlige Fulmågtige.

Detta år den andra vakt, fom refande ifrån de våftre Landfkap fkola paffera, då de årna fig up til Jedo. Landets befkaffenhet håromkring år fådan, at alle fkola refa őfver Fakonie berg och fórbi detta trånga ftålle, fom bevakas och tilftånges med portar. Fulmågtiges fkyldighet år i fynnerhet, at noga tilfe, at inge vapn főras hår főrbi upåt landet, eller några Fruntimber nedåt, i fynnerhet fådana, fom i Jedo beftåndigt főrvaras, fåfom underpant főr fine månners redlighet i főrvaltningen af fine Åmbeten och fin underfåtliga trohet emot Kejfaren. Detta ftålle år derfőre lika fom en főrmur főr det nordligare landet och főr hufvudftadens fåkerhet. Refande upvifa hår fine medfőrde pafs och i brift af desfe, varda de qvarhålne.

Odowara, Fatta, Kawa katta, Jomoto och

och *Kasamats* voro de byar, hvilke vi reste igenom, innan vi ankommo til *Odowara*, der vi denna natten qvarblesvo, efter mer, ån fem timars resa. Uti *Jomoto* berättade mig Tolkarne, at icke långt derifrån vore et varmt Bad belägit.

Den 26 April, om morgonen ankommo vi tidigt til en stor och snålt löpande rivier, *Sakkawa* kallad, hvilken vi öfverforo med platte båtar, som äga tunna botnar. Sedan åtföljde vi sjökusten ända til *Fusisawa* rivier och Stad.

Vi foro igenom *Misawa*, *Kosinkshkf*, til *Koiso*, fyra mil ifrån *Odowara*. Hår spisade vi middag och reste sedan vid pass sju mil, til *Totska* stad, der vårt natlåger var förordnadt, förbi *Firaska*, öfver *Banningawa* rivier, *Nango*, *Kwada*, *Fusisawa* stad, och *Fokanosikos*.

Banningawa år en af landets större, starkt strömande och farlige åar, öfver hvilken ingen bro kunnat byggas. Den blef altså nu af ofs öfverfaren uti platte dertil inråttade båtar. Hår slutades de bergagtige trakter och en slått öpnades för ofs, så långt, som ögat kunde se.

Totska stad låg inåt landet, som utskjuter emot hafvet et mycket bergagtigt hörn;

hörn; men vi återfingo ſnart ſjökuſten, hvars ſtrand vi ſedan åtföljde, ända fram til hufvudſtaden.

Vår ſidſta dagsreſa företogo vi den 27 April, och hade ungefärligen tio mil fram til Jedo. I dag, lika ſom förleden gårdag, fårdades vi igenom et ganſka folkrikt och odladt land, der den ena Byen och Staden råkte nåſtan ihop med den andra, och hvaråſt reſande, i ſtora troppar, närmare hufvudſtaden, likaſom ſtötte tilhopa. Vi ankommo förſt til *Sinamo*, ſedan til *Odogaia*, *Kanagawa*, *Surumi* och *Kawaſakki*, der middagsmåltiden hölts. Sedan ankommo vi til *Rokogawa* rivier, *Omuri*, *Obotoki*, *Okido* och *Sinagawa*.

Vid ſjökuſten, ſom här och der ågde förråd på oſtron och en ſtor hop ſorter andre upkaſtade ſnäckor, hvaraf jag ej hade tilfälle i dag bekomma något, ſåg jag huru både (*Fuci* och *Ulvæ*) gröne och brunagtige hafsvåxter ſamlades, för at nytjas til föda af et idogt folk. Sedan deſſe, i ſig ſjelf ſege våxter blifvit väl afſkölde och renade ifrån ſalt, ſand och annan orenlighet, blefvo de ſkurne i ſmå ſtycken, ſom ytterligare tvåttades och

och kramades, til dess de blefvo tjenlige, at i små kakor beredas och åtas.

Sinagava och *Takanava* äro tvänne Förstäder til Kejserliga Risidens Staden Jedo, tagande den förra sin början derifrån hela två Japanske mil och gående längs efter sjöstranden. Vi hvilade en god timas tid uti *Sinagava*, förfriskade oss med litet mat och dryck, samt förlustade oss öfver den vackra utsigt, som Rikets största, och förmodeligen på jord-Klotet den vidsträktaste Stad samt dess sköna hamn gåfvo oss. Hamnen är öfver al måtta upgrundad och moddrig. De största fartyg ligga ofta hela fem milen för ankare, utom Staden; andre mindre store 2:ne mil och de smärre fartyg samt båtar uti flere rader innom hvarandre, til flere hundraden, efter deras olika storlek och tyngd. Staden är härigenom väl försäkrad ifrån fiendtelige anfal til sjös, utan at oöfvervinnerlige hinder ligga i vågen för varors transport hit ifrån andre orter.

Lika så nyfiket vi beskådade Staden, hamnen och de omliggande trakterne; äfven så nyfiket blefvo vi af Japoneserne beskådade, hvilke så tilsägande strömade hit och formerade omkring

kring ofs, i våre Norimons inneslutne, et helt låger. Ibland desse befunno sig åtskilliga förnåma Fruntimber, hvilka låtit båra sig hit uti Norimons och tycktes blifva rått otåliga, då vi någon gång nedslåpte våre rulgardiner. Desse Norimons, stålde runtomkring ofs, nedsatte på jorden, tycktes utgöra en liten by för sig sjelf, hvars små rörlige hus innom en kort stund sedan försvunno.

När vi genomvandrat *Sinagava* och *Takanava* förståder, bestående af en enda gata, märkte jag, af vakten, folkets ökade mångd, våre bårares tystnad och stadigare gång, at vi inkommit uti sjelfva hufvudstaden. Vi fördes ej långt derefter öfver *Niponbas*, en brygga af några och fyratio famnars långd och ifrån hvilken i hela Riket vågarne til landsorterne blifvit afmåtte. Sedan vi passerat vakthusen vid ingången i Staden, fördes vi en god timas tid långs efter en stor och bred gata, innan vi hunno fram til vårt vanliga herberge, deråst vi infördes igenom bakporten, och genom en smal gång, til andra åndan af huset. Första inträdet uti detta vårt Logie, tycktes icke lofva ofs mycket stort eller skönt; men når vi blif-

vit

vit förde en trappa up, voro våre rum tämeligen snygge, ehuru ej så anständige, som jag väntat för en Ambassade från en så aflägsen Verldsdel. Et stort rum utgjorde vårt förmak, Audience sal och matsal; en kamare särskild för Ambassadeuren och en annan, som kunde afplankas, för Doctorn och Secreteraren, samt et litet rum til badning, utgjorde för öfrigt alle våre enskilde beqvämligheter, hvarmed vi måste åtnöja oss, under hela vårt vistande härstädes. Utsigten var åt en mindre gata, som sällan var fri för poikar, hvilke beständigt skreko och ropade, så snart de fingo se minsta skymt af oss; ja som, för at få se oss, stundom upklättrade högt på väggarne af de motstående husen.

Sålunda hade vi både med hälsa och nöje fuländat vår långa resa, och utan at någon varit sjuk mer än Secreteraren, som på sjön plågades af Podager, lyckeligen ankommit til det längst bort i östan belägna landets hufvudstad.

Den väg, vi fördes, var på några få ställen ändrad ifrån den, som Ambassaden fördes uti Kæmpfers tid, och några få andre herbergen nytjades til hvilo-eller måltidsställen, än den tiden. Resan

san til sjös, som varade nästan en hel månad, gjorde denna hofresan för oss ovanligt långsam och vår ankomst til Jedo senare, än den förmodeligen någonsin förr skedt; denna omständigheten tilskyndade mig den förmonen, at våren längre framskred och sommaren närmare nalkades, så at flere träd och växter hunno komma uti bloma, än jag annars haft tilfälle, at få se och samla, om denna resan varit en månad kortare och vi följagteligen återkommit en månad förr til vårt Factorie uti Nagasaki.

Under vägen hade jag haft tilfälle se, huru åtskillige af Landets Förstar, så väl de större och rikare, som de mindre, med et afpassadt medfölje, gjorde sin årliga Resa, up til samma hufvudstad och Kejserliga Hof. Få utaf dem mötte oss och kommo denne tiden tilbaka. De måste gingo oss förbi. För dem, som voro af mycket anseende, nödgades vi, under det de togade förbi, hålla stilla, så framt vi icke kunde förut hinna fram til något herberge; och når dessas medfölje var ganska stort, hände oss gjerna den ledsamheten, i synnerhet då vårt möte inträffade på sådane ställen, der endast smärre

byar

byar funnos, at vi fingo åtnöja ofs med mindre beqvämlige herbergen. Ja, det hände ofs en gång, at vi uti en Stad måfte lämna det herberge, vi redan intagit, och begifva ofs til et utom staden belägit Tempel, hvaråft vi uthvilade uti tvänne dagars tid, innan vi kunde få tilräckelige bårare, håftar och andre nödvändigheter til refans vidare fortfättande.

Flere hundrade, ända til et och två tufende man utgöra ofta en fådan Förftes medfölje, fom uti ordentelig ordning toga fram. En myckenhet af defs trofs båres eller föres på håftryggen. Defs vapn och Förftelige tekn (*infignia*) buros altid, fomlige på längre afftånd förut, fomlige närmare defs Norimon. Merendels leddes en eller 2:ne vackre handhåftar äfven förut, och några ägde en eller flere Falkar, inrättade til jagt, fom buros på armen med en kådja bundne om foten. Utom defs buros flere ftörre och mindre kiftor, fångklåder, Thèredfkap; ja folfkärmen, folfjäder, hatt och toflor utaf färfkilde betjänter, för at hafva al ting til hands. Der de framtogade, blef en djup tyftnad; folket på vägarne lade fig ned, med hufvudet

böjdt emot jorden, för at visa sin vördnad. Norimons-Bårarne buro sin Herres Liveri och al ting annars var märkt med ägarens vapn. Då de togade oss förbi, hade de merendels gardinen nedsläpt; en och annan hade likvål den höfligheten, at öpna den och at äfven under förbifarten hälsa oss, samt några, at igenom någon utskickad af sin Hofstat, lyckönska oss. Voro vi inkomne uti någon Stad eller by förut, ägde vi tilfälle, at uti något hus, som dertil för oss beställdes, vid stora gatan, få se hela sviten förbitogande, då merendels altid Norimons gardinen var updragen och vi fingo beskåda Lands-Herren sittande i sin Norimon, til utseende och färg aldeles liknande almänna folket, klädd på lika sätt, och utom sin stora ståt, icke skild ifrån andre.

Vid gränsorne af hvar och ens land, som vi kommo at genomresa, hade vi af utskickade väl blifvit emottagne och complimenterade; men ingenstädes hade vi haft tilstånd, at antingen sjelfve besöka desse Förstar, änskönt vi reste igenom sjelfva Residence-Staden, ej eller fingo vi af dem något besök. Det förra kunde icke ske, emedan sådant skulle kostat oss ansenlige skänker, hvilke

ke efter Landets sed, altid skola sändas förut, innan besök få afläggas. Det sednare tillåtes icke eller, för sine egne orsaker skul; utom det sådant är förbudit, på det Holländarne icke må göra några bekantskaper med Förstarne i landet, som för det samma i et eller annat affeende kunde blifva skadelige; så tillåter icke Förstarnes Höghet det samma, som då borde visa sig i al sin ståt, om det skulle stållas i verket. Likvål hände oss den så sålsynte, som oförmodade omståndigheten, at en afton sent i vårt Herberge vi fingo besök af en Lands-Herre, som aldeles (*incognito*) okånd, endast åtföljd af tvånne sine Hof-Herrar, dröjde en god stund inpå natten och talade med oss om hvarjehanda saker. Han tycktes vara åfven så nyfiken, som han var en artig och ganska vånlig Herre. Alt hvad vi kunde åga til hands af våre meubler, beskådades ganska noga med mycken upmårksamhet, och talet föll icke allenast på Japanske, utan åfven på åtskillige Europeiske saker.

Regnväder inföl vål någon gång denne tiden, dock icke alt för ofta och kölden var drågelig, ehuru vi på et och annat ställe måste med eldning i rumet mil-

dra kylan. Japoneserne sjelfve tålde snarare kőld, ån regnvåder, som icke synnerligen vål passade főr deras nakne főtter och hufvud. Regnade det starkt, gingo de icke gjerna ut. Annars betåcka de sig főr regn under resor, med paraplui, hatt och regnkappa. Regnskårmarne åro af oljadt papper, sådane, som de vanligen hitfőras ifrån China. Hatten år rund och kupig, af fint grås flåtad, ganska tun och lått, samt bindes med et band under hakan. Regnkappan utaf oljadt papper utehåller alt regn och år obeskrifveligen lått, samt blir af regnet icke tungare, såsom Europeernes klåder. Såmre folk, som ej mågtade åga en sådan kappa, hångde őfver ryggen et stycke halm-matta, som antingen var slåt eller liksom luden på ytre sidan af utstående och nedhångande halmstrå-åndar.

Fjorton Landskap hade vi under upresan genomvandrat, nemligen *Omura*, *Fisen*, *Tsikungo*, *Tsikudsen*, *Budsen*, *Jammasiuo*, *Omi*, *Isi*, *Owari*, *Mikawa*, *Tootomi*, *Surunga*, *Sagami* och *Musasi*, samt dess utom til sjős fårdats långs efter kusterne af åtta andre, nemligen *Nagatto*, *Suwo*, *Aki*, *Bingo*, *Bitsju*, *Bidsen*, *Farima* och *Sidsju*.

Vi-

Vistandet i Jedo 1776.

Straxt i början, efter vårt inträde uti Jedo fingo vi dageligen besök af månge Japaner, ehuru vi sjelfve icke hade tilstånd komma ut, förr ån på audiencedagen. Ingen hade likvål frihet, at besöka ofs, utom de, fom dertil af Regeringen erhållit uttryckeligit tilstånd. I förstone fingo vi besök af Lårde och Landets store Mån; federmera fingo åfven Köpmån och andre infinna fig. Fem Låkare och tvånne Aftronomer voro de, fom aldraförst, efter undfångit tilstånd af Rikfens Råd, på et mycket högtideligt fått, kommo at besöka ofs och betyga fin fägnad öfver vår ankomft. Ambasfadeuren fjelf, få vål fom jag och Sekreteraren, tillika med våre Tolkar och Officerare emottogo dem

 uti

uti vår Sal och hade med dem flere timars famtal, ehuru jag, fåfom mera bevandrad på vetenfkapernes vida fålt, fedan de förfte almånne höfligheter och famtal voro förbi, blef nåftan enfam et åmne för deras frågor, på hvilka de anhöllo om nöjagtige uplysningar. Astronomerne voro Sakaki Bonsin och Subokawa Sulo, bågge åldrige och alfvarfame Mån. Deras frågor angingo merendels förmörkelferne, hvilke jag förmårkte, at Japanerne icke kunde utftaka på minuter och ofta icke på timar. Emedan våre frågor och fvar atlid måfte gå igenom Tolkarnes mun, få hånde det ej fållan, at vi icke nog tydeligen kunde förftå hvarandre; utom det, at jag i den Låran, fom angår de ftore himla-kropparne, icke ågde den djupare infigt, jag gjerna önfkat: och hvarken de eller jag ågde någon bok til hands, fom hårutinnan kunde vara ofs til någon hjelp. Med Låkarne var famtalet mycket låttare, emedan dels tvånne af dem förftodo något hollåndfka, dels Tolkarne icke åro okunnige uti Låkarekonften. Doctorerne voro följande, nemligen Okada Jeosin, en man öfver 70 år. Han förde merendels ordet ibland dem och begårde ibland

bland annat, underråttelſer i ſynnerhet om Kråftan, Benbrott, Nåsblod, Bôlder, Phimoſis, Sår i halſen, Tandvårk och om Gyllenådern. KURISUKI DOFA var en ung Låkare, ſom åtfőljde den fórre. AMANO REOSJUN och FOKUSMOTO DOSIN voro tvånne andre, ſom gemenligen hőllo ſig ſåſom åhőrare. Alle desſe fórnyade icke ofta ſine beſők, hvilke ſedan ej eller ſkede med någon ſtåt, utan enſkildt hos mig. Men tvånne af Doctorerne aflade icke allenaſt dageligen beſők hos mig, utan qvarblefvo ofta långt in på nåtterne, fór at af mig underviſas och låras uti flere vetenſkaper, dem de på det hőgſta ålſkade, ſåſom Phyſiken, Oeconomien, och i ſynnerhet Botaniken, Chirurgien och Medicinen. KATSRAGAWA FOSJU, en af desſe, var Kejſarens Lif-Medicus, helt ung, godhjertad, qvick och lefvande. På ſine klåder ågde han Kejſarens vapn och åtfőljdes af en ſin Vån, NAKAGAWA SUNNAN, ſom var något åldre och Lif-Medicus hos en af de fórnåmſte Landets Fórſtar. Bågge desſe, och ſynnerligaſt den ſednare, talade någorlunda vål hollåndſka och ågde några inſigter uti Natural-hiſtorien, Mineralogien, Zoologien och Botaniken, håmtade

de dels af Chinefifke och holländfke Böcker, dels af de holländfke Medici, fom förut befökt desfe trakter. Bågge voro obefkrifveligen familiere, tjänftagtige och mone om at lära; och fysfelfatte de mig få mycket flitigare, fom de hos mig funno infigter, dem de hos andre förut faknat; och fom igenom Tolkarne långt före vår ankomft, det rygtet hitkommit, at detta år fkulle hit ankomma en holländfk Doctor, fom voro lärdare, än de vanligen hit anländande, ofta nog okunnige Fältfkärer. Min ifrån Paris och Amfterdam medförde famling af vackre chirurgifke inftrumenter förhöjde ännu mera de goda tankar, de redan fattat om mig. Ehuru jag ofta af desfas enträgenhet uttröttades, kan jag icke neka, at jag i deras fällfkap tilbragt många nöjfame och upbyggelige ftunder. De förde ofta til mig uti herberget, dels til fkänks dels at befes, fmå famlingar af Droguer, mineralier och åtfkilliga färfka örter, både med och utan blomor. På desfe fednare, fom jag inlade, torkade och förvarade, meddelade de mig landets egne namn, bruk och nytjande, famt jag dem tilbaka latinfke och Holländfke namn jämte det förnuftigare bruk, Europeerne göra

ra deraf. Deras hufvudböcker uti Botaniken voro JONSTONS *Historia Naturalis* och DODONÆI *Herbarium*, åfven fom i Medicinen WOYTS Skatkammare (*Gazophylacium*), hvilke böcker de utaf Holländarne tilhandlat fig. Uti Chirurgien ägde de HEISTER öfverfat på Holländfka, och jag förfålde nu til dem, utom andre böcker, åfven en ganfka vacker edition af MUNTINGS örtabok.

Doctorerne voro fkilde ifrån andre dermed, at de ftundom afrakat alt fit hår på hela hufvudet; ftundom behöllo de det, utan at, fåfom andre, afraka något deraf.

Uti alle Japanfke Ståder drages en förträffelig omforg för brand och andre olyckshåndelfer. En fåker, vakfam och tilråckelig vakt år derföre på alle ftållen förordnad och fom redan tidigt om aftnarne, fedan det mörknat, börjar utgå. Denne våkte förfta qvållen min upmårkfamhet och låt fedan altid tilråckeligen höra fig. Denna vakten var i Jedo dubbel; nemligen den ena vakten gaf endaft tilkånna, hvad klåckan var, fom fkedde med tvånne ftycken tråd, hvilke flogos emot hvarandre. Detta flående fkedde under fortgåendet,

ganſka tått och nåſtan vid hvarje hus. De två ſidſte ſlagen följde tått på hvarandre, til tekn, at man ej hade flere at förvånta. En ſådan vakt hölts merendels för hvarje gata. Den andra vakten år egenteligen brandvakt och kånnes dermed, at den ſlåpar på gatan en klyfder Bambo-Kåpp, eller en jernſtång, uti hvilken ofvan til år en jernring, ſom gifver et egit och obehageligt ljud ifrån ſig. Vid åndan af hvarje gata, dår med portar den ſamma kan afſtångas, år altid en hög ſtega, hvaråſt vakten kan upſtiga, för at efterſe, om någon Brand yppar ſig. Ofvan på hvarje tak år en fyrkantig plats, omringad med ledſtånger, hvaråſt altid finnes et kar med vatn, at åga til hands vid upkommande eldsvåda. På ganſka månge ſtållen åro vid huſen upbygde brandfrie packhus af ſten, hvaråſt vahror och meubler kunna bergas. På ſidorne af desſe ſåg jag flere jernhakar inmurade, ſom tjånte til våta mattors uphångande och at derigenom hindra eldens ſtyrka.

Huſen i Jedo åro för öfrigt lika ſom i andre ſtåder, tåkte med takpannor, två våningar höge, hvaraf den öfre ſållan bebos.

Som

Som husen åro mycket eldfångde, hånder det ganska ofta, at Brand yppar sig uti Jedo och ofta ődelågger hela stråckor af hus och gator. Under vårt nu varande vistande upkommo eldsvådor flere gånger, som blefvo hastigt dåmpade; men vår Ambassadeur beråttade om en förskråckelig eldsvåda, som tildragit sig under dess vistande hårstådes år 1772 uti April månad. Elden kom lős kl. 12 om middagen och utbrede sig til kl. 8 om aftonen andre dagen, så at förődelsen utstråkte sig hela 6 milen i långden och tre uti breden. Vid det tilfållet afbran hollåndska Herberget och Hollåndarne blefvo trenne gånger flyttade undan elden om natten, samt sluteligen til et Tempel.

Jordbåfningar kåndes flere gånger, under den tid, vi vistades i hufvudstaden, ehuru de voro ganska lindrige och flere beråttades hafva låtit kånna sig, ånskőnt vi icke kunnat mårka dem.

Åtskillige drikspenningar blefvo nu utdelte til de af vårt folk, som hittils beledsagat oss. Vår uppassare undfick nu 4 R:dr. Norimons bårarne 3, Norimons uppassare åfven 3 och 2 andre betjånter 3 R:dr. 7 Mas och 5 Konderins.

Ut-

Utom de vanlige och i landet gångbare mynt, fom jag fet under uprefan, beflitade jag mig om, at igenom Tolkarne och Medici förfkaffa mig alle gamle och fålfynte forter. De almånnaft gångbare mynten voro följande: *Nye Kobangs* åro aflånge, i åndarne rundade och platt flagne guldftycken, vid pafs två tum långe och något öfver en tum brede, föga tjockare, ån et fvenfkt runftycke. Til fårgen åro de blekgule, teknade på ena fidan med intrykte afbrutne tvårftrek och vid bågge åndar med en paralellogrammifk Itjibs figur, fom åger uphöjde bokftåfver och utom dem en månlik figur med en uphöjd figur af en bloma. På andra fidan år uti midten en cirkelrund ftåmpel med uphöjde bokftåfver och innom kanten emot ena åndan tvånne fmårre intrykte ftåmplar med uphöjde bokftåfver, fom på hvarje kobang åro olika. Defs vårde år 60 mas eller 6 Riksdaler. *Itjib* kallas af Hollåndarne Guldböner (*boontje*), år utaf blekt guld, paralellogrammifk och platt, något tjockare, ån et runftycke med månge uphöjde bokftåfver på ena fidan och tvånne uphöjde blomfigurer på den andra. Gåller 5 Mas, eller $\frac{1}{4}$:dels Kobang. *Nandio Gin* år et paralellogramifkt

miſkt platt ſilfvermynt, af en ſvenſk kopparſtyfvers tjocklek, en tum långt, och en half bredt, utaf fint ſilfver. Uti ſjelfva kanten åro intrykta ſtjernor och innom kanterne uphöjde puncter. Ena ſidan år öfver alt teknad med uphöjde bokſtåfver och den andra år på ſin undra och ſtörſta hålft fyld med uphöjde bokſtåfver ſamt åger en dubbel månlik figur. Denna ſan jag vara gångbar endaſt på ön Nipon, i ſynnerhet uti Rikets hufvudſtåder, utaf 7 Mas och 5 Konderins vårde.

Jtaganne och *Kodama* kallades åtſkilliga oformliga ſilfverklumpar, ſom ågde hvarken enahanda ſtorlek, ſkapnad eller vårde. De förre voro dock aflånge och de ſednare rundagtige, oftaſt tjocke, ſållan platte. Desſe gå almånt i handel och vandel, men vågas altid ifrån man til man och ſe blyfårgade ut. De åro ganſka olika teknade med bokſtåfver, och de, ſom åga på ſig Rikedoms-Gudens bild, få namn af *Daikokvs ganne.* Desſe, tillika med de öfrige Japanſke mynten kunna ſes utförligare beſkrefne och afritade uti det tal, jag hållit inför Kongl. Vetenſkaps Academien i Stockholm, år 1779.

Seni kallas de myntſtycken af koppar, måsſing och jern, ſom nårmaſt likna runſtycken. De åro af olika ſtorlek, vårde och utſeende, men altid gutne och i midten fórſedde med et fyrkantigt hol, hvarigenom de kunna upträdas på et band, ſamt åga brede kanter. Gångbare af desſe åro *Sjumon Seni*, ſom likvål nu mera år ſålſynt och gåller 10 vanlige Seni eller ½ Mas. *Simoni Seni*, af 4 vanlige Seni vårde och utaf måsſing, nåſtan ſtort, ſom en ſtyfversſlant, men tunt, ſan jag gångbart endaſt på ón Nipon. Kåns lått af ſin gula fårg och med ſine uphójde bågar på undra ſidan. *Vanlige Seni* åro af et runſtyckes ſtorlek och af ród koppar; 60 utgóra 1 Mas. *Doosa ſeni* år et med det fórra lika ſtort och gutit jern-mynt, åfven af lika vårde och utſeende, men få ſkórt, at det låtteligen brytes eller faller til ſtycken. Detta har blifvit gutit i et Mynthus bredevid Nagaſaki ſtad.

De fordom gångbare och nu mera ſålſynte mynt, hvilke mine vånner mig fórſkaffade hårſtådes, voro fóljande, nåmligen: *Gammal Kobang* beſtår af fint guld, år brandgul til fårgen och något bredare ån en ny Kobang, fór ófrigt lika teknad.

nad. Den gäller altid 10 Riksdaler eller Thails.

Gammal Itjib är något längre, bredare och tjockare än den vanlige Itjib, af blekt guld och gäller 22 Mas, 5 Konderins. En dylik mindre sades vara mycket sällsynt; den var märkeligen kortare, smalare och tunnare, än den vanlige, af högre färg och värderades til 11 Mas, 2 Konderins och 2 Casjes.

Kosju Kin, *Kosjubang* eller *Kosju Itjib*, *Nisin* och *Sjunak* voro små myntsorter af guld, skilde til storlek, skapnad och värde. De sades fordom blifvit slagne i landskapet *Kosju*, och at de deraf fåt sit namn. De bestå af blekt guld, äro platte med stämplar märkte å ömse sidor, två på ena och fyra på den andra. Häraf erhöl jag fyra runde och en fyrkantig sort, skiljagtige til storleken, men kommande alle deri öfverens, at den öfversta stämpelen på ena sidan var altid lika, och de tvånne til höger på andra sidan äfven lika. Den understa stämpelen på ena sidan och de tvånne til vänster på den andra, äro föränderlige på särskilde stycken. De runde voro innom kanten teknade med uphöjde puncter, men den fyrkantige icke.

icke. Deras olika vårde år ifrån 12 til 2 Mas.

Gomome Gin, et paralellogrammifkt platt filfvermynt, år nåftan två tum långt och hälften få bredt, med afhugne hörn, tjockt fom en fvenfk ftyfver, af föga fint filfver. Uti kanterne åro åtfkilliga ftjernor och innom dem år å ömfe fidor en nedtrykning. På båda fidor år uti den ftörre undra halfdelen en uphöjning, likafom voro der en *Nandiogin* inlagd, hvarpå år en ftor ftåmpel intrykt med uphöjde bokftåfver. Den öfriga mindre halfdelen år på ena fidan flåt, och på den andra pryd med tvånne rader punčter, tvånne råta tvårftrek och emellan dem et flingradt band, alle uphöjde. Den fkattades vård 5 Mas och fades för detta varit gångbar uti Rikets hufvudftåder.

Ibland de flere Japanfke trykte böcker, fom vifades mig, var en, fom blifvit trykt under Portugifernes fordna hårvaro. Den var uti lång Qvarto, trykt på Japanfkt papper och med Japanfke bokftåfver hel och hållen, utom Titelbladet. På det famma ftod öfverft *Racvyoxv*, hvilket Tolken ej kunde på hollåndfka öfverfåtta. Uti midten ftod et aflångt por-

portugififkt vapn och ned til: *In Collegio Japonico Societatis Jefu; cum facultate fuperiorum*, A:o MDXCVIII. Sades af Tolken vara en Ordabok eller Lexicon, dock ej med portugififka uti. Den var af en tums tjocklek.

Utaf min flitige och fnålle Difcipel, Herr SUNNAN fick jag til fkånks en Japanfk tryckt Örte-Bok, *Tjimenfo* kallad, beftående utaf 20 delar, uti 8:vo, med befkrifningar och nog uflige figurer. Hvarje del var en eller högft 2 linier bred.

Utom denna öfverkom jag til köps några andre botanifke tryckte böcker, af flere eller fårre volumer, med båttre eller fåmre figurer, fåfom: *Sooqva Jenfo*, et herbarium af 3:ne delar, innehållande jämte befkrifningar, flåte figurer på endaft Japanfka örter. *Morokufi Komoofi*, et annat herbarium, fom tillika afhandlade fyrfotade djur, fifkar, foglar, handtverkerier och hushålning. Den fades vara förft tryckt i China; innehåller flere delar och fmå elåndige figurer. *Kimoofi* kallades famma verk, omtryckt i Japan, men något båttre och vackrare. Innehåller 13 delar i 4:to.

FOKO *no jamma Kufa*, var et vackert Herbarium, beftående endaft af en del,

uti 8:vo, med vackre och tydelige figurer af Japanſka örter; ſamt et okåndt i 4:to, af 7 Delar.

En tryckt Bok, uti ſtor 4:to och 2:ne delar, med illuminerade figurer på Japanſke fiſkar, fick jag åfven til köps. Den år en af de vackraſte, ſom i landet utkommit och åro figurerne ſå vål både graverade och illuminerade, at de i Europa ſkulle kunna erhålla et utmårkt loford.

Denne tiden, under de 26 dagar, jag viſtades i Jedo, var oftaſt fuktig och merendels dageligen mulit; ſtundom dugg-regn, ſtundom ſtarkt regn, antingen före eller efter middagen.

Japanerne höllo hår ſin vanlige matordning, åto trenne gånger om dagen och oftaſt miſoſoppa kokad med fiſk och lök.

En ſort tjockt papper, ſom var brunagtigt och ågde åtſkillige enkle mörkare ſtrek påtryckte, ſåldes ſåſom en raritet. Flere ſtycken af mer ån en half aln i långd och bred kliſtrades ganſka nått tilſamman och ſades nytjas til natråckar. Sådane natråckar brukades, efter beråttelſe, endaſt af mycket åldrige mån och det endaſt den kalle årstiden, då de icke ſvetta, ſamt utan på en eller

ler tvånne andre natråckar. De sades vara aldeles förbudne för yngre at brukas. Som denne klådnad hvarken ågde någon styrka, eller i brist af båttre klåder var nödvändig, utmårkte den snarare en viss hög ålder hos dem, som fingo bruka den samma.

En annan sort af tyg, blef mig såsom ånnu större raritet, förāradt. Det var våfvit, fulkomligen snöhvitt och liknade bomuls-lårft; men det var tilredt, spunnit och våfvit utaf sådan bark och dess trådar, som almånt papper i landet beredes. Detta nytjades i stållet för linne, icke af nödvåndighet, utan såsom en sålsamhet, och var icke synnerligen starkt. Det sades vål kunna tvåttas, men sådant skulle ske med mycken varsamhet.

De ljus, som brånnas hår i landet, tilredas af en utpråssad olja utaf frön af *Rhus succedanea*. Denna olja stelnar såsom talg och år mindre hård ån vax. *Jetsigo* Landskap fortbringar i synnerhet detta tråd och låmnar således ymnigast förråd af denna stadiga olja. Ibland de skånker, som Försten ifrån detta Landskap medförer til Kejsarens Hof, åro ethundrade stycken ljus, af

en fots långd och få tjocke, fom en mans arm, med derefter pasfad veke. Sådane hedersljus brånnas endaft 2:ne gånger på hela året vid hofvet, nemligen den förfte *Sjoguats* och vid högtiden den förfte *Sjuguats*. Ehuru något af desfe ljufen fvårligen kan bekommas, hade jag likvål den lyckan, at erhålla et, fom vid nåmnde tilfållen brunnit. Oljan tycktes uti dem vara både hvitare och ftadigare, ån uti de vanlige fmå til falu varande ljufen, fom fnart hårfkna och blifva bruna.

Den 18 Maji blef utfat til vår Audience-dag. Denne dagen utfattes icke förr, ån vi kommit til Jedo, och beror då af vår fkyndefammare eller långfammare uprefa. När den nu inföl, voro vi fårdige, at i al vår båfta fkrud, tidigt om morgonen, fedan vi likvål förut vål frukofterat, begifva ofs i våre Norimons, at båras til Kejferliga palatfet. Vi voro klådde uti Europeifk klådedrågt, dock utaf dyrbare fidentyger, fom antingen voro med filfver invåfde eller med guld galonerade. Och til dagens famt tilfållets högtidelighet hörde åfven, at vi voro förfedde med våre vårjor famt en öfver ryggen hångande gan-

ganſka vider ſvart ſidentygs-kappa, mycket lik de vanlige pråſt-kappor. Alle ſkånkerne voro redan afſånde ſå vål til Kejſaren, ſom Kronprinſen, Rikſens Råd och öfrige Åmbetsmån, ſamt i ordning uplagde på ſidan af de rum, der vi kommo, at få audience.

Vi blefvo burne en god ſtund igenom Staden, innan vi hunno fram til den afdelning der af, ſom utgör Kejſarens Riſidence. Detta år omgifvit med vatngrafvar och ſtenvallar, ſamt afſöndradt med vind-bryggor. Det utgör för ſig ſjelf en anſenlig Stad och ſades vara fem mil i omkrets. Detta inneſlutar inom ſig Kejſarens enſkildta palats, ſå vål, ſom Kronprinſens, hvilke hvar för ſig afſkiljas med breda vatngrafvar, ſtenmurar, portar och andre bolverk. Uti det yttre Citadellet, ſom var aldraſtörſt, voro ſtora och vackra gator, med tåcke och ſtore hus, hvilke tilhörde Landets Förſtar och Prinſar, ſamt Rikſens Råd och andre Åmbetsmån vid hofvet. Deras talrike Familler, ſom hela året åfven måſte viſtas vid Hofvet, voro altſå åfven hår logerade. Vid den förſta porten var vål en ſtark vakt, men den, ſom hölts vid andra porten, ſades beſtå

ſtå dageligen af ettuſende man. Så ſnart vi inkommit igenom denna porten, ſedan vi förut ſtigit utur våre Norimons, blefvo vi ledſagade til et rum, der vi måſte vänta hela timan, innan vi fingo vidare inkomma til Kejſarens egit Palats. Ändteligen gafs oſs tilſtånd, at nalkas det ſamma. Vi gingo igenom en lång rad af krigsmän, ſom voro upſtälde å ömſe ſidor, ända fram til palatſets dörr, alle med vapn förſedde och väl klädde.

Kejſarens egit Palats var anlagdt på en högd, och ehuru det icke ägde mer, än en våning, var det likväl mycket högre än andre hus, ſamt intog en anſenlig och vidſträkt plats. Vi infördes genaſt uti et förmak, der vi ſedan fingo åter vänta, åtminſtone en god time. Våre Officerare ſatte ſig på det Japanſka ſättet vid ena ſidan och Holländarne ſamt Tolkarne på den andra. Det föreföl oſs ganſka ſvårt, at ſitta på deras vanliga ſätt och emedan vi dermed icke länge kunde uthärda, kaſtade vi fötterne åt ſidan, ſamt betäkte dem med vår ſtora kåpa, ſom i detta hänſeende kom oſs ganſka väl til paſs. Den tiden vi härſtädes väntade, föreföl oſs aldeles icke lång, emedan en ganſka ſtor mängd

mångd af folk ſtrômande ūt och in, fôr at både beſe oſs och at tala med oſs. Åtſkillige af Landets Fôrſtar beſôkte oſs åfven, ehuru altid incognito; dock kunde vi altid märka, når de ankommo, af det ſorl, ſom fôrſt hôrdes och ſedan den tyſtnad, ſom fôljde derpå uti de inre rumen. Deras nyfikenhet gick långt i al ting; men det, ſom de aldramåſt ſysſelſatte oſs med, var at få ſe vårt ſått, at ſkrifva. Vi blefvo altſå anmodade, at antingen på något papper, eller på deras ſolfjädrar ſkrifva något. Någre upviſade ockſå fôr oſs ſådane ſolfjädrar, på hvilke Holländarne fôrr ſkrifvit och hvilke de ſorgfälligt bevarade, ſåſom en ſtor raritet.

Åndteligen infôl det ôgnablick, då Ambasſadeuren ſkulle få ſin Audience, hvarvid Ceremonien nu var ganſka olika ifrån den, ſom brukades fôr ethundrade år ſedan uti Kæmpfers tid. Ambasſadeuren framfôrdes til Kejſaren och vi fôrblefvo alle på våre rum, tils han om en kort ſtund återkom.

Efter Ambasſadeurens återkomſt nôdgades vi åter fôrdrôja en god ſtund uti fôrmaket, fôr at emottaga beſôk och frågor utaf åtſkillige Hofmån, under hvil-

kas ankomst flere gånger djupa tystnader infölło. Ibland desse sades åfven Hans Kejserliga Majestät sjelf incognito hafva infunnit sig, för at nogare beskåda Holländarne och deras klädedrägt. Våre Tolkar och Officerare hade mödan ospard, at utforska alt igenom sine vänner, för at gifva oss derom nödig kunskap. Kejsaren sjelf var af medelmåttig storlek, af stark kropsconstitution och vid pass några och fyratio års ålder.

När alle besöken omsidor voro förbi, fingo vi tilstånd, at bese åtskillige rum uti Palatset och åfven det rum, der Ambassadeuren fåt audience. Ambassadeuren fördes utom förmaket och långs efter et af bråder lagt golf, til audience-rumet, hvaråst öpnades en skott-dörr. Rumet innanföre bestod likasom af 3:ne rum, det ena altid et trapsteg högre, än det andra, efter mit ögnemåt hvardera af vid pass 10 stegs längd, så at afståndet emellan Kejsaren och Ambassadeuren kunde vara 30 steg. Innerst uti rumet sades Kejsaren under Audiencen varit stående, tillika med Kronprinsen på dess högra sida. Til höger om detta rum var en stor Sal, hvars golf betäckes med tu-

fende mattor. Den kallas deraf Tusende mattors-Salen, är i vidden 3000 och i breden 1500 alnar, samt intages utaf rikets högste Ämbetsmån, Råder och Förstar, hvilke alle vid dylike högtidelige tilfällen, efter rang och anseende intaga sine rum. Til vånster uti sjelfva Audience-rumet stodo skånkerne upstålde och i högar uplagde.

Hela audiencen består endast derutinnan, at Ambassadeuren, så snart han trådt i rumet, faller ned på sine knån, lägger hånderne på mattan och bugar sit hufvud ned til mattan, på samma sått, som Japanerne sjelfve visa sin undergifvenhet och vördnad. Derefter upstår Ambassadeuren och föres til förmaket tilbaka, aldeles samma våg som förut.

De öfrige rumen, som vi besågo, ägde inge Meubler. Golfven voro belagde med stora och ganska hvita Stråmattor; listor och dörar voro vackert lackerade och beslagen vål förgylde.

Sedan vi således set ofs omkring, fördes vi til Kronprinsens Pallats, hvilket låg straxt bredevid och afskildes endast med en brygga. Vi blefvo hår emottagne och complimenterade, å Kron-

prinſens vågnar, ſom nu icke var hema och fördes ſedan til våre Norimons igen.

Ehuru dagen redan mycket framſkridit och vår tidiga frukoſt hunnit anſenligen djupt nedſjunka, måſte vi likvål ännu i dag aflägga beſök hos alle Herrar Rikſens Råd, ſå väl de ſex ordinaire ſom de ſex extraordinaire, uti hvart och et af deras egne hus. Och ſom deſſe Herrar ännu icke ifrån Hofvet hunnit hemkomma, ſå blefvo vi emottagne, på det artigaſte och höfligaſte ſät utaf deras Deputerade, ſamt beſkådade af deſs Fruntimer och barn. Hvarje beſök varade en half time och blefvo vi merendels ſå placerade i et ſtort rum, at vi igenom tunna gardiner kunde på alle ſidor beſkådas, utan at vi ägde den lyckan få beſkåda detta Hofvets ſkönheter mer, än på et enda ſtälle, deråſt de gjorde ſig ſå fria, at icke allenaſt gardinen borttogs, utan vi blefvo ockſå anmodade, at komma längre fram uti rumet. Gemenligen blefvo vi altid utaf 2:ne Ämbetsmän emottagne och på alle ſtällen undfägnade med varmt grönt Thè, Tobaks-redſkap och ſockerbakelſe, ſom på ſärſkilde ſmå bord och för hvarje af oſs framſattes.

Nå-

Någon gång drucko vi en kopp af det kokade théet, men tobaken fick stå orörd och sockerbakelsen håmtades hem igenom våre Tolkars försorg.

Hårvid kan jag aldrig förgåta den vackra syn, som vi under desse besök hade, på et uphöjdt stålle, hvarifrån jag kunde se öfver hela den store vidt utstråkte Staden, som Japanerne sjelfve utgifva för at vara 21 mil eller lika månge timars gående uti sin omkrets.

Aftonen var således förhand, når vi i dag trötte och matte hemkommo til vårt Herberge.

Dagen derpå, *den 19 Maji*, fingo vi aflågga besök hos de så kallade Tempel-Herrarne, 2:ne Stadens Gouverneurer och 2:ne Commissarier öfver främlingarne.

Några få dagar gingo sedan förbi, innan vi fingo afskeds-audience hos Kejsaren och Kron-Prinsen. Denna skedde som hastigast, endast inför deras tilförordnade Råder, den 23 derpå följande. Emedlertid användes desse och de följande dagarne, til skånkers emottagande och tilrustning til vår snart förestående afresa. Vid afskeds audiencen hos Kej-

Kejſaren och Kronprinſen öfverlämnas de Natråckar, ſom föråras åt Holländſka Compagniet; men de öfrige Herrars ſkänker fördes til vårt herberge. Hvarje Ordinair Riks Råd förärar dagen efter afſkeds audiencen 10 natråckar; hvarje extraordinair Riks-Råd 6, hvarje Tempel-Herre 5, hvarje Gouverneur 5, och hvarje Commisſarius ſamt Gouverneuren öfver Nagaſaki 2:ne. Desſe äro utaf finaſte Japanſka ſidentyg, gjorde ganſka vide och fotſide med ſtora vida armar, på Japanſka ſättet, ſamt upſtoppade dels med ſilkes, dels med bomulsvadd. utaf desſe undfick vår Banjos 2:ne, jag och Secreteraren hvardera tvänne och Ambasſadeuren behåller för ſig fyra. Tygerne äro dels ſvarte, dels på åtſkillige ſätt blomerade.

De öfrige inpackades för Compagniets egen räkning och afdeltes ſärſkildt för hvarje Oſtindiſka Compagniets i Europa varande kammare, at ſålunda ifrån Batavia kunna hemſändas.

Ibland andre märkvärdigheter ſom viſades oſs i Jedo, var äfven en ung Varg, ſom längre in emot norden blifvit fångad och ſåſom et ſällſynt djur hitförd, at viſas. Japoneſerne kände icke

icke detta djur och beſkrefvo det ſå underligt, at vi ej kunde annat, ån långta efter at få ſe det. Vi blefvo fôrde til det ſtålle, der Vargen, ſom knapt var mer ån halfvåxt, förvarades och ſågo, huru ſorgfålligt den var bunden både om lifvet och fötterne, mera rådd, ån farlig. Japanerne flatnade något, då de hôrde af mig beråttas, at desſe i mit fådernes-land gå uti troppar, blifva ganſka ſtora och gôra mycken ſkada.

Et litet ſkåp, at nytias vid en Japanſk Toilet, med flere lådor, en half aln långt och fôga mer, ån et qvarter hôgt, utaf (*vieux Lack*) gamal lackering, tilbôds åt Ambasſadeuren til ſalu. Sådane arbeten får man nu mera ſållan ſe, och ånnu ſålſyntare åro de til ſalu. Men at handla det, var at upvåga det emot guld. Fôr detta åſkades 70 Kobangs, eller 420 Riksdaler. Utan tvifvel var det båttre lackerat, ån ſom nu fôr tiden ſker, och blomorne derpå vackert uphôjde, men åndock tykte jag ſkilnaden uti priſet vara ôfverdrifven och fôr ſtor.

Chartor ôfver land och ſtåder åro til utfôrſel och fôrſåljning åt främlingar på det hôgſta fôrbudne; icke deſto mindre hade jag tilfålle, at få tilhandla mig

mig flere ſådane, aldeles lika med dem, ſom KÆMPFER på ſin tid, ehuru då med mindre ſvårighet, utförde. Desſe voro generela chartan öfver Japan, Ståderne Nagaſaki, Miaco och Jedo.

En huſtru, ſom blifvit bortkörd ifrån ſin man, fick tilſtånd at hos Ambasſadeuren aflägga et beſök, för at tigga något til ſit underhåll. Hon hade låtit raka hela ſit hufvud och vandrade omkring med ſin nakna hjesſa, utan at tåcka den med något, ſamt ſåg alt för beſynnerlig ut. Denna omſtändighet ſades vara öflig, då någon för en eller annan orſak ſkull blef ſkild ifrån ſin man.

Koto kallades et ſpel-inſtrument, ſom til ljudet mycket liknade Citra eller Davids harpa. Det var en famn långt och en fot bredt med 13 ſträngar ſamt löſa trå-ſtycken, ſom kunde flyttas för at få medelſt ſtålla ſnarorne.

De tvånne Medici vid Hofvet, mine älſkade Diſciplar, ſom nåſtan dageligen beſökt mig, hade igenom min trågna möda och deras egen oafbrutna flit anſenligen tilvåxt uti den kunſkap, ſom afhandlar ſjukdomarnes rigtiga kånnan-

nande och äfven begynt, under nyttjandet af mine råd, at återställa de sjuke hälsan igenom sådane botemedel, som i Europa brukas och hvaraf de förvärfvat sig åtskillige til förekommande händelser. Under detta hände, at då jag oftast förordnade de medel, som skulle brukas, jag blef rådfrågad om en hög och förnäm Patient vid Kejserliga Hofvet. Men när jag härvid åstundade blifva underrättad så väl om Patientens kön, som dess ålder med mera, som för en Medicus är oftast ganska nödvändigt at känna, gjordes härvid mycken hemlighet och hindrade mig, at kunna förordna några läkemedel. De Förnäme här i landet låta sig mycket sällan ses af egne invånare, mycket mindre af främlingar, och vid Hofven äro de Kejserlige Personer oftast så okände, at ganska få personer i hela riket veta regerande Kejsarens namn förr, än efter dess död. Sålunda hade det väl kunnat blifva för mig aldeles outforskeligt, at få känna min höga Patient. Jag yrkade väl i början, at sjelf få tala med den sjuka och göra de frågor, som tjente til at uplysa mig om sjukdomen. Detta hade ocksä verkeligen kunnat lyckas, i anseende til den

fara, i hvilken den fjuka fvåfvade; men dervid fkulle då iagttagits de omftändigheter, at jag åndock icke hvarken fåt fe den fjuka, eller lågga fingret på defs puls, utan at den fkulle vara i nåfta rum och åga gardinen nedflåpt. Och fom jag hårigenom om den fjukas tilftånd icke kunde vinna en för mig nôdig uplyfning, tog jag den utvågen, at igenom Tolkarne och mine i Medicine mera fulkomnade Lårjungar, på långt håll, underfôka och utforfka de omftåndigheter jag nôdvåndigt borde kånna, hvarefter Låkemedlet fedan fnart blef tillagadt och den förnåma Patienten, fom tvifvels utan var en af de Kejferliga Prinsfesforna, fkyndefammaft til hålfan återftåld.

Jag hade ifrån Holland medfôrt et partie af *mercurius fublimatus corrofivus* och under mit viftande hårftådes nogfamt funnit, at detta medel ganfka vål behôfdes, i anfende til den mångd af folk, fom utaf venerifke Sjukor voro befmittade. Icke defto mindre kunde jag icke få fôrfålja något deraf til Landets Låkare, fåfom aldeles okunnige om detta fåkra, men tillika farliga medlets bruk och nytta. Om Salivation

ågde

ägde de väl något begrep, men ansågo den alt för svår och farlig. De öfrige sätten, at använda Mercuren, kände de icke. Jag företog mig derföre, at til Practici, så väl Doctorerne i landet, som Tolkarne, bortskänka, tid efter annan, små partier af Sublimatet och underrättade dem tillika, huru de skulle bruka det samma uplöst uti vatn, med tilsats af någon syrup. Denna solution nyttjades sedan för ganska månge uslingar, efter nödige förberedelser och med al försigtighet under dagelige rapporter til mig och således under min handledning, til dess de på egen hand änteligen vågade härmed bota sine antagne Patienter. De Curer, som de härmed gjorde, ansågo de sjelfve i början för otrolige och snart sagt för underverk, samt öfver mig utgöto flere tacksäjelser och välsignelser, än jag någonsin kunnat förmoda för en undervisning, den jag sjelf ansåg ringa, men var för dem betydande och omsider kan blifva et helt folkslag til ovärderlig nytta.

Japoneserne äga aldeles ingen insigt uti Anatomien och känna icke eller blodets omlopp uti kroppen. När de derföre hos sine sjuke känna på pulsen,

kånna de förſt på den ena och ſedan på den andra armen, ovetande at pulsſlagen åro aldeles lika, och at på bågge ſtållen bloden drifves dit ifrån ſamma hjerta. Deras pulskånning går ock ganſka långſamt, ſå at den varar hela fjerdedels timan. Åderlåtning hafva vål några få Medici och Tolkar någon gång förråttat på armen; men ſållan ſker denna operation, och då altid med mycken rådſla. Hårutinnan gaf jag dem icke allenaſt de nyttigaſte och tilförliteligaſte underråttelſer, utan upmuntrade dem vid nödige håndelſer, til denna enkla, men ofta nyttiga operation, och til den åndan måſte jag åfven åt mine ålſkade Diſciplar i Jedo bortſkånka min egen ſilfverſnåppare och andre för dem brukbare chirurgiſke inſtrumenter.

Ibland de våxter, ſom fördes til mig i Jedo, och dem jag icke blef varſe annorſtådes, voro följande, nåmligen: (*Iuglans nigra*) Svarta Valnötter; (*Fagus caſtanea*) Ågta Caſtanier, dem jag dock ſedan blef varſe i Miaco; Inula helenium, hvaraf den aromatiſka roten brukades, ſåſom magſtyrkande; och vår almånna Gran (*Pinus abies*), hvaraf jag hår, under det vi buros up til Kejſerliga Palatſet, blef varſe åtſkillige tråd.

Vid

Vid famma tilfälle hade jag äfven det nöjet at se, huru på det stoltaste sätt, en förnåm person, blef buren i sin Norimon up til Hofvet, et sätt, som endast brukas i ståderne och vid högtidelige tilfällen. Norimon bäres då, icke som vanligt är, på axlarne, utan på händerne, så högt up, som bärarene förmå och desse springa då tillika, så fort de kunna. Andra handen föres horizontelt ut och under loppet kastas hålarne högt up. Denne Norimon gick på något afstånd ofs förbi, såsom en pil öfver fältet.

En stor kalk-sten, som sades finnas uti magen på hästarne, fick jag af mine vänner til skänks. Holländarne kallade den *Paardesteen*. Den sades endast finnas omkring Jedo, hos sådane hästar, som hållas på stall, utan at de kunde gifva någon vidare uplysning, huru den tilkommer och tilväxer. Smärre stenar, som jag äfven sedan bekom, voro plattare och hade ingen kjerna, (*nucleus*) inuti sig. Den bestod af skifvor (*lameller*), var mycket tät och gick til et barnhufvuds storlek. Jag gissar, at det vatn, som hästarne dricka, håller kalk uti sig, och at deras stillastående bidrager til dess tilväxt.

Mineralier så vål, som andre Naturalier, dem Japoneserne förde til mig uti Jedo, voro åtskillige, af hvilke jag endast hår vil upråkna de mårkeligaste, såsom: Guldmalm ifrån *Simar* kallades *Kin nab.* Asbest, en omogen sort, kallades *Isiwatta.* Kopparkjes ifrån *Simotske* och *Assjo jamma* eller ifrån *asjo* berg. En Kopparmalm ifrån China hitförd, blef kallad *Simoo Seki*: den innehöl svafvel i myckenhet och det brånda pulfret deraf sades brukas för Hosta. En hvit och mjölig eldfast Porcelins lera, kallades *Fak Sekisi.* Denna tillika med mångfaldige andre Mineralier ifrån Cap, jåmte Bezoar och ådle stenar, har jag förårat til min fordne hedervårde Lårare, Herr Professoren och Riddaren BERGMAN och kuna de beses uti Kongl. Academiens i Upsala Sten-Cabinet. Likaså en hvit, mjuk och fintrådig Asbest, *Sekima* kallad, hvilken spunnen våfves til tyger. Åfven en röd Arsenik, kallad *Owoo* eller *Kyguan Seki*, och gul snåcksand, *Awa Sna* (i. e. *gryn-sand*) kallad. Speckstenen kallades *Sakusekis* och *Isuwatta*: den var kötfårgad och rått vacker. Pimpsten fick namn af *Karuisi*, och en spatagtig Drop-sten af *Tsurara isi*; Cinnabaris i pulfver kallades *Sju*; en rund

quarts-

quarts-ſten blef nämd efter orten *Tſugara*, hvarifrån den håmtades, *Tſugaro iſi*, och tillika *Takara iſi*; hvit Marmor *Nikko iſi* och *Nikkoroſik*; blyglants med kopparkjes *Soi no Megin*; en fin berg-olja från *Sinano*, *Keſoſo no Abra*. Saltpeter *Siro Jinſo*; Sal fontanum, kokadt utur jorden vid varma Bader *Booſu*; Phytolithus litophyllum ifrån Fakonie bergen *Konoſa iſi*; Tubipora muſica *Luukuv Sangodu*; Spongia eller ſjö-ſvamp *Uniwatta*; en Gorgonia ramoſa *Umemats*; Corallia rubra ifrån *Kamaku*, *Sangodin*; och de ſamme ifrån *Sangami*, kallades *Sangoſju*; en tjock röd Millepora ifrån ön *ſjoſuſima* uti Landſkapet *Sannoki*, Djukuts; Anomia plicatella *Seki len*. Argonauta argo ifrån *Jotſigo*, *Tako fune*; Cypræa mauritanica *Kino Kui*; Cicindela Japonica från *Oſi*, *Hammao*; Julus terreſtris *Jaſude*; Oniſcus aſellus *Saori Koſi*, hvilket betyder et huskråk; Oniſcus oceanicus *Funa muſi*, ſom betyder ſkepskråk; Sygnatus hippocampus *Kaij ba*; Sepia octopodia, ſom mycket fiſkas, torkas och åtes i hela landet, *Ika*; *Jamamo* kallades en fiſk med röda fenor, ifrån Fakonie bergens båckar: pulfver af den ſamma ſades vara tjånligt emot Fruntimers bröſtſjukor; Anas querquedula

Kamo. *Karasumo* kallades råmen af någon ſtor fiſk, ſom ſaltad, platt pråſſad och torkad kunde åtas ſom annat ſofvel til risgryn. *Kali*, *Makotje*, *Niga kotje* och *iſaka gotje* blefvo flere ſårſkilde ſlag af flundror (Pleuronectes) kallade.

Åfven viſade mig Tolkarne en rot, förmodeligen af någon ormbunke (*filix*), den de kallade *Jaboki* och ſom tvårtöfver ſkuren utviſade en ſtjernlik figur, hvilket af dem anſågs för något befynnerligt.

Lika ſom Jedo Stad år ganſka ſtor och vida utſtråckt, åfven ſå år den ganſka folkrik, i anſende til den oråkneliga mångd af fråmlingar, ſom likſom ſtrömar hit ifrån alla åndar af Riket. Hvarje hushåll åger vål ſit egit hus, och huſen åro endaſt en eller högſt två våningar höge; men många bo dock tilſammans och packa ſig tilhopa uti et och ſamma hus. Emot gatan åro altid verkſtåder och bodar. De tåckas oftaſt med et nedhångande klåde, åtminſtone til någon del, at man ej kan vål ifrån gatan ſe, hvad de arbeta; men i Köpmansbodarne ſer man mönſter, nåſtan af all ting, för at viſas och at ſnarare ſåljas. Gatorne, åtminſtone de förnåmſte, ige-

nom

nom hvilke vi fördes, voro ganska långe och brede, ofta af 40 til 50 alnars bredd. Staden styres likasom Nagasaki omsom af 2:ne Gouverneurer, Borgmåstare och Commissarier (*Ottonas*) öfver hvarje gata.

Det berättades mig, at Landets Förstar och Prinsar icke allenast ägde inom första Citadellet sine vanlige Palatser för sin famille; utan ocksä uti Staden et eller flere hus på särskilde trakter, för at altid kunna äga någon tilflygt vid timande olyckor af brand och eldsvådor.

Före min afresa, anhöllo hos mig mine uti Europeiska Practiken inöfvade Lärjungar, at af mig erhålla något bevis (*testimonium*), om den undervisning de njutit och de framsteg de kunnat göra. Jag lämnade dem et sådant, skrifvit på holländska och funno dem deröfver så öfver alla måtton glade och högfärdige, at hvarken jag sjelf eller någon ung Doctor än någonsin kunnat mera fägna oss öfver vår granna Doctors hatt och tryckta Doctors bref. Jag hade hast den lyckan, at få tilvinna mig deras kärlek och vänskap, at de icke allenast högagtade mine kunskaper

och den vålvilja hvarmed jag undervisade dem, utan de ålskade mig ockſå af hjertat och ſörjde öfver min bortreſa *).

Vår afreſa ifrån Jedo var utſat til den *25 Maji*, och borde ovilkorligen ſke; emedan den *13 Siguats* eller den 30 Maji var utſat för Kubo, den regerande verldslige Kejſaren, at antråda en Reſa til *Niko* Tempel, ſom år mycket ſtort, ligger öſter om Jedo 36 mil och deråſt en ſtor högtidelighet ſkulle firas. Denna reſan hade varit tilårnad för trenne år ſedan och ſtore anſtalter dertil gjorde, ehuru den årligen kommit at upſkjutas.

Som både Monarken ſjelf och alle Förſtar i landet åro lika klådde och friſerade, ſom alle andre landets invånare; och de ſåledes, aldeles utan Throner, juveler och andre prydnader, icke kunna ſkiljas ifrån andre: hafva de hår vidtagit den utvågen, at efter ſtånd och anſeende viſa ſig, på reſor och vid högti-

*) Jag har ſedan i flere års tid med dem och andre mine vånner ibland Tolkarne, icke allenaſt underhållit brefvåxling, utan åfven ſkickat dem ſmå angenåme ſkånker och tilbaka erhållit både frön för Upſala botaniſka Trågård och tilökning på Academiens Naturalſamlingar.

tidelige tilfällen, med en anfenlig mångd af folk, åmbetsmån och Betjåning, fom ofta vimla omkring dem. Det var fåledes nôdvåndigt, at för Landets högfte Regent ovanligt ftore anftalter fkulle göras. På vågarne fkulle nye hus upbyggas, för at hvila uti både öfver nåtterne och om dagarne. Alle förnödenheter, fom någonfin kunde behöfvas och uptånkas, fkulle vara i öfverflöd och i ordning förut, hvart på fit ftälle. All betjåning fkulle vara både förut och under refan på det högfta vakfam, hvar och en på fin poft. Under *Kubos* bortovarelfe fkulle Kejferliga Citadellet öfverlåmnas åt Förften öfver *Mito* Landfkap och Regeringen tillika åt några Herrar af Rikets Råder. Öfver hela landet var redan befalt, at forgfällig vakt fkulle hållas öfver alt, at förekomma brand, upror och andre olyckor. Penningarne fom til omkoftnaderne, vid denna refan voro anflagne, beftego fig til en Summa af 280,000 Kobangs eller 1,680,000 R:sd. Af desfe penningar fkedde utdelningar til de Herrar Rikfens Råd, Lands-Förftar och andre, fom på refan fkulle vara följagtige. Refan fkulle fke på trenne dagar til Niko tempel; en dag efter ankomften, fkulle vara hvi-

lodag; den 17 *Siguats* eller 3 Junii skulle högtiden firas; dagen derefter skulle hemresan ske. När vi afreste den 25 *Maji* ifrån Jedo, sågo vi redan stora förtroppar, som skulle gå förut; men trenne dagar före Kejsarens afresa började egenteligen sådane troppar, at tätt efter hvarandre aftoga. Dagen före Kejsarens res-dag, emot aftonen togade desse troppar så tätt efter hvarandre, at dem emellan var endast en half tima, hvarmed fortfors til kläckan fem om morgonen, då Kejsaren sjelf med Kronprinsen begaf sig ut. Med denna oräkneliga skara af folk följde åfven, efter Tolkarnes berättelse åtskillige ganska gamle mån, Tiggare, Bödlar, ja ända til och med Lik-kistor (*baljor*), at intet utaf alt skulle fattas.

Innan jag skildes ifrån Jedo, retades mit högmod icke allenast at veta Kejsarens namn, hvars Hof jag ågt den sällsynta lyckan at bevista; utan ock at utforska alle de Regenters, så andelige, som verldslige namn, hvilke sedan Kæmpfers tid, nu snart hundrade år, regerat öfver detta lyckeliga folk och land. Jag kånde nogsamt svårigheten håraf, och förut såg omöjligheten

ten, at på annat ſtälle, än här, igenom mine förbundne vänners biträde, kunna erhålla kundſkap därom. Det var icke utan mycken möda, dock lyckeligt nog, och för mig mycket ſmickrande, at några dagar före min afreſa undfå en ſådan hiſtoriſk förtekning, ſom annars för intet mynt i verlden ſtåt at erhålla.

den Regerande verldſlige Kejſarens eller *Kubos* namn var MINAMOTO *no* JE FARù *Koo*, och har tillika af Dairi, hvilken det tilkommer at utdela högre titlar, bekommit följande tilnamn: *Sjo ji tſi ji naij daijſin Sakonje no taij ſio zeij ji taij Siogun.* Deſs ålder upgafs mig nu tillika vara 43 år. MINAMOTO ſades vara famillienamnet, JE FAR des egit namn och *Koo* ſvarar emot Herre, ehuru det endaſt tillägges höge perſoner, ſåſom Seigneur.

Kronprinſens namn var MINAMOTO *no* JE MOTO *Koo*, tiilika med Dairis titel: *Su nieji daijnagon.* Deſs ålder ſades vara omkring 12 året.

Åter-

Återresan ifrån Hofvet 1776.

Resan ifrån hufvudstaden tilbaka til Nagasaki igen företogs om morgonen den 25 *Maji* och skedde til det måsta på samma sått och långs efter samma våg, som upresan förut skedt. Merendels nytjades ock samme Herbergen, antingen til middagsmåltiden eller til natteron, och sållan skedde dervid någon förändring. Vi spisade i dag middag uti *Kawasakki* och hvilade första natten uti *Totska*.

Den 26 Maji, innan vi afreste hårifrån, tilhandlade vi oss åtskillige vackre, fast ån små lådor med snåckor, som voro ganska nått och prydeligt uplagde på kardad bomul. Desse handlas gemenligen af Holländarne, antingen för at sedan förfåljas med någon vinst, eller för at hemsåndas til Europa, til vånner och slågtingar, såsom rariteter ifrån et så aflågset land. Ehuru snåckor-

korne voro alle med Risgrynslim vid bomullen håftade, på det de icke fkulle affalla, plåckade jag likvål ut ibland dem få månge, fom voro antingen fórut i Europa okånde eller mycket fålfynte, och hvilke nu fórvaras ibland Upfala Academies andre famlingar.

Middagsmåltiden hólts fedan uti *Koijfo* och natlågret blef uti *Odowara.* Under vågen befågs en Tall, (*Pinus fylveftris*) hvars grenar voro horizontelt utfpårrade och utgjorde lika fom et lefvande tak ófver et Lufthus, hvarunder man kunde fpatfera. Flere fådane tallar hade jag nogfamt fórut på åtfkillige ftållen haft tilfålle at fe, men icke på långt når få vidlóftige, fom denne, hvars grenar utftråkte fig ófver 20 fteg i långden och underftóddes af underfatte ftolpar.

Den 27 Maji refte vi ófver de hóge *Fakonie* bergen, der vi hade famme håndelfer, fom under upprefan. Uti *Fakonie* by fpifade vi middag, undfingo och betalte de Saker, fom under upprefan beftåldes, och fingo fedan vårt natherberge på andra fidan af desfe bergen uti *Mifima.*

Epi-

Epidendrum monile, en parasitisk våxt, som icke fåster sine rötter uti jorden, ågdes hår bunden uti knippor, uphångd utom husen. Utan vatn och al slags föda kunde denne våxt, således uthårda i flere års tid och åndock under det samma tilvåxa och blomma.

Likaså ågdes på några stållen *Acrostichum bastatum*, för nöje skull, odlad uti krukor, ehuru svårligen denne art af våxter låter plantera sig i Europa.

Den 29 Maji reste vi til middagen til *Josiwaro* och til aftonen til *Kambara.* Under förbifarten betraktades ånnu nogare det höga *Fusi* berget. Dess fot tycktes i synnerhet på ena sidan vara ganska långt afslutande. Toppen sågs nu mycket uphöd och snöhvit öfver de underliggande skyar.

På vågarne uphåmtades hår så vål, som på flere stållen, den spilning, som föll efter resandes håstar, med mycken flit och noggranhet, både af barn och ålderstegne Månniskor. Detta skedde behåndigt och utan at de behöfde luta sig ned, med en snåcka, (*Haliotis tuberculata*) som liknade en sked och var fåstad vid en kåpp. Spilningen lades sedan

dan i en korg, ſom bars på vånſtra armen.

Jag blef ockſå med förundran varſe, huru oförtruten Landtmannen var, at göda ſine åkrar, på hvilke brodden redan vunnit en anſenlig höjd. Den ſamling af hvarjehanda gödſel, urin och afſkråden, ſom han hema förut beredt hel tun och flytande, bar han ut uti tvånne åmbar öfver ſine ſkuldror til fältet och utgöt der denna blandning med en ſlef vid roten af det quarterslånga gräſet. Detta berättades mig ſkola ſke 2:ne gånger för hvarje utſåde.

Trapa natans våxte almån i ris-åkrarne och de ſvarte rötterne deraf nyttjades mycket almånt, kokade i ſóppor, til föda, ehuru jag tykte dem vara ſtråfve och obehagelige.

Den 29., 30 och 31 *Maji* fortſattes reſan vidare, ånda til *Nisſaka*, der vi, för den mångd af folk, ſom med reſande Landets Förſtar inträffade, måſte fördröja hela trenne dagars tid. Vi reſte förſte dagen af deſſe endaſt vid paſs ſju mil, til *Sutſjo*, andre dagen til *Smada* och hunno tredje dagen ej långre, ån til *Nisſaka*, föga mer, ån tvånne mil.

Kot-

Köttarne af Ahlen (*Betula alnus*) fågs på flere ftällen uti bodarne uthängde til falu. Vid efterfrågan berättades mig, at desfe brukades til fvart fårg.

Lycium japonicum, en liten vacker bufke var öfver alt planterad til häckar, och

Azalea indica ftod på nåftan alle hustomter, i fin båfta fågring med blomor, fom voro utaf flere fårgor obefkrifveligen prydelige.

Chamærops excelfa, et palmtråd, högre ån en Månnifka fågs på några ftållen. Af defs nåtlika bark, fom omgifver ftammen, förfårdigades quaftar, fom öfver alt nytjades til fopning och hades til falu.

Mefpilus japonica begynte nu få mogne frugter, hvilke fmakade, fom andre Mifplar tåmeligen vål och fmålte fönder i munnen. Under hettan om dagarne tyckte jag dem vara mycket låfkande.

Uti *Futju* handlade vi åtfkillige ftörre och fmårre korgar famt fkåp med fine lådor, alle på finafte och vackrafte fått flåtade utaf Rotting-trådar, hvilke på detta ftålle blifvit tilverkade.

Un-

Under nedrefan och denne regnagtige årstiden hade vi mycken olägenhet af myggor, (*Culex irritans*), fom i fynnerhet om nåtterne oroade ofs och betog ofs ftundom fömnen. Vi nödgades derföre tilhandla ofs fådane gardiner af gleft grönt tyg, fom öfver alt til befkyd emot desfe blodfugande kråken nytjas. Desfe gardiner äro ganfka vide, faftbindas uti taket, och utbredas nedtil omkring hela fången, utan at äga annan öpning, än nedtil. Desfe äro ganfka lätte at medföra och få glefe, at de ej hindra luftens fria ut och ingång.

Dolichos polyftachyos, en ärtväxt, fom flingrar fig lika fom Turkifke ftörböner, var på månge ftällen planterad til lefvande lufthus. Den var dertil icke allenaft ganfka tjänlig, utan äfven med fine blomor, fom nedhängde på länga ftänglar, och utflogo efter hand mycket prydelig.

Sefamum orientale odlades mångenftädes och defs frön, änfkönt de äro fmå, nytjades til utpråsning af en fin olja, fom til matredning och andre behof, få väl här, fom på andre orter i Indien, almänt brukas.

Sedan vi nu tilräckeligen fåt uthvila, begofvo vi ofs åter på refan den 4 *Junii*, ehuru vi denne dagen hunno endaft tvånne mil til *Kakigawa.*

Den 5, 6, 7, 8, 9, 10 och 11 *Junii* fulföljde vi ordenteligen, fåfom under uprefan, vår marche; hóllo middagsmåltiderne uti *Mitske*, *Array*, *Okafakki*, *Ifjakufi*, *Minakuts* och *Ifiba*, famt nattlågren uti *Fammamats*, *Jofida*, *Tjiriu*, *Kvana*, *Seki*, *Kufats* och *Miaco.*

Emellan *Jedo* och *Miaco* fågos hår och der på vågarne tiggare, fom voro krymplingar, merendels uti fötterne. Det förefól mig få mycket mera ovanligt, fom annorftådes i landet krymplingar åro ganfka fålfynte.

Róde och fure ógon voro åfven uti desfe landfkaper mycket almånne, fynnerligen hos det fattigare folket, få vål hos gamle, fom hos fmå barn. Denna fjukan leder fit urfprung förnåmligaft af 2:ne orfaker, nemligen af kol-röken innom hufen och af den ftank, urinkrukorne gifva ifrån fig, hvilke uti alle byar finnas vid hvarje hus.

Duble blomor af (*Jamma Buki*) Corchorus japonicus våxte vilde och voro

voro rått vackre. Torkade och pulveriserade brukades desse för Hæmorrhagier och för Nåsblod inblåstes pulvret i nåsan igenom en penna.

Uti början af Junii månad, som år den tredje eller fjerde Japanske månaden, började aldraförst med plåkningen af Thèbladerne, hvilke då åro spåde och gifva det finare Thèet. På några stållen såg jag, huru de vårdslöst utbredt Thèblader på mattor, at torkas utanföre deras hus.

Likaledes fick jag flerestådes i byarne se, huru både Korn, Hvete och Senapsfrö tröskades på mattor utan före husen, under bar himmel. Denne tröskning skedde stundom med slagor, som hade 3:ne kåppar på sig; stundom slogos kårfvarne och åxen emot en tunna eller något dylikt, så at kornen utföllo, hvilke sedan rensades ifrån agnar.

Nagi kallades trådet utaf *Myrica Nagi*; Trådet år ganska fint och hvit, samt nytjas til kammar och annat dylikt.

Fjun no ki kallade Japoneserne et tråd, som åfven nytjades til kammars förfårdigande.

Den 12 Junii fingo vi företråde få

 vål

vål hos Kejserlige Hof-Marschalken eller så kallade Öfver-Domaren, som hos båda Stadsens Gouverneurer, hos hvilke vi blefvo undfågnade lika som hos andre uti Jedo. Hof-Marschalken (*Groot Rechter*) gifver för de Skänker, han undfår, tilbaka 5 stora natråckar; men Stadsens Gouverneurer gifva åt Ambasſadeuren, i dess ställe, endast en Summa penningar, nemligen hvardera uti silfver 21 R:d. Desse voro inlagde uti papper, på et hår i landet brukeligt sått. När dylike skänker eller drikspenningar annars gifvas uti silfver, inviklas de uti et hoplagt aflångt Japanskt papper, hvilket sedan ihoplimas och påskrifves på en eller båda sidor. Sådane inlagde summor, större eller mindre komma ofta ifrån sjelfve Myntmåstarne och gå emellan mångas händer. Myntmåstaren, som skrifvit vårdet utan på, blifver för valutan ansvarig, då et sådant paqvet öpnas.

Efter middagen hade jag enskilt besök utaf Dairis eller den andelige Kejsarens Lif-medicus, en medelåldrig man, vid namn Ogino *Saffioge je no Sakon.* Ogino år dess famillienamn; *je no Sakon* dess förnamn och *Saffioge* år en af Dairi

ri honom tillagd heders titel. Han medförde åtskillige, de måste, nyss förut plåckade örter, hvilkas nytta han åstundade veta, så vål som uplysning om några sjukdomars botande. Vårt samtal skedde genom Tolk; men han blef icke litet förvånad, då jag en gång, för at såkrare gifva honom örtens namn, skref det för honom med Japanske bokståfver.

Tamma Musi kallade Tolkarne Buprestis ignita, hvilken de hår bekommit och förde til mig.

På nedresan ifrån Hofvet förunnas oss altid mera frihet, ån på upresan. Vi hade altså tilstånd, at före afresan utur Miaco, som skedde den 13 Junii, derstådes bese flere af de största, prågtigaste och bäst belågne Templen. Desse ligga, som vanligt år i hela landet, på de utom Staden belågne bergs-slutningar och åga den aldravackraste utsigt. Vid desse besåg jag åfven med konst gjorde vatndammar, uti hvilke Munkarne hade lefvande flera svarta sköldpaddor (*Testudo japonica*) för sit nöje skull. Ibland desse Templen år vål *Daibuds* både det största och mårkvårdigaste. Templet år bygdt på 96 pelare och har flere ingångar, som åro mycket hö-

 ge,

ge, men tillika smale. Huset består likasom af 2:ne våningar, som löpa uti hvarandre och äger således et dubbelt tak, hvaraf det öfversta underhölts med åtskillige målade pelare, af mer än en famns tjocklek. Golfvet var belagdt med fyrkantige marmorstenar, hvilket jag på intet annat ställe förut blifvit varse. Det enda, som här fattades, var, at de icke igenom en sundare bygningskonst lårt sig, at förskaffa en så stor och prågtig bygnad tilräckeligt ljus. *Daibuds* Afguda bild, som var nästan midt uti Templet, kunde injaga både förskråckelse och vördnad; förskråckelse, i anseende til dess storlek, som nåppeligen lårer äga sin like, och vördnad, i anseende til de reflexioner, man håraf får andledning at göra. Bilden var sittande, uphögd ifrån golfvet vid pass en famn, på indianska sättet, med fötterne i kors framför sig och förgyld. Öronen voro långa, håret krusadt, skuldrorne nakne, kroppen täckt med en slöja, högra handen uphögd, och den vänstra lagd med kanten emot magen. Man kan nåppeligen tro möjeligheten af denne bilds storlek, utan at se den. På handlofven försäkrade mig Tolkarne, at sex karlar kunde rymligt sitta på Japan-

panska såttet med hålarne under såtet. Bilden förekom mig vara vål proportionerad, ehuru den var så bred, at dess skuldror råckte ifrån den ene pelaren til den andre, oagtadt de efter ögnemått tycktes vara 15 eller 16 alnar ifrån hvarandre åtskilde. Denne afguda bild, så vål som den sect, honom år tilgifven, åger sit ursprung ifrån Indien, och förmodeligen har kunskapen derom först hitkommit ifrån Siam, China eller någon annan ort, den tid, både främlingar friare handlade hår i landet och de sjelfve idkade utlåndsk handel med egne fartyg.

Min håpenhet öfver denne ofantelige bilden var ånnu icke förbi, når vi blefvo förde til et annat Tempel, som var föga mindre Majeståtiskt och förundrans vårdt. Dess högd var vål icke betydande, icke eller dess bred, men långden deremot var ansenlig. Detta var helgadt åt *Qvanwon* och Dennes bild, tillika med alle dess mindre Gudar eller tjånsteandar, voro til et otroligt antal, uti detta hus upstålde. Midt uti satt *Qvanwon* sjelf, försed med 36 hånder; nårmast honom voro stålde 16 hjeltar, större ån uti vanlig

Månnisko-gestalt, dock mycket mindre, än afgudabilden, och desse intogo likasom et afdelt rum för sig sjelfve. Åt båda sidor närmast derintil stodo uti tvånne rader förgylde Afgudar, hvardera med 20 händer. Sedan voro å ymse sidor upstålde, uti rader, afgudabilder af vanlig mans storlek, helt tätt in til hvarandre stående, hvars antal i långden jag icke förmådde råkna. De som stodo oss närmast eller framåt, voro mindre, och de som stodo bakom, småningom större, at alle 12 raderne ganska vål kunde ses. På händerne och hufvudet af alle desse, voro stålde smärre afgudabilder och hela antalet sades stiga til 33,333.

Sedan fortsattes resan til *Fusimi*, hvaråst vi fingo vår aftonmåltid.

Derefter, något för solens nedgång, satte vi oss uti små båtar, och afreste långsefter rivieret til *Osaka*, dit vi, efter en angenäm natresa ankommo den påföljande morgonen.

Uti *Osaka* dröjde vi tvånne hele dagar, och njöto här de måste nöjen och lustbarheter under hela vår resa, så at vi här ågde tilfälle, at flere gånger i vå-

våre Norimons få bese staden, bivista Comoedier, se deras Dansar och taga i ögnasigte flere andre sällsamheter, som til öfverflöd finnas i denne staden. Dem jag, för min del, mäst värderade, voro Samlingar af Japanska växter uti en väl inrättad trägård; Samlingar af en hop inländske Foglar och Kopparens smältning uti stafrar. Deras Comoedier äro lustige, men så besynnerlige, at jag snarare fan dem orimmelige. Tolkarne måste förklara deras innehåll. Merendels innehöllo de något kärleks-äfventyr eller någon hjeltebedrift. De tycktes på sit sätt agera väl, men theatern var ganska liten och trång. Dansarne förrättades mäst af barn utaf bägge könen, två eller flere tilsammans. De liknade något våre Contradansar och innehöllo ungefärligen samma ämnen, som deras comoedier. Kroppen böjes på hundrade sätt och rättar sig altid tillika efter musiken eller sången som dervid nytjas. Det artigaste härvid var, at se, i synnerhet flickorna, på det yppersta sätt klädda, och det efter den hos de förnämare Fruntimren brukelige seden, med snart oräknelige nattråckar, den ene utom den andre, alle utaf finaste och tunnaste sidentyg. Denna

na mångd af naträckar, som ofta går til 20, 30 eller flere, kan man icke blifva varse, emedan de äro ganska tunne och lätte; under dansande, då flickorna blifva varma, dels för svalkan, dels för at visa sin pragt uti kläder, afkläda de sig småningom en efter annan, så at hela dousinet hånger ned ifrån gjördelen, hvarmed de om lifvet äro fastbundne, utan at hindra dem i sine snälle våndningar.

På den så kallade Fogelgatan besåg jag en stor mångd af foglar, ifrån alle orter hit församlade, dels at visas för penningar, dels til salu.

En tämeligen väl inrättad botanisk Trågård ägdes äfven innom denne Staden, dock utan Orangérie, uti hvilken hvarjehanda våxter, träd och buskar, ifrån andre landskap hitförde, sköttes och odlades, samt höllos äfven til salu. Jag underlät icke, at härstädes för så mycket penningar, jag kunde anvånda, utse och tilhandla mig af de raraste buskar och träd, planterade uti krukor. Ibland desse voro de täckaste arter af Landets prågtige Lönnar och tvånne af den lika så sällsynta, som til utförsel strångt förbudna *Cycas revoluta*, et palmträd, på hvil-

hvilket, för dess sagu-lika och mycket födande Mårg skull, Japonesen sätter så stort och öfverdrifvit värde, icke vetande, at den äfven finnes våxande uti China. Alle desse planterades sedan uti en stor trålåda, öfver hvilken sattes bågar och flåtades segelgarn, at ingen ting skulle skada dem. Denna låda afgick sedan sjövägen til Nagasaki, hvarifrån den, i sällskap med en annan dylik låda, som på Factoriet tillagades, fördes til Batavia och derifrån til Hortus medicus i Amsterdam försändes.

Vi besågo äfven de här varande Templen och hade företråde hos båda Staddens Gouverneurer.

Kopparsmältningen förrättades en dag enskildt för oss, på det vi skulle få se den samma, på min enträgna begäran härom både hos vår Chef och våre anförare. Den samma skedde mycket ensaldigare och enklare, än jag hade föreställt mig. Huset var af 10 eller 12 alnars vidd och en mur, lik en niche var updragen med en skorsten på ena väggen. Uti botnen af denna och horizontelt med golfvet, var en härd, uti hvilken malmen, med tilhjälp af handpustar, före vår ankomst, var smält.

Midt

Midt emot på grunden, fom var utan golf, var grafven en hola, något aflång, vid pafs en half aln djup. Långs öfver denna voro lagde 10 fyrkantige jernftånger, blott med en fingersfkilnad ifrån hvarandre, alle ftående med en kant upåt. Öfver desfe var utfpåndt et ftycke fegelduk, fom var nedtryckt emellan jernftångerne. Deröfver flogs fedan vatn, fom ftod et par tum öfver duken. Den fmålte malmen togs up utur hårdgropen med jern-flefvar och flogs uti den nyfsbefkrefne tillagade formen, få at 10 eller 11 ftånger, af et qvarters långd hvarje gång gjötos. Så fnart desfe voro uptagne, fortfors med gjutningen och kalt vatn ymfades någon gång. At kopparen fålunda göts uti vatn, likafom man plågar ftöpa bly öfver fpåde fjuke barn i Sverige, har man förut icke vetat i Europa, ej eller, at den Japanfke kopparen hårutaf åger fin höge och glånfande fårg. Jag var tillika få lyckelig, at få til fkånks, igenom mine vånners, tolkarnes bearbetande, en låda, uti hvilken voro inlagde få vål ren koppar, på nyfsnåmde fått guten, fom ock ftuffer af hvarje procefs, den förut undergåt, fåfom kopparkjefen rå med fin jordart

(ma-

(*matrix*), roſtningen, förſta och andra ſmåltningen.

Denna låda, ſom kan beſes i Upſala Academies Mineralcabinet, fågnade icke mindre min hederlige och ålſkansvårde fordne Lårare, Herr Profesſoren och Riddaren Bergman, ån den underråttelſen jag vid min hemkomſt meddelade honom om kopparens gjutning uti vatn.

Vi beſågo ſedan en mångd af guten koppar, icke allenaſt på det nåmnde ſåttet uti ſtafrar, ſåſom han förſåljes til Hollåndare och Chineſare, utan ockſå guten uti ſtörre och mindre, fyrkantige och runde, tjockare och tunnare ſtycken, til andre behof, alt ſom den kan behöfvas til kitlar, pannor eller annat husgeråd.

Hår gjordes ſkilnad på den betjåning, ſom uti hårbergen var åmnad til uppaſning. *Kodom* kallades vanligen ſmå gosſar; men ſtore tjånare blefvo nåmnde *Todokos.*

Når man ſer en ſtor folkhop, ſom hår icke år ſållſynt, förekommer det nog underligt, at ſe hvar och ens klåder, åfven ſom andre meubler, mårkte med

med ågarens tekn eller vapn. Denne sed år hos Japonesen almånt brukelig, så at hvar och en låtteligen igenkånner sit, och tjufwar icke kunna begagna sig af stulit gods.

Jag tilhandlade mig hår et partie Moxa, utaf finare och gröfre slag, samt mer och mindre godhet. Den aldrafinaste år hvit och brukas almånt i landet til brånningar (*causticum*) på kroppen, både för at bota och at förekomma sjukdomar. Den gröfre år brun och nytjas såsom fnöske. Båda dessa sorter tagas och beredas utaf vanlig *Gråbo* (*Artemisia vulgaris*), nemligen af det ludd, som beklåder dess blader. Bladerne samlas uti denne månad, torkas sedan och förvaras til framdeles beredning. Då varda de åter sönderbultade, och gnuggade, til dess at det trådiga skiljt sig ifrån och luddet erhålles rent. Enskilte Fåltskårer gifvas, som endast befatta sig med detta brånnande medel, hvilke sorgfålligt studera når, huru, på hvad stållen af kroppen samt emot hvilke kråmpor detta medel skal brukas. Det fattar ganska lått eld och afbrinner småningom. Når altså en liten kågla håraf såttes på något stålle af kroppen

och

och antåndes, brånner det ned uti huden ſtørre eller djupare får, ſom någon tid efter utſilar tilflytande våtſkor. Ryggen år merendels et åmne för detta almånna medel och oagtadt få ſjukdomar åro, emot hvilke det icke brukas, få gör det dock ſin båſta verkan emot Gikt (*Rheumatismer*) och förkylningar. Intet kön, intet ſtånd och ingen ålder undantages fri ifrån nödvåndigheten af deſs bruk.

Menyanthes nymphoides, med blad och blomor ågdes hår inlagd uti ſalt-laka och nytjades til ſallat vid mat, ſåſom inlagde gurkor.

Utaf *Buxbom*, ſom våxte almån i landet, förfårdigades kammar, hvilke lackerades och nytjades i håret af Fruntimren, til prydnad.

Nymphæa nelumbo våxte på flere ſtållen uti vatn och anſågs, i anſeende til ſit vackra utſeende, ſåſom en helig och Gudarne angenåm ört. Ofta ſågos afgudarne afbildade, ſittande på dennes ſtore blader.

Skimmi (*Illicium aniſatum*) utgafs öfver alt för et giftigt tråd och ville Japoneſerne icke gjerna tro, at detta

tråd

tråd frambringade den samma ågta (*Anisum stellatum*) stjern-anisen, som de årligen kôpa utaf Chineserne. Frôhusen blefvo icke vål mogne hår i landet, ej eller ågde de så stark och angenåm krydsmak, som de vanligen åga på våre Apothek. Sjelfva trådet vårderades annars mycket, ågdes planteradt i synnerhet vid Templen, ansågs behagligt fôr deras afgudar, och qvistar deraf funnos nåstan altid satte i templen uti vattukrukor med andre blomster. Til tidens måtning nytja Japoneserne pulvret af detta trådets bark på et synnerligt sått, besynnerligen vid sine natvakter. En halfalns aflång låda fylles med aska och uti den gôras fine gångar från ena åndan til den andra, och så vidare uti flere omgångar. Uti desse fåror strôs fint pulver utaf Skimmibark och afdelningar gôras fôr timarne. Låcket på lådan tiltåppes, men et litet hol låmnas ôpet fôr at underhålla elden med luft. Derpå antåndes detta pulver, som fôrtåres långsamt, och timarne gifvas tilkånna med slående på de vid templen varande klåckor.

Frugten af *Melia azedarach* nytjades lika som frôn af Rhus succedanea til oljepråsning, hvilken olja stelnade som talg och nytjades til ljus.

Den

Den 15 *Junii* afreste vi til *Fiogo*, hvaråst vi gjorde ofs redo til vår förestående långa sjöresa och gingo om bord på det vanliga stora fartyget, som skulle öfverföra ofs til *Simonoseki*. Resan gick denne gången både lyckeligt och skyndesamt för sig, så at vi innom några dagars tid anlände til denne hamnen.

Ifrån *Fiogo* begåfvo vi ofs til *Kokura*, och midsommarsdagen om morgonen derifrån vidare på vågen, til *Nagasaki*. Under resan hade vi samme middags och natherbergen, som på upresan och togade nu samme våg tilbaka, som vi förut hade fårdats.

Uti hela naturen kan knapt gifvas vackrare syn, ån den, vi desse sommaraftnar ågde utaf *Lampyris japonica*, en fluga, som vid stjerten åger 2:ne små blåsor, hvilke gifva ifrån sig et blåagtigt phosphoriskt sken, lika som lysmaskarne i Europa. Men då lysmasken år utan vingar och ligger stilla uti En-buskarne, så år denna vingad och flyger fri omkring. Tusendtal af desfa upfylde nu luften, somliga högre och somliga lågre ned emot marken, så at alla föreståldt likasom en himmel, den der blånkte med tusende glindrande stjernor.

Uti *Fiogo* fingo våre Norimons uppassare för sin möda utaf oss en R:d. och 5 Mas; vårdinnan uti *Fiamits toge*, efter vanlig plågsed, 7 Mas och 5 Konderyns, sedan vi der hvilat och trakterat med sakki.

Innan vi framkommo til *Nagasaki* Stad, blefvo våre kistor förseglade, at de ovisiterade kunde föras til packhuset. Våre Norimons och det öfriga bagaget, åfven som vi sjelfve, blefvo noga visiterade. Jag ägde vål icke mycket förbudit gods at dölja; men de sällsynte mynt-sorter och Chartor, som jag med mycken möda och besvår förvårfvat mig, ville jag hvarken mista eller dervid göra någon olyckelig. Sedan jag derföre ibland andre papper instuckit Chartorne, med plåster omgifvit en del tjocka myntpiecer, och uti skorne undangömt de andre tunnare, kommo vi lyckeligen in på Factoriret *den* 30 *Junii*, der vi förårade hvarje af våre tjånare 1 Thail och 5 Mas, samt emottogos af våre vånner med en glädje, som var nu så mycket större och lifligare, som denna resan varit, emot all vana, ganska långvarig och de altså redan långe våntat på vår återkomst.

Lan-

Landets beskaffenhet.

Japan är beläget utom yttersta ändan af Asien i öster, skildt från denna verldenes del helt och hållit och består af trenne stora samt många små öar. Det utsträcker sig ifrån den 30 til den 41 gradens norra bred och ifrån den 143 til den 161 graden i längden, efter Teneriffas meridian. Altså ligger det flere grader öster om Hufvudstaden i Sverige, så at de i Japan hafva Solens upgång och sin middag 8 timar bittidare; följagteligen, då det är middag i Jedo, är i Stockholm klåckan endast 4 om morgonen, hvilket utgör 8 timärs skilnad.

De måste Europeiske Nationer kalla detta Kejsaredömet Japan eller Japon; Invånare sielfve kalla det Nipon och Nifon; Chineserne nämna det Sippon och Jepuen.

Japanska öarne hafva icke varit aldeles obekanta uti äldre tider. Man tror, at

at Japan är det land, som MARC PAUL DE VENISE hörde omtalas af Chineserne under namn af Zipangri. Utaf de Europeiske Nationer äro Portugiserne de förste, som uptäckt och anländt til det, då nemligen ANTOINE de MOTA, FRANCOIS ZEIMOTO och ANTOINE PEIXOTA af en storm blefvo kastade på dess kust med et Chinesiskt (*Jonque*) stort fartyg, som ifrån Siam skulle gå til China. Efter dessas återkomst til China och berättelsen härom, sändes sedermera andre Portugiser och äfven Missionairer dit. Hvad år de förste Portugiser gjort denne uptäckt, är ej aldeles vist, emedan somlige mena det skedt år 1535, andre 1542, andre åter 1548 och andre ännu sednare.

Hela landet består nästan af intet annat, än berg med kullar och dälder, så at man här sällan får se någon stor slätt. Kusterne äro rundtomkring omgifne med berg och klippor samt et mycket oroligt och stormande haf. Dess måste hamnar äro Europeerne aldeles okände, och de få bekante äro antingen fylde med mycket klippor eller äga de sandiga och låga grunder, så at all segling och ingång til dem är ganska farlig. Uti Firandos hamn anlände fordom Por-

Portugiſiſke och Holländſke ſkeppen. Nu är den, ſom alle andre tilſlüten och Nagaſaki den endaſte, i hvilken något främmande ſkep får ankra. Hamnen vid Jedo äger ſå låg grund, at ej ſmå båtar kunna gå til ſtranden, at de ſtörre Japanſke fartyg blifva liggande långt ute och et Europeiſkt ſkep ſkulle nödgas ankra på fem mils afſtånd.

Bergen äro mer eller mindre höge, mer eller mindre ſtrödde eller ſammanhängande, och några af dem äro äfven Vulcaner. Ibland de högſte bergen i landet är Fuſi berg, hvars topp uphöjer ſig i luften öfver ſkyarne och ſes på månge mils afſtånd.

En ſtor del af bergen äro bevåxte med ſkog och en del åter, ſom icke äro alt för mycket brante, cultiverade med afſåtningar, den ena öfver den andra, icke ſällan up til ſjelfva topparne. I dälder och på ſlätter är jordmonen olika i olika orter, men almännaſt beſtår den af lera eller ſand, eller af bägge med någon matjord blandad.

I almänhet kan man väl ſäga, at jordmonen i Japan i ſig ſjelf är mycket ofrugtſam; men igenom arbete, gödning,

ning, vårma och tilråckeligt regn, tvingas den til en anſelig frugtbarhet.

Hettan år om ſommaren ganſka ſtark och ſkulle vara odrågelig, om icke ſjővinden ſvalkade den. Lika ſå år kőlden om vintren ganſka ſtrång, då N. och NO. vindar blåſa. Den kånnes altid mera ſtrång, ån den verkeligen år, enligt Thermometerns utviſning; ty den håftige blåſten går likſom ispilar igenom kroppen.

Våderleken år hela året igenom mycket oſtadig och regn får landet i őfverflőd. Det rågnar nåſtan hela året, men i ſynnerhet de ſå kallade (*Satſaki*) regn-månader, ſom infalla vid midſommaren. Detta őfverflőd af regn år orſaken til Japans frugtbarhet och deraf kommande folkrikhet.

Åſkvåder åro icke ſålſynte, men ſtormar och Orcaner åro åfven ſom jordbåfningar mycket almånne.

De Thermometriſke Obſervationer, jag gjort under mit viſtande i Japan, ſom torde vara de ſålſyntaſte i ſit ſlag, utviſa nogare beſkaffenheten af detta landets climat; och emedan mig vetterligen inge ſådane åro fõrut bekante gjorde, har

har jag hår utförligen velat meddela dem. Desſe åro til ſtörre delen gjorde uti ſödra delen af Japan, nemligen vid Nagaſaki, på ön Dezima; men ock til en del under reſan til Hofvet och i Hufvudſtaden Jedo.

Den Thermometer, jag brukat, år Fahrenheits, indelt uti 112 grader, med dubbelt glas och qvickſilfver, af minſta föråndring låtrörd. Jag har altid låtit den hånga utom mit kammarfönſter, vid ſidan af muren emot en tråſtolpe, på norra ſidan och i fria luften. Fryspunćten år vid den 32:dra graden.

Stőrſta vårman i Nagaſaki har varit 98 grader uti Auguſti månad, och ſtrångaſte kölden 35 grader uti Januario om morgonen. Kölden kom detta år, efter allas ſågen, ſednare, ån andre år, och hölt kortare tid uti, ſå at vi ſednare, ån vanligt, började elda uti rumen.

Baromether ågde jag ingen, ſå at jag dermed ej kunnat anſtålla obſervationer. I almånhet har jag dock anmårkt:

1:o at O. och N. ſamt NO, ſom hår åro landvindar, åro mycket kalle. S. och W, ſamt SW, ſom komma ifrån ſjön, åro altid varmare och då det regnar, år vådret ſtraxt mildare.

2:o Sommartiden blåser i Nagasaki måst hvar eftermiddag S, som är en förfriskande vind; natten och morgonen blåser Östan.

3:o När dimba om aftonen upstiger och skyarne samlas, faller natten derpå gemenligen regn; men når dimba om morgonen upstiger, blir vackert våder den dagen.

4:o Då luften, under vintertiden, mulnar i O. och S, kommer gemenligen regn med stark blåst och storm; men så snart det klarnar i W. och N, blir det vackert våder.

5:o uti December och Januarii månader syntes et par gånger uti luften fin snö, som på Dezima smälte förr, ån den vål hant komma ned. Andre år sades mycken snö fallit, som någon tid blifvit liggande.

6:o Blixt, åska och åsk-regn förekomma något i Junio och Julio, men måst uti Augusti och September månader, så vål om aftnarne, som hela nåtterne.

dag.

dag.	*morg.*	*mid.*	*eft.m.*	*aft.*	*väderlek.*
1.	74.	85.	87.	84.	
2.	76.	85.	88.	86.	
3.	86.	88.	90.	88.	mulit.
4.	86.	89.	89.	87.	
5.	83.	81.	81.	80.	duggregn.
6.	76.	82.	84.	81.	
7.	75.	83.	87.	85.	
8.	75.	81.	82.	78.	mulit.
9.	73.	80.	81.	80.	
10.	71.	81.	83.	81.	
11.	75.	75.	76.	76.	regn. mot afton solsken.
12.	74.	79.	82.	79.	
13.	67.	79.	80.	80.	
14.	72.	79.	80.	79.	
15.	76.	81.	81.	79.	
16.	72.	80.	80.	77.	
17.	72.	82.	82.	80.	
18.	73.	79.	83.	79.	
19.	70.	80.	81.	80.	
20.	72.	81.	81.	79.	
21.	72.	79.	80.	80.	
22.	72.	81.	82.	80.	
23.	75.	82.	82.	79.	
24.	70.	81.	82.	79.	
25.	70.	78.	81.	76.	
26.	69.	77.	77.	77.	
27.	69.	77.	79.	78.	
28.	71.	77.	78.	77.	
29.	71.	79.	80.	78.	
30.	68.	78.	82.	81.	

dag.	morg.	mid.	eft.m.	aft.	våderlek.
1.	71.	79.	84.	82.	
2.	69.	80.	83.	81.	
3.	74.	81.	82.	81.	
4.	72.	81.	82.	80.	
5.	72.	81.	84.	82.	
6.	72.	82.	83.	82.	
7.	72.	81.	84.	84.	
8.	77.	84.	88.	84.	
9.	74.	84.	86.	85.	
10.	76.	84.	86.	85.	
11.	78.	84.	85.	84.	
12.	77.	79.	80.	77.	
13.	68.	77.	79.	78.	
14.	67.	76.	76.	78.	
15.	70.	75.	80.	80.	
16.	70.	76.	75.	76.	
17.	70.	72.	75.	74.	mulit med regn.
18.	70.	73.	74.	72.	
19.	70.	72.	73.	73.	
20.	70.	73.	75.	73.	
21.	71.	73.	75.	72.	
22.	71.	72.	73.	72.	regn.
23.	70.	71.	73.	72.	
24.	66.	68.	68.	65.	
25.	63.	65.	66.	69.	regn mot afton.
26.	66.	70.	71.	70.	
27.	63.	64.	65.	64.	mulit.
28.	60.	66.	67.	6[illegible].	
29.	64.	68.	70.	70.	mulit och duggregn.
30.	63.	68.	69.	68.	
31.	60.	68.	70.	68.	

dag.

dag.	*morg.*	*mid.*	*eft.m.*	*aft.*	*våderlek.*
1.	64.	72.	73.	75.	Z.
2.	77.	73.	71.	70.	
3.	60.	68.	70.	68.	
4.	59.	66.	66.	64.	
5.	64.	68.	70.	71.	mulit och duggregn.
6.	70.	76.	78.	78.	regn före mid.
7.	76.	74.	76.	72.	
8.	67.	67.	67.	62.	vackert solsken.
9.	58.	63.	64.	62.	
10.	56.	63.	63.	63.	andan synes om
11.	60.	61.	64.	64.	morgonen.
12.	59.	63.	66.	65.	
13.	60.	61.	63.	61.	
14.	60.	60.	60.	60.	N.
15.	60.	62.	63.	61.	
16.	52.	66.	68.	62.	
17.	52.	68.	71.	64.	
18.	53.	67.	68.	60.	
19.	55.	64.	64.	63.	andan synes, då therm.
20.	57.	64.	65.	64.	stod mel. 55-60.
21.	52.	64.	66.	63.	
22.	56.	61.	62.	56.	
23.	48.	60.	61.	56.	
24.	52.	60.	60.	57.	
25.	55.	56.	59.	53.	
26.	53.	58.	59.	55.	regn.
27.	50.	58.	60.	55.	
28.	45.	60.	61.	58.	
29.	53.	64.	67.	65.	
30.	60.	67.	68.	66.	nattregn.

dag.	morg.	mid.	eft.m.	aft.	våderlek.
1.	58.	68.	68.	54.	
2.	56.	68.	68.	68.	
3.	66.	68.	70.	70.	åskeregn.
4.	59.	67.	67.	59.	
5.	48.	48.	48.	44.	
6.	39.	52.	53.	51.	
7.	41.	55.	57.	52.	
8.	40.	56.	59.	56.	
9.	45.	59.	60.	56.	
10.	46.	60.	60.	56.	
11.	51.	59.	59.	59.	
12.	56.	64.	64.	60.	småt regn.
13.	51.	64.	66.	60.	regn.
14.	48.	62.	63.	60.	
15.	52.	59.	59.	56.	andan syntes. regn.
16.	44.	55.	56.	52.	
17.	51.	54.	54.	55.	regn.
18.	48.	55.	56.	55.	
19.	47.	57.	56.	55.	
20.	50.	60.	61.	57.	
21.	56.	63.	60.	56.	regn.
22.	47.	50.	47.	47.	N. hagel.
23.	42.	52.	52.	48.	rimfrost. aftonregn.
24.	38.	55.	55.	54.	
25.	50.	54.	52.	56.	regn.
26.	45.	58.	61.	56.	
27.	56.	63.	64.	66.	regn.
28.	57.	62.	63.	57.	
29.	54.	59.	54.	54.	starkt regn.
30.	56.	57.	59.	55.	
31.	48.	53.	57.	54.	

dag.	morg.	mid.	eft.m.	aft.	vdderlek.
1.	52.	58.	60.	54.	
2.	50.	55.	54.	50.	
3.	42.	51.	54.	48.	
4.	38.	54.	56.	54.	
5.	52.	60.	64.	58.	aftonregn och natregn. O.
6.	66.	68.	68.	70.	regn.
7.	57.	60.	58.	56.	regn. Sedan folfken.
8.	54.	52.	52.	46.	regn. N.
9.	40.	46.	44.	46.	
10.	43.	52.	54.	48.	
11.	44.	52.	52.	54.	mulit. regn.
12.	59.	60.	60.	55.	regn.
13.	44.	52.	50.	50.	
14.	42.	50.	52.	48.	
15.	38.	50.	52.	50.	froft.
16.	47.	54.	54.	52.	regn.
17.	44.	52.	52.	50.	
18.	48.	50.	48.	46.	mulit. N.
19.	38.	42.	42.	40.	N. Bitterköld. Snöflagor.
20.	35.	48.	50.	46.	på vatnet tjock is.
21.	36.	50.	50.	50.	mulit. regn.
22.	47.	52.	54.	50.	N. regn.
23.	44.	52.	50.	48.	regn och hagel. NW.
24.	40.	48.	44.	44.	N. regn.
25.	44.	48.	48.	46.	
26.	36.	55.	56.	55.	rimfroft. Is.
27.	48.	62.	62.	58.	
28.	44.	54.	50.	50.	
29.	36.	55.	56.	50.	
30.	48.	58.	58.	61.	regn. NW.
31.	60.	56.	56.	52.	regn. NW.

dag.

dag.	*morg.*	*mid.*	*eft.m.*	*aft.*	*våderlek.*
1.	42.	48.	48.	48.	regn. snö. ZW.
2.	43.	51.	50.	50.	
3.	40.	52.	56.	52.	
4.	46.	56.	58.	56.	
5.	50.	60.	60.	58.	W. Solsken.
6.	60.	64.	66.	62.	
7.	47.	54.	54.	51.	
8.	48.	51.	51.	52.	
9.	46.	48.	48.	48.	regn.
10.	48.	54.	58.	56.	
11.	48.	52.	52.	50.	
12.	48.	52.	52.	50.	
13.	42.	44.	50.	48.	regn. snö.
14.	44.	48.	48.	46.	
15.	42.	50.	50.	46.	
16.	42.	52.	55.	52.	
17.	44.	52.	52.	50.	
18.	42.	54.	54.	50.	
19.	44.	54.	56.	52.	
20.	44.	56.	58.	52.	
21.	52.	58.	58.	56.	smått regn.
22.	60.	62.	63.	60.	duggregn.
23.	52.	54.	54.	50.	
24.	44.	54.	58.	52.	
25.	48.	56.	58	54.	duggregn.
26.	56.	50.	50.	48.	regn.
27.	40.	50.	52.	48.	
28.	44.	55.	52.	51.	
29.	46.	55.	56.	51.	

dag.

dag.	*morg.*	*mid.*	*eft.m.*	*aft.*	*våderlek.*
1.	46.	54.	56.	52.	
2.	44.	56.	60.	50.	
3.	44.	56.	56.	56.	
4.	56.	60.	62.	58.	på Hofresan.
5.	55.	61.	62.	58.	
6.	50.	62.	63.	55.	
7.	58.	54.	54.	52.	regn.
8.	47.	59.	56.	52.	
9.	44.	58.	56.	52.	
10.	44.	56.	56.	52.	regn.
11.	51.	56.	56.	56.	
12.	54.	58.	58.	58.	åskregn.
13.	60.	62.	62.	62.	regn.
14.	62.	60.	62.	60.	morgonregn.
15.	58.	55.	55.	56.	regn.
16.	62.	62.	60.	56.	
17.	54.	66.	70.	66.	
18.	56.	60.	60.	52.	regn.
19.	60.	66.	62.	62.	
20.	56.	68.	68.	56.	
21.	58.	72.	72.	70.	duggregn.
22.	68.	68.	68.	62.	morgonregn.
23.	58.	60.	70.	68.	
24.	64.	68.	66.	64.	duggregn.
25.	64.	68.	70.	58.	
26.	58.	64.	64.	60.	
27.	56.	58.	56.	55.	
28.	60.	60.	60.	56.	morgonregn.
29.	52.	56.	58.	56.	
30.	58.	55.	64.	56.	
31.	54.	58.	54.	55.	

dag.

dag.	*morg.*	*mid.*	*eft.m.*	*aft.*	*våderlek.*
1.	56.	58.	58.	56.	
2.	60.	68.	68.	60.	
3.	62.	60.	60.	58.	
4.	60.	66.	64.	62.	
5.	60.	66.	66.	60.	
6.	60.	77.	77.	70.	
7.	60.	68.	72.	70.	
8.	62.	72.	74.	70.	uti Ofaka.
9.	60.	72.	74.	70.	
10.	60.	60.	60.	58.	
11.	58.	60.	60.	60.	uti Miaco.
12.	62.	60.	64.	62.	regn.
13.	56.	58.	56.	50.	regn.
14.	48.	58.	60.	58.	
15.	56.	56.	56.	56.	regn.
16.	58.	58.	58.	62.	regn.
17.	62.	70.	70.	70.	
18.	62.	66.	68.	66.	
19.	64.	66.	66.	66.	regn.
20.	64.	66.	66.	64.	
21.	60.	60.	60.	60.	regn.
22.	56.	56.	58.	58.	
23.	50.	56.	60.	54.	
24.	48.	66.	70.	66.	
25.	60.	70.	68.	64.	regn och åfka.
26.	52.	70.	72.	58.	
27.	58.	70.	76.	68.	
28.	62.	65.	66.	72.	
29.	62.	68.	68.	68.	duggregn.
30.	62.	68.	70.	66.	

dag.

dag.	*morg.*	*mid.*	*eft.m.*	*aft.*	*väderlek.*
1.	54.	72.	74.	68.	uti Jedo.
2.	72.	72.	72.	68.	duggregn.
3.	64.	64.	64.	64.	
4.	60.	70.	72.	68.	
5.	66.	70.	72.	68.	
6.	56.	70.	70.	68.	aftonregn.
7.	58.	64.	64.	64.	ſtarkt regn.
8.	62.	70.	76.	72.	åſkregn.
9.	66.	72.	74.	68.	
10.	64.	66.	66.	62.	åſkregn.
11.	56.	64.	68.	64.	
12.	58.	70.	72.	68.	
13.	58.	70.	72.	70.	
14.	68.	74.	76.	72.	
15.	68.	74.	76.	72.	
16.	70.	76.	78.	74.	regn.
17.	70.	78.	76.	72.	
18.	60.	70.	72.	70.	
19.	64.	74.	76.	74.	
20.	70.	72.	76.	76.	
21.	66.	70.	74.	68.	
22.	62.	72.	76.	74.	
23.	68.	74.	76.	76.	duggregn.
24.	68.	80.	82.	78.	
25.	74.	80.	76.	76.	
26.	76.	74.	80.	70.	ifrån Jedo reſt.
27.	64.	76.	78.	72.	
28.	66.	74.	74.	72.	
29.	68.	70.	72.	74.	duggregn.
30.	72.	72.	72.	66.	regn.
31.	66.	78.	78.	68.	

dag.	*morg.*	*mid.*	*eft.m.*	*aft.*	*våderlek.*
1.	68.	72.	72.	70.	
2.	66.	76.	78.	72.	morgonregn.
3.	68.	76.	84.	78.	
4.	64.	76.	76.	74.	
5.	72.	76.	78.	80.	åſkregn.
6.	64.	66.	66.	64.	
7.	64.	66.	68.	64.	uti Miaco.
8.	64.	66.	66.	68.	regn.
9.	65.	70.	70.	70.	
10.	64.	80.	74.	70.	
11.	68.	80.	82.	76.	uti Oſaka.
12.	68.	76.	78.	76.	
13.	72.	72.	72.	76.	regn.
14.	76.	76.	76.	72.	regn.
15.	70.	72.	74.	76.	
16.	72.	78.	84.	80.	
17.	74.	78.	78.	76.	
18.	76.	78.	78.	74.	regn.
19.	74.	74.	74.	72.	
20.	74.	76.	76.	72.	
21.	75.	76.	66.	76.	
22.	76.	76.	76.	76.	
23.	80.	76.	76.	76.	uti Kokora.
24.	76.	84.	84.	80.	
25.	76.	80.	84.	82.	
26.	76.	82.	78.	74.	middagsregn ſtarkt.
27.	76.	82.	80.	76.	regn.
28.	76.	84.	84.	84.	regn.
29.	78.	82.	84.	82.	på Dezima.
30.	80.	82.	84.	82.	

dag.

dag.	*morg.*	*mid.*	*eft.m.*	*aft.*	*våderlek.*
1.	80.	84.	88.	82.	morgonregn.
2.	80.	84.	84.	80.	morgonregn.
3.	80.	84.	86.	80.	
4.	78.	88.	88.	84.	
5.	82.	90.	90.	84.	
6.	84.	90.	90.	84.	
7.	82.	89.	89.	82.	
8.	80.	84.	85.	80.	mulit.
9.	78.	76.	78.	76.	ſtarkt åſkregn.
10.	78.	80.	80.	76.	regn.
11.	76.	80.	80.	76.	regnbyar.
12.	72.	80.	80.	78.	
13.	80.	86.	84.	80.	
14.	76.	80.	86.	80.	
15.	84.	88.	90.	78.	
16.	78.	80.	85.	82.	ſtarkt regn.
17.	80.	84.	84.	80.	
18.	80.	86.	86.	80.	
19.	82.	84.	84.	82.	
20.	80.	88.	92.	84.	
21.	80.	91.	92.	86.	
22.	82.	88.	88.	86.	
23.	84.	88.	88.	84.	
24.	84.	88.	88.	85.	
25.	82.	84.	84.	83.	regnbyar.
26.	82.	90.	91.	84.	
27.	82.	88.	88.	84.	
28.	84.	86.	88.	84.	regnbyar.
29.	84.	78.	78.	79.	ſtarkt åſkregn.
30.	82.	85.	85.	82.	
31.	82.	88.	88.	86.	

dag.	*morg.*	*mid.*	*eft.m.*	*aft.*	*våderlek.*
1.	86.	93.	96.	88.	åskregn.
2.	84.	88.	88.	82.	starkt regn.
3.	79.	80.	82.	80.	
4.	80.	92.	95.	84.	
5.	84.	95.	98.	84.	
6.	80.	96.	98.	88.	
7.	82.	96.	98.	92.	
8.	80.	92.	96.	88.	
9.	84.	96.	98.	86.	
10.	86.	88.	86.	86.	regn.
11.	78.	86.	86.	82.	
12.	80.	90.	92.	88.	
13.	88.	90.	93.	88.	
14.	86.	96.	96.	90.	
15.	84.	86.	86.	82.	starkt regn.
16.	80.	86.	86.	84.	smått regn.
17.	78.	90.	92.	86.	
18.	78.	90.	92.	84.	
19.	76.	88.	90.	84.	
20.	86.	88.	90.	84.	aftonregn.
21.	82.	92.	94.	86.	
22.	82.	86.	86.	82.	regn.
23.	80.	88.	88.	82.	regn.
24.	82.	90.	90.	84.	
25.	80.	90.	92.	86.	
26.	80.	92.	94.	84.	
27.	82.	92.	92.	86.	
28.	82.	88.	88.	86.	
29.	82.	90.	90.	84.	
30.	82.	89.	90.	86.	
31.	80.	90.	90.	84.	morgonregn.

dag.

dag.	*morg.*	*mid.*	*eft.m.*	*aft.*	*våderlek.*
1.	80.	88.	90.	84.	morgonregn.
2.	80.	84.	84.	78.	åſkregn.
3.	72.	84.	86.	78.	
4.	70.	88.	90.	80.	
5.	76.	90.	94.	86.	
6.	77.	90.	90.	88.	aftonregn.
7.	80.	94.	94.	80.	ſtarkt åſkregn.
8.	80.	94.	94.	88.	
9.	82.	94.	96.	88.	
10.	80.	92.	94.	86.	
11.	80.	90.	90.	82.	åſkregn.
12.	80.	86.	96.	84.	
13.	78.	88.	90.	86.	
14.	82.	82.	82.	80.	ſtarkt åſkregn i
15.	80.	78.	78.	78.	3 dagar.
16.	78.	80.	80.	80.	
17.	76.	82.	80.	76.	
18.	74.	82.	82.	76.	
19.	66.	80.	82.	75.	
20.	68.	84.	84.	76.	
21.	68.	82.	82.	76.	
22.	72.	78.	78.	76.	
23.	68.	78.	78.	76.	
24.	65.	80.	82.	78.	
25.	70.	82.	80.	72.	
26.	64.	80.	82.	72.	
27.	60.	78.	82.	74.	
28.	60.	80.	80.	76.	
29.	60.	82.	82.	76.	
30.	60.	82.	82.	74.	

dag.	*morg.*	*mid.*	*eft.m.*	*aft.*	*våderlek.*
1.	62.	86.	86.	78.	
2.	72.	86.	86.	80.	
3.	76.	82.	82.	76.	
4.	66.	84.	84.	78.	
5.	70.	82.	84.	78.	
6.	64.	82.	82.	78.	
7.	66.	82.	84.	78.	
8.	62.	82.	84.	78.	
9.	64.	84.	86.	78.	
10.	68.	84.	86.	80.	
11.	74.	80.	80.	80.	åſkregn.
12.	72.	76.	76.	78.	
13.	66.	74.	82.	74.	
14.	72.	80.	80.	80.	regn. Z.
15.	70.	74.	74.	68.	
16.	64.	64.	64.	64.	mulit. N.
17.	60.	66.	64.	62.	duggregn.
18.	62.	66.	66.	64.	duggregn.
19.	62.	68.	68.	68.	
20.	66.	66.	66.	62.	regn.
21.	62.	66.	66.	66.	regn.
22.	64.	68.	68.	66.	
23.	58.	70.	70.	66.	
24.	58.	74.	74.	70.	
25.	60.	76.	76.	74.	
26.	64.	80.	82.	76.	
27.	72.	76.	76.	70.	
28.	70.	80.	80.	76.	åſkregn.
29.	68.	70.	72.	68.	
30.	58.	74.	74.	66.	
31.	64.	74.	74.	66.	

Japonesens utseende.

Nationen år vål våxt, vig och ledig med ſtarke lemar, ehuru deſs ſtyrka ej upkommer emot den, ſom Europas norra Inbyggare åga. Manfolken åro lagom långe, i almånhet ej mycket tjocke, ehuru jag någon gång ſet ſådane, ſom haft nog fetma. Fårgen år ỏfver alt gulagtig, hvilken ſtundom fỏråndras til brun, ſtundom til hvit. Såmre folk, ſom under ſit arbete om ſomrarne åga ỏfre delen af kroppen naken, blifva ſolbrånde ſamt mera brune; fỏrnåmare Fruntimer, ſom ſållan utgå i fria luften, utan at vara tåkta, åro fulkomligen hvita. Ỏgonen gỏra detta folket, likaſom Chineſen, ỏkåndt. De åga ej den rundhet, ſom andre folkſlags, utan åro aflånge, ſmale, mera djupt liggande och ſe nåſtan kisỏgde ut. I ỏfrigt åro de mỏrkbrune eller ſnarare ſvarte och ỏgonlocken formera vid ſtora ỏgonvrån en

djup fåra, hvaraf de ſe ſkarpſynte ut och få et egit utſeende, ſom ſkiljer dem, på ſå utmårkt ſått, ifrån andre folkſlag. Ögonbrynen ſitta ockſå något högre. Hufvudet år hos de måſte ſtort och halſen kort, håret ſvart, tjockt och af oljor ſkinande, ſamt nåſan, ehuru ej platt, likvål något tjock och kort.

Nationens egenſkap

År i almånhet, at vara förſtåndig och förſigtig, fri, lydig och höflig, nyfiken, flitig och håndig, ſparſam och nykter, renlig, godſint och vånkår, uprigtig och råtrådig, årlig och trogen, miſtånckſam, vidſkepelig, högmodig och ſtorſint, oförſonlig, tapper och oöfvervinnelig.

Förſtånd och ſtadighet viſar Japanſka Nationen i alle ſine företaganden, ſå långt, ſom Vetenſkapers ljus, hvars klarare dager den ånnu ej ågt den lyckan at ſe, någonſin kan leda den ſamma. Det år långt derifrån, at denna Nation kan råknas ibland de ſå kallade vilda. Den förtjenar ſnarare et rum ibland de måſt höſſade folkſlag. Deſs nu varande Regeringsſåt, handelsmethode med

ut-

utlänningar, ſlögder, öfverflöd af alt nödvändigt, med mera, lämna öfvertygande bevis på deſs ſlughet, ſtadighet och oförſkråkta mod. Man blifver härſtädes aldrig varſe den fåfänga, ſom är ſå almän hos andre Aſiatiſke, och Africanſke folkſlag, de der pryda ſig med ſnäckor, glaspårlor, blänkande metalplåtar, ej eller älſkas här den onyttiga och blott för ögonen blänkande Europeens granlåt af guld och ſilfverſpitſar, juveler och dylikt; utan beflita de ſig om, at af inländſke tilverkningar äga ſnygge kläder, välſmakande rätter och förträffelige vapn.

Frihet är Japoneſens lif, icke någon ſådan, ſom förvandlas til ſjelfsväld och tygel-löshet; utan en lagbunden frihet. Man har väl trot, at gemene man uti Japan icke vore annat än trälar under en deſpotiſk Regering, emedan lagarne äro ganſka ſtränge. Men en dräng, ſom på et års tid förhyrt ſig til ſin husbonde, är derföre ingen träl, och en Soldat, långt ſträngare hållen, legd på viſſe, oftaſt flere år, är icke eller derföre någon träl, faſtän han nödgas lyda ſine Förmåns ſträngaſte befalningar. Japoneſen hatar och ſtygges vid Holländarnes omänſkelige ſlafhandel och ſlaf-

varnes obilliga handterande. Så väl den högres, ſom den lägres frihet och rätt ſkyddas af lagen och lagens ovanliga ſtränghet ſamt ofelbara utöfning håller hvar och en innom ſine tilbörlige gränſor. I anſeende til utlänningar, är ingen Nation i hela det vidſträckta Indien mera vakande för ſin frihet, än denna, och ingen mera fri för andras inkräktningar, bedrägeri, tvång och våld. Deſs i detta hänſeende tagne författningar äga på jordklotet ej ſin like; ty ſedan alle Rikets invånare blifvit förbudne at utvandra, får nu mera ingen vid lifsſtraff lämna Rikets kuſter, och ingen främmande äger tilſtånd, at i landet inkomma, mer än några få Holländare och några Chineſare, ſom under all den tid, de der viſtas, bevakas ſåſom civile fångar. De förnämare och förmögnare äga en ſtor och talrik betjäning; och för öfrigt har näſtan hvar och en någon tjänare i huſet, ſom uppasſar, och då husbonden går ut, medföljer, för at bära deſs kåpa, ſkor, regnſkerm, lykta och dylikt, ſom kan behöfvas.

I *höflighet* och underdånighet äger Japoneſen få ſine likar. Underdånighet för öfverheten och lydnad emot föräldrarne inpräglas i barnen redan uti deras

ras förſta år och i alle ſtånd förelyſas de hårutinnan af de åldres efterdömen, hvilke äga den verkan, at barnen ſällan få bannor, knorr eller aga. De ringare betyga emot de förnämare och ſine förmån djupa och alfvarſamma bugningar, ſamt lyda blindt och utan förbehåll. Emot likar betyga de altid höflige hålsningar, ſå väl vid möten, ſom vid afſkedstaganden. I gemen böja de ſin rygg med hufvudet nedåt och lägga händerne antingen emot knän, eller nedom knän längsefter benen, ja ända ned til foten, alt ſom mer eller mindre djup vördnad måſte viſas; ju djupare denna måſte vara, deſto mera nedböjes ockſå hufvudet emot jorden. Om någon tiltalar dem eller ockſå de måſte aflämna något til honom, ſker det altid med en dylik bugning. Möter en ringare någon förnämare på gatan, blir han i ofvannämde ſtälning ſtående, tils den ſednare pasſerat förbi. Äro de jämlike och mötas, göra bägge ſtillaſtående nämnde compliment och gå ſedan något litet i krokig ſtälning förbi hvarannan. Inkomande uti något hus, nedfalla de på knä och böja hufvudet nedåt mer eller mindre djupt, och innan de upſtå at bortgå, förrättas åter ſamma bugning. *Ny-*

Nyſikenheten går hos detta, ſå väl ſom hos flere folkſlag, ganſka långt. De beſkåda noga alt, hvad Europeerne ditföra och hvad de äga. De begära underråttelſer om al ting och göra Holländarne frågor, ofta til ledsnad. Det är förnämligaſt Legations Medicus, ſom bland de hit anländande köpmän, anſes enſam af Japoneſen för lård och det är både på Factoriets lilla ö, och i ſynnerhet under reſan til Hofvet, ſamt under viſtandet uti Kejſerlige Hufvudſtaden, ſom han är dageligen det Orakel, de tro kunna gifva uplysning om al ting, ſynnerligen i Mathematique, Geographie, Phyſik, Pharmacie, Zoologie, Botanique och Medicine. Under den audience, vi äga hos Kejſaren, Rikets Råder och andre de högſte Rikets Åmbetsmän, beſkådas vi ifrån hvfvudet til fötterne, äfven ſom våre hattar, wärjor, kläder, knappar, galoner, ur, käpp, ringar, och dylikt; ja vi nödgas då tillika ſkrifva för dem, för at viſa vårt ſkriffät och våre bokſtäfver.

I *Händighet* och upfinning håller ſig detta Folket mäſt vid det, ſom är nödvändigt och nytigt; men i flit öfverträffar det de fläſte andre folkſlag. Deras ar-

arbeten uti koppar och metaller äro vackre, och uti trå, både nåtte och varagtige; men deras vål hårdade Sablar och deras tåcke lackerade arbeten öfvergå alt, hvad andre hittils ånnu kunnat frambringa. Den flit, ſom åkermannen nedlågger på ſin jord och den möda han vid deſs ypperliga odling anvånder, år ſå ſtor, at den förekommer otrolig.

Sparſamheten åger uti Japan ſit förnåmſta hemviſt. Den år en ålſkad dygd ſå vål uti Kejſarens Pallats, ſom i den lågſta koja. Den gör en mindre förmögen nöjd med ſit lilla och at den rikes öfverflöd ej förſlöſes i omåtlighet och vålluſt. Den gör, at man hår icke kånner det, hvad i andre lånder kallas hunger och dyr tid, och at i hela detta ſå folkrika land, knapt finnes någon nödlidande och tiggande. Folket i almånhet år hvarken ſnålt eller girigt efter rikedomar och åger altid afſky för fråsſeri och dryckenſkap. Lika ſom jorden icke förſpilles med tobaks och annan onyttig plantering, lika ſå anvåndes icke eller Såden til någon ſkadelig ſå kallad förådling.

Renlighet och ſnyghet iagttages ſå vål i anſeende til deras kroppar, ſom deras klåder, hus, mat och dryck, kåril med mera. De bada och tvåtta ſig, icke blott en gång i veckan, utan hvarje dag och det uti varma bad, ſom dageligen tilredas uti hvarje hus och för reſande uti alle hårbergen, emot en ringa afgift.

På *vånlighet* och Japoneſernes goda hjertelag har jag ofta och med förundran ſet mångfaldige prof, åfven i en tid, då de nu åga al orſak, at för de der handlande Europeernes elaka upförande och ſine bedrågerier hyſa alt uptånkligt förakt, hat och förſigtighet. Nationen år vål ſtorſint, men tillika god; med ſaktmodighet och vånlighet kan den ledas och bevekas, men för hot och trotſighet år den aldeles orörlig.

Råtrådigheten hålles uti hela landet i mycken helgd. Monarken föroråttar aldrig någon af ſine grannar och man har, hvarken i åldre eller nyare Hiſtorier exempel derpå, at han någonſin ſtråkt ſin Ambition och ſin begåreiſe til andras lånder. Landets Hiſtorier åro fulla med Hjeltebedrifter, vid förſvar af egit land, emot utlåndſkt våld och inlåndſke upror;

ror; men ingen enda inkråktning af andras land eller egendom omtalas. Japoneſerne hafva aldrig fallit på den ſvagheten, at eröfra andre riken, eller låtit fråntaga ſig något af ſit. De hafva altid följt och följa ånnu ſine fåders bruk och antaga aldrig andre folkſlags ſeder. Råtrådigheten åger altid rum vid deras domſtolar, der klagomål både ſnart och utan intriguer afdömas. En brotslig åger ingenſtådes undflygt, på perſonen hafves intet affeende och ingen vågar ſmickra ſig af någon Nåd. Råtrådigheten iagttages heligt, åfven emot Europeerne, ſå at ſlutne förbund hvarken uphåfvas eller til en enda bokſtaf förändras, deråſt icke Europeerne ſjelfve dertil gifva anledning och orſak.

Årlighet och trohet mårkes i hela landet, och i få andre lånder torde ſå litet tjufnad och ſtöld begås, ſom hår. Röfverier åro aldeles okånde. Tjufveri ſpörjes mycket ſållan, och Europeerne under ſin reſa til Hofvet åro ſå ſåkre, at de föga agta ſit medförde gods; ehuru det annars icke, åtminſtone på Factoriet af den ringare hopen anſes för ſynd, at ſnatta ifrån Hollåndarne, i ſynnerhet ſocker och koppar, under det desſe varor båras til och ifrån ſkepsbryggan. Det

Det år mycket troligt, at detta folk icke i alle tider varit lika *miståukſamt*; fórmodeligen hafva deras fordne inbördes oroligheter och krig, men ånnu mer Europeernes bedrågerier hos dem vållat och ókat denna odygd, ſom nu mera, åtminſtone i handel med Hollåndare och Chineſer år utan grånſor.

Vidſkepelſe år mera almån och i hógre grad hos detta folkſlag, ån kan hånda hos något annat, hvilket hårrórer af det ringa ljus, de åga i de måſte vetenſkaper och af de förvånde grundſatſer, ſom deras hedniſka Gudalåra och deras okunnige Pråſter dem inprågla. Sådane vidſkepelſer viſa ſig vid deras Högtider, Gudstjånſt, helige lóftens górande, viſſe låkedomars bruk, lyckelige och olyckelige dagars våljande och ſå vidare.

Hógmod år et af Nationens hufvudfel. De tro ſig åga den heliga uprinnelſe ifrån Gudar, Himmel, Sol och Måne, ſom flere Aſiatiſke folkſlag lika förmåtit, ſom orimligt tilågna ſig. De tro ſig altſå vara något mer, ån andre månniſkor, och i ſynnerhet anſe de Europeerne utmårkt ringa. Om en Japones ſkulle kunna tåla al annan oförrått.

rått, blir dock högmodet det, ſom han minſt kan fördraga. Högmodet har utur landet fördrifvit Portugiſerne och det allena år åfven i ſtånd, at ruinera den hittils fortſatte Holländſke handelen.

Utom det, at Japanſka nationen aldrig varit, icke en gång i de åldſte tider, öfvervunnen eller underkufvad af någon utländſk magt; ſå låſer man i tideböckerne om deſs *tapperhet* och *oöfvervinnerliga mod* ſådane beråttelſer, ſom man ſnarare ſkulle åga ſkål at anſe för diktade fabler, ån verkelig ſanning, ſå framt man ej i ſednare århundraden ägde talande bevis derpå. När Tartarerne förſta gången, år 799, med en oråknelig armé hade öfverſvåmmat en del af Japan och deras flotta olyckeligen, under håftig ſtorm, på en enda natt, gåt förlorad; upbryter dagen derefter Japanſke Fåltherren, angriper och ſå utrotar ſin manſtarke och modige fiende, at icke en enda lefvande öfverblef, ſom kunde gå tilbaka och båra tidning om et ſå oerhördt nederlag och en ſå fulkomen ſeger. Likaſå, då de andra gången, år 1281, af Tartarerne, til et antal af 240,000 man blefvo angrepne, var ſegren lika åro-

rik och lika stor. Portugisernes utdrifvande och tillika Christna lårans utrotande, i början af 17 seculo, åro så fulkomlige, at man nu knappast finner spår til deras fordna varelse uti landet. Kriget med dem och förödelsen fortsattes uti 40 års tid: flere millioner månniskor upoffrades under det samma, och vid den sidsta belågringen 37,000 man. Desse Segrar åro likvål icke de endaste, som bevisa Japonesernes mod och tappre bedrifter. Et annat Exempel år ytterligare bevis derpå. Det år håndt år 1630. Et litet Japanskt fartyg kom at handla på ön Formosa, som den tiden tilhörde Holländska Compagniet. PETER NUYTZ, som då var Gouverneur, handterade illa de med detta fartyg anlånde Japanske Köpmån, hvilke hemkomne beklagade sig för sit Lands Förste öfver den orått och skymf, som honom och dem blifvit tilfogad. Då Försten håröfver så mycket mera förifrades, som denne skymf tilfogats honom af föragtade Främlingar, och han tillika såg sig utur stånd, at kunna hämnas, tiltalar honom hans Lifvakt på följande såt: vi anse oss icke vår-"dige, at långre bevaka Er Person, så "framt vi ej få tilstånd, at upråtta Er åra.

"åra. Intet, förutan öfverträdarens blod, "kan aſtvåtta denne fläck. Endaſt befal "och vi ſkole afhugga ſyndarens hufvud, "eller föra honom lefvande hit, at ſtraf-"fas efter Edert godtycko och deſs för-"tjenſt. Sju utaf oſs äro nog. Hvarken "vatnets farlighet eller Citadellets ſtyrka "eller deſs Lifvakts antal ſkal fria honom "för vår vrede. Efter undfångit tilſtånd och en förſigtig öfverlägning ankomma desſe til Formoſa. Så ſnart de blifvit inſläpte til Gouverneuren, at få audience, blotta alle på en gång ſine ſablar, taga honom fången och föra honom ſtraxt til ſit fartyg. Detta har tildragit ſig på ljuſa dagen, i åſyn af vakt och husfolk, utan at någon vågat röra ſig til ſin Herres undſätning, hvars hufvud Japoneſerne då i ſamma ögonblik hade klyft i 2:ne delar. Hiſtorien kan ſes uti Kæmpfers beſkrifning om Japan pag. 479.

Den ſom af det föregående känner Japoneſernes högmod, råtrådighet och mod, lärer icke förundra ſig, at detta folk, ſedan det blifvit förolämpadt, är aldeles *oförſonligt* emot ſine fiender. Likaſå högdragne och oförſkräkte de äro, äfven ſå långſinte och oblidkelige äro

de tillika; men viſa icke ſit hat med hetſighet, utan dölja det ofta under den beſynnerligaſte kalſinnighet och paſſa på lägligt tilfälle, at hämnas. Aldrig har jag ſet något folkſlag mindre röras af håftige affecter, än detta. Man må banna, förſmåda eller röra deras heder, ſå mycket man vil; de ſvara dertil icke et enda ord, utan blott med et långſamt *å å* gifva de likſom en ſtor förundran tilkänna, och ſtillatigande upfatta emot ſin ovän det bittraſte hat, ſom ſedan hvarken genom upråttelſe, eller tidens längd, eller omſtändigheters förändring någonſin utplånas. De bemöta ſåledes icke gjerna ſin ovän ohöfligt i ord eller åthåfvor, utan med en låtſad vänſkap bedraga de ſå väl honom, ſom andre, til deſs tilfålle förr, eller ſednare yppas, at tilfoga honom någon betydande ſkada eller olycka.

Japanſka Språket

Är, i anſeende til ſin ſtora olikhet i flere hänſeenden med de Europeiſke ſpråken, ganſka ſvårt at lära. Det ſkrifves väl uti råta rader, likaſom Chineſiſkan, upifrån och nedåt, men bokſtäfverne äro vida åtſkilde och ſjelfve ſpråken

ken för öfrigt så olike at bågge desse nårgrånsande folkslag, utan tolk, icke förstå hvarandre. Chinesiskan låses och skrifves likvål mycket uti Japan och anses derstådes för deras lårda språk, som de tillika med åtskillige vetenskaper ifrån China antagit.

Al denna svårighet oagtad, gjorde jag mig likvål mycken möda, så vål under förflutne höst- och vintermånader, som alt framgent sedan, at utaf mine båste vånner ibland Tolkarne låra, både at förstå och något litet tala, samt äfven at skrifva det, ehuru sådant, både för deras trygghet och min egen såkerhet måste ske mycket hemligt. Och för at båtre vinna detta åndamål, hvaraf jag smickrade mig framledes, synnerligen under resan til Hofvet, kunna åga någon betydande nytta; så antecknade jag de ord, jag efter hand lårde och med tilhjelp af det förutnåmde Japanske Lexicon upgjorde mig en ordabok, på det måst okånde språk i Europa. Jag inbillade mig i början, at af mine hår varande Hollåndske vånner kunna vackert begagna mig i denna delen, och det så mycket mera, som flere af dem tycktes kunna på Japanska be-

gåra och uttrycka, hvad som almännast förekom; men ingen hade påtänkt, at til minnes anteckna något uti någon sort ordabok eller annars budit til, at utreda sjelfva språkets art. En Japansk och Holländsk Ordabok hade väl, under tvånne seclers tid kunnat vara både påtänkt och färdig, til nytta och tjenst för dem, som någon tid måste vistas här i landet, deräst icke hos en del oskickelighet och hos andre lätjan lagt oöfvervinnelige hinder i vägen. Några dröja här qvar endast en kort tid, andre söka här endast sin vinning, och för de måste smakar den förgiftiga tobakspipan för väl, at de icke til något bätre, nyttigare och angenämare kunna använda en ädel, men här ofta såsom lång öfverklagad tid. Jag meddelar deraf et utdrag, i det hopp, at någon förr eller sednare, torde kunna draga någon nytta utaf det samma.

Afsked.	Itoma.
Afskeda, gifva afsked.	Itimagoi.
Afsky.	Kajir, modor.
Afund.	Nettami.
Afundsjuk.	Neramu.
Agulträd, agallochum.	Sinko.

Mei.

Al, alle.	Mei.
Alle dagar.	Meiſits.
Alle nätter.	Meibang.
Almoſa.	Fodokoſſ*u*, ſegio.
Almån.	Onaſſijona.
Aln.	Ikkin.
Alun.	Misban.
Amber, ambra griſea.	Kuſera no fung i. e. walfiſk tråck.
Andagt.	Kwanen.
Andas.	Iki tſukv.
Andedrågt.	Iki.
Andtäppa	Iki no ſemekv.
Andågtig.	Tſutſuſin-de.
Angelägen.	Taiſits.
Angenåm.	Juroſikku.
Angifva, förråda.	Siras ſur*u*, ſonin ſur*u*.
Anhang.	Ikedor, ſukama juro.
Anisfrö,	Oikjo.
Anisbrånvin.	Uikjosſi.
Anka tam.	Afiru.
Anka vild.	Kamo.
Solfjädersanka.	Oſtori.
Ankare.	Ikari.
Ankra, fälla ankare.	Ikakar*u*.
Anſigte.	Kawo, omotte, min mente, tſera.
Apa, markatta.	Sar*u*, ſal*u*.
Apa efter.	Niſur*u*.

Apothek.	Surria.
Arbeta.	Sigito.
Ark papper.	Itjimai.
Arm, en arm.	Ude.
Armboge.	Ude, fiſi.
Armoſin, ſidentyg.	Kaiki.
Artig.	Kawatta, Kuttona, Meſiraſi.
Aſka.	Hai, fai, ſinohai.
Babord.	Torikaſi.
Bad, warmt Bad.	Iſumi, unſing.
Bada uti kar.	Furu.
Baka, baka bröd.	Jakv, pan jakv.
Bakelſe, ſockerbakelſe.	Kwaſsi.
Bakvånd.	Matjigao.
Ball, teſtikel.	Kintama, inno, itamma fugure.
Bar, naken.	Bo, faguru, haguru.
Barberare, perukmakare.	Kami jui.
Barfotad.	Swaſsi.
Barn.	Kodomo.
Fader och moderlöſt barn	Minaſsigo.
Barnmorſka.	Toriagibaka, toriagikaka.
Bedja, begåra.	Tannomu.
Bedja, tilbedja.	Ogamu furu, faiſuru.
Bedjare, tilbedjare.	Ogamu ſura mono, faiſuro mono.

Be-

Bedraga.	Damasſ*u*.
Bedrågeri.	Damas koto.
Bedröfvad.	Kujamo, kinnodoko.
Befalla.	Jetſki, itskur*u*.
Begrafva.	Sorin fur*u*, okur*u*.
Begrafnings plats.	Fakka, ſ'ka.
Begripa.	Konogotokv.
Begynna.	Hasſimar*u*, faſjimar*u*.
Begynnelſe.	Faſjime.
Behagelig.	Juroſikku.
Behändig.	Gaſkoi.
Beklaga.	Kwiamaſki.
Ben.	Fone.
Berg.	Jamma.
Bergstopp.	Toge.
Bernſten.	Kowakv.
Berätta.	Kaſu jur*u*.
Beröm.	Siman.
Beröma.	Fomer*u*.
Beſlag.	Kanago.
Beſtålla.	Atſuraj*u*.
Beſtåldt gods.	Atſuraje mono, tamoni mono.
Beſök.	Mimai.
Betala.	Farau, farai.
Betyda, uttyda.	Wager*u*.
Betänka.	Anſur*u*.
Bewara.	Nawaſs*u*.
Bjelke.	Hari ſaimokv.
Bild, docka.	Ningjo.

Bild, portrait.	Je.
Binda, en binda.	Makimome.
Binda böcker.	Tjamintoser*u*.
Bitter.	Nigaka, nigai.
Bjuda, invitera.	Nitskur*u*.
Bjuda, tilbjuda.	Okur*u*, agur*u*, jassagur*u*, nedoaskur*u*.
Björn.	Je.
Blad.	Fa.
Blanda.	Masur*u*.
Blind.	Mekwura, memokf.
Blixt.	Inasuma, inabikai.
Blod.	Tji, kjets.
Bloma, en Bloma.	Fanna.
Bloma, blomstras.	Fanna sakv.
Blomsterkruka.	Fanna iki, fanna tsuba.
Bly.	Namari.
Blyhvit.	Sirome.
Blyertspenna.	Sekfits.
Blåsa, blåsa up eld.	Fukv, fiokv.
Vinden blåser up.	*Kose no sukv.*
Blåsa ut.	Fukv kesf.
Blåsbålg.	Fujigo.
Bläck.	Sum, sumi.
Bläckhorn.	Susumi hako.
Bo, bebo.	Tsum*u*, tatsur*u*, tsukur*u*.
Bod, Köpmansbod.	Mise.
Bok.	Somots.

Bok-

Bokhvete.	Sobo.
Bokstaf.	Moisi, tsi, Mousi.
Bomull.	Kiwatta.
Bonde.	Fjakso.
Bord.	Sukus, sandai.
Borg.	Ukesai, ukejau, kekejawu.
Borgare.	Skassa.
Borgmåstare.	Fossi, jorisi.
Boxera.	Fikv i. e. draga.
Boxerfartyg.	Fikv fune.
Brand.	Kwassi.
Brant.	Somodatsu.
Bred.	Firosa, firoi, firoka.
Breda ut.	Kossu.
Bredd.	Jakohaba, firosa.
Bref.	Sjo, tegami.
Bro, Brygga.	Fas, bas.
Broder; åldste broder.	Kiodai; babo, ani.
Brokug.	Fam.
Brud.	Fannajomi.
Brudgum.	Fannamoko.
Bruka.	Motji jura.
Brunn.	Igawa.
Brynsten.	Toisi.
Bryta.	Fikisakv, jaburu, jakv.
Bråka.	Utsiwaro.

Bråń-

Brånna.	Jakv, mojasſu, mojuru.
Mordbrånnare.	*Fitſoki.*
Brånſel, vedbrand.	Takigi.
Brånvin, alle ſpirituoſa.	Sotju.
Bróllop.	Nagaodo, Nagadaki.
Bróllopsdag.	Konreiſi.
Bróſt.	Mone.
Bróſtvårta.	Tjibuſa.
Budſkap, budbårare.	Skai; kotſkai.
Buffeloxe.	Suiji.
Buk.	Stabara.
Byſſa, ſnaphan.	Teppo, tippo.
Byta.	Kajuru.
Byxor.	Fakama, hakama.
Underbyxor.	*Feko, Momoſiki.*
Båck.	Jagi.
Båge; ſkjuta med boge.	Jumi; iru.
Båll, ſpelbål.	Tema, tamma, mali.
Båt, hollåndſk båt.	Obatera.
Japanſk båt.	Temma.
Båck, å.	Nagari, kawa.
Båfva, darra.	Furou.
Bålja, vatnbålja.	Oki.
Båtring.	Joiſo.
Bódel.	Sioki.
Bója.	Ora.

Ból-

Bôlja, hafsbôlja.	Arasfu.
Bôn, begåran.	Tannomi.
En bôn, *oratio.*	Kjojomi
Bôna, en bôna.	Mame.
Calumbak.	Kiara.
Camfer.	Sono.
Canaster, Coffert.	Fio, tawara.
Canel.	Nikke.
Canin.	Ufagi.
Canon.	Isfibia.
Capitel, Conto.	Ketta.
Carette, skôlpadskal.	Bekko.
Catti, Catje.	Ikkin.
Charta, landcharta.	Sfu.
Chirurgus.	Gekwa, qvairo.
Chits, Cattun.	Sarafa.
Cirkel, cirkelfigur.	Maru.
Cirkel instrument.	Bumawafsu.
Citadelle.	Siro, fo.
Colik.	Senki.
Comediant, Acteur.	Sibaida.
Compass.	Fobari, hobarri.
Compress.	Maki mome.
Commisfarius ôfver någon gata.	Ottona.
Confiscera.	Kisju.
Contant.	Sodan.
Coqvet.	Iro mono.
Dagas.	Akibon*u*.

Det

Det dagas.	*Ju no aki, juaki.*
Dal.	Nerawa.
Damaſt.	Dons.
Dam, fiſkdam.	Ike.
Dans.	Odori, oduru.
Darra.	Fururu.
Dela.	Wakwuru.
Dia.	Koorusſu.
Djefvul.	Oni.
Djup.	Fukai, f'kaka.
Djur.	Kedamono.
Doctor.	Iſa,
Doga ike.	Jonaka.
Domare.	Tadasſu.
Domkraft.	Manriki.
Doſa.	Iremono.
Dotter.	Muſme, gogo.
Draga.	Katamuru, mootſu; fikv.
Draga ut.	Nugu.
Drake.	Firio.
Dricka af risgryn,	*Sakki.*
at dricka.	Nomu.
Droppe.	Tamma.
Drufva.	Budo.
Dryck.	Nomimono.
Vara drucken.	Namojui, jeikſſari.
Stålla ſig drucken.	Jeikf, ſarasſuri.
Dröm.	Jume; jumemiru.
Dröppel, gonorhoe.	Rinſjo.
Dubbel.	Kaſannaru.

Dufva.	Fato.
Vild dufva; husdufva.	Jamma fato; jefato.
Duk.	So King.
At torka talrikar.	Fui king.
Handduk, nåsduk.	Te no goi.
Bordduk.	Skimmomen.
Dum.	Donna.
Durklopp.	Kuudasf.
Dyna, nåldyna.	Farifasf.
Sångdyna.	Kukuri makura.
Japanfk tråkudde.	Makura.
Dyr.	Takkai, tfufuku.
Dyfenteri.	Okahara.
Dö.	Sinnoru, finu.
Död månnifka.	Sinda, fining.
Döda, dråpa.	Korosfu.
Dörr.	To.
Ebb.	Suwo no firu.
Echo.	Fibiku.
Ed.	Seifi.
Egen.	Waga,
Eld.	Fi; finoko.
Elefant.	So.
Elfenben,	Soge, fogi.
Embete.	Sobe, jakunin, ftomefito.
Embetsman.	Sonin, fobainin, fokunin.

En-

Enka.	Jammome.
Enkling.	Otokojammome, otokegoki.
Erfara.	Midasſu, miſkedasſu.
Evig.	Iſo.
Enſam, allena.	Bakari, toſin, ſammiſiku.
Fader.	Tete, toto.
Faderfader.	Jino.
Falk.	Takka.
Falla.	Otjiru, tawareta.
Falſk, förfalſka.	Niſi, nite; niſamonosſu.
Famn, en famn.	Firo, fito firo.
Fara, farlighet.	Abunaka.
Farlig.	Abunaikoto.
Farvål.	Kingo, nigoſerru.
Faſan.	Kiſi.
Faſta.	Soſimu.
Fat, et fat.	Kooke.
Fatta, angripa.	Torajoru, ſkamaijoru.
Fattig.	Fing.
Feber.	Nets, nitſu.
Fena, en fena.	Jokofiri, fire.
Fenſter.	Mado, ſamma.
Feſte, högtid.	Matſuri.
Fet; det år fet.	Kojuru, kojete oru.
Fiende.	Kata ki.
Figur.	Katats.

fil.

fil. fila.	Jasuri. jasurisuru, jasuri kakur*u*.
Fin.	Komakanna, komaina, komaka, komai.
Finger.	Jubi.
Finna, påhitta.	Midas*su*, midskuru; midkedas*su*.
Fisk.	Iwo, sakkana.
Fiska.	Iwo tsur*u*.
Fiskare.	Riosi.
Fiskdosa.	Binto.
Fisknät.	Ami.
Fisk stekt i olja.	Agi iwo.
Fjäder.	Tori no fa.
Flagga.	Hato.
Flagstock.	Hatosao, fatosawo.
Flicka, mö.	Komusme.
Flinta.	Kado isi.
Flod.	Siwo.
Fluga.	Hai.
Flyga.	Toob*u*.
Flyga bort.	Fukitsirass*u*.
Flytta.	Jautsuri sur*u*.
Flå.	Fagur*u*.
Fläck.	Asa, moja.
Flädermus.	Komuri.
Foga ihop.	Josur*u*; tsog*u*.
Fogel.	Tori, tjo.

Fogelbur.	Tori no ſu.
Fogel-lim.	Tori motji wanna.
Fogel-nåbb.	Tſubasſa, Kutjibasſi.
Fogel-nåſte.	Tori no ſu, jens'.
Fogelſång.	Tori no ſajoru.
Fot.	Asſi.
Framgång.	Faijaka.
Fri. fria.	Fiwa. mom*u*.
Frid.	Seifits.
Frikadeller.	Kammaboku.
Friſk.	Tasſia.
Fru.	Okatſa, niobo.
Frugt. frugtkårna.	Mi. ſanne.
Frukta, frukta för.	Oſirur*u*.
Fryſa.	Koguſur*u*.
Fråga.	Tasſu nur*u*.
Frö.	Tanna.
Ful, ſtygg.	Kiſannai.
Full.	Mits.
Fyllehund.	Jeikfſari.
Fyrfat ſtort; litet.	Fibatſi; ſiuro.
Fyrfotad.	Jotſasſi.
Fyrkant.	Sikakv.
Fråga.	Tſuru, tſukama tſuru.
Fången.	Sumebito.
Får, et får.	Fituſi, fitſuſi.
Fådernesland.	Hungokf.
Fålt.	Nabekv.
Fångelſe.	Roja.

Får-

Fä:dig, bered. — Simai, ſmai.
Fårg. fårga. — Iro. irotsſkuru, ſomuru.
Fårſk. — Atarasſi.
Fôda, fôda barn. — Samu, ſamkeſuku, ſanſuru.
Fôdelſe dag. — Tanſjo nitji, umareſi.
Fôlja. — Tſuſukv.
Fôlja en ut. — Okuru, utjiokuru.
Jag ſkal fôlja en ut. — *Wataks kuſi utji okuri masſo.*
Fôra ut. — Saguridasſu.
Fôra bort. — Mootſu,inawu.motte.
Fôrbåttra. — Jooſuru.
Fôrbjuda. — Fato ſuru.
Fôrbud. — Fato.
Fôrbund. — Kubiru.
Fôrelåſa. — Stajumiſuru.
Fôrderfva. — Itamu, ſaruru, ſoſuru, ſkuſarumu.
Fôrdubla. — Kaſannu, kaſanoru.
Fôrgift. — Sumire, doku.
Fôrgifta. — *Douku.*
Fôrgylla.fôrgylning. — Riukinfuru.kimfakv.
Fôrhindra. — Motomeru.
Fôrklåda, maſkera. — Iſo ſuru.
Fôrklara. — Simau.
Fôrkyla. — Kaſe fukv, fukaſi.
Fôrkylning. — Kuſame ſuru.

Förleden.	Sugita.
Förlora.	Song furu, makuru.
Förlust.	Song.
Förlåtelse.	Jiurussi.
Förmana.	Nagusamu.
Förminska.	Skono furu.
Förnuft, förstånd.	Gateng.
Förpanta.	Sitji iruru.
Förråttad, utråttad.	Itas.
Förfamla.	Atsumaru, juru, jorijai.
Förfilfvra. förfilfring.	Ginnagasſu. gimbekv.
Förfumma.	Wasfuru.
Förfummelse.	Tſitſing, okatari.
Förföka, pröfva.	Aida.
Förtret.	Nagufammu.
Det förtryter mig.	*Nagusamu fito.*
Föråldrar.	Riofin.
Förändra.	Tjigau, kawatu.
Galen.	Kitſigai, afo, baka.
Galla; oxgalla.	Tang; guwo.
Galleri.	Linſi.
Galon.	Sasſaferi.
Gammal.	Tasſijori, furuje, furuke.
Gapa. gap.	Akubu. akubi.
Garn.	Ito.
Gata.	Tjo, matji.
Gehång.	Iſjuobi.

Ge-

Gemen.	Sfune, tju.
Giftas.	Konresur*u*.
Giftermål.	Konrei.
Gift man.	Metor*u*, tasfur*u*.
Gifva.	Furer*u*, jar*u*.
Gifva tilbaka.	Modosf*u*, kajosf*u*.
Gikt.	Kake.
Girig, snål.	Nigiri, swambo, simats.
Gissa.	Atsuru.
Gjömma bort.	Kaks*u*.
Glad; lustig.	Iwau; omoste.
Glasögon.	Meganni, fanna-meganni.
Glasögon foder.	Meganne no je.
Glatt, slåt.	Suberu.
God; *det är godt.*	Jukka; *jukka.*
God man.	Jukka fito.
Godhjertad.	Naka no jukka.
Gods.	Mono.
Golf.	Juka.
Graf; vatngraf.	Fori; foka.
Grafva, grafva jorden.	Foli.
Granne.	Tonari fito.
Gren af et tråd.	Jeda.
Grof.	Arai, areka, si-nowalka.
Grund.	Pon, fon.
Gråta.	Joger*u*, nakv.

Grâns.	Sakkai.
Grânſa in til.	Sakkai fur*u*.
Grânspâle.	Foſi.
Grôt, kliſter, ſtârkelſe.	Nori.
Gud.	Sin, kami.
Guld. guldmynt.	Kin. kinſing.
Gumſe.	Otoko fitstjuſi.
Gyllenåder.	Dſi, ſji.
Gå, vandra.	Ita.
Gå bort.	Modor*u*, kair*u*.
Gå in hos någon.	Jorjukv, fito no to kuro jukv.
Gå ned.	Ururu, iru,
Solen går ned.	*Fi no iri.*
Gå up.	Agar*u*.
Solen går up.	*Fino de, fino agaru.*
Gå ut.	Sitsſugjo.
Gåta, giſning.	Naſo.
Gâſt, drickgâſt.	Amaſaki, ſakki no ori, oriſakki.
Gôdſel.	Koje.
Gôra.	Sur*u*, itasſ*u*, fukurr*u*.
Gôra ſit båſta.	*Uke jai nikui.*
Afgôra, affluta.	*Wakiru.*
Gôra ſtôrre.	*Tookv ſuru.*
Gôrdel.	Skimmawas, ſanſakagi.
Hafva.	Ar*u*, al*u*.
Hafvande.	Mimotji, farami.

Ha-

Hagel.	Arare.
Haka fast.	Kakar*u*.
Hake.	Kakkiganne.
Hals.	Kwubi, nodor.
Halta. halt.	Tjimba fikv. tjimba.
Hammare.	Kanatsutji.
Hamn, inhamn, vik.	Minato, irie.
Hand.	Te.
Handfattare.	Motsi.
Handske.	Te ne ki.
Handel, drifva handel.	Akirawu, sobai.
Hare.	U, usagi.
Harnesk.	Kapto.
Harts.	Matsejari.
Hasta, skynda.	Motja.
Hastig.	Assegaro.
Hatt.	Kasa.
Hel.	Djigokf.
Hela, låka.	Jeta.
Herre.	Samma, muss.
Herbårge.	Jedoja, funsing.
Hes.	Kojekari, kui no kakar*u*.
Het.	Atska.
Hetsa, ågga.	Sasil*u*.
Hjelp. hjelpa.	Kassei, torimotsu Kasse furu.
Hjerne.	Itadakki, fiakkuje.

Hjerta.	Kokurro, ſing, ſingnoſo.
Himmel.	Ten.
De ſällas bemviſt.	*Gokurakv.*
Hingſt.	Kuma.
Hjort.	Kano ſis.
Hiſkelig.	Ötorusſik.
Hiſtoriebok *om krigsbedrifter.*	Ikſauno hannaſibo.
Hjul.	Kuruma.
Hof.	Miaco.
Hol.	Anna.
Honung.	fats miets.
Hora, en hora.	Juſo, joroſi.
Horhus.	Jorusſia, asſubia, keſeja, asſubiſo.
Horunge.	Tetenasſigo.
Horn.	Tſunno, kakv.
Hoſta.	Siwamoki.
Hud.	Kawa.
Hvete ; hvetemjöl.	Komuggi ; mugi no ka.
Hufvud.	Kubi.
Hufvud-dyna.	Bosſi.
Hufvudvärk.	Attamanna, itama, dutſo.
Hugga, ſkåra.	Kiru.
Huggknif.	Debahotjo ; nommi.
Hund.	Inu.
Hunger.	Fimoſe.

Hun-

Hungersnöd.	Katsujetosi, kiking.
Hus.	Ië.
Hushyra.	Jenusi.
Hustru, ägta hustru.	Niobo, jomego.
Hår.	Kami.
Hård.	Koaka, kowai, kowarka.
Håger hvit. Stork.	Sagi. konotoi.
Hål.	Kibis.
Hålsa, sundhet.	Tassia niste.
Hålsa, complimentera.	Resuru, reigisuru.
Håmnas.	Issu.
Håndelse, historia.	Fusina, hanassi.
Hård, smedhård.	Makuts.
Håst.	Aki, *uma*.
Dragbåst, lastbåst.	*Nima, nimba.*
Ridbåst.	*Jome, sjome.*
Hånga vid.	Kakuru.
Hôft.	Momo.
Hôg.	Dakka.
Hôger sida.	Migi.
Hôk.	Tobi.
Hôns; hôna.	Tori; mendori metori;
Tupp.	Ondari, otori.
Hôra.	Kikf.
Hôrn.	Fanna.
Jaga.	Kari.
Jaloux, svartsjuk.	Dingsuru, netamo.

Jamma fom en katt.	Neko nakv.
Jern.	Tets, *fu*roganni.
Incommodt.	Fufiuna.
Ingefåra.	Sioga.
Ingen.	Naka, dare monai.
Inkomft.	Mitfuki mono.
Inålfvor.	Farawatta.
Jordbåfning.	Djifin.
Jord, jordklot.	Tji, dfi.
Is.	Koori.
Jåmfôra.	Onafkaran*u*.
Jåmn, flått.	Firataka.
Kabeltog.	Tjanfuna.
Kalf.	Us no ko, kous.
Kalk.	Sirobe, tfikui, fi-robai.
Kalka, hvitlima.	Mur*u*, fkui mur*u*.
Brånna kalk.	*Skui jakv.*
Kall.	Samka, kang.
Kam; kamma.	Kwusfi; kwafkefur*u*.
Kam, tupkam, tofs.	Tori no kabito.
Kammare, kajuta.	Bea, fea.
Kant, *margo*.	Fas.
Kanten på en golfmatta.	Tuttami no feri.
Kasfera.	Madosfu, kajesf*u*.
Kafta.	Naguru.
Katt.	Mio, neko.
Kerfva, en knippa tobak.	Kifamu.

Ki-

Kika, koxa, se.	Miru.
Kika efter, bekika.	Miawassuru.
Kikare, telescop.	To meganni.
Kind.	Hogeta, fo, fogeta.
Kindpust, örfil.	Fogeta, uttokuri
Kista, klädkista.	Hago, nagamotji.
Kista, likkista, likbalja.	Kwanoki.
Kitla.	Kusuguru.
Kitlig.	Kussuwaika.
Kittel.	Jakwang.
Kopparkittel.	Tetjakwang.
Jernkittel.	Tjidass.
Porcellins kittel.	Dobine.
Klaga.	Todokuru, utajaru, mosaguru, todokeky.
Klar.	Seteng.
Klia.	Kaika.
Klibba.	Tsugu.
Klippa, afklippa.	Se.
Klippa med sax.	Kiru, fasami kiru.
Klistra.	Fallu.
Klisterborste.	Fake.
Klo.	Tommarige.
Klocka.	Suriganni, rei.
Klompar, skoklompar.	Getta, bokuri, figesuri.
Klädning.	Kimono.

Klå-

Klåda fig.	Kimono tjakv furu, fofukfuru.
Klåd och fminkad Fru.	Mifimai.
Hafva på fig en klådning.	Kimono kiru.
Klåttra, klifva.	Noguru.
Knapp. knaphol.	Botan. botangana.
Knif, bordknif.	Haka, faka, fotjo.
Fållknif.	Orifaka.
Penknif.	Kogatanna.
Rak-knif.	Sorri, jori, fori, kami.
Knipa, nypa.	Nefumu.
Knippe, en knippa.	Tamma.
Knopp, blomknopp.	Tfubomi.
Knå.	Fifa, fifa no farra.
Knåfalla.	Fifatatfuru.
Knut.	Fimmo.
Knytnåfva.	Tekobus.
Ko, oxe. kokött.	Us. us no niku.
Kock.	Riourinin.
Koka.	Takv, niasfu.
Kol, tråkol.	Sumi, fum.
Stenkol.	Ifufumi.
Kom, fpilkom.	Domburi, otjawang.
Komma.	Kuru.
Komma til korta.	Tarang, fufokv.
Kopp; thekopp.	Wang; tjawang.
Koppar.	Agaganni, akaganni.
Koppor.	Fofo.
Kopparrig.	Mogo.

Kork

Kork.	Seng.
Korn.	Omuggi.
Kors.	Sjumanſi.
Korsvåg.	Sjumonſi, mitji, jotskado.
Kort.	Semekv, niskaka.
Korta af, afkorta.	Kogir*u*.
Koſt, ſpis.	Sukomots, kuimono, kuſmos.
Koſta. omkoſtnad.	Nedang. ſapi, irio.
Kraft.	Sikaria.
Kreatur.	Juka, ſjo.
Krig.	Ik*u*ſa, fakaro.
Kriga.	Motomur*u*.
Krita.	Sirasſumi.
Krog.	Kooja.
Krokig.	Magar*u*.
Kroſſa ſônder.	Fiſaguru.
Krut. kruthus.	Jenſo. jenſoja.
Krypa.	Fa*u*.
Kråka.	Karaſu.
Kråfta.	Ganne.
Kvaſt.	Foki.
Kula.	Tippo no tamma.
Kykling.	Fioko.
Kyla, afkyla.	Soſu ſur*u*.
Kyrka.	Tera.
Kyſs.	Umakutji, kwutji ſu.
Kyſſa.	Umakutji ſur*u*.
Kådja.	Kwuſari.

Kåg-

Kåggelklót.	Tamma.
Kånna.	Misiru.
Kånna efter, kånsla.	Obojur*u*.
Kånd, bekant.	Misteoika.
Kånd ört.	*Konokusa, misteurka.*
Tilkånna gifva.	Arawarur*u*.
Kåre, min kåre.	Sukv, suita, onago.
Ung kamrat.	*Gosa.*
Kårra.	Kuruma, guruma, gosogumma.
Kók.	Kammado.
Kőpa.	Kawu, kao, kota.
Kőpman.	Akibito, sonin.
Kőpa 'och sålja.	Baibai.
Kőtt.	Mikv, mi.
Lackera.	Makie sar*u*.
Lackeradt arbete..	Makie mono, norimono.
Lackverk med guld.	Nasis.
Lag.	Sioki.
Lakan, sånglakan.	Skimono.
Lakrits.	Tankiri.
Lakritsrot.	Kanso.
Lam, får.	Fitsusinoki.
Lam i leder.	Tjukisito.
Lamhet.	Nai juru.
Lampa.	Fitomosi, fitobosi, andon.
Lampolja.	Tomosi ab*u*ra.
Land.	Kokf, kuni.

Land-

Landförviſt.	Duſai.
Landsherre.	Koks ſi, daimio.
Lapp. lappa.	Kire, fuſe. fuſi ſuru.
Laſta på.	Manje tſumu, niakv ſuru.
Laſta på en håſt.	Noru.
Laſta på et ſkepp.	Niakv tſumu.
Laſta in.	Tſumi komu.
Lat. lathund.	Itaſuro, fionakamono. fionasſi.
Le; ſkratta.	Warau.
Led.	Fus.
Lefva.	Inotji.
Lefvande.	Iktoru.
Lefver.	Kimmo.
Lejon.	Sis.
Lekamen.	Gotai.
Lera.	Sirasſumi.
Lida.	Tefikv.
Lik.	Sining, ſigajo, ſigai.
Lim.	Simegi.
Limma.	Simegi faſamu, ſimegi ſuru.
Fogel-lim.	*Torrimoto.*
Linda.	Maku.
Linſkaf.	Metja.
Liten.	Ko, komaka.
Ljud.	Hibiki.
Ljuga.	Suragoto, usſo.
Ljum.	Nama.

Ljus.	Rosokv af *Ro*, vax och *sokv* veke.
Ljussax.	Sinkiri.
Ljusstake.	Rosokstatti.
Ljusveke.	Sokv, sakv.
Lock.	Fta.
Lofva.	Jaksak*u*.
Longa.	Hainoso.
Lonta.	Finawa.
Loppa.	Nomi.
Lossa.	Tokv.
Luft.	Sora.
Lukt.	Nioi, niwoi.
Lukta.	Kusam*u*.
Lura.	Snobimir*u*.
Lurendråga.	Sukur*u*.
Lus.	Sirami, subisirami.
Vågg-lus.	Abramussi.
Luft, hog.	Fimma, konomu, tsuk.
Olustig, obogad.	*Konoman.*
Lustig, glad.	Omassiroi.
Lyckelig.	Jenotsuki, saiwai.
Lyfta, uplyfta.	Motjiagar*u*.
Gôra lått.	Kamku sur*u*.
Lykta, *japansk af papper.*	Tjotjin.
Glaslykta.	Toro.
Låda.	Fako.
Låda, skriflåda.	Fikidassi.

Låg-

Låg.	Fikui.
Låga.	Fono, moi ibi.
Lång.	Nagai.
Långſam.	Siſukamai, jojajora.
Lår.	Momo, ſotomomo.
Lås.	So, ſjo, jootskuri.
Låta göra.	Skurasſur*u*.
Låta hämta.	Tori usſuri.
Läck, läckegie.	Mor*u*.
Läcker.	Umaka.
Lägga.	Okv.
Lägga ſig at ſofva.	Nitur*u*.
Lämna, leſverera.	Niwatasſ*u*.
Låna.	Kar*u*.
Låna ut.	Karidasſu.
Längd.	Nagaſan.
Läpp.	Tſuba.
Lära.	Nara*u*, kiek*u*.
Lärjunge.	Keko.
Läſa.	Jom*u*.
Läxa.	Tjumi ju.
Löfte.	Jakſokſta.
Löjelig.	Okaſki.
Lön.	Jakurio.
Löpa.	Aijubu.
Löpa ut.	Mor*u*, ſugurr*u*.
Lös.	Oros.
Afföſa vakten.	Kawar*u*.
Magaſin, packhus.	Kura, kwura.
Mage.	Fii.

Mager. magra.	Jassita. jassu.
Mahl.	Kosi.
Majeståt.	Gajo.
Maitresse.	So tekaki.
Makeligen, commodt.	Ssio, ssiona.
Mala.	Usu, mawaru.
Man, en man.	Otoko.
Mantel, kappa.	Hawori.
Mast.	Hobasi.
Mat-låda.	Sokomots hako.
Matpinnar, *at åta med.*	Fas.
Matros.	Suissi.
Matta, golfmatta.	Tattami.
Torkmatta.	Toma.
Medicament.	Kwusuri, gosuri.
Metal.	Karaganne.
Microscop.	Mosimeganne.
Mjelte.	Heinoso.
Mild.	Fatsnar mono.
Mil. en mil.	Ri; itjiri.
Milstolpe.	Itjiri suka.
Misbruk,	Sojuju, tjigau.
Misfal.	Soisan, tjomang.
Mistag, fel.	Matjigai.
Mjöl.	Mugiko.
Mjölk.	Tji, tji tji.
Mjölkhustru.	Onago no titi.
Mode, bruk.	Okstabiri.

Mo-

Moder.	Faſa, kaſa.
Moderpaſsion *hos quinnor.*	Skai.
Hos manfolk.	Sakki.
Modder.	Noro.
Modig, *courageux.*	Kimono fitoka, amar*u*.
Mogen.	Jukſuri, um.
Moſsa, ſtenmoſsa.	Koki.
Motvind.	Mokaokaſe.
Mun.	Kuts, kwutji.
Mur.	Kabe.
Mus, rotta.	Koniſumi.
Muſkotnöt.	Nikuſuk.
Muſkus, desman.	Siako.
Mygga.	Ka.
Måg.	Jitjuſi.
Måltid.	Sibundoki
Månadsrening.	Sawarri, ſkinomon.
Måne.	Tſuki.
Nymånad. fulmånad.	*Mikatſuki. mangets.*
Månſken.	Waſsukv.
Mås, fiſkmås.	Kagume.
Mått.	Mome.
Måttſtock.	Sjakf, monoſaſu.
Månniſka, perſon.	Mono.
Mårg.	Tſjio.
Mårke.	Sirus.
Måsſing.	Sintju.
Måsling.	Hasſika.

Måta, taga mått.	Sjakv torr*u*, sjaks utsu.
Mått.	Skai juru.
Mő.	Imada, kimusme
Mőda.	Kitska.
Mődom.	Sara.
Mőgel.	Kabi. kabi sur*u*.
Mőrk.	Mime.
Mőrda.	Totokuross*u*.
Mőrdare.	Stokorossi, messudo.
Mőssa.	Bosi.
Nacke.	Gonokubo.
Nafvel.	Fosso, feso.
Nafvelband.	Fara obi.
Nagel.	Tsume, jassur*u*.
Naken.	Hadaka.
Nalkas.	Skaijur*u*, skaknar*u*.
Namn.	Na.
Natt.	Josari, jor*u*.
Natträck.	Nimakv.
Natt-vakt.	Jobang, jabang.
Neglikor, kryd-neglikor.	Tjoosi.
Nikka.	Gatting sur*u*.
Nopp på kläde, linskaf.	Kinnu kwudas.
Nord, nordan.	Kitta.
Notarius.	Fissia.
Ny.	Atarassi. sjoguats.

Ny-

Nyårsdag.	*Guansits.*
Nyckel. nyckelhol.	Kagi. kagi ana.
Nykter.	Harafosſ.
Nyſa.	Akſingu.
Nål, knapnål.	Fiſifari, tomebari, tenefari.
Synål.	*Fari.*
Nåldyna.	*Fariſasſ.*
Nålbus.	*Fari ire.*
Nålsöga.	*Fari no mimiſo.*
Näktergal.	Ogu iſu.
Närvarande.	Konogoru.
Näſa.	Fanna.
Näsborar.	Fanna noſu.
Näsduk.	Te no gøi.
Näſte.	Koja, kago.
Nät.	Tſuribai, anri.
Nätt.	Tjodo.
Nödig.	Irio.
Nöje.	Sio, asſubi.
Nöjſam.	Omoſiro iſito.
Obelefvad.	Bule, ofemono, burei.
Odjup.	Asſai, asſaka.
Oförſkåmd.	Caſkaſme.
Ogift.	Gataiſen, naka no warrika.
Olja.	Abura.
Oljepråſs.	Abura ſimoru.

Olycka.	F*u*ſaiwai.
Olyckelig.	F*u*ſaiwai no fitò.
Omkulſtôta.	Tawaruru.
Ompacka.	Sine nawasſu.
Omvånda.	Fiki kurikajasſu.
Omôjelig.	Soſa arme.
Ond, elak.	Faradate, faratats, farakaki, warikakuſe, kuſe no warika, iſinowari.
Vara ond.	*Fandatſuru, ikaru.*
Blifva ond.	*Warukatatſuru, farikatatſuru.*
Gôra ondt, illa.	*Warukakotoſuru.*
Gôra någon ond, fôrarga.	*Faratate ſaſuru.*
Ondt, illa tala.	*Warika koto ju.*
Ord, tal.	Kotoba.
Ordſpråk.	Tattojegotoba.
Oren.	Kiſane, jogore.
Orena.	Jogoru.
Orenlighet.	Akfta.
Orm.	Kutjinawa, hebi.
Orſak.	Wanjits.
Orått, oråtviſa.	Muri.
Oſtron.	Otjigaki
Oſund.	Bioſa.
Oſåker.	Makoto naranu.
Otackſam.	Kataſke no karasſu.

Ovå-

Ovåder.	Warri fiuri.
Hårdt våder, ſtorm.	*Kitſi furi.*
Oxe.	Kinkiri uſi.
Packa.	Tſutſum*u*.
Packa in.	Neſuku ſur*u*, mitskur*u*.
Packe, en paket.	Tſutſumi.
Panna.	Nabe.
Takpanna.	*Kawarra.*
Pant.	Sits.
Papegoja.	Om*u*.
Papper, ſkrifpapper.	Kami.
Fönſterpapper.	*Minoganni, miſoka-tjiganni.*
Kejſarpapper.	*Otakadaiſi.*
Tapetpapper måladt.	*Karakami.*
Förgyldt.	*Kinkarakami.*
Præſentpapper ſtort.	*Faſogami.*
Nåspapper vanligt.	*Fanaganni.*
Stort.	*Sitkuſumi.*
Partiſk.	Figi.
Pas, pasport.	Sasſigari,
Paſſa; anpaſſa.	Au; ota.
Patt, bröſt.	Tjitji.
Penna, penſel.	Fuda.
Penknif.	Kohatanna.
Penningar.	Kane.
Penningpung.	Kanemfukuro.
Peppar.	Kotjo.

Pergament.	Fiog*u*.
Peruk.	Katsura, skegami, tsukiganni.
Piga, tjånstpiga.	Onago, jarite.
Pik.	Jarri.
Pil, pilkoger.	Ja; jatsusu.
Pill.	Guaijakv.
Pina, plåga.	Itanda, simuru.
Pipa, tobakspipa.	Kiser*u*.
Orgelpipa.	Kubuje.
Piska.	Mootsi.
Piss, urin; pissa.	Sobing; sobin sur*u*.
Plank.	Ita, hei.
Planka af.	Fedatsur*u*, skir*u*.
Plantera.	Hon*u*.
Plog.	Seri, seribetta; tsukv, tauts.
Plöja.	Togajass*u*.
Plåcka, afplåcka.	Tjigir*u*.
Plåster.	Kosaku, katagosakv.
Plåt.	Firattai, fira.
Porcellins bilder.	Jakima no ningjo.
Port.	Mong.
Portraitmålare.	Jekakv.
Potta, lerkruka.	Tsutsubo.
Priapus.	Mara.
Probera.	Kokuru mir*u*.
Procent.	Ire.
Prof.	Asjiwau.

Profit, vinſt.	Tokv.
Prins.	Waka gimi.
Kronprins.	Dainagon ſamma.
Prinſesſa.	*Wakagimigatta.*
Pråsſa.	Sibur*u*.
Pråſt.	Boos.
Puderſocker.	Siro ſatto.
Puls.	Miakv.
Kånna på pulſen.	*Miakv tollu.*
Pulver.	San, ko.
Pump. pumpa.	Mitſuki. mitſuki fur*u*.
Purgermedel.	Kudasſu.
Purgera.	Kudasſu fur*u*.
Påfogel.	Kuſokv.
Påle.	Fasſura.
Pårla.	Kainotamma.
Pårlemor.	Sinſu.
Qvarn.	Us, Kuruma.
Qvaſt.	Fuſi.
Qvick.	Jois, miskane.
Qvittence.	Okittori.
Qvåfva.	Simur*u*.
Raka.	Sor*u*.
Ramm, *en ſkuf-ram.*	Soſonoko, ſoſono-ſone.
Rand, en rand.	Mimi.
Rapportera.	Tjuſin fur*u*.
Raſande.	Kitjigai.
Refben.	Jokabara.
Regn.	Ame.

Regna, det regnar.	Ame no fiur*u*.
Regnagtig.	Senkju.
Regnboge.	Nifi.
Regnkappa.	Toi.
Regntid.	Niubai.
Ren.	Kireina, fjomi.
Rep.	Tfuna no na.
Refa, en refa.	Tabi.
At refa.	*Tabi furu.*
Återrefa.	*Kudari.*
Refa til fjôs.	Watar*u*.
Reft.	Nogori.
Rhabarber.	Daiwo.
Rida.	Noru.
Rik, rik man.	Buginfa.
Rike, kungarike.	Kuni, kwuni.
Riksråd.	Daimio.
Ring, guldring.	Ibiganni.
Ringa med klåcka.	Fur*u*.
Ris, risgryn.	Kome.
Tidigt ris.	*Wafe.*
Tröskadt ris.	*Skigome.*
Kokadt ris.	*Mes.*
Rödagtigt ris.	*Tobofe.*
Hvit ris.	*Matjigome.*
Fint ris til foppa.	*Domenfe.*
Rivier, å.	Kawa.
Ro med båt.	Roof*u*.
Ro.	Jasfune.
Gje fig ro, hvila.	*Jasfude oru, jasfumu.*

Roc-

Rockeſkin, hayſkin.	Same.
Ropa.	Job*u*.
Roſenvatn.	Hanna no mis.
Roſt; roſtig.	Sabir; ſabita.
Roſta.	Sabirr*u*.
Rot.	Ne.
Rotta.	Niſumi.
Rotting, rör.	Tſaje.
Rulle.	Maku, kurubakas.
Rund. rundtom.	Mami. mawari.
Rutna.	Kabir*u*.
Rycka, afrycka.	Fik*u*.
Rygg.	Senaka.
Rygte.	Uwaſſa.
Rymlig.	Tſujoi.
Rå.	Atarasſi, nama.
Råda, tilſtyrka.	Faſjimur*u*.
Råda ifrån, afſtyrka.	Jamar*u*.
Råf.	Kitsne.
Råkna.	Kanſju, ſanjo ſur*u*.
Afråkna.	Kanſjo aju, ſanjo aj*u*.
Råkna efter.	Fiſia ſ*u*.
Råkna up.	Kajujur*u*.
Råkna ut.	Sanno ſur*u*.
Råknekammare, Contoir.	Sanjobea.
Rök. röka.	Honoo. kemoli.
Kimrök.	*Fegura ſum, ſumi, kemuri.*

Rö

Råka, *råka kött.*	Kemura *suru.*
Råka tobak.	Tabako nom*u.*
Råkad.	Kemota.
Råra, sätta i rörese.	Igokv.
Råra vid.	Kama*u*, kakar*u*, ater*u.*
Sabel lång; kort.	Katanna; wagisassin.
Sadel.	Kwura.
Sadelmakare.	Kwurasukuri, bagusi.
Saffran.	Kakwa.
Sagtmodig.	Sorona, sosikina, jawara kana.
Sak.	Koto.
Salfva.	Neriakv, jurugo-jakv.
Salpeter.	Sirojinso.
Salt. salta.	Siwo. siwosur*u.*
Saltvatn.	Siwo mis, usiwo.
Sammanbinda.	Kubir*u* awasuru.
Sammet.	Birodo.
Samtal.	Kotoba atsume.
Sand. sandresvel.	Tsuna. susakki.
Sandeltråd.	Biakdan.
Sanning.	Makoto.
Sappan tråd.	Sowa, sobok.
Sattin.	Sjas.
Sauce.	Sjur.
Sax.	Fassami, fassaim.
Se, at se, syn.	Mir*u.*

Se-

Secret, hemligt hus.	Setsujin.
Secreterare.	Joniro.
Segel. segla.	Hoo. hassiru.
Hissa segel.	*Hoaguru, bomaku.*
Stryka segel.	*Hogorussu.*
Segelgarn.	Ito fioma, ito jama.
Sena, en sena.	Fono no tsugai.
Senap.	Karas.
Se ut.	Midassu.
Sida.	Waki.
Signet, sigill.	Fang, hang, ingjo.
Sikta. en sikt.	Furu. sino, kusu.
Silfver.	Gin.
Silfvermynt.	Ginsing.
Silfversmed, guldsmed.	Ginsakv.
Silke.	Kinno.
Sill.	Konoseru.
Simma.	Ojugu.
Sitta på mattor.	Idoru.
på stolar.	Koskakuru.
Sjuda up.	Fagiru.
Sjuk.	Itami mono, bioki mono, jamai mono.
Sjukdom.	Jamai, itami, bioki.
Sjunga.	Utau.
Sjunga en visa.	*Uta no fusi.*
Sjunka.	Sisumu.
Själ.	Omo, sirio.
Sjö, haf.	Ume.

Sjö-

Sjöſjuk.	Funin jou.
Skabb, utſlag.	Kasſa.
Skada, at ſkada.	Wakuru.
Skada. nadel.	Takkara, ſong.
Skafva.	Keſur*u*.
Skala, afſkala.	Mukv.
Skam.	Haſi, foſi.
Skatt.	Sakkara.
Sked.	Saiſi.
Skep; ot tomt ſkep.	Fune; kara f'ne.
Förſtam på ſkep.	*Tomotti.*
Bakſtam.	*Tomotti.*
Skeppare.	Sendo.
Skida, ſlida.	Saja.
Skildra af.	Jeſur*u*, jedor*u*.
Skilja.	Sar*u*.
Skjuta af en *böſſa.*	Utſ*u*.
en pil.	Ir*u*.
Sko.	Kwutſ*u*.
Skomakare.	Kwutſutſukuri.
Skog.	Mori.
Skola. ſkolmåſtare.	Tera. ſisſo.
Skrapa af.	Kuſagu, keſur*u*.
Skrifva. Skrifvare.	Kakv. ſiſa.
Afſkrifvare.	*Utſuſu, utuſu.*
Afſkrift.	*Uſuſi.*
Skrik.	Tamagatta.
Skrika; ropa.	Nagakv; omekv.
Skruf.	Neſi.
Skråma.	Odosſ*u*, oſurur*u*.

Skråmd.

Skråmd.	Oturuska, osiru, okurasi, okanne.
Skråma sig, bli rädd.	Tomagar*u*.
Skugga.	Kagi.
Skuld, debet.	Sukugin.
Skuldenår, skyldig.	Sakugin ota fito.
Skuldror.	Kata.
Skullerblad.	Katabone.
Skum.	Awa.
Skumma af.	Awa datsu, awa tor*u*.
Skumma sig.	Awa tatsur*u*.
Skura.	Migaks.
Skylt, *marknadsskylt*.	Kambang.
Skymf.	Fias.
Skydda.	Hajakv, fajai, hajai, fajakv.
Skådespel, *Comediebus*.	Sibaia.
Skägg.	Fige.
Skålla.	Foijur*u*.
Skålsord.	*Sojo.*
Skålm, bof.	Uje.
Skåmmas, blygas.	Fassir*u*.
blyg.	Hasjassi, fatskassiku.
Skånk, gåfva.	Okuro, miage, simots.
Taga en skånk.	*Uketoru.*
Skånka in.	Tsugu.
Skåra, *vara skarp.*	Kuisakv, kuikir*u*.
Skåra sönder.	Kir*u*.

Skårm,

Skårm, en ſkårm.	Beooto.
Solſkårm, paraſol.	*Fiſaſi.*
Skölja.	Jusſug*u*.
Skölpadda.	Kame.
Caretſkölpadda.	Bekogame.
Skölpadſkal, carette.	Bekko.
Slaf.	Frobo, ſirombo, K*u*rombo.
Slagta.	Utskorosſ*u*.
Slagåder, arteria.	Miakoſuſi.
Slem.	Tang.
Slemig.	Nebar*u*, nemar*u*.
Slikka.	Nebur*u*.
Slingrande ört.	Kadſura.
Slipa. ſlipſten.	Tog*u*. tojiſi.
Slita. utſliten.	Sakur*u*, ſurur*u*. ſageta.
Slå, klappa.	Wutſ*u*, utſ*u*, tatakv.
Slå af hufvudet.	*Kubi kiru.*
Slå med handen.	*Tatakv.*
Låta ſlå någon.	*Tatake.*
Slå bakut.	Kir*u*, ſanur*u*.
Slåcka, utſlåcka.	Kiasſ*u*, kiaſi.
Slåt, uſel.	Hasſii.
Smak. ſmaka.	Aſi. aſiw*u*.
Smal.	Semaka, ſebaka, ſemai.
Smed.	Kaſia.
Smink. ſminka.	Keſo, oſerui. keſo ſur*u*.

Smit-

Smitta, beſmitta.	Watſuru.
Smittoſam ſjukdom.	Utſuri jammai.
Smultron.	Itſigo.
Smälta.	Aguru,kiuru,tokuru.
Smårtefull.	Itamoſe.
Altför ſmårtefull.	Amaritame.
Smörja, at ſmörja.	Fikv.
Snafva.	Ketſu maſukv, tawaru, torruru, tawaruru.
Snarka.	Ibikikakv.
Sned.	Jagamu, jongo.
Snuſa. ſnus.	Kagu. fanna tabak, kagi.
Snusdoſa.	Hanna tabako ire.
Snyta et ljus.	Sinkiru.
Ljusſax.	*Sinkiri.*
Snyta näſan.	*Fanna toru.*
Snåcka, enſkalig ſnåcka.	Kai; horanokai.
Snål, haſtig.	Faijo, faijaki.
Snö. ſnöa.	Juki. juki no fiuru.
Socker, candi.	Koriſatto.
Puderſocker.	*Siroſatto.*
Sockerbakelſe.	Sattojaki.
Sola, ſkoſola.	Ura.
Sol.	Fi, nitji.
Solſkårm, paraſol.	Fiſaſi.
Solviſare.	Fitoke.
Soldat.	Bannin.

Solfjåder.	Ogi.
Rund solfjåder.	*Utjuwa.*
Solfjådermakare.	Ogitskuri.
Somlige.	Ikubakv.
Sommar.	Noats.
Soppa.	Sur*u*.
Sorg.	Jumi.
Sort. sortera.	Rui. rui sur*u*.
Sowas.	Sakdo.
Spanskgröna.	Rokuseo.
Spatsera *rundtomkring.*	Mawar*u*.
Långs efter.	Arukv.
Spegel.	Kagami.
Spela kort.	Karta utsu, bakkutsu, bakkutji uts*u*.
Spela bort, förlora.	Makur*u*.
Spela med tårning.	Sugoroko uts*u*.
Spik, spikborr.	Kuugi kiri.
Spindel.	Kwumo.
Spindelvåf.	Kwumo no je, monoje.
Spinna.	Fikv.
Spinna bomul.	Momen fikv.
Spinna silke.	Nibassi mur*u*.
Spinrock.	Momenkur*u*ma.
Spion.	Jing.
Spott. spotta.	Subakki. subakki hakv.

Spot-

Spotkopp.	Faifuki.
Spricka.	Firakuru, kokorobiru.
Springa af.	Tobu.
Spruta, *en spruta.*	Mistsuki.
At spruta.	Mistsukvsuru.
Spå, sansäga.	Susi miru, uranau.
Spåck, tran.	Tokuru, abra no kawa.
Spöke. månnisko-spöke.	Bakkemono. jurei.
Stad.	Matji; sotomatji.
Staldrång.	Mogo.
Stampa.	Tsukv.
Stank. stinka.	Kusai. kusaka.
Stapla up.	Tsumu.
Stark.	Saoka, kitska; sijoi.
Steg, et steg.	Ajumi.
Stega, en stega.	Fassigo.
Stegbögel.	Abumi.
Steka.	Iru, jakv.
Sten.	Isi, iwa.
Stenhuggare.	Isnomi.
Sterkelse, blå sterkelse.	Awosumi suru, gunsjo.
Stjerna.	Fosi.
Stjernkikare.	Fossimi.
Stjert.	Sirio, siriwo, O.
Stiga af en håst.	Oriru.
Stjåla.	Nosumu.

Sto.	Damo.
Stock, en ſtock.	Bo, tſuje.
Stockfiſk.	Tara.
Stor.	O, futoſa.
Storm.	Okaſi.
Stoppa up.	Tſumar*u*.
Straff.	Nikwuni, ſekka, ſikka.
Straffa.	Nikwum*u*.
Strand.	Nagiſa, iſo.
Strek, ſtrimma.	Suſi.
Strumpa.	Merias.
Stryka kläder.	Finoſiſur*u*.
Strykjern.	Nori, finnoſi, finnoi.
Stråle, ſolſtråle.	Goko, ſitſugets no goko.
Strång; violſtrång.	Ito; ſamſi no ito.
Ström.	Nami, ſiwo.
Ström emot.	*Suo no warika.*
Sturſk.	Nigir.
Styf.	Ojor*u*, ſkorr*u*, kwuki.
Styrbord.	Omokaſi.
Stå up, upſtå.	Okir*u*.
Stå.	Tatſu.
Stål.	Hagane, fagane.
Ståd, ſmedſtåd.	Kanaſiki.
Stålla ut.	Tſurag*u*.
Stâmma, *en ſtâmma.*	Koje.

Stör-

Störta.	Kobosſu, koboru- ru, ſtamuru.
Stöta.	Sukikakaru.
Svafvel.	Iwo.
Svafvelſticka.	Skedakki, ſkegi.
Svag.	Jowaka, jowai.
Sval.	Suſuſi.
Svar.	Fento, fenſi, kotai.
Svara.	Fento ſuru, fenſi ſuru, kotai ſuru.
Svarfva.	Neſiru.
Sucka.	Tame iktſukv.
Svet. ſvetta.	Aſi. aſiſuru.
Suga.	Neburu, ſiwabaru.
Svin. vildſvin.	Sis. ino ſis.
Sur.	Suika.
Svulna, ſvulna up.	Faruru.
Svåger.	Kosſuto, koſiuto.
Svålja, nedſvålja.	Nomikomu.
Svålla.	Faruru.
Svårfader.	Jitſofo.
Svårmoder.	Jitſubo, jitnofaſa.
Syſter.	Muſme.
Åldſte ſyſter.	*Ane.*
Sy, bordera.	No, noi.
Sydoſa.	Fariſasſ.
Så, at ſå.	Tannemakv.
Sådan.	Konojona.
Såg. ſåga af.	Noko. wakv.
Sågſpån.	Nogokuſu.

Sår.	Kega, ſurihago.
Såra ſig.	Kiſutſukuru.
Såck.	Fukuro.
Penningpung.	*Kameſukuro.*
Såd i almånhet.	Muggi.
Såf, hvaſs.	Jos, as.
Såga.	Ju.
Såker, viſs.	Taſkani.
Sålja.	Uru.
Sång.	Nedokuri.
Sång-gardin.	Kaja, katjo.
Sång-ſtålle.	Toka.
Gå til ſångs.	*Nin jiu*
Såtta, ſtålla.	Oku.
Såtta af frå tjenſten.	Itoma.
Såtta af et ben.	Fanasſu.
Sått, et ſått.	Oſiennomits.
Söder.	Minami.
Söka.	Tatſimuru,mitskuru.
Söka ut, vålja.	Jeraburu, jeridasſu.
Sömn. ſofva.	Nur. nuru.
Sofva når någon.	*Sabani nuru.*
Sömnig.	Nemutaka, nemutai.
Söt.	Amaka, amai.
Tack.	Kataſkenai.
Tacka.	Kataſike no goſarimaſu.
Taga af någon.	Nogu, torru.
Taga emot en ſkånk.	Ukoru, ukitoru.
Tagg, törne.	Ige.

Tak.

Tak.	Janne.
Tal.	Kotoba.
Tala någon til.	Mono ju, musma- su, ju, moosur*u*.
Tallrick.	Sara.
Tam.	Sju,kemono,nasuku.
Tand. tandkött.	Ha. fagis.
Tandpulfver.	Hamigaki.
Tandvårk.	Hanoitami.
Tappa, aftappa.	Tsugu, tsumur*u*.
Tarm.	Obuwatta.
Tekn.	Surusu.
Tekna, antekna.	Surusi sur*u*. firosur*u*.
Tekna af, afskildra.	Jes*u*.
Tempel.	Tera.
Tenn.	Sus*u*.
Terning.terningspel.	Saii. bakutji utsu.
Terningspelare.	Bakutsi utsi.
Thè. thedosa. the-kopp.	Tsjaa.tjaire.tjawang.
Tid. tidsfördrif.	Toki. kwurasu.
Tidning.	Tjusing.
Tiga stilla.	Damateor*u*.
Tiger.	Tora.
Tigga; tiggare.	Mora*u*; fining, koski.
Tillåta.	Jurusi.
Tillåtit, lofligt.	Jurus, gomen.
Timmerman.	Daiku.
Tinga, betinga.	Makur*u*.
Tjock.	Atsusa, atsumi.

 Tjuf.

Tjuf.	Nosto, nosobito.
Tjåna, förtjåna.	Sotomuru, stomuru, jakv.
Tjånare, tjånarinna.	Kerai.
Tjåra, beck.	Tjan.
Tjåra, at tjåra.	Nur*u*, tjan nur*u*.
Tobaksdosa.	Tabako ire.
Toffel.	Kuts.
Japansk balmtoffel.	*Sori, agaruts.*
Tog, rep.	Tsuna, ki no kawa.
Tjåradt tog.	*Tjansuna.*
Tokig, narr.	Bakka, babo.
Tolamod.	Takatsuru.
Tolk. Öfvertolk.	Tsusi. ossusi.
Undertolk.	*Kosusi.*
Tom.	Aki.
Topp, spits.	Toge.
Torka, torka in.	Foss*u*, hoss*u*.
Torka af.	Nogo*u*, hawak*u*.
Torka bort, förtorka.	Karrur*u*.
Torr.	Kawaka, firu, bossu, sajor*u*.
Torn.	To.
Torp.	Sato, mura.
Torst.	Nodonokawaku.
Tran, valfiskolja.	Kusura no abra.
Trappa.	Fakko fassigo, fassigo.
Treckskuta, *bogserbåt*	Fikv fune.
Trumma.	Taiko.

Trom-

Trompet.	Tjammera fuki.
Trycka.	Fank*u*.
Tråd.	Ito.
Trång.	Semaka.
Tråda.	Ki, gi.
Tråffa.	Nera*u*.
Trågård.	Hannabhataki.
Tråcka. tråck.	Jofi. fong, fung, fufo.
Tråta, tvifta.	Ijo*u*.
Tröfkel.	Sekis.
Tugga.	Afjiwa*u*.
Tvifla.	Utag*u*.
Tvillingar.	F*u*tago.
Tvinga.	Muri.
Tull. tullhus.	Kokfing. kokfing banfjo.
Tumme.	Oja jubi, ojubi.
Tundel, fkôre.	Fjutji.
Skördofa.	*Fiutjibako.*
Tunga, en tunga.	Sta, fita.
Tung.	Omoka, omotaka.
Tunn.	Usfui.
Tupkam.	Kabuto.
Tvåtta, aftvå.	Ara*u*.
Tvåtta fig.	Jofi.
Tvåtta fötterne.	Sinfok fur*u*.
Tång, eldtång.	Febafi.
Kniptång.	*Kugi no ki.*
Skäggtång.	*Ken no ki.*

Tåcka, betåcka.	Tsutsum*u*, ou.
Tåcke, sångtåcke.	Ftong.
Tåmja.	Nogai.
Tånda.	Fitobus*u*, fitomus*u*.
Tånda up et ljus.	*Rojoks misits kuru.*
Tőkn;tőknigt våder.	Kiri; donteng.
Tőm, en tőm.	Tasuna, tadsuna.
Tőma.	Akwur*u*.
Ull.	Kemono.
Under, underverk.	Kimeona, kusigi.
Undervisa.	Osiru, osijoru.
Undfå.	Uke tor*u*.
Ung. yngre.	Wakai. wagaki mono.
Ungdom.	Warabi.
Upgeld, agio.	Nokuriganni.
Uphissa, *en kista.*	Fikiagur*u*.
et segel.	*Hoaguru.*
Uppassa.	Neirur*u*.
Uppassare.	Sairio.
Upresa. nedresa.	Nobori. kudari.
Uprigtig.	Massasiku, sinsjo.
Uptagen son.	Josi, jooisi, jassinaiko.
Uptåcka.	Owam*u*.
Ur.	Tokei.
Urmakare.	Tokeijessi.
Utter.	Kawanso.
Utlånning.	Jamma midoss.
Utsigt; *vacker utsigt.*	Ge, ke; *jui ke.*

Vac-

Vacker. Migotto, kikkona.
Vad, appel. Kudamono, naimono.
Slå vad, vädja. *Kake suru.*
Vada, tjockben. Stosone.
Vadd, *kattunsvadd.* *Watta.*
Silkesvadd. *Mawatta, nebas.*
Vagn. Kuruma.
Vahr, etter. Umi.
Vaka. Okiteoru.
Vakt. kejserlig vakt. Bang. oban.
Hålla vakt. *Ban suru.*
Vakthus. Bansjo.
Vaktel, *fogel.* Usura.
Valfisk. Kasira.
Valfiskben. Kusira no fige.
Valfiskspäck, tran. Kusira no kawa.
Vall. Dote.
Vana. Narruru.
Vanskapelig. Tefong.
Vapen, märke. Monogoro.
Stridsvapen. *Bugu.*
Vapenhus, tyghus. Bugu kura.
Varagtig. Honni, honna koto.
Vara. Kedamono, okame.
Varm. varma. Nakka, atska. atsururu.
Varna. Todokuru.
Vatn. Mis.
Vatnbalja stor, liten. Furo; josi.

Vatn-

Vatnfall.	Taki.
Vatnledning.	Kakifi.
Vatnſprång, kål-ſprång.	Mis no karakuri.
Veck, fåll.	Fidda.
Ved.	Tagi, taki gi.
Veta.	Sir*u*.
Vid, rymlig.	Habanna firoka.
Vigt.	Fundo.
Vik, inhamn.	Nada.
Vika af.	Wakarur*u*.
Vild.	Inu.
Vilja.	Konom*u*, fuſka.
Villig.	Sio.
Vind, blåſt.	Kaſe.
Vinda up.	Sutſum*u*.
Vind, *en vind på hus.*	Nikai.
Vindſpel på ſkep.	Makido.
Vinka.	Manak*u*.
Vinkelhake.	Magarikani.
Vinna.	Kata, katſ*u*.
Vinſt.	Di, diſjung.
Vinge.	Toob*u* fanne.
Vinter.	Fuju.
Vis, klok.	Tjiſa.
Viſa.	Fuſi, uta.
Viſa på.	Mir*u*, oibi.
Jag ſkal viſa.	*Omini koki maſſi, miſi maſſu.*
Viſitera.	Aratam*u*.

Vis-

Visna.	Sibom*u*, kakur*u*.
Viſtande.	Todomaru, toriu.
Vrida.	Sibor*u*.
Vulva.	Bobo.
Våg, liten; ſtor.	Hakari, timbe; tembin.
Vågſkål.	Tenbin.
Våhr.	Faru, naats.
Våning.	Nikaai.
Våt. våta.	Nororu. noraſs*u*.
Våcka.	Okuſ*u*.
Våder. *godt våder.*	Fiuri. *jui fiuri.*
Vackert våder.	*Jukka fiuri, jui teng.*
Våfva.	Fattaor*u*, or*u*.
Våg. vågviſare.	Mits. anneſa.
Vågglus.	Abramusſi.
Våga.	Kakur*u*.
Vålkommen.	Jokita, jo oidena naſerrimaſta.
Våmjas.	Mone no warika.
Vån.	Ftoobai.
God vån.	*Naka joſi, naka no joka.*
Elak vån.	*Naka no warka.*
Vånda.	Fikikurikajasſ mak*u*.
Vånda om.	Kajer*u*.
Vånta. vånta hår.	Matjiukur*u*. matte.
Vård.	Teſ*u*.
Vårja.	Ken.

Vårk.

Vårk.	Itami.
Våſter, våſtan.	Nis.
Yngre.	Wagaki mono.
Yxa.	Waro, tjono, ſtono.
Åker.	Fataki.
Åder.	Suſi.
Åderlåtningsſtållet.	Sjakv tak*u*.
Ål.	Unagi.
Ålderdom.	Roſin.
Ångeſt.	Aijoki.
År.	Toſi.
Åra.	Ro.
Åſka.	Kaminari.
Åsna.	Loba.
Åtſkillige.	Iro iro.
Åtſkilnad.	Matjigai.
Göra åtſkilnad.	*Matſigotoru.*
Åſtunda.	Nago ſur*u*.
Ågare.	Toſigoro.
Ägg. ägſkal.	Tamago. tamago no karra.
Lägga ägg.	*Tamago motſu.*
Ligga ut ägg.	*Fioko nokomuru.*
Åmbare.	Tſurubi, tango.
Ände.	Oari, ſime, ſimai.
Ångſlig.	Sitsnaki, ſitsnaka, ſimaru.
Åra, heder.	Roko.
Äta. åtvaror.	Kwu. kui mono.
Ättika.	Su.

Ät-

Attikeflaſka.	Suire.
Ö, en ö.	Dſima.
Öfva.	Mannab*u*.
Öfverdomare.	Oſusſi.
Öfvergifva.	Watasſ*u*, furer*u*.
Öfvergå.	Watar*u*.
Öfver natten bli qvar.	Jodosſi.
Öfverſätta, tolka.	Tſuben fur*u*.
Öfvervinna.	Katſ*u*.
Öga.	Me.
Ögonbryn.	Meagi.
Ögonblick.	Metataki.
Ögonlock.	Mawutji, mebutji.
Ögſten.	Me no tamma, me no fitome.
Öka til.	Jasſina*u*, ſudatſur*u*.
Öpen.	Akur*u*.
Öpna.	Aker*u*.
Öra, *et öra.*	Mimi.
på en kruka.	*Kwang.*
Örvärk.	Memi no itami.
Ört.	Kwuſa, kuſa.
Örtkännare.	Tonſoſi.
Öfter.	Figaſi.

Nam-

Namnen

För hvarje famille och enskild person, nytjas uti Japan mycket annorlunda, än i Europa. Famille-namnet förblifver altid oförändradt, men nytjas aldrig i dagligt tal och umgänge, utan endast, då de undertekna någon skrift, då ock merendels deras sigill tillika påsättes. Härvid är ock det besynnerligt, at Slägt-namnet icke sättes efteråt, utan altid förut och tilnamnet efter det samma, på lika sätt, som i Botaniken en örts Slägtnamn altid först innan dess specifika nämnes. Til-namnet är altså det, hvarmed en Japones altid tiltalas och detta ombytes flere gånger under dess lifstid. När et barn födes, får det af föräldrarne något vist namn, som behålles til dess en Son hunnit manbara år. Då ymbytes det samma. När han sedan tilträder någon syssla, ombytes åter namnet. Avancerar han vidare til en eller flere högre sysslor med tiden,

skjer

ſkjer altid ombyte med namnet och ſomlige, ſynnerligen Kejſare och Förſtar, få åfven efter döden et nyt namn. Fruntimrens namn åro mindre förånderlige och antagas ofta efter vackra blomor.

Titlar gifvas högre åmbetsmån, då de tilträda ſyſlor, och åtſkillige hedersnamn tillåggas de förnåmſte utaf andelige Kejſaren.

Klådnaden

Förtjånar i Japan mer, ån någorſtådes, namn af nationel, emedan den icke allenaſt år olik med alle andre månniſkors, utan ockſå enahanda hos alle, ifrån Monarchen ånda til deſs ringaſte underſåtare, lika hos bågge könen och det ſom öfvergår ſnart all trovårdighet, oföråndrad uti två och et halft tuſende års tid.

Den beſtår öfver alt, uti långe och vide *natråckar*, ſom en eller flere brukas af alle ſtånd och i alle åldrar. De förnåmare och förmögnare åga dem af finaſte ſidentyg, de fattigare af bomulstyger. Fruntimren bruka dem fotſide, och de förnåmare ofta med ſlåp, då mansperſonernes råcka ned til hålen, och reſande ſamt ſoldater och ar-

folk antingen upſkörta dem, eller draga dem ſå korte, at de blott räcka til knän. Manfolken nytja dem oftare af enfärgade tyger, men Fruntimren roſige och ej ſällan med invåfde guldblomor. Om ſommaren äro de antingen ofodrade eller blott förſedde med et tunt foder: om vintren, emot kölden helt tjockt upſtoppade med bomuls och ſidenvadd. Sällan bruka manfolken många af dem, men könet ofta 30 til 50 eller flere tillika, alle ſå tunne, at de knapt tilhopa våga 4 eller 5 ſkålpund. Underſta naträcken tjänar i ſtället för ſkjorta och är derföre antingen hvit eller blåagtig, merendels tun och genomſkinlig. Alle desſe naträckar fäſtas rundt omkring veklifvet med et *bälte*, ſom hos manfolken är vid paſs en hand bredt och hos Fruntimren inemot en half aln bredt, ſå långt, at det går åtminſtone 2:ne gånger omkring lifvet och ſedan kan tilräckeligen knytas i en knut med ſtor bandros och yglor. Knuten blir, i ſynnerhet hos det täcka könet, mycket anſenlig och viſar en åſkådare genaſt, om Fruntimret är gift eller ogift, emedan hos de ogifta knuten altid ſitter bak vid ryggen, men hos de gifta framtil. Uti detta bälte inſtickas och fäſtas hos

mans-

mansperfoner fabelen, folfjådren, tobakspipan, tobakspungen och medicamentdofan. Vid halfen åro altid natråckarne rundt utringade, utan krage, framtil öpne och vifa halfen bar, fom aldrig tåckes hvarken med halsduk, klåde eller något annat. Armarne åro altid vanfkapelige och öfver höfvan vide; defs vidd år öfver en half aln och vid öpningen framtil til hålften hopfydde, få at de nedtil formera en påfe, hvari de i kalt våder kunna infticka hånderne eller nytja den i ftållet för ficka til pappers och andre fakers förvarande. Unga flickor hafva i fynnerhet natråksarmarna långa, få at de ofta råcka ånda ned til jorden.

KlåderNes vidhet gör, at Japonefen år fnart klådd, och för at afklåda fig, behöfver han ej mer, ån at öpna gjördelen och indraga armarne, då hela klådningen af fig fjelf nedfaller.

Långe och vide natråckar utgöra således Japanfka Nationens almånna klådedrågt; men någon liten förändring hårvid har likvål rum i anfeende til kön, ålder, ftånd och nåring. Sålunda får man ofta fe de fåmre af folket, fom arbetskarlar, fifkare och matrofer, då

de förrätta sit arbete, vara oklädde, antingen med naträcken från öfra lifvet nedsläpt och hängande ned åt från gjördelen, som endast håller den; eller aldeles nakne, endast försedde om lifvet med en gjördel, som framtil insveper och betäcker de naturlige delarne och föres sedan mellan benen bakåt, at på ryggen fästas.

Manfolken af bättre stånd, då de gå ut, äga utom desse länge naträckar, en kort *halfnaträck* och en sort byxor. *Halfnaträcken*, som bäres utanpå, är af tunt tyg, som flor, lika med de förra vid halsen och armarne, men räcker blott til veklifvet och ombindes der icke med någon gjördel, utan framtil och uptil med et band hopknytes. Denne halfnaträck brukas stundom grön, men äldraoftast svart. När de hemkomma i sine hus eller på sine enskilde ämbetsrum, der inge högre ämbetsmän äro tilstädes, aftaga de detta plagg och lägga det helt nätt tilhopa.

Byxorne äro af en egen sort tyg, som väl är tunt, men dock mycket tätt, hvarken af siden eller bomull, utan af en sort hampa tilverkadt. De likna snarare en Fruntimers kjortel; äro nedtil

mel-

mellan fötterne hopſydde och lämnade öpne i bägge ſidorne til två tredjedelar af längden. De räcka ända ned til fotknylarne och fäſtas om veka lifvet med band, ſom både framifrån och bakifrån lindas om lifvet. På bakſtycket af desſe ſå kallade byxor, är en trekantig tun brådlapp, knapt et qvarter lång, med ſamma tyg öfverklädd och inſydd, hvilken ofvanföre nyſsnämnde band ſtår up åt ryggen. Byxorne äro antingen brunrandige eller gröne, eller ock enfärgade ſvarte. Någon gång ſåg jag dem gjorde af Succotas, et tyg ifrån Bengalen. Underbyxor närmaſt kroppen nytjas ſällan annars, än på reſor och af ſoldater, ſom äga korte och upſkjörtade naträckar, för at vigare kunna gå och löpa.

Compliments kläder, kallar man i Japan en ſort *högtidsklädning*, ſom endaſt brukas vid ſolenne tilfällen, då de ringare upvakta ſine högre förmän, och då man går til hofs. En ſådan klädning bäres utan på de vanlige länge naträckar, ſom utgöra hela nationens almänna klädedrägt. Den beſtår af tvänne plagg, gjorde af et och ſamma ſlags tyg. Det underſta plagget, äro de nyſs

beſkrefna långa byxor, ſom nu kunna vara och merendels åro af blå tyger med påtryckta hvita blomor. Det öfra plagget, ſom i ſynnerhet utmårker denna klådnad, år en buſarongs tröja, ej mycket olik den förut beſkrefne halfnatråcken, men baktil öfver axlarna utdragen åt ymſe ſidor, ſå at en Japones hårigenom ſer ganſka axelbred ut.

Alle desſe klåder åro dels af ſilke, dels af bomul, dels af det lin, ſom utaf några ſorter nåſla tilverkas. De förnåme båra de finaſte ſidentyger, ſom i finhet och tunhet öfvergår alt, hvad den öfriga delen af Indien och Europa frambringar; men ſom desſe tyger föga åro af en half alns bredd, föras de ej ſom en handelsvara til Europa för ſin ſmalhet ſkull. Såmre folkhopen nytjar bomulstyger, ſom hår i ſtörſta ymnoghet finnes och förſåljes. Underſtundom, dock endaſt ſåſom en ſynnerlig raritet, göra Japoneſerne af *Mori papyriferæ* bark en art tyg, ſom antingen år tilverkadt på ſamma ſått, ſom papper, eller ock ſpunnit och våfvit. Det ſednaſte helt fint, hvit ock likt bomuls tyg nytjas någon gång til klådnad af Fruntimren. Det förra med blomor påtryckta bru-

brukas til långe natråckar, endast af ålderstegne mån, och år altså en klådning, som hedersgubbar vid en vis ålder, och det allenast om vintren, då de ej svettas, utom en eller två andre natråckar, få båra.

I almånhet kan man såga om Japonesernes klådedrågt, at den år ganska vid och varm, at den snart på- och afklådes, at den bånder och tvingar ingen lem, at hvarje klådning passar nåstan alle, at den förorsakar föga eller ingen spilning på tyger, at dess förfårdigande ej fordrar mycken konst eller arbete; men at den tillika år ovig och hindersam vid gående, under resor, vid blåst och elakt våder, samt vid de flåste syslors förråtning.

Som natråckarne åro fotside och följagteligen vårma lår och ben, hvarken behöfvas eller nytjas *strumpor* i hela landet. Hos såmre folk på resor stadde och hos soldater, som ej åga så långe natråckar, får man likvål se benen klådde med stöfletter af bomulstyg. Hos några vid Nagasaki såg jag åfven *säckor* af hampa med bomulstygs sålor, under den kallaste vintertiden brukelige, at förvara fötterne för köld. Desse fast-

 bin-

bindas vid fotknylen och hafva för stortån särskildt rum affydt, at vanliga skor kunna nytjas.

Skor eller rättare sagt Toflor äro af alt, hvad Japonesen äger til klädnad, de oansenligaste och uslaste, och dock lika i bruk, hos hög och låg, rik och fattig. De flätas almänt af rishalm och någon gång af fint spilrade rottingar åt de förnämare. Skon består endast af en såla, utan öfverläder och bakstycke: framtil går tvärs öfver en bögel, som fodras med linne, af en fingers tjocklek; ifrån spitsen af skon til denne bögel går et trindt band, som kommer at sitta emellan stortån och at hålla skon fast vid foten. Som skon är utan bakstycke, så smäller den också likasom en Toffel under gåendet. Då de resa, äro skorne försedde med trenne band, af halm vridne, hvarmed de fastbindas vid foten och benen, at de ej må affalla. Somlige föra på resor et eller flere par skor med sig, för at kunna påsätta nye, så snart de andre blifvit utslitne. Skor finnas annars til köps för godt köp åt resande i alle byar och städer. När det regnar eller vägarne äro orene, upblötas desse skor snart och förorsaka de vandrande

de våte fötter. På vägarne ser man altid en myckenhet utslitne skor liggande, som resande aflagt, i synnerhet vid bäckar, der de vid ymsningen kunna twåtta sine fötter. När det regnar och är orent, nytjas i stället för desse skor, höga tråklumpar som under äro i midten utholkade och hafva ofvantil en böjel och et band för stortån, så at de kunna gå, utan at orena fötterne. Somlige hafva de vanlige halmskor fästade på sådane klumpar. Uti sine hus gå Japoneserne aldrig in med skorne, utan sätta dem i förhuset eller på en pall bredevid ingången, och äro altså altid i huset barfotade, at ej orena sine snygge golfmattor. Stundom mottagas de af en betjänt. Den tid, som Holländarne vistas i Japan, och då stundom nödgas aflägga besök uti Japonesernes hus, samt äga sjelfve sine egne rum på Factoriet med dylike mattor belagde, bruka icke eller vanlige skor, utan i det stället röda, gröna eller svarta toflor, som de vid ingången kunna aftaga sig; men bruka likvål strumpor, och utan på dem skor af bomulstyg med spånnen uti, hvilke skor förfärdigas i Japan och kunna twåttas, så ofta de orenas. Några bruka sådane skor af svart Sattin, at slippa twåtta dem.

Hårets upsåtning är denna Nation åfven så egen och almån, som naträckars bruk. Manspersonerne raka hufvudet framifrån pannan ända ned til nacken, och det som vid tinningarne och i nacken blir qvar, smörjes väl, upstrykes emot hufvudet, samt midt på hufvudet hopbindes med en i flere hvarf omlindad hvit tråd af papper. Ändan af håret, som blir ofvanföre ombindningen, afklippes tvårt en fingers långd; med olja väl ihopklibbad krökes den sedan så, at spitsen kommer at stå emot hjessan, med den förra tråden enkelt i denna stålning ombunden. Denna frisur i agttages noggrant och rakas håret hvar annan dag, at ej den utvåxande hårstubben må vanpryda deras kala hufvuden. Pråster och Läkare, samt Gossar, som ännu ej väl hunnit til manbar ålder, äro de ende, som göra hårutinnan undantag. Pråster och Läkare raka hela sit hufvud och äro dermed skilde från alle andre stånd. Gossar åter behålla alt sit hår, utan at raka sig, tils de åren, då skägget börjar visa sig.

Af det svagare könet rakar ingen håret af hufvudet, om icke någon qvinna, som blir skild ifrån sin man. En dylik

dylik hade jag tilfålle at fe i Jedo, fom ftrök omkring en del af landet och med fit kala hufvud fåg befynnerligen illa ut. Annars upftrykes håret med olja och flemagtiga faker vål fmordt och glatt gjordt, tåt up åt hufvudet, ifrån alle kanter, och det antingen helt nått och enfaldigt, eller uti någre likfom vingar åt fidorne utdragit. Sedan fåftas åndarne ikring en knut midtpå kullen, nåftan lika fom hos våre bondpigor. Ogifta och tjånftepigor fkiljas ofta med desfe utdragne vingarne af håret ifrån gifta. Framför knuten af håret fåftes en bred *kam*, fom de fattigare bruka af lackeradt tråd och de förmögnare af fkölpad. Utom defs bruka de rikare åtfkillige långe firader af fkölpad, fom ftickas igenom nåmnde knut, jåmte några få blomor i håret, fom i ftållet för pårlor och juveler, utgöra al deras prydnad. Fåfångan har ånnu icke hunnit få inrota fig hos dem, at de båra någre firader i fine öron.

Hufvudet betåckes aldrig hos detta folket, hvarken med *hatt* eller *mösfa*, hvarken för köld eller brånnande folhetta, få framt icke de åro ftadde på refor, då de nytja en hatt, något conifk

af

af et gräs flätad och med band fastbunden. Sådane såg jag äfven at fiskare brukade. Några resande qvinfolk, som in i landet på vägen möttes, hade en mössa, lik en soppskål, som stjelptes öfver hufvudet och var af et med guld inväfvit tyg. För öfrigt är parasolen den, som bevarar deras nakne hufvud för både solstrålar och för regn.

Utom de förut omtalte underbyxor, stöfletter och hatt, som endast resande bruka, pläga de oftast på sina resor vara försedde med en *regnkappa*, i synnerhet de, som färdas til fot eller til häst. En sådan *regnkappa* är vid och kort af samma skapnad, som natråcken, gjord af oljadt tjockt papper. Sådane kappor drager den bättre betjäningen af Förstars och andre resandes svite, och jag tillika med mine resekamerater måste äfven åt våre uppassare, under resan til Hofvet, sådane förära, då vi passerade förbi den ort, der de almännast förfärdigas.

På en eller flere af sine kläder, besynnerligen på de länge och korte natråckarne, låter altid Japonesen sätta sit *vapn*, antingen på armarne eller mellan axlarne, så at ingen kan stjäla eller bort-

by-

byta dem, fom annars lått fkulle kunna fkje i et land, der klåderne åro få mycket like til tyg, til fkapnad och ftorlek.

I ftållet för *nåsduk* fåg jag dem altid bruka fint och mjukt fkrif-papper, fom de til den åndan altid förde med fig. Lika få nytjades det famma til munnens, fingrarnes och fvettens aftorkning på kroppen famt under armholen.

Husbygnaden.

Hufen i gemen åro af trå och murbruk, utanpå hvitlimade, at de aldeles likna ftenhus. Tråbjålkarne åro alle perpendiculaire och horizontele, inga fnedt gående fom annars vanligt år i korsverks hus. Emellan desfe bjålkar, fom åro fyrkantige och föga tjocke, flåtas bambo-rör, och mellan desfe tilfmetas fedan bruk af lera, fand och kalk. Murarne blifva hårigenom ej fårdeles tjocke, men hvitmenade fe de tåmeligen vål ut. Mellanvåggar in uti hufet brukas icke, utan endaft de upftående bjålkarne uppehålla det och åga emellan fig vid panelningen och vid golfvet andre tvårtgående bjålkar med fåror uti, fom fedan tjåna til rumens afdelning. I början utgör altfå hela hufet et enda rum, fom medelft de nyfsnåmnde tvår-

bjål-

bjälkarne kan afdelas uti flere medelst ramar, som efter behag kunna insättas, borttagas eller strykas bakom hvarandra. Dessa ramar äro af lackerade trådlistor, som öfverklistras med tjockt och måladt papper. Takpanelningen inuti är någorlunda nätt och tätt ihopfogad af bråder, men golfvet, som altid är uphöjdt från marken, består af glest lagde plankor. Taken täckas med tegelpannor, på sit egit sätt gjorde, mycket tjocka och tunga; sämre hus täckas med spånar, hvarpå ofta en hop stenar läggas, at fasthålla spånarne och gifva taket tyngd. Stundom såg jag i byar och de sämre städer sidorne af husen, besynnerligen baktil, täckte med barkspånor, som med påslagne trårimsor fasthöllos, at ej regn skulle upblöta muren. Gemenligen äga husen twänne våningar, men den öfra bebos sällan, är merendels lägare och nytjas til vind eller gömställe för saker. De förmögnares och de förnämares hus äro väl större, ansenligare och vackrare, än andras, men ej öfver två våningar eller högst 10 alnar höga. *Fönstren* äro 2:ne eller flere i hvart rum; de börjas nästan vid takpanelningen och räcka ned til en aln ifrån golfvet. De bestå af lät-

låtta ramar, som kunna uttagas, insåttas och strykas bredevid hvarandra uti tvånne fåror, som til den åndan blifvit gjorde i bjålkarne öfver och under. Desse åro med fina listor afdelte i rutor, like parallelogrammer, stundom ånda til 40, och på yttre sidan beklistrade med fint hvit papper, som sållan eller aldrig oljas, och som slåpper igenom en god del af dagsljuset, men förtager all utsigten igenom sig. *Taket* står altid långt ut öfver huset och tilökes ofta med et litet särskildt tak, hvilket tåcker öfver et smalt utbygdt gallerie, utan för fönstren; ifrån detta lilla taket gå snedt inåt och nedåt några fyrkantiga trålistor, innom hvilka jalousie-mattor, af såf gjorde, hångas, som kunna uprullas och nedslåppas, samt tjåna at hindra, dels de förbigående at se in i huset, dels ock måst för at hindra regn at komma til pappersfönstren. Glas i fönster brukas icke, ej eller har jag mårkt antingen perlmo eller skimmer hårtil brukas.

Golfvet år altid tåckt med mattor, som åro flåtade af et fint (Juncus) grås fylde med rishalm, 3 til 4 tum tjocke och i hela landet af lika storlek, nemligen en famn i långden och en half i bred-

bredden, kantade långs efter långsidorne med et tunt blått eller svart band. Endast i Jedo, i Kejsarens Palats, sågos mattor, som voro större, än desse vanlige. Uti sämre hus är en del af rumet ytterst icke täckt med mattor, och tjänar til förstuga, der skorne afsättas; innan före är et uphöjdt golf, som med mattor täckt utgör boningsrumet, och med ramar kan afskiljas i flere.

In uti husen klistras både väggar och tak med vackert tjockt papper, hvarpå åtskilliga blomor äro tryckta; desse tapeter äro antingen gröne, gule eller hvite, och stundom med silfver och guld blandade. En tun gröt af risgryn är härtil deras lim; och som röken om vintren mycket skämer bort desse tapeter, påklistras nya hvart tredje eller femte år.

Hos Köpmän och Handtverkare är ofta främre delen af huset, som vetter åt gatan, verkstad, bod eller kök, och den delen af huset, som vetter åt gården, är den, som bebos.

I det rum, som tjänar för *kök*, är ingen annan spis, än en fyrkantig håla, ofta midt i rumet, som är belagd med ste-

några ſtenar, i rått linea med mattorne deromkring. Röken af kolen ſvartar huſet, emedan ingen ſkorſten finnes der, utan blott et hol i taket; och af golfmattornes granſkap hända ofta olyckor genom brand.

Hvarje hus har ſit ſärſkilda *ſecreta hus*, deråſt på golfvet är en aflång öpning, öfver hvilken Japoneſerne ſitta. På ſidan af väggen är likſom en låda, ſom lutar ſnedt utåt, i hvilken de kaſta ſit vatn. Bredevid är altid et porcellains käril med vatn, dermed de vid ſådant tilfälle altid tvätta ſine händer.

Likaſå har hvart hus et litet *gårdsrum*, ſom utſiras ofta med et litet berg eller en upkaſtad jordhög och åtſkillige träd, buſkar och blomſterkrukor. De växter, ſom här almännaſt funnos voro Pinus ſylveſtris, Azalea indica, Aukuba, Nandina, &c.

På ſomlige ſtällen, ſom i Jedo och andre ſtäder finner man vid hvart hus, et *packhus* af ſten, ſom är frit för brand, hvari de kunna rädda ſin egendom.

Sällan finner man något hus, deråſt man icke har et rum, til *badning* inrät-

tadt med sitt kar, och som gemenligen år vid sidan af gården.

Japonesernes husbygnad, så i ståderne som på landet, åger altså icke det utseende, och den beqvåmlighet, som Europeernes. Hvarken åro rumen så glade och muntrande, eller dēn kalla årstiden vårme, hvarken så såkre för brand eller i långden så varagtige. I synnerhet åro deras half genomskinlige pappersfönster orsaken til deras ringa anseende, så innom rumen, som utåt gatan.

Publique bygnader, såsom Tempel och Palatser åro vål ansenligare och stőrre, men af enahanda Architectur; och taken, som siras med flere torn af egit utseende, utgőra deras måsta prydnad.

Ståderne åro stundom ansenligen store, altid affstångde med portar, ofta omgifne med vall och graf, i synnerhet då någon Főrste der håller sit Hof, samt főrsedde med torn. Hufvudstaden Jedo såges vara i omkrets 21 timars vandring til fot eller vid pass 21 franska milar. Jag hade tilfålle at ifrån en hőjd se őfver hela denna vidstråckta staden, som i storlek tåflar om főretrådet med Peking. Gatorna åro både råta och breda, på

vis-

visfa afftånd med portar afdelta, likfom i alle andre ftåder, och vid hvarje port år en ganfka hôg ftega, ifrån hvars topp man kan uptåcka en upkommande vådeld, fom ej fållan flere gånger i veckan hår plågar upkomma.

Byar fkiljas dermed ifrån ftåder, at de åro ôpne och åga blott en enda gata. Deras långd år ofta otrolig; de måfte åro en fjerdedels mil långe och man finner fomlige få långe, at man behôfver flere timars tid, at vandra igenom dem. Några ligga ockfå tått in til hvarandre, at blott en brygga, eller en å och namnet fkilja dem åt.

Spifar och kakelugnar åro okånde i hela landet, ehuru kôlden år ftrång och man nôdgas elda i rumen ifrån October ånda til Martii månad. Eldningen fker i ftôrre eller mindre grytor af koppar med en bred utftående kant; holigheten fylles med lerbruk eller afka och derpå låggas vål brånde kol, fom antåndas. En dylik gryta fåttes midt i rumet eller vid ena fidan, fôr rumens otåthet eldas flere gånger om dagen, eller underhålles med jåmn eld fôr de kringfittande Japonefer. Denna eldningen har likvål den olågenheten med fig, at kolen ftundom ofa, at rumen af den upgående rôken blifva fvarte och at ôgonen hos folket deraf mycket lida.

Så enkel landets bygnad år, så få åro ockſå meublerne, ſom annars ej ringa bidraga til prydnad och beqvåmlighet innom hus. Man finner inge ſkåp, bureauer, ſoffor, ſångar, bord, ſtolar, ur, ſpeglar eller dylikt i rumen. De måſte af desſe åro dem aldeles okånde eller obrukelige. Golfvets mjuka halmmattor tjåna dem til ſtol och ſång. Et litet bord, en half aln i fyrkant och 4 tum högt inbåres för hvarje perſon til hvarje måltid. En mjuk af bomul upſtoppad madraſs utbredes på mattorne, då hviloſtunden infaller. Skåp, kiſtor, ſkrin och dylikt förvaras i packhus eller ſårſkilde rum. Når de måſte andre oſtindiſke folkſlagen ſitta med benen fram för ſig i kors lagde, ſå lågga Chineſen och Japoneſen ſine fötter under kroppen och göra hålarne til ſin ſtol.

Solfjädrar nytja alle i hela landet, och en ſådan förer hvar och en altid med ſig. Den ſtickes in uti gjördelen på vånſtra ſidan bakom ſabelen med ſlutna åndan nedåt. Hårmed ſvalka de ſig då de blifva vårme, och hålla ſkugga för anſigtet, då de gå ut i ſolſken. På desſe åga de ofta ſin marſchruta anteknad, då de reſa.

Speglar pryda icke våggarne, ehuru desſe annars almånt nytjas vid natduks bordet. Af glas göras de icke i landet; utan så vål de ſtörre, ſom de mindre, åro gutne af metal, en blandning af koppar och zink, ſamt mycket vål polerade. En ſådan ſtålles på en dertil gjord ſtålning af tråd, ſnedt lutande, ſå at det vackra könet deruti så vål, ſom någonſin uti en glasſpegel, kan åga tilfålle, at beſkåda ſin ſköna och ålſkansvårda bild.

Re-

Register öfver Tredje Delen.

A.

Abborre. 77.
Abikawa. 177.
Abrame. 148.
Abrasin. 170.
Aceres. 182. 183.
Acorus. 92.
Acrostichum. 238.
Afgudar. 245-248. 255.
Ahl-kottar. 240.
Akasaki. 167.
Alcea rosea. 94.
Allium. 91.
Almanach. 101. 102.
Amagasaki. 146.
AMANO REOSJUN. 199.
Ammunition. 22. 47.
Amomum mioga. 92.
Amygdalus. 173.

Anas. 145. 229.
Anethum. 91.
Anis. 91.
Anisum stellatum. 256.
Ankor. 145.
Anomia. 229.
ANTIONE de MOTA. 260.
ANTOINE PEIXOTA. 260.
Apelsiner. 147.
Apium petroselinum. 91.
Ardea. 156.
Argonauta. 229.
ARMENAULT. 13.
Arraij. 173. 242.
Arsenik. 228.
Artemisia. 79. 254.
Arum. 184.
Arundo bambos. 93.
Asbest. 228.
Asio. 228.
Asjo jamma. 228.
Asparagus. 91.
Astronomi. 196.
Atjar. 93.
Audience. 212. 219. 243. 244.
Aukuba. 126.
Awa nori. 130.
Awa sna. 228.
Awumi. 176.
Azalea. 126. 240.

B.

Bad, badstuga. 114. 115. 125. 140. 371. 187. 229.
Bambo. 93.
Banca sundet. 3.
Banjojer. 20. 21. 23. 33. 107.
Banningawa riv. 187.
Barn. 140.
Barometer. 263.
Batatas. 91.
Batavia. 1. 3.
Begrafning. 29.
Berberis. 181.
Berg. 178-180. 184. 261.
BERGMAN. 228. 253.
Berg-olja. 229.
Besök. 195. 196. 244.
Beta. 91.
Betalning. 88. 97.
Betula. 240.
Betjåning. 73. 107. 108. 258.
Bild-trampning. 99. 104.
Bing. 86.
Bleijenburg. 2. 4. 5. 13.
Blixt. 264.
Blyglans. 229.
Bodar. 370.
Bokhvete. 95. 131.
Boningsrum. 74.
Boosu. 229.
Botanicering. 88. 179. 185.

Brand, brandvakt. 201-203.
Brasſica. 91. 155.
Broar. 161. 167. 190.
Brånvin. 21.
Brőſtſjukor. 229.
Bupreſtis. 245.
Burg. 12. 13. 18.
Buxbom, Buxus. 93. 255.
Byar. 116. 373.
Bygnadsſått 126. 367.
Byxor. 358.
Bålte. 356.
Bőcker. 31. 37. 201. 208-210.
Bőnor. 96.

C.

Calmus-rot. 92.
Cannabis. 94.
Canni. 87.
Capiten. 15. 16. 18. 19.
Capſicum. 94. 95.
Carthamus. 87.
Caſtanier. 226.
Cauſticum. 254.
Cedrar. 185.
Celaſtrus. 93.
Cerambyx. 76.
Cetto. 176.
Chamærops. 240.
Chartor. 221. 258.

Chef.

Chef för handelen. 46. 47.
Chenopodium ſcoparia. 94.
China. 4. 6.
China-rot. 68.
Chineſer. 60-64.
Chineſiſka ſpråket. 295.
Chryſanthemum indicum. 126.
Cichori, cichorium. 91.
Cicindela. 229.
Cinnabaris. 228.
Citadelle. 165. 167. 213.
Citrus. 182.
COIJET. 8.
Comoedier. 249.
Convallaria. 95.
Convolvulus. 91.
Corallia rubra. 229.
Corchorus. 242.
COXINJA. 8.
Culex. 241.
Cupresſus. 185.
Cycas. 250.
Cypræa. 229.

D.

Daibuds. 245-247.
Daikokv ganne. 205.
Dairi. 157. 158.
Daiſoin. 175.
Danſar. 249.
Daucus carota. 91.

Deutzia. 181.
Dezima. 17. 44.
Diarrhœ. 68.
Dictionair. 41.
Dill. 91.
Dimba. 264.
Djokasen. 167.
Dioscorea. 94.
Dju kuts. 229.
Djur. 228. 229.
Doctorer. 198. 201.
Dolichos polystachyos. 241.
Doosa seni. 206.
Dracontium. 184.
Dropsten. 228.
Dryandra. 170.
Drångar, arbetsdrångar. 26 27.
Dsino kameru. 140.

E.

Ebb och flod. 24.
Ek. 182.
Eld. 79.
Enbuske. 92.
Endivia. 91.
Epidendrum. 238.
Ess van. 2.
EVEICH. 13.

F.

Fagara. 69. 169.

Fagus castanea. 226.
FAHRENHEIT. 263.
Faisats. 143.
Faigin. 143.
Fakonie. 179. 180. 184. 237.
Fak sekisi. 228.
Farda. 118.
Farra. 177.
Fartyg. 24. 64. 80. 132. 133. 165. 174. 261.
Fasiri. 160.
Fassak. 103.
Fatta. 186.
FEITH. 2. 47. 106.
Feki. 145.
Fenkol. 91.
Fenster. 368.
Fiamits. 118. 258.
Fikon, ficus. 69. 147.
Filix. 230.
Fimi. 112.
Fiogo. 144. 145. 257. 258.
Fiosabara. 117.
Firagawa. 175.
Firando. 260.
Firakatta. 151.
Firaska. 187.
Fisen. 116.
Fiskare, fiskarebåtar. 6. 7.
Fiskbok. 210.
Fitsjoma. 161.

Fjun

Fjun no ki. 243.
Flickor. 82-86. 164. 249.
Flundror. 230.
Fnôſk. 79.
Foglar. 259.
Fokanoſikos. 187.
Foko no jamma kuſa. 209.
Fokusmoto Dosin. 199.
Formoſa. 8.
Francois Zeimoto. 260.
Friare. 93.
Frihet. 281.
Frugter. 136.
Fruntimer. 118. 136. 190.
Fråsſor. 6.
Ftagawa. 174.
Fucus. 148. 168. 169. 188.
Fukoroj. 175.
Funa muſi. 229.
Fuſi berg. 178. 238. 261.
Fuſida. 176.
Fuſikawa. 167. 177.
Fuſimi. 151. 248.
Fuſiſawa. 187.
Futju. 240.
Futſjo. 177.
Fåltſkårer. 254.
Fårgor. 94. 183. 240.
Fôrkylningar. 255.
Fôrſegling. 105.

Fôr-

Förstar. 192-195.
Förstånd. 280.

G.

Gansespeel. 137.
Gardenia. 183.
Gardiner. 241.
Gifte. 87. 136. 356.
Gikt. 255.
Ginseng rot. 19.
Goju. 167.
Golf. 369.
Gomome gin. 208.
Gorgonia ramosa. 229.
Gossar. 178.
Gouverneurer. 28. 39. 40. 42. 43. 219.
Grafvar, grafstenar. 89.
Gran. 226.
Groot-Rechter. 157.
Gråbo. 79. 254.
Guldmalm. 228.
Guribara. 177.
Gårdsrum. 371.
Gåsespel. 137.
Gödsel. 89. 238. 239.

H.

Haemorrhagier. 243.
Halfnatråckar. 358.
Haliotis. 239.
Hammar. 229.

Hamnar. 21. 42. 129, 141. 145. 165. 189. 260. 261.
Hampa. 94.
Handel, handelsvaror. 47. 49-57. 59. 129.
HARRINGA. 2.
Hatt. 111. 365. 366.
Hedera. 92.
Helgedagar. 103.
Herbergen. 125. 156. 190. 191.
Himmelstekn. 100. 101.
Hofreſa. 96. 106-258.
Hoſta. 228.
Hus, husbygnad. 125-127. 202. 203. 367-373.
Hus, galante hus. 83-85. 129. 141-143. 230. 231.
Huſtrur. 86. 222.
Hårfriſure. 364. 365.
Håckar. 121. 182. 183. 240.
Hågrar. 156.
Hålsningar. 283.
Håndighet. 284.
Håſtar. 122. 123.
Håſt-ſten. 227.
Höflighet. 282.
Högmod. 290.
Högtider. 103.
Högtidsklådning. 359. 360.

I.

Iaboki. 230.
Iaco tjåja. 160.

Iafagi. 167.
Jagami. 112.
Jamaijo. 118.
Jamamo. 229.
Jamma buki. 242.
Jamma fano. 175.
Jamma nakka. 180.
Japanſka nationen. 279-294.
Japanſka ſpråket. 294-353.
Japoneſens egenſkap. 280-294.
Japoneſens utſeende. 279.
Jaſude. 229.
Jedo. 197. 230. 259. 261.
Jedogawa riv. 149.
Jepuen. 259.
Jeſeri. 177.
Jeſeri-noakits. 177.
Jetſigo. 211.
Jetſuri jamma umra. 174.
Ika. 229.
Ikeda. 175.
Illicium. 255.
Imo kawa, 166.
Imuri. 174.
Ingefåra. 92.
Ino fana ſawa. 161.
Inſjo. 160. 180. 184. 185.
Inula helenium. 226.
Jodo. 151.
Jokaits. 163.

Jomoto. 186. 187.
Jootsia. 167.
Jootssida, josida. 167.
Jordbäfning. 160. 203.
Jorussi. 143.
Josida. 242.
Josiwaro. 177. 178. 238.
Jotsigo. 229.
Ipomoea. 69.
Iponmats. 177.
Isafaja. 112.
Isaka gotjo. 230.
Isami. 161.
Isi. 162.
Isjakusi. 242.
Isibu. 160. 242.
Isinomia. 146.
Isiwatta. 228.
Issibe. 161.
Isuwatta. 228.
Itaganne. 205.
Itjib. 204. 206.
Itska. 118.
Juglans nigra. 226.
Jui. 177.
Julus terrestris. 229.
Juniperus. 92.

K.

Kabro. 83.

Kem-

Kaëmpfer. 4. 109. 114. 118. 146. 191. 215. 222. 234. 293.
Kaginoies. 167.
Kaij ba. 229.
Kakegawa, kakigawa. 175. 242.
Kakelugnar. 373.
Kaki. 68. 147.
Kali. 230.
Kalkſten. 227.
Kamaka. 229.
Kambara. 177. 238.
Kami kiri. 76.
Kaminoſeki. 134.
Kamiro. 134.
Kamirujammi. 163.
Kamo. 230.
Kam, kammar. 243. 255. 365.
Kanagawa. 188.
Kanaja. 175.
Kangos, kagos. 123.
Kanſaki. 117. 146.
Kapto kes. 180.
Karaſumo. 230.
Karuiſi. 228.
Kaſamats. 187.
Kaſiwabara. 177.
Kasſadera. 166.
Kasſagawa. 117.
KATSRAGAWA FOSJU. 199.
Kawabatta. 186.

Kawaſakki. 188. 236.
Keagi. 160.
Keiſe, keſe. 143.
Kejſerlige vakter. 16.
Keſoſo no abra. 229.
Kimoosi. 209.
Kikugawa. 175.
Kin nab. 228.
Kino kui. 229.
Kiſigawa. 177.
Kitama kura. 76.
Klippa. 128.
Klådnad. 355-367.
Kobang. 204. 206.
Kodama. 205.
Kodom. 135. 253.
Koijanosſa. 124.
Koiſo. 187.
Kokura. 124. 257.
Kol. 131.
Komb, kobu. 168. 169.
Kompaſs. 138.
Konoſa iſi. 229.
Konomon. 136.
Koppar. 27. 57. 60. 159. 253.
Kopparkjes. 228.
Kopparmalm. 228.
Kopparſmåltning. 251-253.
Kortſpel. 137.
Koſinſikf. 187.

Kofju. 207.
Kofjubang, kin, itjib. 207.
Koto. 222.
Koyfo. 237.
Kreatur. 24. 25.
Krymplingar. 242.
Kråftor, taſkkråftor. 6. 7.
Krükor. 115.
Kubo. 157. 158. 233. 235.
KURISUKI DOFA. 199.
Kurofakkij. 124.
Kufats. 161. 242.
Kwada. 187.
Kwana. 163. 165. 242.
Kyqvan feki. 228.
Kål. 155.
Kårra. 152.
KÔHLER. 106.
Kôk. 370.
Kôld. 73. 81. 262. 263.
Kôrsbårstråd. 173.

L.

Lacerta. 183.
Lampor. 78. 79. 155. 170.
Lampyris japonica. 257.
Landets beſkaffenhet. 259-624.
Landſkap. 196.
Lax. 160. 161. 180.
Laxa. 130.

Lera. 228.
Lexicon japanſkt. 208. 209. 295-354.
Lindera. 181.
Ljus. 78. 211. 212. 256.
Lotſare. 8.
Lungſot. 184.
Luntor. 99.
Lurendrågare, lurendrågerihandel. 17. 30. 31. 33. 34.
Lufthus. 241.
Luukuw ſangodu. 229.
Lycium. 240.
Lyktehögtid. 103.
Lysfluga. 257.
Låkare. 193. 244.
Låkemedel. 223. 224.
Lönnar. 182. 183. 250.

M.

Majſakki. 174.
Makotje. 230.
Malva mauritanica. 94.
Mandelträd. 173.
MARC PAUL de VENISE. 260.
Mariko. 176.
Marknad. 59. 103.
Marmor. 229.
Marumi. 166.
Mas. 131.
Maſk. 77.

Ma-

Maſkar. 184.
Matsdera. 163.
Matskaſa. 76.
Matsmai. 169.
Matſu. 161.
Metſuri. 103.
Mattor. 369.
Meaxima. 12. 13.
Mebos. 136.
Medicine. 37.
Medicament. 82. 223.
Melia azedarach. 256.
Menaratſki. 136.
Menoki. 161.
Mentha piperita. 94.
Menyanthes. 255.
Mercurius. 224.
Meſpilus. 240.
Meubler. 127. 374.
Mia. 165. 166.
Miaco. 151. 156. 158. 159. 242.
Miaco rivier. 153.
Mican. 147.
Mikano. 175.
Mikawa. 167.
Millepora. 229.
Milpålar. 121.
Miltal. 122.
Minakuts. 161. 242.
MINAMOTO. 235.

Mineralier. 228-230.
Misawa. 187.
Misima. 177. 237.
Mistånksamhet. 290.
Miterai. 141.
Mito. 238.
Mitska. 175. 242.
Mod. 291.
Moirinosta. 163.
Moln. 264.
Morikuts. 151.
MOROKUSI KOMOOSI. 290.
Morus papyrifera. 360.
Moròtter. 91.
Moto itsiban. 177.
Motosiku. 167.
Motosiraska. 174.
Moxa. 254.
Myggor. 241.
Mynt. 31. 113. 131. 204-208. 258.
Myntmåstare. 244.
Myrica nagi. 243.
Månader. 98. 101. 102.
Mårke. 366.
Mònsterrulla. 14. 15.
Mònstring. 22.
Mòssa. 365.

N.

Nagasaki. 17. 21. 42. 44. 83. 88-90. 100. 107. 258.

Na-

Nagaja. 166.
Nagi. 243.
Nakabara. 117.
NAKAGAWA SUNNAN. 199. 209.
Nakasſima. 134.
Nakuri. 175.
Namn. 234. 235. 354. 355.
Mandina. 126.
Nandiogin. 204.
Nango. 187.
Naſumi. 161.
Natanni, natanni abra. 155.
Natråckar. 210. 211. 220. 249. 250. 355-358.
Nicotiana. 95.
Nigakotje. 230.
Nikka iſi. 229.
Nikkoroſik. 229.
Niko. 232.
Nimbutsdo. 174.
Niomen. 131.
Niponbas. 190.
Nipon, nifon. 259.
Niſin. 207.
Nisſaka. 175. 230.
Nogata. 124.
Norimon. 109. 123. 227.
Noſi. 170.
Noſin. 163.
Numatſo. 175.
Nunnor. 164.

Nuytz, Pet. 292.
Nyfikenhet. 284.
Nymphæa nelumbo. 255.
Nyårsdag. 81. 97. 98.
Nåsblod. 243.
Nåsduk. 367.

O.

Obotoki. 188.
Ocymum. 94.
Oda. 114.
Odogaja. 188.
Odowara. 187. 237.
Ofama. 166.
Ofiakv. 143.
Oförſonlighet. 293.
Ogino. 244.
Ogrås. 153. 154.
Ohaguro. 87.
Ojingawa rivier. 175.
Ojiwaki. 163.
Oits. 160.
Okabe. 176.
Okada Jeosin. 198.
Okaſaki. 167. 242.
Okido. 188.
Okits no fraſawa. 177.
Olja. 170. 241. 256.
Olycka. 74.
Omi. 161.

Omu-

Omura 114.
Omuri. 188.
Oniſcus. 229.
Ono. 161.
Orcaner. 262.
Orisſino. 114.
Ormbunke. 230.
Oſaka. 146. 148. 149. 248-253.
Oſi. 229.
Oſtrea pleuronectes. 6.
Oſtron. 6. 77. 144.
Oſyris. 181.
Otegaki. 77.
Ottona. 46. 90.
Owari. 165.
Owoo. 228.
Oöfvervinnelighet. 291.

P.

Paardeſteen. 227.
Packhus. 371.
Pallats Kejſerligt. 214. 216. 217.
Papenberg. 65. 67.
Pelangfeſt. 103.
Pelecani. 150.
Penningar. 58. 159. 244.
Pepparbuſke. 69.
Peppar ſpanſk. 94.
Perca. 77.
Perſike-trån-173.

Persilja. 91.
Phaseolus. 96.
Phytholithus. 229.
Pimpsten. 228.
Pinus. 126. 226. 237.
Pisum. 96.
Pleuronectes. 230.
Plomonträd. 173.
Polygonum. 95.
Porcellin. 57. 116.
Portugiser. 49. 260. 292.
Postvagnar. 122.
Potater. 91. 94.
Prunus. 173.
Publiqne bygnader. 372.
Pulo sapato. 4.
Puls känning. 226.
Purjo. 91.
Pyrus. 173. 182.
Påronträd. 173. 182.

Q.

Qvan won. 247. 248.
Qvarts. 229.
Qvastar. 240.

R.

Rakvyoxv. 208.
Regenter. 234.
Regn. 7. 9. 10. 195. 210. 262. 264.
Regnkappa. 112. 196. 366.

Regn-

Regnſkårm. 111.
Renlighet. 286.
Rep. 70.
Reſande. 122. 192. 193. 196. 232-234. 236.
Reſidence keiſerligt. 213.
Rheumatiſmer. 94. 255.
Rhus. 211.
Ridhåſtar. 122. 123.
Ris, risgryn. 131. 153. 167. 168.
Rivierer. 124. 149. 153. 174. 175. 177. 187. 188.
Rofvor. 91.
Rokogawa. 188.
Rotting. 240.
Rubia. 70.
Råck. 15. 16.
Råm. 76.
Råttikor. 91.
Råtrådighet. 286.
Rődbetor. 91.
Rődlők. 91.

S.

Sabakiri. 131.
Safflor. 87.
Sakaki Bonsin. 198.
Sakanoſta. 161.
Sakkawa. 187.
Sakki. 81.
Sakuſekis. 228.
Sal fontanum. 229.

Sal-

Sallad. 91.
Saltpeter. 229.
Samraj. 139.
Sanga. 117.
Sangami. 229.
Sangodin. 229.
Sangofju. 229.
Sannoki.
Sanfjo no iwo. 183.
Saori kofi. 229.
Sciæna. 76.
Secrete hus. 371.
Seki. 162. 242.
Seki jen. 229.
Sekima. 228.
Senap. 156.
Seni. 206.
Sepiæ. 7. 81. 229.
Sefamum. 241.
Sigaki. 144.
Simada. 176.
Simabara. 114.
Simar. 228.
Simoni feni. 206.
Simonofeki. 128. 257.
Simoo feki. 228.
Simotfke. 228.
Sinagawa. 188-190.
Sinamo. 188.
Sinano. 229.

Sinapis. 156.
Singo. 166.
Sinongi. 114.
Sinowara. 174.
Sjobuts. 137.
Sjoſuſima. 229.
Sippon. 259.
Siraſka. 174.
Siro jinſo. 229.
Siro ſakki. 177.
Sittande. 127.
Sju. 228.
Sjuke. 162. 223. 224.
Sjumonſeni. 206.
Sjunak. 207.
Sjôvåxt. 130.
Skawaro. 180.
Skep. 11.
Skimmi. 255. 256.
Skinowa. 161.
Skor. 171. 172. 362. 363.
Skåp Lackeradt. 221.
Skånker. 80. 81. 97. 119. 125. 147. 148. 169. 244.
Skårmar. 170.
Skôlpad. 245.
Slafvar, 2. 3. 73. 74.
Slagt. 144.
Slågtnamn. 354.
Smada. 239.
Smilax China. 68.

Smink.

Smink. 86.
Smör. 81.
Snufva. 130.
Snus. 130.
Snåckor. 236.
Snåckfand. 228.
Snö. 264.
Sofvande. 127. 128.
Soi no megin. 229.
Solanum. 91.
Solfjåder. 111. 374.
Solfkårm. 111.
Som. 19.
Somen. 131.
Sono. 163.
Sooqva jenfo. 209.
Spanjorer. 49.
Sparris. 91.
Sparfamhet. 285.
Speckften. 228.
Speglar. 374.
Spelinftrument. 222.
Spireæ. 182.
Spifar. 373.
Spongia. 229.
Språk. 41. 138. 139. 294. 353.
Stad. 117. 124. 161. 165. 173-175. 187. 189. 201. 230. 372.
Strömming. 184.
Stavenisfe. 1.

Stin-

Stendekker. 13.
Stjern-fest. 103.
Stincus marinus. 183.
Stockrosor. 94.
Stormar. 4. 5. 9. 10. 262.
Strumpor. 361.
Ståfletter. 361.
Svamp. 229.
Svarta valnötter. 226.
Subukawa Sulo. 198.
Swota. 114. 115.
Surumi. 188.
Sutsjo. 239.
Sutski. 163.
Svårta, svart fårg. 87.
Syngnathus hippocampus. 229.
Såckor. 361.
Sångstålle. 14. 20.

T.

Taiko. 128.
Takanawa. 189. 190.
Tak. 369.
Takara isi. 229.
Takkiwo. 114.
Tako fune. 229.
Tall. 177. 237.
Tammamots. 174.
Tammamusi. 245.
Tandborstar. 181.

Ta-

Tapeter. 370.
Tapperhet. 291-293.
Tartarer. 291.
Taijſero. 117. 118.
Tempel. 90. 232. 245-248.
Tempel Herrar. 219.
Teredo navalis. 144.
Teſtimonium. 231.
Teſtudo. 245.
Tetraodon. 76.
Thaijl. 131.
Thè, Thebuſke. 121. 243.
Thermometer, obſervat. 6. 262-278.
Thuja. 180.
Tid, tidmåtning. 99. 255.
Tidsfördrif. 71. 72.
Tiggare. 164. 178. 242.
Tjikudſen. 119.
Tjimenſo. 209.
Tjiriu. 166. 242.
Tilnamn. 354.
Timar. 98. 99.
Tindingawa rivier. 174.
Tinſjenmats. 174.
Tjonen. 139.
Titlar. 355.
Tjånare. 253.
Tobak 95.
Todokos. 253.
Todoriki. 117.
Toflor. 362.

Tog. 70.
Tolkar. 23. 33-38. 46. 108.
Tomida. 163.
Totſka. 187. 236.
Trapa. 239.
Trågårdar. 91. 250.
Tråklumpar. 363.
Tråſkning. 243.
Tſetta. 161.
Tſjakuſi. 163.
Tſugara. 229.
Tſugaro iſi. 229.
Tſurara. iſi. 228.
Tubipora muſica. 229.
Tullar 29.
Tånder. 87.

U.

Ulva. 130. 188.
Umemats. 229.
Unicornu. 54.
Uniwatta. 229.
Urtica. 70.
Uſida. 166.
Utpoſter. 14.
Utſini. 119.
Utsnoja. 176.

V.

Vaccinia: 182.
Vakt. 45. 186. 201.

Vapn. 255. 366.
Varg. 220.
Vatnledning. 172.
Vax. 211.
Verkståder. 370.
Viburna. 182.
Vicia faba. 96.
Vidskepelse. 290.
Vieu lack. 221.
Vigt. 58.
Vindar. 263.
Vischers Eyland. 68.
Visitation. 17. 26. 29-33. 35. 104. 106. 178. 258.
Våderlek. 262-278.
Våg. 116. 120. 121.
Vånlighet. 286.
Vård. 147.
Vårma. 262. 263.

Z. Å. Ä. Ö.

Zipangri. 260.
Åkrar. 154. 155.
Ålderdoms klädning. 360. 361.
År. 98. Årtal. 99.
Åska. 262. 264.
Ångelsmän. 49.
Åpletrån. 173.
Årlighet. 289.
Årter. 96.
Ödla. 183.
Öfverdomare. 156. 157.
Ögon röde. 163. 242. 279.
Örteböcker. 209.